ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

avti

Περίοδος Β΄, Τεύχος 301, Παρασκευή 11 Οκτωβρίου 1985

Δρχ. 70

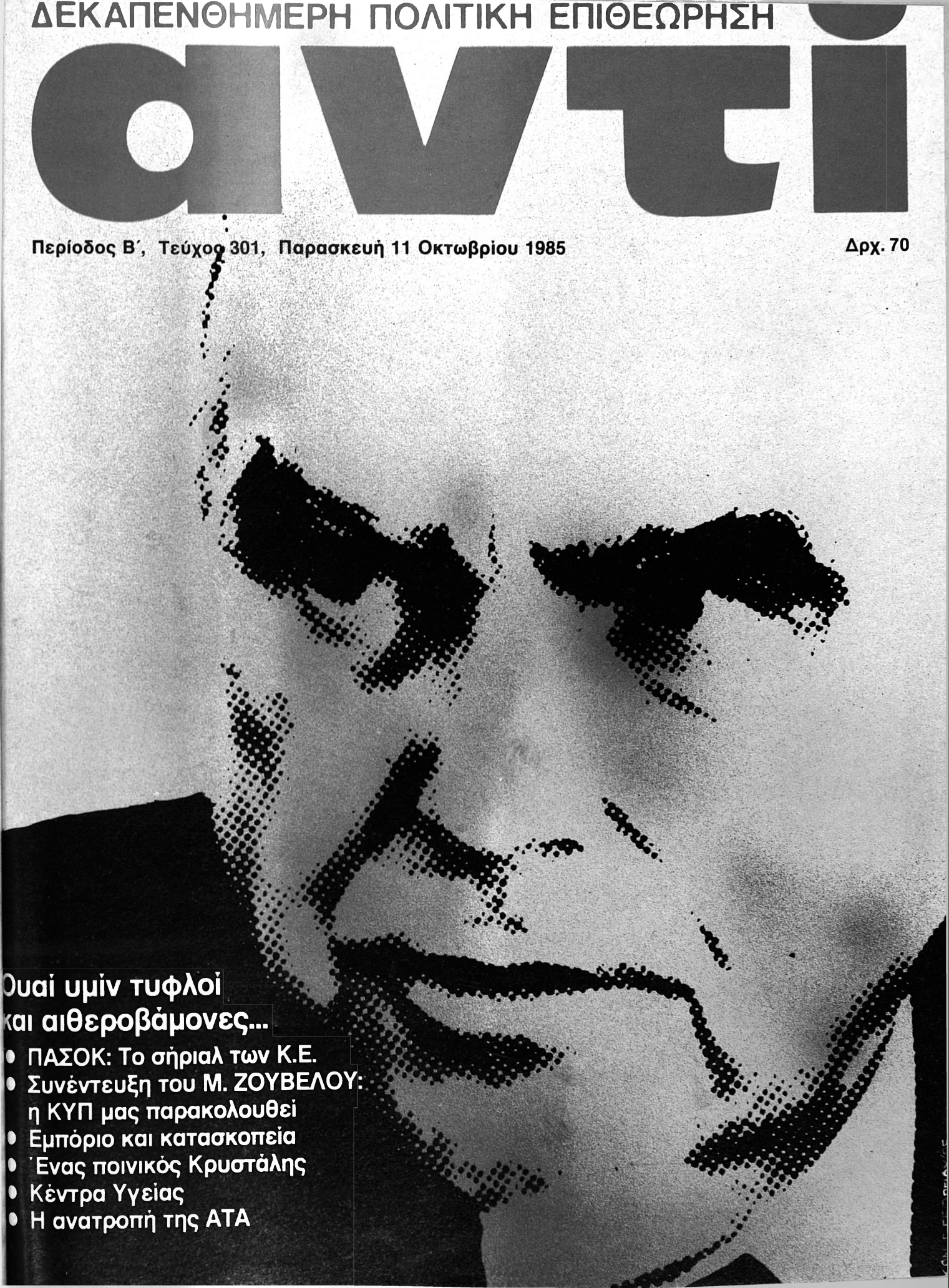

Ουαί υμίν τυφλοί και αιθεροβάμονες...

- ΠΑΣΟΚ: Το σήριαλ των Κ.Ε.
- Συνέντευξη του Μ. ΖΟΥΒΕΛΟΥ: η ΚΥΠ μας παρακολουθεί
- Εμπόριο και κατασκοπεία
- Ένας ποινικός Κρυστάλης
- Κέντρα Υγείας
- Η ανατροπή της ΑΤΑ

ΧΟΡΧΕ ΛΟΥΙΣ
ΜΠΟΡΧΕΣ

- ΕΒΑΡΙΣΤΟ ΚΑΡΙΕΓΚΟ
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΤΙΜΙΑΣ
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑΣ
- ΕΞΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΟΝ ΙΣΙΔΡΟ ΠΑΡΟΔΙ
- Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ
- ΤΟ ΕΓΚΩΜΙΟ ΤΗΣ ΣΚΙΑΣ
- ΡΟΔΙΝΟ ΚΑΙ ΓΑΛΑΖΙΟ
- ΟΙ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΕΛΩΝΑΣ

ΰψιλον/βιβλία

Ζωοδόχου Πηγῆς 34
Ἀθήνα 106 81
τηλ. 3638257

Περίοδος Β'
• Χρόνος 12ος
• Τεύχος 301
Παρασκευή 11 Οκτωβρίου 1985
δρχ. 70

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜ. ΜΙΧΑΗΛ
Κβο βάντις ντόμινε ____ 12
ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ
Ένα το κόμμα, μία η κυβέρνηση και ενός ανδρός η αρχή ____ 14
Μ. ΖΟΥΒΕΛΟΣ
Συνέντευξη στον Στέλιο Κούλογλου ____ 17
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ
Γ. Κυρίμης: ο ποινικός ευκαιριακός Κρυστάλλης ____ 21
Γ. ΤΣΙΤΣΙΛΙΑΝΟΣ
Η επαναστατική δύναμη της αλήθειας 22
Γ. ΣΑΡΑΝΤΟΓΛΟΥ
Λόγος συνηγορίας ____ 23
Γ. ΓΕΡΟΝΤΗΣ - Β. ΚΡΙΜΠΑΣ
Η λυχνία και το εμπόριο προϊόντων υψηλής τεχνολογίας ____ 24
ΡΕΠΟΡΤΕΡ
Δέκα ημέρες της αύριον... ____ 26
Μ. ΑΒΔΕΛΑΣ
Η απο-δυνάστευση της τηλεόρασης ____ 28
ΜΝΗΜΗ Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ ____ 29
ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ
Το ΑΝΤΙ είχε λόγο ύπαρξης; ____ 33
Γ. ΚΡΙΜΠΑΣ
Η αντιστροφή της ΑΤΑ ____ 34
Γ. ΤΟΥΝΤΑΣ
Ο δεκάλογος μιας (πιθανής) αποτυχίας 36
ΡΑΝΙΑ ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ
Οι «αγανακτισμένοι» πολίτες και πώς διαμορφώνονται ____ 38
Β. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ
Τα τζιτζίκια ____ 39
Ν. ΣΑΒΒΑΤΗΣ
Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης ____ 47
ΝΑΝΤΑ ΣΤΡΑΝΚΑΡ
Συνέντευξη στον Βίκτωρα Αρδίτη ____ 50
ΜΕΜΟΣ ΜΑΚΡΗΣ
Συνέντευξη στην Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν ____ 55
Χ.Λ.
Κ. Κατζουράκης ____ 58

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ
ΑΝΤΗΝΩΡ
Ο «άσβεστος φάρος» και τα συμβαίνοντα στο ΠΑΣΟΚ ____ 4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ____ 6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ ____ 10
ΠΑΡΕ ΜΕ ΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ ____ 11
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ
Ν. ΜΑΡΓΑΡΗΣ
Τα σκουλαρίκια της Αλλαγής ____ 30
ΜΑΡΙΑ ΔΟΥΛΗ
Το μαγικό κουτί με τα δώδεκα χαρτάκια ____ 26
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ____ 42
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ ____ 46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ____ 52

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΝΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΧΗΓΟΣ...

ΟΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ, οι ιδεολογικές αντιπαραθέσεις και οι προσωπικές ακόμα αντιδικίες που αναπτύσσονται στα πολιτικά κόμματα, συγκεντρώνουν αμείωτο το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και ιδιαίτερα αμέσως μετά τη μεταπολίτευση. Φαίνεται ότι η εμπειρία της αποστασίας και η διάσπαση του κομμουνιστικού κινήματος στάθηκαν αφορμή για ποικίλους προβληματισμούς στη συνείδηση του κοινωνικού σώματος με προεκτάσεις που δεν έχουν ακόμη αποτιμηθεί.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ έχει πεισθεί ότι οι ομαλές εξελίξεις και οι «επί αρχών» αντιπαραθέσεις στα πολιτικά κόμματα —ακόμα και τα πιο μικρά— σημαδεύουν την πολιτική ζωή του τόπου. Δεν αφορούν απλώς μερικούς φιλόδοξους δελφίνους ή βαρώνους. Αφορούν τη μοίρα του τόπου. Η άποψη που μεταφέρει ο Χ πολιτικός ή βουλευτής ή ένα απλό κομματικό μέλος, δεν είναι υποχρεωτικό να έχει κίνητρο την προσωπική φιλοδοξία και την ικανοποίηση αισθημάτων φιλαυτίας. Κανονικά μάλιστα πρέπει να σημαίνει το αντίθετο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ, πρέπει να γίνει κατανοητό σε όλους, ότι ενδιαφέρει η δημοκρατική λειτουργία των κομμάτων —άσχετα αν είμαστε οπαδοί ή αντίπαλοι— γιατί τα κόμματα είναι σε μικροκλίμακα ο καθρέφτης λειτουργίας της Δημοκρατίας και παραγωγός της. Η εφαρμογή και η εξειδίκευση αυτών των ερωτημάτων και αυτού του προβληματισμού για το κόμμα που κυβερνά αποκτά ιδιαίτερη σημασία γιατί σήμερα:

• δεν υπάρχει αξιωματική αντιπολίτευση·

• η Αριστερά δεν συμμετέχει ενεργά στα πολιτικά πράγματα και ελάχιστα επηρεάζει τις εξελίξεις·

• στην Προεδρία της Δημοκρατίας δεν ηγεμονεύει ο αυταρχικός Κ. Καραμανλής που και ως «σκιά» έπαιζε δυνητικά κάποιο ανασταλτικό ρόλο. Αυτά ως προς τους εκτός ΠΑΣΟΚ παράγοντες που θα έπρεπε να διαμορφώνουν την πολιτική ζωή.

ΤΙ ΟΜΩΣ συμβαίνει στο κυβερνόν κόμμα;

ΜΕΤΑ ΚΑΙ το νόμο για τη λειτουργία του υπουργικού συμβουλίου, μετά τις διαδικασίες στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ αλλά και τον πρόσφατο λόγο του Προέδρου του στην κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος, αποσαφηνίστηκε ότι όλα και τα πάντα ελέγχονται κ α ι στο ΠΑΣΟΚ από τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ του παρόντος να καταγράψουμε και να ερμηνεύσουμε τις φανερές και υπόγειες διαδικασίες ώσπου τα πράγματα διολίσθησαν στην σημερινή κατάσταση. Αλλά θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η εικόνα αυτή είναι πια εμφανής και στο προσκήνιο.

ΟΜΩΣ ΠΟΙΑ πειστική επιχειρηματολογία, στηριγμένη στην ιστορική πείρα μπορεί να στηρίξει την άποψη ότι έτσι όπως είναι, «έχουν καλώς τα πράγματα»; Το ΠΑΣΟΚ —το όποιο ΠΑΣΟΚ— απαλλοτρίωσε το δικαίωμα του να βουλεύεται, εναπόθεσε τη μοίρα του, τη συλλογική του ευθύνη και τη συλλογική του πολιτική συνείδηση στον Πρόεδρο του Κινήματος. Με τη χαρισματική του προσωπικότητα ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κατάφερε αντί να διαπαιδαγωγήσει πολιτικά τις μάζες που τον ακολουθούν, να τις μεταβάλλει σιγά σιγά σε ένα πλήθος χειροκροτητών. Αλλά είναι βέβαιο ότι οι μη βουλευόμενοι χειροκροτητές, έχοντας απωλέσει το αίσθημα της συμμετοχής, θα απωλέσουν σύντομα και το αίσθημα της συνυπευθυνότητας. Και τότε, στην κρίσιμη ώρα της αλήθειας, θα είναι οι πρώτοι που θα αποδειχθούν οι πιο λιπόψυχοι και οι πιο διστακτικοί.

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ αυτά για το ρόλο της προσωπικότητας τα έχουμε διδαχθεί και άλλες φορές. Αλλά το πρόβλημα της Ελλάδας δεν είναι να παράγει προσωπικότητες που θα διαλέγονται με την Ιστορία. Το πρόβλημα της Ελλάδας είναι να ενεργοποιηθεί ο λαός της και να συμμετάσχει καθολικά στις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές διαδικασίες, προκειμένου να επιβιώσει σε μια εποχή και σε έναν κόσμο που δεν είναι ο καλύτερος δυνατός.

αντί

Ο «άσβεστος φάρος» και τα συμβαίνοντα στο ΠΑΣΟΚ

Η «ΓΡΑΜΜΗ» της οδού Ζαλοκώστα —Σάββατο μεσημέρι— προς τις φιλοκυβερνητικές εφημερίδες, ήταν σαφής: Οι τίτλοι σας ν' αναφέρονται όχι στον διάλογο μέσα στους κόλπους της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ (αυτό είναι θέμα δευτερεύον...), αλλά στα όσα είπε ο πρωθυπουργός περί *«εθνικής μειοδοσίας της Νέας Δημοκρατίας»*. Κοντολογίς: Το θέμα μας είναι ο Πρίνος, πιο συγκεκριμένα η αντεπίθεση του Ανδρέα, στην επίθεση Μητσοτάκη, ο οποίος τόλμησε να χαρακτηρίσει έγγραφο του υπουργείου Βιομηχανίας και Ενεργείας σαν *«εθνικά απαράδεκτο»*...

ΤΗΝ «ΓΡΑΜΜΗ» αποδέχθηκαν ορισμένες μόνον φιλοκυβερνητικές εφημερίδες, εν πλήρει γνώσει ότι το *«θέμα»* —το θέμα που φέρνει φύλλα...— ήταν το *«κλίμα έντονης κριτικής της συνόδου»*, οι παρεμβάσεις, δηλαδή (στην πρωινή συνεδρίαση του Σαββάτου) των μελών της Κεντρικής Επιτροπής Α. Μητρόπουλου, Α. Καρρά, Α. Τρίτση, Σ. Κωστόπουλου, Αθ. Γκολφινόπουλου, Μ. Χαραλαμπίδη κ.ά.

ΤΕΛΙΚΑ, τα διαμειφθέντα στη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής, δόθηκαν εν εκτάσει από τα μεσημβρινά φύλλα της Δευτέρας. Τα «Νέα» κυκλοφόρησαν, έτσι, μ' έναν πράσινο, σχεδόν αλγεβρικό, τίτλο: «127-1», που σήμαινε *«ΟΜΟΨΥΧΙΑ ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ»*, ενώ η «Ελευθεροτυπία» προτίμησε να εστιάσει την προσοχή της στη γνώμη του πρωθυπουργού για τα δύο Κομμουνιστικά Κόμματα: *«ΕΙΣΤΕ ΤΥΦΛΟΙ»!* Από την πλευρά της η «Αυριανή» έκρινε πως, αντί ν' ασχοληθεί με το αν υπάρχει ή δεν υπάρχει κρίση στο ΠΑΣΟΚ, με το αν λειτουργούν ή δεν λειτουργούν οι δημοκρατικές διαδικασίες στο ΠΑΣΟΚ, προτιμότερη θα ήταν η αναφορά σε κάποιο ροκαμβολικό στοιχείο. Και τιτλοφόρησε: *«ΚΡΥΒΕΤΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΑΟ — ΟΡΓΙΑΖΕΙ ΤΟ ΡΟΥΣΦΕΤΙ»*.

Στρατηγικοί και «ενδιάμεσοι» στόχοι

ΩΣΤΟΣΟ, οι όποιοι τίτλοι εφημερίδων —όπως και το όποιο αποτέλεσμα ψηφοφορίας— δεν μπόρεσαν ν' αναιρέσουν το αναντίρρητο γεγονός ότι, για πρώτη φορά, τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, πήραν το λόγο, για να θέσουν, με οξύτητα, σοβαρότατα προβλήματα, όχι μόνον πολιτικής γραμμής (κυρίως κάτω από το σχήμα: *«ενδιάμεσοι»* και *«στρατηγικοί»* στόχοι), αλλά και εσωτερικής λειτουργίας του ΠΑΣΟΚ ή σχέσεων του ΠΑΣΟΚ με το συνδικαλιστικό κίνημα. Ορισμένοι ομιλητές, μάλιστα, έφθασαν ως το σημείο να ζητήσουν σύγκληση εκτάκτου συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ, κρίνοντας ότι υπάρχει *«κρίση στρατηγικής, κρίση πολιτικής γραμμής και πρακτικής»*.

ΦΥΣΙΚΑ, την ύπαρξη «κρίσης» (και στην κοινωνία, και στο ΠΑΣΟΚ), αμφισβήτησε η ηγεσία του Εκτελεστικού Γραφείου. *«Υπάρχει»* —είπε ο πρωθυπουργός— *«μια ενότητα και μια οργανική συνέχεια στην πορεία του κινήματος... Κρατάμε, ως άσβεστο φάρο τη διακήρυξη της 3ης του Σεπτέμβρη... Οι πολιτικές μας στρατηγικές, που συγκροτούν τον ελληνικό δρόμο για το σοσιαλισμό, παραμένουν αναλλοίωτες»*. Συνεπώς, όσοι μεμψιμοιρούν, όσοι μιλούν για «δεξιά στροφή», κτλ. όσοι δεν συνειδητοποιούν την ανάγκη *«ενιαίας αντίληψης και συντονισμένης δράσης όλων των δυνάμεων του πολιτικού φορέα»*, αυτοί είτε ζουν έξω από τον παλμό των γεγονότων, είτε κατέχονται από το *«άγχος της προσωπικής φιλοδοξίας, που οδηγεί σε προσωπικές πολιτικές»*.

ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ στα *«άγχη»* όμως (*«το πάμε τώρα και στα ψυχοπαθολογικά»* —είπε ένα από τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, βγαίνοντας από τη σύνοδο...), δεν δίνουν απάντηση ούτε στην οξύτατη οικονομική κατάσταση της χώρας, στην οποία απέφυγε ν' αναφερθεί ο Α. Παπανδρέου, ούτε αποσαφηνίζουν το θέμα των *«ενδιάμεσων στόχων»*.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ αυτούς, μίλησε διεξοδικά, ο πρώην υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γ. Αρσένης, ο οποίος ζήτησε τη σύγκληση πανελλήνιας συνδιάσκεψης του ΠΑΣΟΚ, ειδικά για το θέμα αυτό. Ο πρώην υπουργός δεν υιοθέτησε την άποψη της κομμουνιστικής Αριστεράς, ότι η επίκληση των «ενδιάμεσων στόχων» (από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ) απλώς υποκρύπτει τη «δεξιά στροφή» της κυβερνητικής πολιτικής. Υποστήριξε, όμως, ότι οι στόχοι αυτοί πρέπει να προσδιορισθούν. Και, προπαντός, να συνδεθούν με τους στρατηγικούς στόχους, εφόσον και οι «ενδιάμεσοι» στόχοι ενέχουν το στοιχείο της *«ρήξης»*, με την έννοια ότι πρέπει να προωθούν, βαθμιαία, ορισμένες αλλαγές στις παραγωγικές σχέσεις. *«Κατά τα άλλα, ο κόσμος αμφισβητεί την ιδεολογική μας ταυτότητα, καθώς ερωτά αν προχωρούμε ή κάνουμε στροφή προς τα δεξιά»*.

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, η σύνοδος της Κεντρικής Επιτροπής έκλεισε με μια ωραία και θερμή έκκληση του πρωθυπουργού για ενότητα και με τη διαβεβαίωση ότι η διάκριση ανάμεσα στους στρατηγικούς και τους «ενδιάμεσους» στόχους δεν είναι τίποτε άλλο παρά *«το χρονοδιάγραμμα των δυνατοτήτων για αλλαγή, τις οποίες διαθέτει το κίνημα, μέσα στο πλαίσιο της αντικειμενικής πραγματικότητας»*. Ο πρωθυπουργός είπε ακόμα ότι ο σοσιαλισμός που θέλει να οικοδομήσει το ΠΑΣΟΚ δεν έχει σχέση με τον σοσιαλισμό άλλων δυτικών ή λατινοαμερικανικών χωρών (ακόμα και η Σουηδία, παρατήρησε, *«δουλεύει στα πλαίσια της σοσιαλδημοκρατίας»*), και, συνεπώς, *«η ευθύνη μας είναι τεράστια»*. Πρέπει —κατέληξε— να βρούμε το δικό μας *«ιστορικό μονοπάτι»* και πρέπει το μονοπάτι αυτό να το *«προδιαγράψουμε»* με μια ειδική συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής.

Από την τετραετία των ελπίδων στη λιτότητα της «νέας ΑΤΑ»

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και μέχρις ότου βρεθεί το *«ιστορικό μονοπάτι»* που θα μας οδηγήσει στο σοσιαλισμό του ΠΑΣΟΚ, η ζωή προχωρεί... Έτσι, 24 ώρες μετά τη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής, ο πρωθυπουργός συγκάλεσε την Κοινοβουλευτική Ομάδα του κόμματος, για να ανακοινώσει ότι: Πρώτον, η οικονομική πολιτική που θα ασκήσει η κυβέρνηση, στα νέα τετραετία, θα είναι συντηρητικότερη, συγκριτικά με την πρώτη τετραετία, ότι, δεύτερο, σύντομα θα ανοίξει ο φάκελος της Κύπρου, ότι, τρίτο, θα προχωρήσει, με γοργό ρυθμό, η αναθεώρηση του Συντάγματος, ότι, τέταρτο, θα αναθεωρηθεί ο κανονι-

σμός λειτουργίας της Βουλής, ότι, πέμπτο... έκτο...

Ο πρωθυπουργός έκλεισε την ομιλία του με έναν Δεκάλογο (που πρέπει να τηρούν οι βουλευτές) και με την υπόμνηση ότι, εκεί που έφτασαν τα πράγματα στην οικονομία μας, να μην περιμένουν *«απλόχερη κοινωνική πολιτική»*. Αυτά —τόνισε— μπορούσαν να γίνουν στην πρώτη τετραετία, που ήταν η *«τετραετία των ελπίδων»!*

Η ΟΛΗ *«σεμνή τελετή»* κράτησε μια ώρα (από τις 11 -12 το μεσημέρι της Δευτέρας) και ο πρωθυπουργός, αφού είπε όσα έπρεπε να πει αποχώρησε, μέσα σ' ένα καταιγισμό *«θερμών και παρατεταμένων χειροκροτημάτων»*. Από τους βουλευτές κανείς δεν πήρε τον λόγο, αλλά φαίνεται ότι αυτό δεν ενόχλησε και πολύ, αφού υπήρχε ο Δεκάλογος, σε μια παραλαγή του *«ουκ έσονταί σοι θεοί έτεροι πλην εμού»*... Έτσι, το προεδρείο της κοινοβουλευτικής ομάδας παρακολουθεί τη λειτουργία της ομάδας και *«ενημερώνει τον πρόεδρο»* (του ΠΑΣΟΚ)... Το προεδρείο παρακολουθεί την καλή επικοινωνία των βουλευτών με τους υπουργούς και σε περίπτωση μη καλής επικοινωνίας, *«ενημερώνει τον πρόεδρο»* (του ΠΑΣΟΚ)... Το προεδρείο ενημερώνεται για την καλή συνεργασία υπουργείων και κοινοβουλευτικού τομέα εργασίας και *«ενημερώνει σχετικά τον πρόεδρο»* (του ΠΑΣΟΚ). Το προεδρείο, σε ό,τι αφορά την παρουσία των βουλευτών στις συνεδριάσεις της Βουλής, *«ενημερώνει τον πρόεδρο»* (του ΠΑΣΟΚ).

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ, γεγονός ότι αναφερόμενος ο πρωθυπουργός στην οικονομική κατάσταση της χώρας, απέφυγε να δώσει (τόσο στη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής, όσο και στη συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας), συγκεκριμένα στοιχεία. Μίλησε μόνο για *«αποκλίσεις»* από κάποιους αρχικούς υπολογισμούς. Η κυβέρνηση λ.χ. είχε υπολογίσει ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών, για το 1985, θα έφθανε στα 2030 εκατομμύρια δολάρια. Όμως, μόνο στο επτάμηνο του 1985, το έλλειμμα αυτό έφθασε αισίως τα 2132 εκατομμύρια δολάρια, ενώ απομένει ένα ακόμα πεντάμηνο. (Αυτή τη στιγμή ορισμένοι παράγοντες του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας υπολογίζουν ότι το έλλειμμα μπορεί και να ξεπεράσει τα 2850 εκατομμύρια δολάρια, πράγμα που στην απλοελληνική θα πει «απόκλιση» 40% περίπου).

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ δίνη των στοιχείων αυτών, η κυβέρνηση έκρινε πως το πρώτο μέτρο που έπρεπε να πάρει ήταν η προώθηση της *«λιτότητας»* (σε βάρος των εργαζομένων), αρχής γενομένης από την ΑΤΑ... Ήδη, γίνεται λόγος για κάποια *«νέα ΑΤΑ»* που θα καταβάλλεται όχι με βάση την αύξηση του τιμαρίθμου, κατά το προηγούμενο τετράμηνο, αλλά με βάση την... πρόβλεψη ανόδου του τιμαρίθμου, στο επόμενο τετράμηνο! Ωστόσο, και η *«λύση»* αυτή, δεν φαίνεται να προχωρεί, καθώς ανώτατα συνδικαλιστικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ (ανάμεσα σ' αυτά και ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ...) φέρονται να *«διαμήνυσαν»* στην κυβέρνηση ότι *«δεν θα μπορούμε να κάνουμε ζάφτι ούτε τους δικούς μας»* και ότι θα υποχρεωθούν να παραιτηθούν από τις θέσεις τους στο συνδικαλιστικό κίνημα, αν υποτεθεί ότι θα κληθούν να στηρίξουν περικοπές του είδους αυτού!

ΝΔ: Οι αιφνιδιασμοί δεν περνούν

ΚΑΙ ΕΝΩ ΑΥΤΑ συνέβησαν —ή συμβαίνουν— στην περιοχή του ΠΑΣΟΚ, τα πράγματα στη Νέα Δημοκρατία, από πλευράς εσωτερικών διεργασιών, δίνουν την εικόνα διάλυσης... Την Τετάρτη, η «Ακρόπολις» κυκλοφόρησε με έναν θηριώδη τίτλο που έλεγε ότι η Νέα Δημοκρατία —*«δυναμική, συγκροτημένη, με αυτοπεποίθηση»*...— «ΑΡΧΙΖΕΙ ΟΛΟΜΕΤΩΠΗ ΕΠΙΘΕΣΗ». Όμως, αμέσως παρακάτω, με έναν... γαλάζιο πλαγιότιτλο εξηγούσε ότι: *«Με παρέμβαση του Αβέρωφ, ανεβλήθη για την Παρασκευή* (σήμερα), *η εκλογή των μελών του νέου Πολιτικού Συμβουλίου»*. Την «πάσα» πήρε και η «Καθημερινή», που επισήμαινε ότι, με την άποψη του Κ. Μητσοτάκη, που πρότεινε *«αυθημερών εκλογή»* των μελών του Πολιτικού Συμβουλίου, διαφώνησαν *«τα περισσότερα από τα επιφανή στελέχη του κόμματος»*.

Η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», όμως, δεν σταμάτησε εκεί. Έθεσε στον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας σειρά από ερωτήματα, που το νόημά τους ήταν περίπου: *Γιατί, κύριε Μητσοτάκη, το πάτε όπως το πάτε, γιατί δεν αντιλαμβάνεσθε ότι οι «εν κρυπτώ αποφάσεις» σας και οι «αιφνιδιασμοί» σας όχι μόνο δεν περνούν, αλλά και βλάπτουν την παράταξη;* Φυσικά, η αντιδικία ανάμεσα στον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας και την «Καθημερινή» είναι γνωστή. Και κορυφώθηκε με πρόσφατο άρθρο της εφημερίδας αυτής που επισήμαινε ότι «αν *η Νέα Δημοκρατία βρισκόταν στην κυβέρνηση, (τότε) θα εφάρμοζε μέτρα οικονομικής πολιτικής σαν αυτά που βρίσκονται (σήμερα) στο συρτάρι του υπουργού Εθνικής Οικονομίας»*. Συνεπώς —διαμηνούσε το άρθρο— θα πρέπει και σεις, κύριε Μητσοτάκη, να βοηθήσετε, όχι *«με ακραίες αντιδράσεις, αλλά με εποικοδομητικές τοποθετήσεις»*.

ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ αυτή της «Καθημερινής» απάντησε ο Κ. Μητσοτάκης, από το βήμα της κοινοβουλευτικής ομάδας: Δεν ασκούμε, είπε, *«δομική αντιπολίτευση»*, δεν λέμε *«ας πέσει το ΠΑΣΟΚ κι ας πάθει ο τόπος οποιαδήποτε ζημιά»*. Πλέουμε στο ίδιο καράβι και όλοι μαζί θα βουλιάξουμε. Από την άλλη όμως, δεν είναι δυνατόν *«να συμμερισθούμε μια πολιτική* (σαν αυτή του ΠΑΣΟΚ) *που δεν οδηγεί πουθενά»*... Αν θέλει διάλογο το ΠΑΣΟΚ, θα πρέπει πρώτα η ίδια η κυβέρνηση να πει ποια είναι η πολιτική της, κτλ. Θα πρέπει να εγκαταλείψει τον *«ψευτοσοσιαλιστικό δογματισμό της»*, να δημιουργήσει *«πλαίσια για την ιδιωτική δραστηριότητα»*, να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη, κ.ά.

ΠΟΣΟ ΕΠΕΙΣΕ την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματός του ο κ. Κ. Μητσοτάκης, είναι θέμα προς συζήτηση, εφόσον η αμφισβήτηση του αρχηγικού του κύρους, ολοένα μεγαλώνει και βαθαίνει... Ωσόσο, στην ομιλία του, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας έδωσε —ανάμεσα στα άλλα— και ορισμένες πληροφορίες: Ότι, λ.χ., στο παρασκήνιο, γίνονται, αυτή την ώρα, *«συζητήσεις»* για το θέμα των αμερικανικών βάσεων —συζητήσεις που *«εμείς, της Νέας Δημοκρατίας, ειλικρινά ευχόμαστε να καταλήξουν σε θετικά αποτελέσματα»*... Και ότι το θέμα αυτό *«πρέπει να ξεκαθαριστεί στις αρχές του επόμενου έτους»*. Όσο για το θέμα της ΕΟΚ, η στάση της κυβερνητικής ηγεσίας είναι τώρα απόλυτα θετική. *«Καθυστέρησε η κυβέρνηση να πει το ΝΑΙ, αλλά το είπε, για πρώτη φορά καθαρά»*. (Προφανώς ο Κ. Μητσοτάκης αναφερόταν στην πρόσφατη συνέντευξη του πρωθυπουργού στη γερμανική τηλεόραση ZDF», όπου ο Α. Παπανδρέου διαβεβαίωσε ότι δεν έχει πρόθεση να είναι *«δύσκολος εταίρος»*, ότι *«δέχεται ευχαρίστως τη συνεργασία στο πλαίσιο της Ευρώπης»*, με κορωνίδα τη δήλωση ότι, *«αποδεχόμαστε ομόψυχα τους κανόνες που διέπουν την ΕΟΚ»*).

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η πορεία προς τα *«ήσυχα νερά»*, σε ό,τι αφορά τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις, συνεχίζεται ατάραχη. Οι αισιόδοξοι, μάλιστα, πιστεύουν ότι, με την έλευση, τον ερχόμενο μήνα, στην Αθήνα του υφυπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Μάικλ Άρμακοστ, μπορεί να ρυθμιστεί και το θέμα της *«επίσημης συνάντησης»* του πρωθυπουργού με τον Ρέηγκαν, όχι πια στο πλαίσιο μιας δεξίωσης, στη Νέα Υόρκη, με την ευκαιρία των σαραντάχρονων του ΟΗΕ, αλλά στον Λευκό Οίκο, με ερυθρό τάπητα και με τη γαλανόλευκη να κυματίζει πλάι στην αστερόεσσα!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΤΕ!

Η αποφυλάκιση —με εγγύηση 50.000 δρχ.— των φοβερών τρομοκρατών Μπεχράκη και Τσιτσιλιάνου, ήρθε, ευτυχώς ή δυστυχώς να επιβεβαιώσει, όλους όσους υποστήριξαν ότι η όλη ιστορία που ξέσπασε πριν τρεις εβδομάδες, ήταν μία πελώρια γκάφα των Μυστικών Υπηρεσιών και των πολιτικών τους προϊσταμένων.

Μπορεί βεβαίως να υποστηριχθεί, ότι οι δύο κατηγορούμενοι, αποφυλακίσθηκαν έως ότου αποφασίσει η δικαιοσύνη για την τύχη τους. Αλλά είναι περισσότερο από σαφές, ότι καμία ουσιαστική κατηγορία δεν εκκρεμεί εναντίον τους.

Ποιος μπορεί να ξεχάσει τους πανηγυρισμούς των μαζικών μέσων ενημέρωσης, για την εξάρθρωση της τρομερής τρομοκρατικής ομάδας και τους διθύραμβους για τη νέα μεγάλη επιτυχία των διωκτικών αρχών; Αν όμως η κυβέρνηση θα ευχόταν με κάθε τρόπο να κλείσει την υπόθεση σε αυτό το σημείο, τα ερωτηματικά που ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης διατύπωσε ήδη από τις πρώτες ημέρες, έχουν πολλαπλασιαστεί. Στην πραγματικότητα βρισκόμαστε μπροστά σε ένα πρωτοφανές πολιτικό σκάνδαλο: επειδή οι Μυστικές Υπηρεσίες ανταγωνίζονται μεταξύ τους, και ακριβώς με στόχο το «ξεκαθάρισμα», δύο πολίτες συλλαμβάνονται, ανακρίνονται (σε συνθήκες ανάκρισης τρομοκρατών), φυλακίζονται επί εικοσαήμερον, διαπομπεύονται από τα κρατικά —και όχι μόνο— μέσα ενημέρωσης, ταλαιπωρούνται, κατηγορούνται ως «αρχιτρομοκράτες», και τελικά, ελλείψει επαρκών στοιχείων, αφήνονται ελεύθεροι.

Το «Αντί» έχει σπάνια επιδοθεί στο σπορ της διατύπωσης, εποικοδομητικών ή άλλων προτάσεων, απευθυνόμενων προς οποιονδήποτε. Κρίνοντας όμως ότι στα πλαίσια αυτής της κατάστασης και μπροστά σε αυτό το ρεζιλίκι, μπορούμε όλοι μας κάποτε να βρεθούμε στην ίδια θέση, έχουμε να προτείνουμε τα παρακάτω:

• Οι Μπεχράκης και Τσιτσιλιάνος, να καταθέσουν μηνύσεις εναντίον όλων όσων ευθύνονται για όσα υπέστησαν τις προηγούμενες μέρες και επίσης εναντίον όλων αυτών που ευθύνονται για την διαπόμπευσή τους. Επιτέλους, πρέπει να σταματήσει αυτή η ιστορία της, διά της λάσπης, ψυχικής εξόντωσης ανθρώπων, πριν αποδειχθεί τελεσίδικα η ενοχή τους. Αν οι δυο «τρομοκράτες» θελήσουν να ζητήσουν την αποκατάστασή τους, να ξέρουν ότι δεν θα μείνουν μόνοι...

• Παρότι η προσωπική περίπτωση του χαφιέ Κρυστάλλη, μας προξενεί αποτροπιασμό, πρέπει να παραδεχθούμε ότι και απέναντί του, θα πρέπει να ισχύσει η ισοπολιτεία. Αν όπως φαίνεται, το βασικό του αμάρτημα είναι ότι υπήρξε πράκτωρ, και συνελήφθη σαν το πιο εύκολο θύμα, τότε θα πρέπει, το λιγότερο, να συλληφθούν όλοι οι πράκτορες της ΚΥΠ, και των άλλων Μυστικών Υπηρεσιών. Με την ευκαιρία αυτή θα ανοίξουν και καινούργιες θέσεις εργασίας με άμεση συνέπεια την αποφασιστική, απ' ό,τι φαίνεται, μείωση του ποσοστού ανεργίας, ενώ επιπλέον μπορέσει να σταθεί και η κατηγορία της σύστασης συμμορίας, που δεν στέκει βέβαια μόνον με τον Κρυστάλλη. Και αυτή τη φορά, η κατηγορία δεν θα στερείται βάσης...

• Πέρα, όμως από τα αστεία, το πρόβλημα παραμένει: κάποιοι από τις διάφορες Μυστικές Υπηρεσίες και την κυβέρνηση, υπέπεσαν σε μία γκάφα ολκής. Όπως θα έπαιρναν προαγωγή, αν είχαν πράγματι συλλάβει τρομοκράτες, έτσι και τώρα θα πρέπει να υποστούν τις συνέπειες της αποτυχίας. Βέβαια, υπάρχει και η λύση του παχυδερμισμού που έχει ως τώρα πρυτανεύσει στις συμπεριφορές των αρμοδίων. Αλλά τότε, αγαπητοί κύριοι των Μυστικών Υπηρεσιών και της κυβέρνησης, με τι ηθικό ανάστημα θα αντιμετωπίσετε τους νέους εκείνους, που θα βρεθούν αύριο να υποστηρίζουν, σπρωγμένοι και από την τελευταία άθλια ιστορία, ότι αντέταξαν τη δική τους προσωπική βία, στην αποδεδειγμένα πια στυγνή, ανήθικη και άδικη κρατική βία;

Ο «ρεφορμισμός» της ΓΕΝΟΠ, ή αλλιώς το «πρόβλημα Πιπεριά»...

Η υπογραφή συλλογικής σύμβασης εργασίας από έναν κλάδο εργαζομένων αποτελεί εδώ και δεκαετίες ένα από τα στοιχειώδη θεσμικά μέσα έκφρασης του ανταγωνισμού και της ισορροπίας μεταξύ αντίπαλων κοινωνικών δυνάμεων· το ίδιο επίσης ισχύει για όποια συμφωνία γίνεται σχετικά με διάφορα εργασιακά ζητήματα, μεταξύ των οποίων και τα λεγόμενα ασφαλιστικά.

Φαίνεται όμως ότι επί δευτέρας τετραετίας της «αλλαγής», αυτά δεν γίνονται πλέον αποδεκτά από τους εκφραστές της επίσημης εξουσίας: τη μια φορά ο εκσυγχρονισμός τίθεται υπεράνω τάξεων, κομμάτων, συνδικάτων και πολιτών, ως «*εθνικός*» και «*πατριωτικός στόχος*»· την άλλη φορά η διεκδίκηση ταυτίζεται άνευ όρων με τον «*οικονομισμό*» την τρίτη φορά κάποια απεργία βαπτίζεται «*υπονόμευση*» του έργου της «αλλαγής»· και κάποια άλλη φορά το συνδικάτο μετονομάζεται «*συντεχνία*».

Όπως η «Εξόρμηση» της 4ης Οκτωβρίου αποκάλεσε συντεχνία την ΓΕΝΟΠ και ρεφορμιστική την ηγεσία της. Γιατί; Διότι υπογράφτηκε σύμβαση εργασίας από την Ομοσπονδία με το Υπουργείο Βιομηχανίας και συμφωνήθηκε η επίλυση μιας σειράς ασφαλιστικών προβλημάτων. Για τη συμφωνία αυτή η «Εξόρμηση» αποδίδει ευθύνες και στην πολιτική ηγεσία του Υπουργείου επειδή «*κάτω από την πίεση της ΓΕΝΟΠ δέχθηκε να επιλύσει παράλογα αιτήματα και να επιβαρύνει το ελληνικο δημόσιο και κατ' επέκταση (...) τους καταναλωτές της ΔΕΗ με ένα υπέρογκο ποσό...*». Βεβαίως, η επιτυγία τις κινητοποίησης της ΓΕΝΟΠ μπορεί να μην αποτελεί «*ιστορική νίκη του συνδικαλιστικού κινήματος*» όπως εκτιμά η ηγεσία της ΓΕΝΟΠ, αλλά επ' ουδενί λόγω μπορεί να χαρακτηριστεί και ως «*πρόκληση*» αυτή η συμφωνία, όπως σπεύδει να ενοχοποιήσει η «Εξόρμηση» την ηγεσία της Ομοσπονδίας, επειδή η συλλογική σύμβαση και τα ασφαλιστικά θέματα που επιλύθηκαν «*αποτελούν υ-*

Αντι-κίνηση

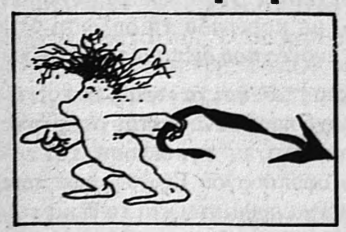

Μας φώτισε
Ξεκάθαρη η θέση τής κυβέρνησης σ' ό,τι αφορά την εξαγορά της FINA από την Β.Ρ. Απολαύστε την απάντηση του αρμόδιου υπουργού Λευτέρη Βερυβάκη, όπως την αντιγράφω από την «Ελευθεροτυπία»:

«Είμαστε σε περίοδο όπου το κύκλωμα του πετρελαίου μαίνεται. Και οι αντιδράσεις του έχουν το χρώμα του πετρελαίου. Μαύρο και λιπαρό. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο μεταχειρίζεται πολλούς και πολλά. Εμείς ανθιστάμεθα στις πιέσεις του και αντεπιτιθέμεθα»!

Μετά από αυτή τη σαφέστατη δήλωση ας τρέξουμε όλοι μαζί στην αντεπίθεση φωνάζοντας... «αέρα»! Μόνο, ας προσέξουμε μη... γλιστρήσουμε στο μαύρο και λιπαρό πετρέλαιο.

Σπηλαιολογικά
Σύμφωνα με ανταπόκριση —των «Νέων» από την Κόρινθο:
«Ο Σύνδεσμος "φίλοι της Γκούρας" ξεκίνησε τη διαδικασία για την ανέγερση ξενοδοχείου στην περιοχή. Το έργο όμως σταμάτησε στη διάρκεια της κατασκευής γιατί κάτω από την επιφάνεια του οικοπέδου εντοπίσθηκαν κενά σπήλαια».

Υπάρχουν σπηλιές... γεμάτες;

Προβληματικές
Κυκλοφόρησε πριν δυο εβδομάδες στους οικονομικούς κύκλους της κυβέρνησης ότι οι προβληματικές που δεν έχουν ελπίδα εξυγίανσης θα κλείσουν. Η πρώτη προβληματική που έκλεισε είναι το... Πανεπιστήμιο της Πάτρας.

Γλωσικά
Η εκπαιδευτική τηλεόραση εκπέμπει μαθήματα για επτά ξένες γλώσσες.
Η όγδοη, που δεν άρχισε ακόμη, θα είναι τα... ελληνικά;

Ανάποδος τσαντάκιας
Πεζός άρπαξε στον Πειραιά την τσάντα... μοτοποδηλάτη αφού προηγουμένως τον χτύπησε με κλαρί μουριάς.

Δάσκαλε που δίδασκες
Ο υφυπουργός εσωτερικών κατακεραύνωσε τους δημάρχους γιατί τους θεώρησε κακούς διαχειριστές επειδή τα ταμεία των Δήμων είναι άδεια. Ενώ τα ταμεία της κυβέρνησης είναι γεμάτα!

Ο Στάσιμος

περκατακτήσεις» (!) που οδηγούν σε *«προνομιακή μεταχείριση μερίδας εργαζομένων»*, κτλ.

Δεν θα μπούμε στον κόπο να ασχοληθούμε με τη λογική του επίσημου οργάνου της κυβέρνησης, που θυμίζει παλιές καλές εποχές Λάσκαρη (π.χ., μην απεργείτε γιατί την *«πληρώνει»* ο κόσμος με αυξήσεις σε τιμολόγια κτλ.). Και το σενάριο περί *«διχασμού»* προνομιούχων και μη στις τάξεις των εργαζομένων, είναι στην καλύτερη περίπτωση ατυχής τρόπος για να εξασφαλίσεις συμμαχίες με τους «ριγμένους». Το μόνο πρόβλημα που μας ενδιαφέρει είναι το κατά πόσο αυτή η επίθεση στην ΓΕΝΟΠ δεν έχει σχέση με κάποια γενικότερα κριτήρια και αρχές που πλαισιώνουν τη νέα εκδοχή του κυβερνητικού συνδικαλισμού (ή τουλάχιστον την πρόθεση επιβολής του) αλλά υπακούουν απλώς σ' ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών με τον «αιρετικό» Πρόεδρο της Ομοσπονδίας και μέλος της ΚΕ Πιεριά. Αυτοί οι 21 ψήφοι που συγκέντρωσε η υποψηφιότητά του ως μέλους του νέου ΕΓ του ΠΑΣΟΚ, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν μεθοδικά, και φυσικά με κάθε τρόπο. Είναι κακό σημάδι. Μόνο που οι κάποιες χιλιάδες εργαζόμενοι στην Κοινή Ωφέλεια μπούχτισαν πια μ' αυτές τις ρεφορμιστικές και συντεχνιακές μεθοδεύσεις εις βάρος τους από την ηγεσία του «Κινήματος»...

Ζήτω η γενική απεργία...

Επιτέλους η ταξική απεργία δείχνει το δρόμο του αγώνα για να λυθεί το κυκλοφοριακό και να βελτιωθούν οι μαζικές μεταφορές. Το επόμενο βήμα πρέπει να είναι η κλιμάκωση του αγώνα. Γενική απεργία των ταξιτζήδων αορίστου χρόνου και χωρίς κανένα απεργοσπάστη!

Αν μάλιστα αυξηθούν τα περιοριστικά μέτρα της κυκλοφορίας των ΙΧ στο κέντρο της Αθήνας κατά τις ώρες αιχμής και βελτιωθούν τα μέσα μαζικής μεταφοράς θα έχουμε θαυμαστά αποτελέσματα. Ήδη αυξήθηκε κατά 40% η ταχύτητα στους δρόμους της Αθήνας. Μαθαίνουμε να ζούμε χωρίς ταξί, περπατάμε, εισπνέουμε λιγότερο καυσαέριο και βλέπουμε πόσο καλύτερη είναι η κυκλοφορία με 15.000 αυτοκίνητα λιγότερα.

Υπάρχει όμως και η άλλη πλευρά. Τα αιτήματα των ιδιοκτητών ταξί που βασίζονται κυρίως στις αυξήσεις των υγρών καυσίμων και στις αυξήσεις των ανταλλακτικών —στο σύνολό τους σχεδόν εισαγόμενα. Δεν διαθέτουμε στοιχεία συγκεκριμένα. Είναι βέβαιο, πάντως, ότι ένας μεγάλος αριθμός ταξί κινείται με υγραέριο και επίσης ένας άλλος σημαντικός αριθμός χρησιμοποιεί πετρέλαιο. Όπως, επίσης, δεν γνωρίζουμε επακριβώς πως διαμορφώνεται το κόστος αν επεκταθεί σε όλα τα ταξί το γκάζι ή σε όλα το πετρέλαιο. Πάντως θα ξεκαθαρίσουν αρκετά πράγματα αν όλα αυτά μελετηθούν και προταθεί η χρήση γκαζιού σε όλα τα ταξί. Σίγουρα θα περιορισθεί η ρύπανση του περιβάλλοντος.

Πρέπει συνεπώς τα αιτήματα που προβάλλουν οι ιδιοκτήτες ταξί να συζητηθούν σε μια διαφορετική προοπτική και όχι σ' αυτή που προσπαθούν να επιβάλουν οι ιδιοκτήτες τους: για κάθε αύξηση δηλαδή των υγρών καυσίμων ή των ανταλλακτικών και αύξηση των κομίστρων.

Είναι πάντως αισθητή η διαφορά χωρίς τα 15.000 περίπου ταξί στους δρόμους. Απ' αυτή την άποψη γιατί να μην αυξηθούν υπερβολικά τα κόμιστρα, να επεκταθούν οι περιορισμοί και για τα ταξί στο κέντρο και να διευρυνθεί ακόμα περισσότερο ο δακτύλιος. Τουλάχιστον θα κυκλοφορούμε καλύτερα και θα πηγαίνουν γρηγορότερα τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Όπως αντιμετωπίζεται όμως από την κυβέρνηση σήμερα το κυκλοφοριακό και η ρύπανση καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίσθηκαν και προβλήθηκαν τέτοιου είδους αιτήματα —όχι μόνο συντεχνιακά— ένας δρόμος μας απομένει. Ή γενική απεργία των ταξιτζίδων ή 500 η ταρίφα!

... και η αποχή για τη γραφειοκρατία

Και αφού ο λόγος περί απεργιών ομολογούμε ότι όλοι πρέπει να σταθούμε στο πλευρό των δικηγόρων. Κακώς ο ταλαιπωρημένος από τη γραφειοκρατία πολίτης δεν προχώρησε σε απεργία πείνας στα Προπύλαια, κάκιστα η ΕΦΕΕ, η ΕΣΕΕ, η ΓΣΕΕ, τα κόμματα, οι συνδικαλιστικές ορ-

γανώσεις και όλοι οι εργαζόμενοι δεν κάνουν καθιστικές διαδηλώσεις στη Βουλή με αίτημα να αυξηθεί η γραφειοκρατία, να μην υπογράφουμε χωρίς θεώρηση από δικηγόρο, να μην παντρευόμαστε, να μην νοικιάζουμε σπίτια, να μην ζητάμε πιστοποιητικά, να μην πληρώνουμε τη ΔΕΗ και τον ΟΤΕ χωρίς δικηγόρο. Διπλα μας πάντα και ένας δικηγόρος. Όπως λέγανε τα παλιά καλά χρόνια. Κάθε πόλη και στάδιο, κάθε χωριό και γυμναστήριο...

Κοντολογίς δεν νομίζουμε ότι άλλη φορά έχει συμβεί σε κινητοποίηση του δικηγορικού σώματος να αρχίζει αποχή και να καλούνται μετά οι δικηγόροι να την επικυρώσουν. Θα 'ναι άλλωστε δύσκολο να πράξουν διαφορετικά...

Δεν ισχυριζόμαστε ότι τα προβλήματα του δικηγορικού κόσμου είναι λυμένα. Αντίθετα. Και υπάρχουν και άλυτα είναι. Να τεθούν όμως για να συζητηθούν επί της ουσίας. Πάντως τα «επαγγελματικά» προβλήματα —γιατί για αυτά και μάλιστα στενά «επαγγελματικά» γίνεται η αποχή— δεν θα λυθούν με την αύξηση της γραφειοκρατίας...

Ποιος θυμάται τώρα την επανάσταση των γαριφάλων;

Δύο «εκπλήξεις» είχαν οι εκλογές στην Πορτογαλία. Την άνοδο του Κεντροδεξιού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος και την επιτυχία του κόμματος «Δημοκρατική Ανανέωση» που πρόσκειται στον πρόεδρο Εάνες. Είναι μια συντηρητική στροφή, αν μάλιστα πάρουμε υπόψη τις θέσεις των σοσιαλδημοκρατών και τη σημαντική απώλεια της εκλογικής δύναμης των σοσιαλιστών. Είναι όμως ταυτόχρονα και ένας δείκτης για τις κατευθύνσεις της πολιτικής ζωής στην Πορτογαλία, μετά την πολιτική που εφαρμόσθηκε τα τελευταία εννιά χρόνια.

Την επόμενη των εκλογών άρχισε και η δίκη του πρωτεργάτη «της επανάστασης των γαριφάλων» Οτέλο ντε Καρβάλιο. Μια δίκη με ιδιαίτερη πολιτική σημασία για θέσεις και απόψεις που συνδέονται με την ιστορική περίοδο της αποκατάστασης της δημοκρατίας στην Πορτογαλία. Αποκτούν συνεπώς μεγαλύτερη βαρύτητα σήμερα όλες οι κινήσεις για την απελευθέρωση του Καρβάλιο.

Η απελευθέρωση του Καρβάλιο και των συντρόφων του δεν

θα είναι μόνο μια δημοκρατική νίκη. Θα είναι και μια νίκη πολιτική για όλες εκείνες τις δυνάμεις στην Ευρώπη που πιστεύουν ότι η επανάσταση και οι ιδέες δεν φυλακίζονται.

ΝΕΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΦΟΥΖΙΟ

Είναι δύσκολο να προσεγγίσουμε με πολιτικούς όρους τα όσα συμβαίνουν στο χώρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Η ΝΔ φαίνεται ότι αδυνατεί να δει τα ουσιαστικά εσωτερικά της προβλήματα και να αντιμετωπίσει με υπευθυνότητα τα πολιτικά ζητήματα.

Η πρώτη περίπτωση φαίνεται τόσο από τη δυστοκία γύρω από το συνέδριο, που έχει ενταθεί μετά την αποχώρηση του κ. Στεφανόπουλου, όσο και με τις «νέες» αμφισβητήσεις του αρχηγού της από την πλευρά των κ. Αβέρωφ, Βαρβιτσιώτη κ.ά. Αυτά αποτελούν μέρος των όσων έρχονται στη δημοσιότητα και αφορούν ορισμένα στοιχεία της εσωτερικής κρίσης που μαστίζει τη ΝΔ.

Μικρό δείγμα της κρίσης και της σύγχυσης που παίρνει οπερετικό χαρακτήρα είναι η παρέμβαση βουλευτών της για τις περιώνυμες φωτογραφίες της κ. Ζωής Λάσκαρη. Είναι δύσκολο να μαντέψει κανείς, ποια προβλήματα των θιγομένων βουλευτών αγγίζει. Πάντως η γύμνια της ΝΔ είναι εξίσου συναρπαστική με εκείνην της Ζωΐτσας...

Και νεοδημοκρατική «κριτική»

Οι πολιτικές παρεμβάσεις της ΝΔ φιλοδοξούν όμως να έχουν και «ουσιαστικό» περιεχόμενο. Σαν αυτές που έγιναν για τις δύο εκπομπές της ΕΡΤ-1 για το κλείσιμο του «Βήματος» και την «τρομοκρατία». Ο πλέον επιεικής χαρακτηρισμός είναι ότι ήταν τουλάχιστον ατυχείς.

Το κλείσιμο του «Βήματος» αποτελεί είδηση. Δικαιολογημένα συνεπώς η ΕΡΤ-1 έκαμε την εκπομπή και ανεξάρτητα από το χρόνο που έδωσε. Όπως επίσης σωστά έγινε και η εκπομπή για την «τρομοκρατία». Ήταν το κύριο θέμα των ημερών στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και εξακολουθεί να απασχολεί την κοινή γνώμη. Δεν ήταν λάθος για όσα την κατηγορεί η ΝΔ —γιατί, δηλαδή, η τηλεόραση παρουσίασε την «τρομοκρατία»— αλλά για άλλους αντίθετους λόγους. Ενώ έπρεπε μια τέτοια εκπομπή να προχωρήσει σε μια έρευνα απομυθοποίησης της «τρομοκρατίας», παρουσίασε ως τρομοκράτες ανθρώπους που δεν είχαν καμία σχέση ή δεν υπήρχε καμία δικαστική απόφαση εναντίον τους.

Το ότι η ΕΡΤ-1 έκαμε αυτοκριτική, για τον τρόπο που παρουσίασε το θέμα «τρομοκρατία», είναι σαφώς ένδειξη ευαισθησίας. Αυτό όμως, δεν αναιρεί το γεγονός της εκπομπής και τα «μηνύματα» που πέρασαν στην κοινή γνώμη.

Την ΝΔ δεν την ενδιαφέρει όμως αυτή η κριτική. Ζητά και στις δύο περιπτώσεις την άσκηση λογοκρισίας. Υιοθετεί, δηλαδή, μια πολιτική που πρακτικά σημαίνει —παρά τους χαρακτηρισμούς κατά καιρούς από τον κ. Μητσοτάκη για «φασιστική» τηλεόραση— κρατική τηλεόραση, ελεγχόμενη από την εξουσία, με νομιμοποίηση των κρατικών παρεμβάσεων. Πόσο δεν θα είναι φασιστική μια τέτοια τηλεόραση μόνο ο κ. Μητσοτάκης το γνωρίζει...

Η ανακυττάρωση και η αναπαλαίωση...

Αυτός ήταν ένας από τους νεολογισμούς που χρησιμοποίησε ο κ. Κουτσόγιωργας στο συνέδριο της ΚΕΔΚΕ για να δώσει ένα δείγμα του πώς η κυβέρνηση αντιλαμβάνεται την αποκεντρωμένη, σοσιαλιστική, αυτοδιοικούμενη, αυτοδιαχειριζόμενη —και δεν συμμαζεύεται— Ελλάδα.

Βεβαίως, τα προβλήματα της αυτοδιοίκησης είναι σήμερα αρκετά πεζά και συγκεκριμένα για να αντιμετωπίζονται με ιδεολογικά «οράματα» του τύπου της «ανακυττάρωσης». Αν κρίνουμε από τις τοποθετήσεις αρκετών δημάρχων, η σοσιαλιστική αποκέντρωση είναι προς το παρόν «ψύλλος στ' άχυρα», όταν δεν υπάρχουν πόροι για ν' αντιμετωπιστούν τρέχονται έξοδα δήμων, εν μέσω του παλιού καλού καθεστώτος του κρατικού συγκεντρωτισμού, το οποίο διατηρείται ακέραιο αφού ο νέος καταστατικός χάρτης της αυτοδιοίκησης αισίως εμφανίστηκε και πάλι από τον κ. υπουργό με τη μορφή της υπόσχεσης για τάχιστη προώθησή του· για να μην μιλήσουμε για το νόμο της δευτερογενούς και τριτογενούς αυτοδιοίκησης, που συνδέεται με τον αποκεντρωμέ-

Οι ουρανοί είναι δικοί μας;

Η βελτίωση του συστήματος εναέριας κυκλοφορίας είναι ένα βασικό πρόβλημα των αερομεταφορών. Έχει όμως και εθνικές διαστάσεις λόγω των προβλημάτων με τη γειτονα Τουρκία. Φαίνεται ότι οι υπεύθυνοι προσανατολίζονται στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, αλλά και άλλων με την απραξία —«καλά είμαστε όπως είναι»— ή για κάποιους λόγους —άγνωστους στην κοινή γνώμη— μεταθέτουν τη λύση στο μέλλον.

Οι προσπάθειες πάντως για τη βελτίωση, που ακόμα δεν έγινε, ξεκίνησαν από πολύ παλιά. Το 1979 η FAA παρέδωσε μια μελέτη για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος εναέριας κυκλοφορίας. Μέχρι τώρα δεν έχει κατοχυρωθεί. Θα μπορούσε η καθυστέρηση αυτή να μην έχει σοβαρές επιπτώσεις αν η Ελλάδα δεν είναι η μόνη χώρα της Ευρώπης, που η πολιτική της αεροπορία δεν έχει ραντάρ.

Οι συνέπειες δεν είναι λίγες:

α) Η ασφάλεια πτήσεως είναι εξαιρετικά περιορισμένη στον εναέριο χώρο της Ελλάδας.

β) Τα αεροπλάνα ξένων εταιρειών, που διέρχονται από τον ελληνικό εναέριο χώρο δεν πληρώνουν τέλη διελεύσεως, γιατί δεν έχουν διευκολύνσεις ραντάρ. Συνεπώς χάνουμε συνάλλαγμα.

γ) Η ροή κυκλοφορίας για τους αεροδιαδρόμους είναι πολύ αραιή, απ' αυτή που συναντάται στη διεθνή πρακτική.

δ) Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, το σύστημα αυτό έρχεται συνεπίκουρο στο ήδη υπάρχον της Πολεμικής Αεροπορίας.

Το τελευταίο σημαίνει ότι η προμήθειά του έχει σχέση με την εθνική ασφάλεια. Το τραγικό εδώ είναι ότι τα αεροπλάνα που πετάνε πάνω από ένα μεγάλο τμήμα του Αιγαίου καλύπτονται με ένα από τα δευτερεύοντα ραντάρ της Τουρκίας, που ήδη έχει προμηθευτεί πέντε.

Η αναγκαιότητα της εγκατάστασης ραντάρ φαίνεται από το γεγονός, ότι, το ΚΥΣΕΑ εσπευσμένα στις 9 Ιουλίου ανέθεσε την προμήθεια ενός δευτερεύοντος ραντάρ, και στις 26 Ιουλίου έγινε ο σχετικός διαγωνισμός. Εκκρεμεί όμως η προμήθεια δύο πρωτευόντων και τριών δευτερευόντων, και τώρα λέγεται ότι αρκετές εταιρείες έχουν κάνει προσφορές...

Δεν είναι γνωστό ακόμα τι έχει γίνει. Πάντως η κωλυσιέργεια της κατακύρωσης του διαγωνισμού, που έγινε στις 14-4-83, για τα δύο πρωτεύοντα και τα τρία δευτερεύοντα ραντάρ φημολογείται ότι έγινε επειδή ο μειοδότης έχει βγει, από τις επιτροπές της ΥΠΑ, εκτός προδιαγραφών. Λέγεται από την αντίθετη πλευρά, ότι ο μειοδότης έχει αντιτάξει ισχυρά επιχειρήματα, που ίσως να έχουν κάποια σωστή βάση. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τα επιχειρήματα. Το γεγονός είναι ότι η Ελλάδα αυτή τη στιγμή ουσιαστικά δεν έχει σύστημα ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας όταν ήδη η ευρωπαϊκή τράπεζα έχει χορηγήσει από καιρό τις σχετικές πιστώσεις.

Εκτός όμως απ' αυτό καθυστερούν και άλλα θέματα που αφορούν την πολιτική Αεροπορία. Τα πιο κρίσιμα είναι τα εξής:

- Η ανάπτυξη του αεροδρομίου της Χίου με αποτέλεσμα οι πτήσεις να γίνονται σε μικρό μήκος διαδρόμου με ανασφαλή τρόπο.
- Η βελτίωση πεδίου ελιγμών του αεροδρομίου της Κω.
- Ο αεροσταθμός του αεροδρομίου Χανίων, που εγκυμονεί κινδύνους εξαιτίας της πτήσεως των πολεμικών αεροσκαφών.
- Και τέλος, η προώθηση νέου οργανισμού της ΥΠΑ που θεωρείται αναγκαίος από τους εργαζόμενους.

Υποτίθεται, και έτσι πρέπει να είναι, ότι η ΥΠΑ είναι ένας δημόσιος οργανισμός που μπορεί να θεωρηθεί το ανώτατο όργανο εποπτείας των αερομεταφορών της πολιτικής αεροπορίας, όπως επίσης και της οργάνωσης και λειτουργίας των αεροδρομίων της χώρας. Όταν όμως ορισμένα βασικά και κρίσιμα προβλήματα υποδομής χρονίζουν τότε είναι φυσικό να πολλαπλασιάζονται με τον καιρό και να προκύπτουν σταθερά καινούργιες αδυναμίες. Δεν θα ήταν χρήσιμο να ασχοληθούν οι υπεύθυνοι του Υπουργείου Μεταφορών σοβαρά με αυτά τα θέματα; Και να μην τα αντιμετωπίζουν ξανά το καλοκαίρι όταν κάποιες απεργίες θα δημιουργήσουν τη φετινή κατάσταση;

□

νο προγραμματισμό, τη συμμετοχή του λαού στους θεσμούς της κρατικής εξουσίας, και διάφορα άλλα ωραία που έμειναν στη μέση εδώ και τρία χρόνια τώρα, και που ο νυν υπουργός Εσωτερικών δεν άφησε να εννοηθεί, έστω, ότι τον απασχολούν... Κι ύστερα, δεν μπορείς να ισχυρίζεσαι ότι το αίτημα για τη μεταφορά πόρων ή αρμοδιοτήτων στην τοπική αυτοδιοίκηση είναι ψευδές και ότι το μόνο που υπάρχει είναι μία «ιδεολογική» διαφορά με τους δημάρχους που το θέτουν· και δεν μπορεί να το ισχυρίζεται αυτό ο κ. Κουτσόγιωργας διότι είναι ηλίου φαεινότερο ότι και το αίτημα και η άρνησή του εκ μέρους της κυβέρνησης προϋποθέτουν διαφορετικές ιδεολογίες, είναι συγκεκριμένα δείγματα διαφορετικών ιδεολογιών.

Βέβαια, ο κ. Κουτσόγιωργας δεν μας έχει δώσει άλλα δείγματα για το πώς εννοεί και την ιδεολογία και την πολιτική και τις αντιθέσεις, εκτός από το προπαγανδιστικό του σλόγκαν περί «δύο κόσμων». Ίσως ό,τι δεν χωράει σ' αυτό εξοβελίζεται σε κάποιο καταραμένο χώρο «ιδεολογικών διαφορών», ενώ ό,τι χωράει παίρνει τη μορφή της «ανακυττάρωσης»· σαν να λέμε, δηλαδή, αναπαλαίωση...

Μόνο που η σημερινή αυτοδιοίκηση δεν κρίνεται «διατηρητέα»...

ΟΤΑΝ ΤΑ ΛΕΦΤΑ ΔΕΝ ΧΑΡΙΖΟΥΝ ΖΩΗ

Τελικά οι εργασίες για την εγκατάσταση διαλυτηρίου πλοίων και μονάδας πετροχημικών σε περιοχή της κοινότητας Πηγών, κοντά στις εκβολές του Νέστου, άρχισαν. Οι επιπτώσεις για το περιβάλλον και τον υγροβιότοπο της περιοχής, που προστατεύεται μάλιστα από τη διεθνή σύμβαση RAMSAR, έχουν επισημανθεί σε προηγούμενο «Αντί» (τχ. 296. Ηλίας Ευθυμιόπουλος, «Το τέλος της εργατικής ιδεολογίας»).

Το πρόβλημα της ρύπανσης και της καταστροφής του περιβάλλοντος δεν αφορά βέβαια μόνον αυτή την περιοχή. Η ρύπανση θα επεκταθεί και στις βόρειες περιοχές της Θάσου με καταστρεπτικές συνέπειες για τη χλωρίδα και την πανίδα του τόπου. Αν συνυπολογισθεί και η ρύπανση που υπάρχει ήδη από τα πετρέλαια της βιομηχανίας της Νέας Καρβάλης και τις εξορύξεις μαρμάρων τότε το πρόβλημα γίνεται οξύτερο. Και θα γίνει ιδιαίτερα σοβαρό για όλη την περιοχή, αν όπως φημολογείται εγκατασταθεί υψικάμινος για τα θειούχα μεταλλεύματα στις εκβολές του Στρυμώνα.

Το ΥΧΟΠ το 1984 δεν είχε εγκρίνει την εγκατάσταση. Το Μάιο του '85 όμως ο κ. Κουλουμπής με κοινή απόφαση με τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας χαρακτήρισαν βιομηχανική την περιοχή. Η αμηχανία από τη στασιμότητα οδήγησε στην «ανάπτυξη» χωρίς περιβαλλοντική φροντίδα. Ο δρόμος άνοιξε και οι μπουλντόζες άρχισαν το έργο τους...

Όπως σημειώνουν σε καταγγελία τους κάτοικοι της Θάσου:

«Όταν με τα χρόνια νεκρωθούν τα νερά μας και γίνει η γη μας στείρα, τότε θα καταλάβουμε ότι τα λεφτά σ' όποια τσέπη κι αν βρίσκονται δεν τρώγονται, ούτε χαρίζουν ζωή»...

ΕΒΟ - προμήθειες...

Αν πιστέψουμε την καταγγελία του σωματείου εργαζομένων στη χαρτοβιομηχανία, ΒΕΚΑ ΑΕ η οποία προμηθεύει φίμπερ (χάρτινα περιτυλίγματα πυρομαχικών) τότε τα πράγματα είναι σοβαρά. Σύμφωνα με την καταγγελία προμηθευτής φίμπερ πέρα από τη ΒΕΚΑ ήταν και μια άλλη εταιρεία που ιδιοκτήτης της είναι ο σύζυγος της διευθύντριας Προμηθειών της ΕΒΟ. Η προμήθεια έγινε χωρίς διαγωνισμό από την ΕΒΟ και η σχετική επιτροπή που όρισε η διοίκηση της μετά τις καταγγελίες ακόμα δεν έχει καταλήξει στο τι έχει γίνει. Πάντως η ΒΕΚΑ με έγγραφό της στις 23-5-84 ανακοίνωσε στην ΕΒΟ ότι οι καταγγελίες ευσταθούν.

Συνεπώς υπάρχουν δυο ζητήματα για τη διοίκηση της ΕΒΟ. Πρώτο, γιατί η ΕΒΟ αναθέτει χωρίς διαγωνισμό την προμήθεια φίμπερ στην εταιρεία που ιδιοκτήτης είναι ο σύζυγος της διευθύντριας προμηθειών της ΕΒΟ. Δεύτερο, πως ορίζεται ως μέλος της εξεταστικής επιτροπής για το σκάνδαλο ο Γ. Διαμαντούρος, που υπέγραψε την εισήγηση μαζί με τον πρόεδρο της ΕΒΟ κ. Β. Αρσένη για την προμήθεια των φίμπερ χωρίς διαγωνισμό και από τη δεύτερη, μετά τη ΒΕΚΑ, εταιρεία;

Επιπλέον, όμως, γιατί η διοίκηση της ΕΒΟ δεν ενημέρωσε για όλη αυτή την ιστορία όλους τους μετόχους που είναι τα Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας, Εθνικής Αμύνης, Οικονομικών, η Τράπεζα Ελλάδος και η ΕΤΒΑ;

Είναι χρήσιμη νομίζουμε η θέση της διοίκησης της ΕΒΟ για το θέμα. Αν όμως δεν το θεωρεί κρίσιμο για το πρόβλημα που δημιουργείται δεν θα είναι σκόπιμο η εξεταστική επιτροπή να ενημερώσει τους εργαζόμενους για το τι ακριβώς έγινε; Εκτός και εάν «νίπτει τας χείρας της»... Ποιοι όμως τότε είναι οι υπεύθυνοι; Δεν είναι σκόπιμο να ενημερωθεί και ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Τ. Σεχιώτης, αρμόδιος για θέματα πολεμικής βιομηχανίας, για όλα αυτά;

ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟ

Αρχίζουμε να πιστεύουμε, ότι πρέπει να κάνουμε την αυτοκριτική μας: υποστηρίζαμε κατ' επανάληψη, ότι η αλλαγή στο στρατό δεν έχει προχωρήσει καθόλου αναφέροντας διάφορα παραδείγματα, όπως τις μεταθέσεις των φαντάρων κτλ. Να όμως που η κυβέρνηση φρόντισε να μας διαψεύσει, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά αυτό το σημείο.

Ενώ λοιπόν η δεξιά μετέθετε δυσμενώς τους εφέδρους που ανήκαν πολιτικά σε αντίθετες παρατάξεις, η σημερινή κυβέρνηση τιμωρεί με αυτόν τον κατάπτυστο τρόπο, ανθρώπους που ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ.

Η ιστορία ήδη γράφτηκε, όχι σε κάποιο αντιπολιτευόμενο φύλλο, αλλά στην δεκαπενθήμερη έκδοση της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ, δηλαδή στον «Αγωνιστή». Σύμφωνα λοιπόν με το τελευταίο φύλλο της 4ης Οκτωβρίου, ένας έφεδρος αξιωματικός, υπηρετεί κοντά στην ιδιαίτερή του πατρίδα, που βρίσκεται κάπου στην Πελοπόννησο και ξαφνικά μετατίθεται— απ' ό,τι φαίνεται χωρίς να το θέλει ο ίδιος— στην Ελευσίνα. Σύμφωνα πάντα με το περιοδικό *«οι κακές γλώσσες διαδίδουν, ότι δράστης είναι ο συμπατριώτης του καθ' ύλην αρμόδιος υφυπουργός»*, ενώ το *«θύμα»* της μετάθεσης, *«είναι φίλος και πρώην βουλευτής του ίδιου κόμματος»*.

Επειδή όπως μάθαμε, το παιχνίδι παίχθηκε στην Τρίπολη, ο τέως βουλευτής είναι ο κ. Ρέππας, και ο *«καθ' ύλην υφυπουργός»* ο κ. Σεχιώτης. Θα περιμέναμε από τον τελευταίο, το λιγότερο να ανασκευάσει τη σοβαρή πράγματι κατηγορία που διατυπώνεται σε βάρος του.

ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

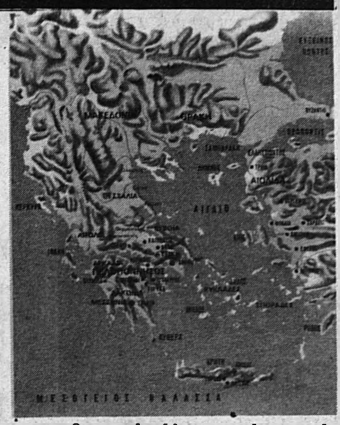

Το να επισημάνεις ορισμένα λάθη —τυπογραφικά, εννοιολογικά, πραγματολογικά —σε κάποιο βιβλίο δεν είναι δα και μεγάλο επίτευγμα. Και ούτε είναι «προς θάνατον» αν κάποια λάθη έχουν παρεισφρύσει σε κάποιο «σύγγραμμα»: μια επανέκδοση μπορεί να διορθώσει το κακό. Βέβαια τέτοια λάθη πρέπει να αποφεύγονται στα σχολικά βιβλία. Γιατί αν δεν επισημανθούν εγκαίρως, οι μαθητές, επιρρεπείς στην ιερότητα των σχολικών βιβλίων —αφού έτσι τους έμαθαν να τα αντιμετωπίζουν, σαν ιερά κείμενα δηλαδή— θα αποστηθίσουν λάθος πληροφορίες και θα επιτείνουν τη σύγχισή τους γύρω από το γνωστικό αντικείμενο.

Όταν όμως το βιβλίο είναι λάθος στη συνολική του σύλληψη και αντιδραστικό στη δομή του, τότε δεν διορθώνεται απολύτως τίποτε.

Τις σκέψεις αυτές κάναμε όταν έπεσε στα χέρια μας το βιβλίο Ιστορίας της Δ΄ Δημοτικού

Ας ρίξουν μια πρώτη ματιά οι εκπαιδευτικοί σύμβουλοι ή οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι ή οι λειτουργοί της Μέσης Παιδείας και τέλος ο ίδιος ο υπουργός κ. Απ. Κακλαμάνης.

Θέτουμε το ερώτημα και θα επιθυμούσαμε να είχαμε μιαν απάντηση: θεωρούν όλοι αυτοί οι υπεύθυνοι λειτουργοί ότι στις μέρες μας, που είναι και ημέρες της «Αλλαγής», επιτρέπεται να τροφοδοτούνται τα νέα παιδιά με βιβλία όπως αυτό που είναι και γεμάτο λάθη και αντιδραστικό στην όλη του σύλληψη;

Μήπως, επίσης, θα ήταν δυνατόν να πληροφορηθούμε και μεις τις διαδικασίες έγκρισης αυτού του βιβλίου, τους υπεύθυνους που το ενέκριναν και ποιο είναι το συνολικό κόστος —το υλικό, οικονομικό κόστος του;

Περιμένουμε. Κάποια απάντηση πρέπει να υπάρξει. Και να είναι βεβαίως μια σαφής απάντηση.

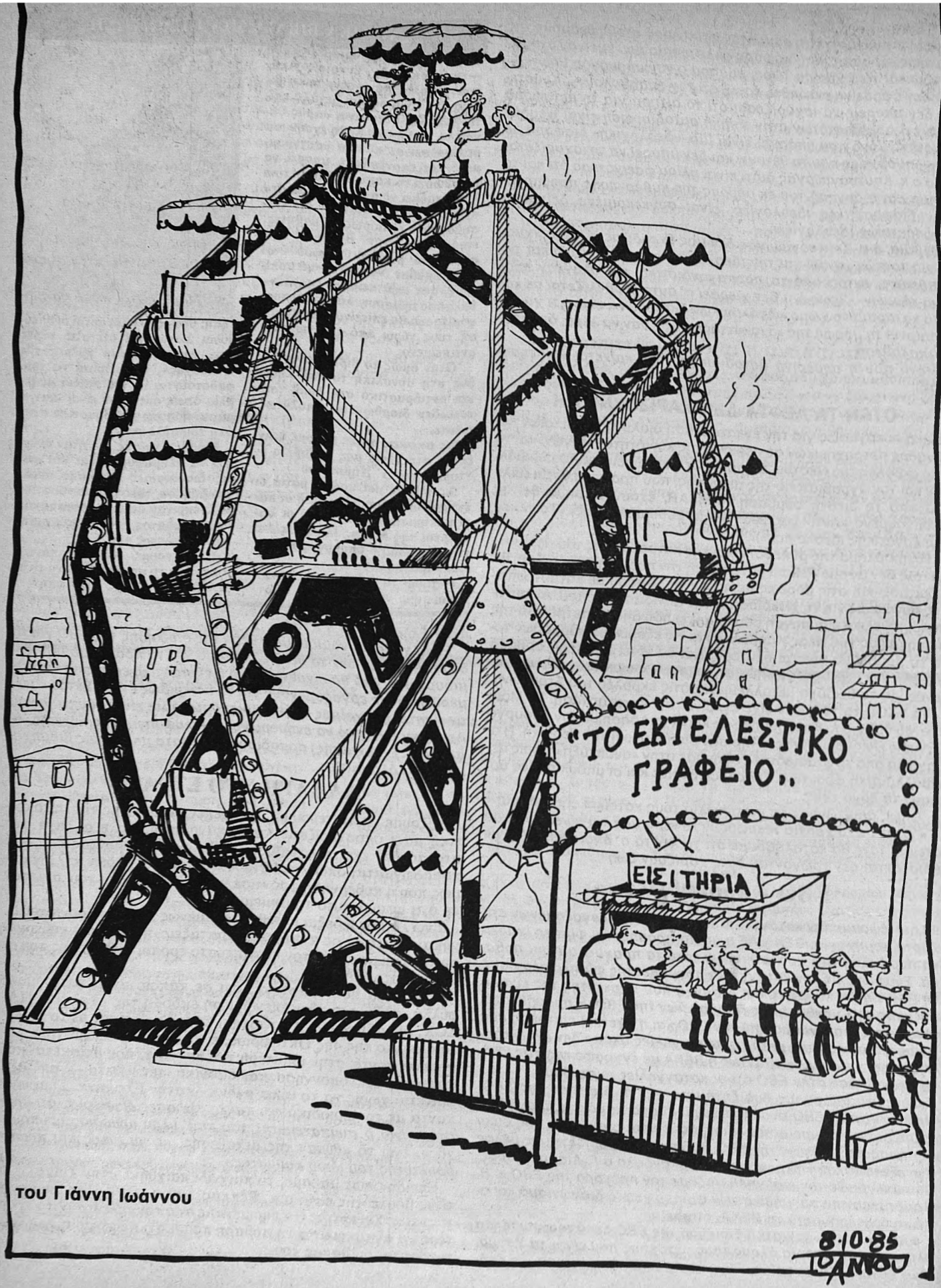

του Γιάννη Ιωάννου

ΠΡΑΚΤΟΡΙΚΑ. Πρακτορικά στη Βουλή. Συζήτηση στο νομοσχέδιο για την Ιδιωτική Ασφάλιση. Συζήτηση για τους ασφαλιστικούς πράκτορες.
Τι γίνεται όταν ένας ασφαλιστικός πράκτορας —μετά τη λήξη της σύμβασης με την ασφαλιστική εταιρεία του— εξακολουθεί ν' αλωνίζει την πιάτσα και να εισπράττει χρήματα από τους ανύποπτους; Ποιος θα προστατεύσει την πιάτσα; Ποιος θα προστατεύσει τους ανύποπτους;
Κρούονται κώδωνες κινδύνου.
Εκστομίζονται κουβέντες βαριές.
Σημείωσα μια φράση του βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας κ. Στυλιανού Μπλέτσα:
— *«Ένας πράκτορας που η σύμβασή του έχει λήξει είναι επικίνδυνος».*
Υπάρχει αντίρρηση;

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΙ. Εκσυγχρονισμοί, εκσυγχρονισμοί αλλά τι γίνεται με το βύσσινο; Ποιοι το πληρώνουν και ποιοι το γλύφουν τελικά; *«Η πάλη ανάμεσα στον εκσυγχρονισμό και στον παρασιτισμό* —είχα ακούσει να λέει ο καθηγητής Γιώργος Κριμπάς— *γίνεται κάποτε σκληρότερη κι από την ίδια την ταξική πάλη».*
Θυμήθηκα την άποψη του Κριμπά μόλις ξιφούλκησαν οι δικηγόροι κατά του νομοσχεδίου που καθιέρωνε τους πραγματογνώμονες στα τροχαία. Την πέταξα στα μούτρα του πρώτου φίλου αριστερού δικηγόρου που βρέθηκε μπροστά μου:
— *Αισθάνεται περήφανος, ως αριστερός, που συμπράττεις στην αντίδραση εναντίον ενός εκσυγχρονισμού;*
— *Εσύ θα αισθανόσουν περήφανος* —μου απάντησε ο φίλος αριστερός δικηγόρος— *αν στο όνομα ενός εκσυγχρονισμού συνεργούσες στην αφαίρεση επαγγελματικής ύλης από τη δουλειά σου για να προικοδοτηθούν τα 3 Πι;*
Και με παράτησε φουρκισμένος. Εγώ που —ως τότε— είχα υπόψη μου μόνο τα 3 Μι τον κοίταξα απορημένος...
Πήγαινα να σκάσω.
Το βράδυ δεν άντεξα. Του τηλεφώνησα στο γραφείο του.
— *Με συγχωρείς* —του είπα— *που σε στεναχώρησα το πρωί. Δεν νομίζεις όμως ότι έχεις υποχρέωση να μου εξηγήσεις; Τι σημαίνουν τα 3 Πι;*
— *Σημαίνουν Πεντακόσιοι Πραγματογνώμονες Πράσινοι. Κατάλαβες;*
— *Κατάλαβα.*
Κατάλαβα πως οι εκσυγχρονισμοί που είναι δύσκολες —όπως είπαμε— υποθέσεις, γίνονται ακόμη δυσκολότερες όταν οι εκσυγχρονιστές *«έχουν χεσμένη τη φωλιά τους».* Όταν στερούνται της *«έξωθεν καλής μαρτυρίας».*

ΚΙΝΕΖΙΚΑ. Κινεζικά ανανεωτικά. Ανανέωση στο Πολιτικό Γραφείο του ΚΚ Κίνας.
Δύο μόλις εβδομάδες πριν από την ανανέωση στο ομόλογο όργανο του ΠΑΣΟΚ πραγματοποιήθηκε η μερική ανανέωση του Πολιτικού Γραφείου του Κινέζικου Κόμματος. Παραιτήθηκαν τα 10 από τα 24 μέλη του. Οι 80ντάρηδες. Οι αντικαταστάτες τους είναι νεώτεροι κατά 15 ή και κατά 25 ακόμη χρόνια.
— *Συγκαταλέγεται* —ρώτησα— *στα παραιτηθέντα μέλη ο 81 χρόνων ηγέτης Ντενγκ Χσιάο Πιγκ;*
— *Δεν συγκαταλέγεται* —μου απάντησαν ενημερωμένοι φίλοι— *παρ' όλο που είναι ο εμπνευστής της ανανέωσης. Όχι μόνο παραμένει στο ΠΓ αλλά και στην Προεδρία του κράτους και των στρατιωτικών επιτροπών.*
Το βράδυ που γνωστοποιήθηκαν οι εξώσεις των παλαιών από το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ —δεν ξέρω πως— μου ήρθε η διάθεση να ξανακουβεντιάσω για τα κινέζικα:
— *Μα γιατί αφού είναι γενικό μέτρο— η αντικατάσταση των γερόντων— εξαιρέθηκαν ο Ντενγκ και ο μόλις κατά ένα χρόνο μικρότερος του Τσεν Γουν;*
— *Γιατί, όπως δήλωσε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Ζου Μουτσί η παραμονή των δύο στην κορυφή της εξουσίας είναι αίτημα των μελών του κόμματος και της πλειοψηφίας του λαού...*

ΣΥΝΟΔΙΚΑ. Η Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ σε κατάσταση συνόδου. Διαφωνίες. Τριάντα μέλη διαφώνησαν αλλά η διαφωνία που ενόχλησε περισσότερο τον Πρόεδρο ήταν —φαίνεται— του σ. Παρασκευά Αυγερινού μέλους, μέχρι την περασμένη εβδομάδα, του Εκτελεστικού Γραφείου.
Ο σ. Αυγερινός διαφοροποιήθηκε στα καθοδηγητικά, στα ΕΟΚικά, στα Βασε-ο-ΝΑΤΟϊκά, και σε πλείστα όσα άλλα...
Ο Πρόεδρος όμως που απεχθάνεται τέτοιους ετεροχρονισμούς τον κάρφωσε μάνι μάνι:
— *«Έπρεπε, Παρασκευά, αυτά να μας τα πεις στο Εκτελεστικό, όπου ήσουν τόσα χρόνια...».*
Μόλις ενημερώθηκε —από τις εφημερίδες— περί τα διαμειφθέντα στην ΚΕ σήκωσε το τηλέφωνο ο Γιώργος από τη Θεσσαλονίκη και υπέβαλε την ερώτηση:
— *Με τι μοιάζει λοιπόν το Εκτελεστικό του ΠΑΣΟΚ;*
— *Με τι μοιάζει Γιώργο;*
— *Είναι φανερό. Μοιάζει με Ταμείο. «Ουδέν λάθος αναγνωρίζεται μετά την απομάκρυνσιν»...*

ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η πολιτική υπανάπτυξη με τα πιστοποιητικά της. Η πολιτική υπανάπτυξη με τα μέτρα και τα σταθμά της. Φρονώ ότι τα πιο αξιόπιστα μέτρα και σταθμά μιας πολιτικής υπανάπτυξης είναι οι ιλιγγιώδεις αυξομειώσεις των κομματικών ποσοστών από εκλογή σε εκλογή.
Η Ελλάδα προχτές. Η Πορτογαλία χτες.
Μεσογειακές Ολοκληρωμένες Πραγματικότητες.

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ. Γλωσσικά στιγμιότυπα.
Όταν η φίλη μου πλησίαζε στο περίπτερο η κυρία είχε συμπληρώσει τον πρώτο κύκλο των προσπαθειών της να τηλεφωνήσει. Όταν η φίλη μου έφτασε στο περίπτερο η κυρία δεν είχε τηλεφωνήσει ακόμη.
Όταν η φίλη μου πλήρωνε για τα τσιγάρα της η κυρία υπέθετε —ορθότατα— ότι ο περιπτεριούχος είχε λησμονήσει να πατήσει το κουμπάκι του μετρητή του.
Όταν η φίλη μου έφευγε από το περίπτερο η κυρία ζητούσε τη μεσολάβηση του περιπτεριούχου:
— *Μου το εκμηδενίζετε σας παρακαλώ;*

ο αυτόματος τηλεφωνητής

Κβο βάντις, ντόμινε;

του Δημήτρη Μιχαήλ

ΕΚΛΕΙΣΕ ο κύκλος των προβληματισμών στα συλλογικά όργανα του ΠΑΣΟΚ (νέο ΕΓ, συνεδριάσεις ΚΕ και ΚΟ) και ξαναρχίζει ο προβληματισμός του ενός ανδρός, με το θεσμοθετημένο πλέον ρόλο στο Κίνημα, ο οποίος επεκτείνεται σε αποκλειστικό ρόλο και προς την κοινωνία. «*Τι άλλο εκτός και μετά τον Ανδρέα*»;.

ΙΣΩΣ το πρώτο συμπέρασμα από την πρόσφατη εικόνα του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης δεν είναι απλώς η πολυσυζητημένη (και αναμφισβήτητη) παντοδυναμία του κ. Α. Παπανδρέου, όσο:

• αφενός η συγκρότηση και λειτουργία του νέου Εκτελεστικού Γραφείου «κατ' εικόνα και ομοίωση» του κυβερνητικού σχήματος, δηλαδή, της έμμεσης εξουσίας των υπουργών και υφυπουργών·

• αφ' ετέρου, ότι εκτός από μια μειοψηφία της Κεντρικής Επιτροπής σε κανένα άλλο συλλογικό όργανο δεν υπάρχουν αμφισβητήσεις και μάλιστα αντιηγετικού χαρακτήρα. Απόδειξη η πειθαρχική συμπεριφορά της Κοινοβουλευτικής Ομάδας σε σχέση με ορισμένες τοποθετήσεις μελών της ΚΕ αλλά και γενικότερα οι «περιθωριακές» (και λόγω «λίστας») πολιτικές συλλήψεις των προβλημάτων της Αλλαγής από τους περισσότερους βουλευτές όταν αποφασίζουν να λάβουν το λόγο.

Η ΚΕ ΔΕΝ αποφάσισε για τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της, μετά από κάποιες αντιστάσεις. Η ΚΟ άκουσε και χειροκρότησε τον «δεκάλογο» των καθηκόντων και υποχρεώσεών της.

Ο κ. Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ απορρίπτοντας την πρόταση για τη σύγκληση Πανελλαδικής Συνδιάσκεψης εγκλωβίζει την ΚΕ στα πλαίσια μιας «εργασιοθεραπείας» που έχει στόχο «*τη στροφή μας στην κοινωνία*» και με ενασχολήσεις σε επιμέρους τομείς της κυβερνητικής και κομματικής δραστηριότητας.

ΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ πολιτικό πρόβλημα της χώρας βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε άλλα επίπεδα (θα δούμε ποια και γιατί) και οι «ακροβολιστές» της ΚΕ όσο μπορεί να είναι ενοχλητικοί όταν ασκούν κριτική, που αγγίζει και τον ίδιο τον Πρόεδρο του Κινήματος άλλο τόσο, αυτό τον καιρό, διευκολύνουν αντικειμενικά τους χειρισμούς του κ. Α. Παπανδρέου.

ΑΥΤΟ ΤΟΝ καιρό τα κρίσιμα προβλήματα της ελληνικής πολιτικής ζωής και κοινωνίας είναι σε άμεση συνάρτηση με τα λεγόμενα διεθνή πολιτικά και οικονομικά κέντρα, από τις ΗΠΑ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έως την ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ.

ΓΙΑ ΟΛΑ τα προβλήματα αυτά —που θα απασχολήσουν αποκλειστικά τον κ. Α. Παπανδρέου τους ερχόμενους μήνες— ο πρόεδρος της κυβερνήσεως και του ΠΑΣΟΚ έχει απόλυτη ελευθερία χειρισμών, την οποία μάλιστα κατοχύρωσε με την ομιλία του στην ΚΟ τονίζοντας ότι υπάρχουν χειρισμοί, που πρέπει να γίνονται με μυστικότητα προκειμένου να μην τους εκμεταλλευθούν ή και να τους υπονομεύσουν το ντόπιο και διεθνές κατεστημένο.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ του ΠΑΣΟΚ και προσωπικά ο κ. Α. Παπανδρέου πρέπει έως το τέλος του χρόνου να έχουν αποφασίσει για την παραμονή ή όχι των αμερικανικών βάσεων μετά το 1988, για τη στενότερη συνεργασία με το ΝΑΤΟ σε ορισμένους επιχειρησιακούς τομείς (λχ. «Άβακς» στο Άκτιο) για τις αναγκαίες εγγυήσεις στις ΗΠΑ σχετικά με την τεχνολογία των F-16, για τα αναγκαία οικονομικά μέτρα σύμφωνα λίγο πολύ με τις νόρμες του ΔΝΤ ή (που κάνει σχεδόν το ίδιο) των οικονομικών κύκλων της ΕΟΚ.

ΑΥΤΟΙ ΑΛΛΩΣΤΕ οι προβληματισμοί κυριαρχούν στις τελευταίες συσκέψεις του Πρωθυπουργού τόσο με το νέο Εκτελεστικό Γραφείο όσο —και κυρίως— με ορισμένους στενούς συνεργάτες του, όπως οι κ. Αντ. Δροσογιάννης, Γιάννης Καψής, Καρ. Παπούλιας και Χρ. Μαχαιρίτσας. Τον τελευταίο καιρό αυτά τα πρόσωπα από την κυβέρνηση και το επιτελείο της έχουν τη στενότερη συνεργασία με τον Πρωθυπουργό, ενώ αντίθετα έχει δοθεί «ελευθερία κινήσεων» για την επεξεργασία των αναγκαίων οικονομικών μέτρων στον (αποδυναμωμένο κομματικά) υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Κώστα Σημίτη.

ΕΙΝΑΙ κάτι περισσότερο από βέβαιο, σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες ότι ο κ. Α. Παπανδρέου έχει αποφασίσει αυτή τη «συντηρητικότερη» στροφή σε όλο το φάσμα των εξωτερικών θεμάτων και σχέσεων, την οποία ο ίδιος —όπως εξομολογείται— προτιμά να ονομάζει «*ορθολογιστικότερη*». Πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς ο κ. Παπανδρέου πιστεύει (και έτσι είναι) ότι τα θέματα των F-16, των βάσεων και της ανάκαμψης της οικονομίας αποτελούν ενιαίο σύνολο, «πακέτο».

ΜΟΝΟ ΜΕ βάση την κατεύθυνση και τις προοπτικές αυτές της κυβερνητικής πρακτικής, μπορεί κανείς να εξηγήσει ορισμένες αποφάσεις και τακτικές κινήσεις, όπως:

• η αποδυνάμωση του παλιού (αριστερού) Εκτελεστικού Γραφείου, με κύριο γνώρισμα τη θεσμοποίηση του ηγετικού ρόλου του κ. Α. Παπανδρέου, όχι μόνο ουσία αλλά και τύπος·

• η κλιμακούμενη επίθεση κατά της «Νέας Δημοκρατίας» για τους χειρισμούς της σε εθνικά θέματα, από τον «Φάκελο της Κύπρου» έως την ελληνική υφαλοκρηπίδα του Πρίνου. Επίθεση η οποία θα συνεχισθεί και με αποκαλύψεις για «σκανδαλώδεις» παραγγελίες και αγορές πολεμικού υλικού·

• η δημιουργία «νέων κέντρων» εξουσίας μέσα στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση (νέα πρόσωπα στο ΕΓ, αναβάθμιση του ρόλου ορισμένων από το λεγόμενο «περιβάλλον του Καστριού») και μάλιστα σε μια συστηματική όσο και αφανή προσπάθεια να δημιουργήσουν όρους και συσχετισμούς ελεγχόμενης επιρροής κατά τη λεγόμενη (και όποτε χρειασθεί «μεταπαπανδρεϊκή πολιτική και κομματική εποχή». Είναι αξιοσημείωτη σχετικά η προώθηση προσώπων προσκείμενων στενά στον κ. Γιώργο Παπανδρέου, ο οποίος κατά τα άλλα αποφεύγει να προκαλεί αντιδράσεις και αντισυσπειρώσεις (όσο και αν το επιθυμούν πρόσωπα όπως ο κ. Σωτ. Κωστόπουλος). Με αυτές και άλλες

αναβαθμίσεις και προαγωγές προσώπων και στελεχών όπως αυτά, είναι φανερό ότι οι εσωκομματικές διαιρέσεις και τριβές όπως λ.χ. «ανθρώπων του Ανδρέα» και «κομματικών», θα κυριαρχήσουν περισσότερο από το ενδεχόμενο να υπάρξουν αμφισβητήσεις της ηγεσίας, από την οποία όλοι αντλούν την εξουσία·

• η διάθεση αλλά και η δυνατότητα ευελιξίας του Προέδρου του Κινήματος και της κυβερνήσεως *«να αίρεται πάνω από τις διαδικασίες χωρίς να τις καταργεί»*, το βαθύτατο αίσθημα της άμεσης σχέσης και επικοινωνίας του κ. Α. Παπανδρέου με την (κατακερματισμένη, ανασφαλή και αυταρχική) ελληνική κοινωνία και η επιθυμία για πολλαπλές πολιτικές λειτουργίες, πότε ως Μιττεράν, πότε ως Φαμπιύς, πότε ως Ροκάρ και άλλοτε ως Ζοσπέν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ αυτή, τον τελευταίο καιρό ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου έχει δημιουργήσει τόσο στο ΠΑΣΟΚ όσο και στην πολιτική ζωή και την κοινωνία τόσα νέα «κλειδιά» και εναλλακτικές δυνατότητες, ώστε να μπορεί με αρκετή άνεση και περισσότερη αισιοδοξία να αντιμετωπίσει τα καυτά και πολύπλοκα προβλήματα των εξωτερικών μας σχέσεων έως τα τέλη του χρόνου. Αυτές οι ευχέρειες στο εσωτερικό μέτωπο (από την ξαφνική αναγγελία για το «φάκελο της Κύπρου» έως την προβολή του κινδύνου της «αντεπανάστασης» την περασμένη Δευτέρα) συνοδεύονται από αποφάσεις και πρωτοβουλίες με τις οποίες ο κ. Α. Παπανδρέου νομιμοποιεί απόλυτα και αναβαθμίζει το κύρος του ως συνομιλητής των διεθνών οικονομικών και πολιτικών κέντρων της Δύσης.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ αυτή ο κ. Α. Παπανδρέου όσο και αν (πράγμα φυσικό σε μεγάλο βαθμό) ενοχλείται από τις μαξιμαλιστικές επικρίσεις μελών της Κεντρικής Επιτροπής δεν πρόκειται να προβεί σύντομα σε «αποφασιστικές πρωτοβουλίες» στο μέτρο, που αυτές εξακολουθούν να μην αμφισβητούν τον θεσμικό του ρόλο και στο μέτρο, που τις κρίνει *«εσωστρεφείς»* και μικροπολιτικών διαστάσεων.

ΑΥΤΟΣ ο πολιτικός επαρχιωτισμός ορισμένων μεσαίων κομματικών στελεχών φαίνεται —όπως πιστεύουν στενοί συνεργάτες του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ— να εξαντλεί την εμβέλειά του και να αντιμετωπίζει με σύγχυση τη νέα δοκιμασία, που τέθηκε στην τελευταία συνεδρίαση της ΚΕ με τους όρους «διάκριση στρατηγικών και τακτικών στόχων», «οράματος και αναγκαίων σταδίων» (και άλλοτε *«σταθμών»*, αφού υπάρχει *«διαρκής και δυναμική»* εξέλιξη).

ΣΥΜΦΩΝΑ με έγκυρες πληροφορίες του «ΑΝΤΙ» ανάλογο διλημματικό χαρακτήρα, με άξονα τον παραπάνω διαχωρισμό και την επεξεργασία από τον καθένα διαφορετικών συγκεκριμένων προτάσεων, θα αποκτήσει και η σύνοδος της ΚΕ στις αρχές Νοεμβρίου, που θα ασχοληθεί με την οικονομική κατάσταση.

ΣΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ εκείνη, ασφαλώς πολλοί από τους σημερινούς επικριτές άλλων χειρισμών και αποφάσεων (όπως ο κ. Γερ. Αρσένης, ο μόνος από τα μέλη της ΚΕ με διεθνή υπόσταση και ορίζοντα και οι κ. Κεδίκογλου, Τρίτσης, Παρ. Αυγερινός, Μαν. Δασκαλάκης, Αντ. Καρράς) θα αναγκασθούν να υπερασπισθούν τα δικά τους κυβερνητικά ή διοικητικά πεπραγμένα από τις «μαξιμαλιστικές» ή και «συντεχνιακές» αντιλήψεις μέσα στην ΚΕ.

ΜΙΑ ΑΛΛΗ βαθιά πεποίθηση της ηγεσίας της κυβερνήσεως και του Κινήματος, που έχει ιδιαίτερη σημασία για τις μελλοντικές εξελίξεις, είναι ότι δεν υπάρχουν ανησυχητικές κοινωνικές διεργασίες, ότι η ελληνική κοινωνία εξακολουθεί να παραμένει συγκεχυμένη και κατακερματισμένη, της οποίας η ενοποίηση επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό με πολιτικούς όρους και πολώσεις, ιστορικού χαρακτήρα. Τα αποτελέσματα της 2ας Ιουνίου ενίσχυσαν και σχεδόν εδραίωσαν την αντίληψη αυτή και έτσι οι παραινέσεις για τη στροφή της οργάνωσης προς την κοινωνία έχουν περισσότερο τον χαρακτήρα του οργανωτικού χρέους, αν όχι της αναγκαίας σήμερα κομματικής εργασιοθεραπείας, κάτω από κομψούς όρους.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ίδια πεποίθηση ανάλογη σύγχυση και κατακερματισμός υπάρχει όχι μόνο μέσα στα διάφορα κοινωνικά στρώματα αλλά και σε επιμέρους συλλογικά όργανα. Τη διατήρηση αυτού του κατακερματισμού για λόγους ισορροπιών διευκολύνει και η κρατικιστική πεποίθηση και ιδεολογία, από την οποία σήμερα αντλεί κανείς υπόσταση και αποκτά λειτουργία και ρόλο. Έτσι, από τη στιγμή, που η Κεντρική Επιτροπή του Κινήματος συνέρχεται κατά αραιά διαστήματα και, όταν συνέρχεται, πολύ σπάνια αποφασίζει αλλά απλώς επικυρώνει, δεν χρειάζεται να υπάρχουν οι αναγκαίοι διαχωρισμοί Κράτους και Οργάνωσης.

Η ΑΝΤΙΛΗΨΗ αυτή —που ίσως υπαγορεύεται και από άλλες σκοπιμότητες που έχουμε αναπτύξει— διευκόλυνε την τοποθέτηση τον τελευταίο καιρό σε διάφορες ηγετικές κρατικές θέσεις των μελών της Κεντρικής Επιτροπής κ. Δημ. Μαυράκη (γενικός διευθυντής της ΔΕΗ), Π. Θερμού (νομάρχη), Τάσου Μαντέλη (προέδρου του ΟΤΕ), Στ. Μανίκα (γενικού γραμματέα Νέας Γενιάς) Μπ. Γεωργακάκη (γενικού γραμματέα υπουργείου Αιγαίου). Από την άλλη πλευρά οι συνδικαλιστές της ΚΕ, αποφασίσθηκαν να αποκλεισθούν από τις κεντρικές καθοδηγητικές επιτροπές του Κινήματος, προκειμένου να στερηθούν την αυτόνομη πολιτική παρουσία τους και να αποκλεισθεί κάθε δυνατότητα μεταφοράς στον κομματικό κορμό της σύγκρουσης συνδικαλιστών και «κυβερνητικών», της σύγκρουσης στρατηγικών και τακτικών ελιγμών.

ΕΤΣΙ, μετά τους ιστορικούς ηγέτες του Εκτελεστικού Γραφείου, το Κίνημα, την ώρα που αποφασίζει να στραφεί προς την κοινωνία, αποφασίζει ότι δεν χρειάζεται τις διαύλους επικοινωνίας του και με μια άλλη κατηγορία πρωτογενών ηγετών. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

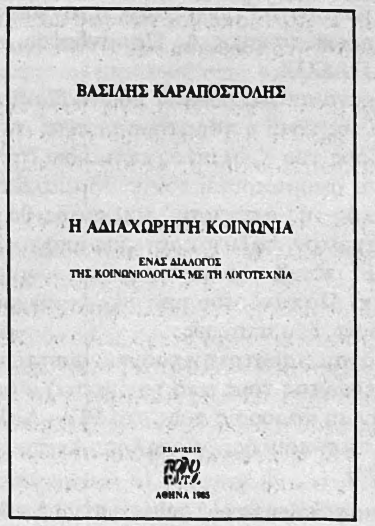

Ο συγγραφέας διερευνά τη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία μέσα από ένα διάλογο με το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

Ένα το κόμμα, μια η κυβέρνηση και ενός ανδρός η αρχή

του Άκη Κοσώνα

Εδώ και μερικές μέρες το ΠΑΣΟΚ έχει νέο Εκτελεστικό Γραφείο. Οι παλιοί, «στενοί και άξιοι φίλοι και αγαπητοί συνεργάτες», (κατά την έκφραση του πρωθυπουργού) αντικαταστάθηκαν από άλλους, «επειδή χρειάζεται εκσυγχρονισμός στο Κίνημα».

Ο εκσυγχρονισμός αυτός, πέρα από την οργανωτική αναδιάρθρωση του Κινήματος, σημαίνει πρακτικά για τα παλιά μέλη του ΕΓ ότι είναι σήμερα απλώς μέλη της ΚΕ που υπόκειται στην κρίση του ανωτάτου οργάνου, του ΕΓ και του Προέδρου.

Ο «διαχωρισμός κυβέρνησης - κόμματος» έγινε και έτσι πρέπει να συμπεράνουμε ότι οι κ. Λαλιώτης, Γεννηματάς, Ρόκκος, Χαραλαμπόπουλος, Σημίτης, Β. Παπανδρέου λογοδοτούν στους κ. Σουλαδάκη, Μαμαλάκη, Χαντζόπουλο κτλ. Μπορούν δηλαδή οι τελευταίοι —ως μέλη του ανωτάτου οργάνου του ΠΑΣΟΚ— να προτείνουν την απομάκρυνση από το Κίνημα των άλλοτε στελεχών του ΕΓ μελών σήμερα της ΚΕ. Έχουν το δικαίωμα να καλέσουν σε απολογία όχι τον υπουργό Γεννηματά, αλλά τον «απλό στρατιώτη της Αλλαγής» Γεννηματά. Για τον «υπουργό Γεννηματά», ή τον «υπουργό Σημίτη» αποφασίζει ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, που παραμένει πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ.

Τα προηγούμενα αποτελούν μια πρώτη διαπίστωση. Άμεση όμως συνέχειά της είναι η παρατήρηση πως, αν ο πρωθυπουργός και Πρόεδρος του Κινήματος εκτιμήσει ότι έκανε μία λάθος επιλογή και απομακρύνει τον κ. Μαμαλάκη π.χ. από το ΕΓ, ο αντίκτυπος της απόφασής του αυτής θα είναι ανύπαρκτος. Η τουλάχιστον, πολύ μικρότερος από το αν π.χ. απομάκρυνε από το ΕΓ τον Κ. Λαλιώτη.

Συνεπώς, ο κ. Παπανδρέου με τον «εκσυγχρονισμό» πετυχαίνει ταυτόχρονα δύο στόχους:

Πρώτο, την αναμφισβήτητη αποδυνάμωση των φυσικών διαδόχων του (στερώντας τους από το ηγετικό «ίματζ» που τους πρόσφερε η μόνιμη παρουσία τους στο ΕΓ —Λαλιώτης, Γεννηματάς, Χαραλαμπόπουλος, Μώραλης, Αυγερινός ήταν μέλη του από το 1974).

Δεύτερο, εξασφαλίζει χωρίς όρους υπακοή από τα νέα μέλη του ΕΓ, στο βαθμό που η καριέρα και το κομματικό τους μέλλον εξαρτάται άμεσα από τον κ. Παπανδρέου. Παραγωγικότητα ζήτησε από το λαό ο πρωθυπουργός, και από το νέο Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ θα την έχει σίγουρα· αυτό που θα πρέπει ν' αντιμετωπίσει ίσως, είναι ο υπερβάλλων ζήλος που αναμένεται να επιδείξουν τα νέα στελέχη.

Ενός ανδρός αρχή

Αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα σ' όλα τούτα (και μάλλον υπάρχει) δεν βρίσκεται στο γεγονός ότι ο κ. Παπανδρέου αποφάσισε να διαχωρίσει κόμμα και κυβέρνηση, επιλέγοντας νέους «άξιους συνεργάτες» στη θέση των «παλιών». Δικαίωμα κάθε πολιτικού ηγέτη είναι να επιλέγει και ν' αποφασίζει, έστω και καταχρηστικά.

Το πρόβλημα τίθεται από τα ίδια τα στελέχη που αντικαταστάθηκαν. Όλοι αποδέχτηκαν τη «θεϊκή» απόφαση άκριτα, (δημόσια τουλάχιστον) και τρεις απ' αυτούς έδωσαν απαντήσεις που αν δεν ερμηνευτούν σαν ειρωνικές, αγγίζουν σίγουρα τα όρια της φαιδρότητας. Με ερώτηση του Νίκου Κιάου για το πως αισθάνονται μετά την αντικατάστασή τους, η κ. Β. Παπανδρέου είπε *«Καλά»*, ο Κ. Λαλιώτης απάντησε *«Αισθάνομαι βαθύτατα συγκινημένος»* και ο Γ. Γεννηματάς δήλωσε: *«Γιατί; Δεν είμαι μέλος του ΠΑΣΟΚ; Υπάρχει τίποτα ωραιότερο;»*. («Ελευθεροτυπία» 28/9).

Χωρίς να είναι στις προθέσεις του γράφοντος η ψυχαναλυτική ή σημειολογική εξήγηση των απαντήσεων, δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε ότι ο Κώστας Λαλιώτης αρέσκεται στο χιούμορ, και πως ο Γιώργος Γεννηματάς εμφανίζεται πολύ περισσότερο ολιγαρκής απ' ό,τι πρέπει. Και ίσως —κι ευτυχώς γι' αυτόν— να υπάρχει και «κάτι ωραιότερο από το να ανήκει κανείς στο ΠΑΣΟΚ». Όσο για τη Βάσω Παπανδρέου, μπορεί να αισθανόταν, πραγματικά, καλά.

Πέρα όμως από το χιούμορ ή την πικρία των απομακρυνθέντων, υπάρχει ένα πολιτικό ζήτημα, που δεν μπορεί να ξεπερνιέται με τεχνάσματα. Το ερώτημα που ανακύπτει έχει να κάνει με την τάση του κ. Α. Παπανδρέου (την έδειξε πρόσφατα για μιαν ακόμα φορά) να αποδυναμώνει όλα εκείνα τα στελέχη που αποκτούν λαϊκή ή κομματική βάση, ή και τα δυο. Πριν απομακρυνθούν από το ΕΓ οι Γ. Γεννηματάς, Κ. Σημίτης και Κ. Λαλιώτης, είχαν ήδη «διαβρωθεί» από τον ίδιο τον πρωθυπουργό μέσω των υπουργικών θώκων που τους παρέδωσε:

Ο Κ. Λαλιώτης υποχρεώθηκε να πάρει τον πιο άχαρο υπουργικό ρόλο, αφού κάθε κυβερνητικός εκπρόσωπος πρέπει να καλύπτει τα λάθη, τις αβλεψίες και τις ατασθαλίες όλης της κυβέρνησης, ενώ στον Γ. Γεννηματά χρεώθηκε και πάλι η εφαρμογή του ΕΣΥ, η κόντρα με τους γιατρούς, τα ράντσα στα νοσοκομεία, κ.ά.

• Ο Κώστας Σημίτης θεωρητικά αναβαθμίστηκε, αφού πήρε τη θέση του άλλοτε «τσάρου» Γεράσιμου Αρσένη. Είναι όμως προφανές ότι τα μέτρα για την οικονομία —μέτρα που πλήττουν τα λαϊκά στρώματα— καταχωρούνται σ' αυτόν, πράγμα που φυσικά γνώριζε ο πρωθυπουργός πριν του αναθέσει το Υπ. Εθνικής Οικονομίας.

Ο Γ. Αρσένης που έφερε όλη την ευθύνη για την Οικονομία βρέθηκε εκτός κυβέρνησης ήδη από τον Ιούλιο, και δεν κρίθηκε κατάλληλος για το ΕΓ.

Έγινε πάντως βουλευτής Επικρατείας. Κι εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο πρωθυπουργός δεν του έδωσε εκλόγιμη θέση στο συνδυασμό της Κεφαλλονιάς (πατρίδα του κ. Αρσένη), ή στην Αθήνα (αν υποστηρίξει κανείς ότι στην Κεφαλλονιά «βγαίνει» ο Αντ. Τρίτσης). Ο Γερ. Αρσένης μπήκε στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας, τιμώμενος έτσι από τον αρχηγό του ΠΑΣΟΚ για την προσφορά του, όπως άλλωστε κι ο κ. Μαύρος, ή ο κ. Ψαρουδάκης. Με τον απλό αυτό τρόπο, ο κ. Αρσένης στερήθηκε της δυνατότητας ν' αναπτύξει ή να καλλιεργήσει ήδη υπάρχουσες σχέσεις με τη λαϊκή βάση.

Συνέχεια, διαδοχή και Συνέδριο

Είναι ορατό ότι τη λαϊκή δυσαρέσκεια τη χρεώθηκαν οι μέχρι πρότινος ισχυροί του ΠΑΣΟΚ, και διαπιστώνεται ότι αν ο κ. Παπανδρέου ήθελε να τους προφυλάξει θα τους διατηρούσε στο ανώτατο όργανο του κόμματος. Αλλά εκείνος προτίμησε «άφθαρτους», στελέχη που όχι μόνον δεν είχαν καμιά συμμετοχή στο κυβερνητικό έργο, αλλά επιπλέον είναι άγνωστα στο λαό.

Από την άποψη αυτή, μπορεί ο κ. Παπανδρέου να φροντίζει για την εξάλειψη της δικής του ανασφάλειας, αποδυναμώνοντας τους πιθανότερους διαδόχους του, αλλά άθελά του, καλλιεργεί ανασφάλεια στους πολίτες που αναρωτιώνται «τι θα γίνει μετά τον Ανδρέα;». Μέχρι πριν λίγες μέρες, όλοι μιλούσαν για Σημίτη, Λαλιώτη, Γεννηματά. Σήμερα για ποιον μπορούν να μιλούν, έχοντας στο μυαλό τους τη διαδοχή (όποτε κι αν γίνει αυτή); Για τους —καθ' όλα άξιους, πλην αγνώστους— Σουλανάκη, Καραβέλη και Σκανδαλίδη;

Αρκετοί βέβαια μιλούν με βεβαιότητα (αφού ο πρωθυπουργός το «επιτρέπει») για τον Άκη Τσοχατζόπουλο.

Ο κ. Α. Παπανδρέου τόνισε ότι έπρεπε να διατηρηθεί σαν συνδετικός κρίκος μεταξύ κυβέρνησης και κόμματος, ένα μέλος του ΕΓ που θα είναι συγχρόνως και μέλος της κυβέρνησης. «Και αυτός δεν μπορούσε να είναι άλλος από τον υπουργό Προεδρίας».

Δεν μπορούμε παρά να συμπεράνουμε ότι ο πρωθυπουργός έκανε υπουργό Προεδρίας τον κ. Τσοχατζόπουλο, γνωρίζοντας από πριν φυσικά ότι ο συνδετικός κρίκος δεν μπορούσε να είναι άλλος από τον υπουργό Προεδρίας. Ο Α. Τσοχατζόπουλος, δηλαδή, ήταν «αναβαθμισμένος» εξαρχής, από τη στιγμή που ο πρωθυπουργός σχημάτισε την κυβέρνηση. Κι εδώ έρχεται να προστεθεί μια λεπτομέρεια άγνωστη. Ο κ. Τσοχατζόπουλος προοριζόταν για το σημερινό του υπουργείο από το 1981, ο κ. Παπανδρέου όμως μεταπείστηκε την τελευταία στιγμή (τις πρωινές καθώς λέγεται ώρες της 18ης προς 19η Οκτωβρίου του 1981) από τον Μένιο Κουτσόγιωργα.

Ο κ. Παπανδρέου άφησε όμως «ανοικτό» και το θέμα του εκτάκτου συνεδρίου. Σε ερώτηση δημοσιογράφου αν σε δεύτερο στάδιο ίσως υπάρξει και Γ. Γραμματέας στο Κίνημα, απάντησε: «Κοιτάξτε, αυτά είναι όλα μέσα στις δυνατότητες. Βέβαια απαιτείται συνέδριο για μια τέτοια αλλαγή. Πράγματι, είναι πιθανώς αυτή η πορεία την οποία θίγετε, να είναι μια πορεία λογική».

Αν ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ προχωρήσει σε έκτακτο συνέδριο, το οποίο θα θεσπίσει θέση Γ.Γ. και εκλεγεί στη θέση αυτή ο Α. Τσοχατζόπουλος τότε λέγεται ότι είναι πολύ πιθανή η Προεδροποίηση του κ. Α. Παπανδρέου, σε συνδυασμό με την πρωθυπουργοποίηση του πιστού του στελέχους...

Τα προηγούμενα όμως —όπως και άλλα «σενάρια» που ακούγονται ή λέγονται— μπορούν να χαρακτηρισθούν και ως «μελλοντολογία». Και πράγματι πολλά απ' όσα ακούγονται, λέγονται ή και γράφονται ακόμη, αγγίζουν τη φαντασία. Ωστόσο, ανεξάρτητα με το αν και πόσο ορισμένα από αυτά στηρίζονται σε κάποιες υπαρκτές καταστάσεις, εκείνο που είναι το σημαντικό είναι το πώς διαμορφώνεται σήμερα το ΠΑΣΟΚ ως κόμμα, ποιο χαρακτήρα έχει και ποιες προτεραιότητες δίδονται στην κυβέρνηση και στην οργάνωση.

Η «τομή» που αποφασίσθηκε στην ΚΕ με τις προτάσεις του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ αφορούν όμως, εκτός από το ρόλο σήμερα του κόμματος και της κυβέρνησης, και την προετοιμασία για τις μελλοντικές εξελίξεις. Η κυβέρνηση και το κράτος φαίνεται να έχουν ιεραρχηθεί σαν η κύρια πλευρά των πολιτικών πρωτοβουλιών. Ο ρόλος του κόμματος τροποποιείται έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες, αλλά και στην άμβλυνση των αντιθέσεων, που προέρχονται από τη βάση του Κινήματος.

Και σ' αυτή την «τομή» όμως τον κυρίαρχο ρόλο, τον αποφασιστικό και κρίσιμο, έχει ο πρόεδρος της κυβέρνησης και ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ που είναι ο ίδιος, ο κ. Α. Παπανδρέου. Οι όποιες συνεπώς μελλοντικές εξελίξεις θα καθορισθούν από τις επιλογές του. Δεν θα πρέπει λοιπόν να περάσουν απαρατήρητες ορισμένες εκτιμήσεις που θεωρούν ως «μεσοδιάστημα» τις σημερινές αλλαγές στο ΠΑΣΟΚ και «μεσοβασιλεία» το νέο ΕΓ. Ό,τι όμως και αν γίνει οι πρωτοβουλίες θα είναι του κ. Α. Παπανδρέου, αφού όλες οι εξουσίες ανήκουν σ' αυτόν...

«Ας τα 'λεγες όταν ήσουνα στο Εκτελεστικό...»

Έτσι απάντησε ο κ. Παπανδρέου στην κριτική που άσκησε ο τέως υπουργός Υγείας και Πρόνοιας και νυν ευρωβουλευτής Π. Αυγερινός σε μια σειρά ζητήματα που άπτονται της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, των σχέσεών του με το «μαζικό κίνημα», κτλ.

Η απάντηση αυτή του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ δεν είχε ασφαλώς μοναδικό παραλήπτη τον κ. Αυγερινό, αλλά και άλλους επώνυμους και μείζονος βεληνεκούς τέως υπουργούς ή στελέχη του «Κινήματος», που έδωσαν σάρκα και οστά στον κριτικό λόγο τους κατόπιν εορτής, όταν δηλαδή απομακρύνθηκαν από το πεδίο της εξουσίας. Και από αυτή την άποψη είναι σίγουρα νόμιμη η ανταπάντηση του «πατέρα» του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος γνωρίζει άριστα πως η αποτελεσματικότητα της κριτικής είναι αυστηρά συναρτημένη με την ισχύ που διαθέτει στην κλίμακα εξουσίας αυτός που εκφέρει την κριτική· όσο περισσότερο αποσυσχετίζεται η κριτική από την άσκηση εξουσίας, τόσο λιγότερο δημιουργεί προϋποθέσεις για την πολιτική της επιτυχία, δηλαδή για την αποδοχή της εκ μέρους αυτών στους οποίους απευθύνεται και για τις ανακατατάξεις στις οποίες προσβλέπει. Και είναι αυτή ακριβώς η αποσύνδεση μεταξύ κριτικής και εξουσίας που αποτελεί μέγιστο στόχο εκείνων που βρίσκονται στην κορυφή της πυραμίδας του κυβερνητικού μηχανισμού και του κόμματος, οι οποίοι ως πρώτιστο μέλημά τους θέτουν ακριβώς την πάση θυσία διατήρηση της «ενότητας», της «πειθαρχίας», της «συνυπευθυνότητας»: όταν αυτά επιτευχθούν, τότε είναι εξασφαλισμένη ακριβώς η ενσωμάτωση όλων στο «κυβερνητικό έργο» (που θεωρητικώς εκπορεύεται από ένα «ισχυρό και ενωμένο κόμμα») και, κατά συνέπεια, ο ευνουχισμός της κριτικής, ή η δημιουργία προϋποθέσεων / ενοχών για την άσκησή της.

Φαίνεται πως ο κ. Παπανδρέου έχει εξ' αρχής συλλαβει και αναδείξει σε κορυφαία πολιτική του επιλογή ένα ιδιότυπο ρουσωικό «συμβόλαιο»: οι αξιωματούχοι της κρατικής και κομματικής εξουσίας αφήνουν έξω από αυτήν ό,τι τους προσδιορίζει ως πολίτες (το δικαίωμά τους στον κριτικό πολιτικό λόγο), για να το επανακτήσουν με την απώλεια του εξουσιαστικού τους ρόλου. Αυτοί που δεν θα προσυπογράψουν το συμβόλαιο δεν θα συμπεριληφθούν στην κυβερνητική ακολουθία, αλλά και δεν θα είναι αποτελεσματικοί στην κριτική τους· αυτοί που θα το προσυπογράψουν, θα συμπεριληφθούν «άνευ κριτικής»: αλήθεια, τι «να 'λεγε» ο κ. Παρασκευάς «όταν ήταν στο Εκτελεστικό», αλλά και κάποιοι άλλοι «όταν ήσαν» στην κυβέρνηση;

Αφού «ήσαν» για να μην «λένε»...

Ξεκρεμάστηκαν ευθύς έγχορδα και πνευστά και ντέφια και οι παστρικές όλης της περιφέρειας χύθηκαν για πάρτη σου στην ολονύχτια στύση σου. Και την άλλη μέρα άρχισε το προσκύνημα.

Ποτέ δεν φαντάστηκα καράβια με γυάλινα πανιά με νεφρά μοσχαριού για τίτλο να εισχωρούνε στο καθιστικό ενός σαναταρίου είδα όμως ανθρώπους απ' το καθιστικό να σκαρφαλώνουν σε γυάλινα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΜΒΡΟΣ
Σόλωνος 68
Τηλ. 36.38.181

ΚΥΤΤΑΡΟ CLUB

ΑΧΑΡΝΩΝ & ΗΠΕΙΡΟΥ 48, ΤΗΛ. 8224.134

Ο Κος ΤΖΙΜΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΕΣ
ΣΕ ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

COMPUTER SHOW

«ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ... ΝΑ ΦΥΓΟΥΜΕ»

ΚΑΘΕ ΒΡΑΔΥ 10.30, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΟΔΟΣ 500 ΔΡΧ.

ΠΡΟΣΟΧΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΩΝ
ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΚΑΜΜΙΑ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΝΑΡΞΗ
17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ — ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Νεανικό ημερολόγιο
με σταγόνες νεοελληνικής ποίησης

Ανθολόγηση κειμένων: *Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου και Αργυρώ Αλεξανδράκη.*
Εικονογράφηση: *Ν. Μαρουλάκης και Κατρίν Χένζελ*

Ένα θαυμάσιο ημερολόγιο ατζέντα με πολύχρωμη εικονογράφηση. Το ημερολόγιο αυτό είναι συγχρόνως και μια πρώτη ευαίσθητη ανθολόγηση ποίησης, που παρουσιάζει στίχους κάθε φορά επίκαιρους με την ημέρα και το μήνα.

Βιβλία με πολύχρωμη εικονογράφηση

Ελένη Βαλαβάνη, Στη λαϊκή! Στη λαϊκή! / Στ' Αλογάκια! Στ' Αλογάκια!
Λότη Πέτροβιτς Ανδρουτσοπούλου, Παραμύθια από την Αφρική.
Αργυρώ Κοκορέλη, Το παραμύθι της Λίζας που έγινε μαμά.
Ασμγιόρνσεν Μόε, Η ιστορία ενός καλοψημένου τηγανόψωμου
Παραμύθια των αδερφών Γριμμ, με εικονογράφηση Svend Otto S. (βραβείο Άντερσεν)
Η Χιονάτη
Ο Κοντοδαχτυλάκης

Χαρούμενες διακοπές
Ρένας Καρθαίου, Κατερίνας Μάνου-Πασσά

Για την α΄, β΄, γ΄, δ΄ δημοτικού. Παιχνίδια, αινίγματα, σταυρόλεξα, γρίφοι, ανέκδοτα, ιστορίες και ποιήματα δίνουν στο παιδί καρά και γνώσεις.

Βιβλιοθήκη «Τα Κουνελάκια»
Συλλογή: «Διαβάζουμε και χρωματίζουμε»
Σειρά: Ιστορίες, Ζωγραφική, Χρωμάτισμα, Χαρτοκοπτική

Για παιδιά προσχολικής ηλικίας και πρώτων τάξεων του δημοτικού.

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

Συλλογή Σπουργιτάκια
για παιδιά 5-10 ετών

Τζέιμς Κρους, Μελισσούλα, Σούλα, Φροσούλα.
Νταμίτερ Ινκιόφ, Η κούκλα που ήθελε ν' αποκτήσει ένα μωρό / Ο μικρός κυνηγός / Η Μυρτώ και ο λήσταρχος Καραμπούμ / Οι ιστορίες μιας αυτόματης γιαγιάς

Συλλογή χελιδόνια
για παιδιά 9-12 ετών

Καλλιόπη Σφαέλλου, Για τον πατέρα
Τζάννι Ροντάρι, Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων
Ρενέ Γκιγιό, Ο κύριος των ελεφάντων
Έριχ Καίστνερ, Ο Αντώνης και η Κουκιδίτσα
Ζακλίν Χελντ, Ο γάτος του Κοντοπαρεούλη

Εκτός συλλογής

Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, Ιστορίες που κανένας δεν ξέρει.

Συλλογή Περιστέρια
για παιδιά και εφήβους

Μισέλ Τουρνιέ, Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή
Μαρία Γκρίπε, Λόελλα, η κόρη του Μπαμπά Μπέρτα
Ρομπέρ Εσκαρπίτ, Οι δημοσιογραφικές επιτυχίες του Ρουλταμπός / Οι διακοπές του Ρουλταμπός
Γ. Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Παιχνίδι χωρίς κανόνες
Λότη Πέτροβιτς Ανδρουτσοπούλου, Ο μικρός αδερφός / Στο τσιμεντένιο δάσος.

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.38.362

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ Μ. ΖΟΥΒΕΛΟΥ ΣΤΟ «ΑΝΤΙ»

«Το 90% των δραστηριοτήτων της ΚΥΠ είναι παρακολουθήσεις των εχθρών της κυβέρνησης»

Στρατιωτικός Επίτροπος στη δίκη των βασανιστών, και με την εποπτεία της ανάκρισης στην υπόθεση Μπόλαρη ο Μ. Ζούβελος, θα έρθει αναγκαστικά σε σύγκρουση με τις Μυστικές Υπηρεσίες και μάλιστα τα τρία πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης.

Με έναυσμα την πρόσφατη τρομοκρατολογία - κατασκοπολογία, λύνει μετά από χρόνια τη σιωπή του. Και στη συνέντευξη που παραχώρησε στο συντάκτη μας Στέλιο Κούλογλου, αποκαλύπτει όσα θα θέλαμε να μάθουμε περί Μυστικών Υπηρεσιών, αλλά δεν βρίσκαμε άνθρωπο να ρωτήσουμε...

ΕΡ.: *Κύριε Ζούβελε, ως στρατιωτικός Επίτροπος σε μία κρίσιμη περίοδο, είχατε έρθει σε μεγάλη «σύγκρουση» με τις διάφορες Μυστικές Υπηρεσίες. Έχετε διαβάσει και τα σχετικά δημοσιεύματα στο προηγούμενο τεύχος του «Αντί». Θα θέλατε να τα σχολιάσετε;*

ΑΠ.: Σε ό,τι αφορά ιδιαίτερα την υπόθεση των αρχείων, είναι έτσι ακριβώς τα πράγματα. Είχα αρθρογραφήσει παλιότερα για το ίδιο θέμα. Βέβαια τα δικά σας είναι πιο πλήρη, γιατί είχα αποφύγει τότε να δημοσιεύσω ονόματα, και νομίζω ότι —με ευκαιρία και την πρόσφατη υπόθεση Κρυστάλλη— το πρόβλημα που τίθεται δεν είναι τόσο το θέμα των προσώπων όσο ακριβώς το θέμα των Μυστικών Υπηρεσιών στην Ελλάδα.

Εγώ τουλάχιστον αλλά και άλλοι από το '75 έως το '77 προσπαθήσαμε να το πολεμήσουμε με κάθε τρόπο. Χάσαμε στον αγώνα αυτόν, γιατί όλες οι κυβερνήσεις, μισούν τις Μυστικές Υπηρεσίες, αλλά δεν παύουν να τις χρησιμοποιούν.

Κι αν τις χρησιμοποιούσαν σύμφωνα με τον υποτιθέμενο προορισμό τους, καμιά αντίρρηση. Αλλά το 90% των δραστηριοτήτων τους αφιερώνεται στην παρακολούθηση, φακέλωμα των εχθρών του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος. Αυτόβουλα ίσως, αλλά με ανοχή των διαχειριστών της εξουσίας. Όμως αυτό οδηγεί στην προσφορά «εξυπηρετήσεων» προς τους ισχυρούς, από την πλευρά της ΚΥΠ. Και αυτή η πρακτική κάνει πανίσχυρους ορισμένους ανθρώπους των Μυστικών Υπηρεσιών.

Όχι με την έννοια ότι ο Χ ξέρει πολλά, κρατάει κάποιους και μπορεί να διατηρείται.

Η μέθοδος που ακολουθείται είναι πολύ πιο ύπουλη, αλλά έχει τα ίδια αποτελέσματα. Ο «ιδιοφυής» λοιπόν της Υπηρεσίας, παρουσιάζεται στον πολιτικό, τον «δημοσιογράφο» ή σε κανένα προϊστάμενο, του δείχνει ένα απόρρητο έγγραφο και εκφράζει την αγανάκτησή του, «για όσα οι παλιάνθρωποι έγραψαν σε βάρος του, τα οποία ασφαλώς είναι ψέμματα». Το θύμα ευχαριστεί, και ο ιστός της αράχνης έχει ακόμη μια κλωστή. Ιστός που χρησιμοποιείται για να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη ισχύ, και να του συγχωρεθούν ορισμένα «παραπτώματα», που συνεχώς διαπράττει.

ΕΡ.: *Ο «ιδιοφυής» της ΚΥΠ, στη δική σας περίοδο, ποιος ήταν;*

ΑΠ.: Δεν θέλω να αναφερθώ σε όνομα. Δεν έχει σημασία αν ο ιδιοφυής που εννοείτε, δεν δίστασε να με χρησιμοποιήσει, για να παγιδεύσει την τότε κυβέρνηση.

ΕΡ.: *Τον Φεβρουάριο του 1977, ασκείτε δίωξη εναντίον του αρχηγού της ΚΥΠ και του κ. Αλεξάκη, για διαρροή των λεγόμενων αρχείων της ΕΣΑ.*

ΑΠ.: Επρόκειτο για πρόταση δίωξης. Το δικαίωμα ανήκε, κατά νόμο, στον υπουργό Εθνικής Αμύνης. Επειδή υπήρχε σύγκρουση εκείνη την εποχή για το ποιος ελέγχει την ΚΥΠ, επειδή υπήρχαν κι άλλων ειδών συγκρούσεις, επειδή η ΚΥΠ έκανε εκείνη την εποχή πολύ περισσότερα, απ' αυτό που εσείς αποκαλείτε «υπόθεση αρχείων», πάντα με τη δικαιολογία της υπεράσπισης της Δημοκρατίας, έγινε σκέψη να ανασταλεί η δίωξη. Τελικά ούτε αυτό έγινε και η υπόθεση αφέθηκε να «παγώσει».

ΕΡ.: *Ποιοι συγκρούονταν τότε για τον έλεγχο της ΚΥΠ;*

ΑΠ.: Άγνωστο γιατί, ο κ. Αβέρωφ, φέρονταν, ή να ηγείται κάποιου προσεχούς πραξικοπήματος ή να οργανώνει τις δικές του δυνάμεις. Έτσι γινότανε αγώνας αν τις πληροφορίες θα τις παίρνει η ΚΥΠ, η Υ-ΠΕΑ, ή η Ασφάλεια. Δεν σας κρύβω, για να παρηγορηθεί και λίγο το ΠΑΣΟΚ, ότι η σύγκρουση μεταξύ των τότε Μυστικών Υπηρεσιών ήταν τόση, ώστε ο Καραμανλής κάλεσε τους αρχηγούς της ΚΥΠ και της Υ-ΠΕΑ, για να τους κάνει δριμύτατες παρατηρήσεις. Κατηγορούσε ο ένας τον άλλο ότι είναι ΠΑΣΟΚ, ή Χούντα, δεν αντάλασσαν ποτέ πληροφορίες, γι' αυτό και έπεφταν συνέχεια σε γκάφες.

ΕΡ.: *Ας συνεχίσουμε λοιπόν με τον κ. Αβέρωφ.*

ΑΠ.: Ναι, σε ορισμένα πράγματα που ανήκαν αποκλειστικά στον τομέα της Εθν. Αμύνης, έμπαινε μέσα η ΚΥΠ, για να τα ελέγξει. Και όλα αυτά, είμαι βέβαιος, χωρίς την έγκριση του πολιτικού προϊσταμένου της τότε. Είναι αυτό που ισχυριζόμουνα πάντα. Τις μυστικές υπηρεσίες τις ακολουθείς, δεν τις ελέγχεις.

ΕΡ.: *Ας συνεχίσουμε λοιπόν για τα αρχεία. Ο κ. Αλεξάκης εκδηλώνει την πρόθεσή του να σας τα δώσει, και την επόμενη μέρα αλλάζει γνώμη. Γιατί;*

ΑΠ.: Γιατί, όταν με φωνάζει ο αρχηγός της ΚΥΠ και μου λέει έχουμε βρει τα αρχεία της ΕΣΑ, και ρωτήστε τον προϊστάμενό σας κ. Αβέρωφ αν θέλει να τα κατάσχουμε, πρέπει να ήμουν ηλίθιος για να μην κα-

ταλάβω ότι επρόκειτο για παγίδευση. Αρχηγός της ΚΥΠ ήταν, δεν μπορούσε να πάρει τηλέφωνο; Μετέφερα στον κ. Αβέρωφ την πληροφορία αλλά δεν παρέλειψα να εκφράσω την γνώμη μου ότι η υπόθεση φαινόταν ύποπτη. Γιατί να έρθω εγώ, και να μην σας πάρουν αυτοί; Όπως καταλαβαίνετε όλη αυτή η στιχομυθία μαγνητοφωνήθηκε και αφού είδαν ότι είχα καταλάβει την κομπίνα, την άλλη μέρα αλλάζουν γνώμη.

Και μια και έγινε η αρχή η παρακολούθηση συνεχίστηκε. Από διάφορες πλευρές και από την υπηρεσία που ήλεγχε ο υπουργός Εθνικής Αμύνης.

ΕΡ.: *Σας παρακολουθούσε και ο κ. Αβέρωφ;*

ΑΠ.: Όχι βέβαια. Αλλά φαίνεται ότι δεχόταν τις σχετικές αναφορές. Μια μέρα έγινε ένα αστείο περιστατικό. Με κάλεσε ο διευθυντής της Στρατιωτικής Δικαιοσύνης, και μου είπε ότι στον κ. Αβέρωφ είχε περιέλθει η πληροφορία ότι πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο σπίτι μου, με τη συμμετοχή του Α. Μπουλούκου και δύο άλλων στρατιωτικών!!! «Α ναι, απάντησα, προετοιμάζουμε τον νέο ΑΣΠΙΔΑ!!» Φυσικά ούτε συνάντηση είχε γίνει και τον Άρη Μπουλούκο είχα να τον δω μήνες. Αυτού του είδους οι πληροφορίες πληρώνονται με το κομμάτι.

ΕΡ.: *Ο Αλεξάκης προσπάθησε να σας παγιδεύσει για δικούς του προσωπικούς λόγους, ή ήταν και κάποια πολιτική πλευρά από πίσω;*

ΑΠ.: Δεν το ξέρω. Για μένα είναι ένα μεγάλο ερωτηματικό, με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τα αρχεία εναντίον νεαρών που είχαν συλληφθεί από την ΕΣΑ, και είχαν πει δυο λόγια παραπάνω, για να σπιλωθούν. Ένα πολύ μικρό μέρος του αρχείου Χατζηζήση, αφορούσε καταθέσεις πολιτικών όλων των κομμάτων. Αργότερα εκτέθηκαν στο γραφείο του Προέδρου της Βουλής, και έλαβαν γνώση οι εξουσιοδοτημένοι εκπρόσωποι. Δεν νομίζω ότι βρήκε κανείς κανένα τρομερό μυστικό.

ΕΡ.: *Γιατί η τότε πολιτική ηγεσία, δεν θέλει να σας παραδοθούν τα υλικά και τα αρχεία, που θα σας βοηθούσαν στο ανακριτικό σας έργο;*

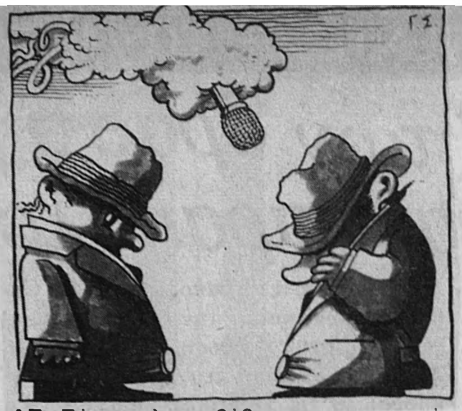

ΑΠ.: Τώρα μιλαμε βέβαια για τα αρχεία που έφερα από τις πρεσβείες, και που τελικά αποκαλύφθηκε ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος να ψάχνουμε στο εξωτερικό. Η ΕΣΑ, όπως και κάθε αρχή της εποχής, έστελνε οπωσδήποτε αντίγραφο στην ΚΥΠ. Όλο το υλικό της παρακολούθησης των πολιτικών ηγετών, του Παπανδρέου, του Καραμανλή, της προσωπικής ζωής των πολιτικών υπήρχε στην ΚΥΠ και υπάρχει.

Για να σας δώσω να καταλάβετε, όταν πήγα στη Ρώμη, ψάχνοντας για τα αρχεία της ΕΣΑ, διαπίστωσα ότι δεν υπήρχε πολιτικός, δεν υπήρχε Έλληνας στην Ιταλία που να μην παρακολουθείτε. Ο «Κρόνος 52», ο «Θανάσης», ο «Γιώργης», έπαιρναν τότε 500 δολάρια ο ένας, 700 ο άλλος. Ήταν πάνω από 100 οι πληροφοριοδότες. Δεν μπόρεσα να μάθω ποιοι είναι, γιατί είχαν φροντίσει να εξαφανίσουν τα ονόματα. Αλλά αυτά όλα τα έχει η ΚΥΠ, τους ξέρει. Καταλαβαίνετε γιατί δεν θέλει να τους αποκαλύψει. Δεν υπάρχουν πράκτορες της χούντας και πράκτορες της Δημοκρατίας. Οι πράκτορες είναι μια «συντεχνία», για να χρησιμοποιήσω μια έκφραση της μόδας, οι οποίοι υπηρετούν όλες τις καταστάσεις.

Η ΚΥΠ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει, και μάλιστα πολύ αποδοτικότερα, έναν πράκτορα, που θα μπορούσε να τον απειλεί κάθε στιγμή με αποκάλυψη.

ΕΡ.: *Ο κ. Αβέρωφ, γιατί είχε τόσες αντιθέσεις με τον Αλεξάκη. Ποιο ήταν σύμφωνα με τον κ. Αβέρωφ, «το ύποπτο παιχνίδι» που έπαιζε ο Αλεξάκης;*

ΑΠ.: Ρωτήστε τον κ. Αβέρωφ.

ΕΡ.: *Ναι, αλλά ο Αλεξάκης, έχει παίξει το παιχνίδι του Αβέρωφ, στο «πραξικόπημα της πιτζάμας», το 1975.*

ΑΠ.: Α, δεν το πιστευω. Την «τιμή» της πυτζάμας σε πρακτόρευση, αποκάλυψη, σκηνοθεσία και καταδίκη έχει αποκλειστικά η ΚΥΠ. Εκείνη την εποχή δεν άκουγες τίποτα άλλο, παρά το όνομα Αβέρωφ. Δεν θέλω να σας αναφέρω το όνομα εκδότη, της ίδιας παρατάξεως με τον κ. Αβέρωφ που μου είπε μία μέρα. «Τι θα κάνουμε με τον Αβέρωφ; Θα μας δέσει κανένα βράδυ;». Δεν είμαι συνήγορος του Αβέρωφ, έχουμε την ίδια σχέση που είχε ο Βολταίρος με τη θρησκεία: δεν πιστεύουμε ο ένας στον άλλον, αλλά όταν συναντηθούμε χαιρετιόμαστε. Αλλά δεν μπορώ να μην τονίσω ότι η απαλλαγή με βούλευμα του Αναθεωρητικού Δικαστηρίου των δευτεραιτίων του πραξικοπήματος, (*Σ.Σ. εννούνται εδώ Γκιζίκης, Μπονάνος, Γαλατσάνος κλπ.*) για παράδειγμα, δεν ήταν απόφαση του Αβέρωφ, αλλά της τότε πολιτικής ηγεσίας.

Το κλίμα αυτό εναντίον του Αβερωφ, το συντηρούσε η ΚΥΠ. Σκεφθείτε ότι όταν ο Αβέρωφ ταξίδευε στο εξωτερικό, τον παρακολουθούσαν πράκτορες.

ΕΡ.: *Παρακολούθησαν και άλλους;*

ΑΠ.: Μην μου ζητάτε να σας πω πράγματα τα οποία υποθέτω. Εμένα τουλάχιστον, με παρακολουθούσαν. Μάλιστα μια άλλη Μυστική Υπηρεσία, όχι η ΚΥΠ, μου είχε δώσει ένα βοηθό αστυνομικό, ο οποίος παραδέχθηκε τελικά, ότι είχε εντολή να με επιβλέπει...

ΕΡ.: *Της Ασφάλειας ήταν;*

ΑΠ.: Της ΥΠΕΑ. Μια άλλη φορά, με παρακολουθούσε μια άλλη Υπηρεσία. Πάντως αν σε παρακολουθεί η Ασφάλεια δεν μπορείς να υποστείς κακό, από κακοποιούς!!!

ΕΡ.: *Μου έχετε ανατρέψει όλη την καλή μου εντύπωση για τις Μυστικές Υπηρεσίες. Εγώ διάβασα τη συνέντευξη του κ. Καλαμάκη, που υποστηρίζει ότι από το 1974, η ΚΥΠ δεν προσέφερε παρά Εθνικές Υπηρεσίες. Τώρα αναρωτιέμαι. Ήταν Εθνική Υπηρεσία να παρακολουθείτει ο κ. Αβέρωφ;*

ΑΠ.: Τον κ. Καλαμάκη τον εκτιμώ. Ο άνθρωπος προσπάθησε. Και γενικώς θεωρώ

ΚΥΠΑΝΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ 1,2

Όταν σκέφτεται στρατιωτικά...

Η ΚΥΠ αδιαφορεί σε πωλήσεις όπλων

«Μια φορά, στο Λονδίνο, συζητούσα με τον Ν. Παππά, ο οποίος μού είπε ότι έχει στα χέρια του επιταγές πολύ υψηλών ποσών, οι οποίες είχαν δοθεί σε ένα πράκτορα της ΚΥΠ. Έρχομαι στην Αθήνα, και ρωτάω την ΚΥΠ αν είχε πληροφορίες για το άτομο που υπέγραφε τις επιταγές, ο οποίος ήταν ένας Τζωρτζ Ταβλάριος. Η απάντηση ήταν ότι —σύμφωνα με πληροφορίες της ΙΝΤΕΡΠΟΛ— επρόκειτο για έμπορο όπλων με έδρα τη Γενεύη και την Αθήνα. Μη έχοντας εμπιστοσύνη στη ΚΥΠ —της οποίας πράκτορας συναλλάσσονταν με έμπορο όπλων— πήγα σε πολύ ισχυρό υφυπουργό της εποχής, και τον παρακάλεσα να δώσει εντολή ή να εισηγηθεί να διερευνηθεί η υπόθεση. Με έκπληξη ακούω να μου λέει, ατάραχος: «Α, θα πρόκειται για καμιά προμήθεια».

Η απαγωγή αξιωματικού

Ήρθε κάποτε ένας αξιωματικός στο γραφείο, και μου λέει «Θα ήθελα να σας πληροφορήσω, ότι με είχαν απαγάγει». Μου εξηγεί λοιπόν —δεν ξέρω αν ξέρει την υπόθεση ο κ. Καλαμάκης, μπορεί κάτι να έχει ακούσει— ότι μία από τις Μυστικές Υπηρεσίες τον είχε πάρει και τον είχε πάει στην Εύβοια, ενώ ένας βουλευτής της ΝΔ, «μεσολαβούσε» για να αποκαλύψει ο αξιωματικός κάποια «σταγονίδια». Τους είπε διάφορα πράγματα και τον έπεισαν λέγοντας να αναφέρει οτιδήποτε ξέρει μόνο σε αυτούς.

Πάμε μαζί στο Επιτελείο, παίρνω μια κατάθεση πάρα πολύ αποκαλυπτική, έτυχε να μετείχε παλιότερα σε Ιωαννιδικό πυρήνα. Θέτω υπόψη της ηγεσίας, την κατάθεση της οποίας οι πληροφορίες ήταν τόσο σαφείς, ώστε αναφέρονταν ακόμη και σε μια βομβιστική ενέργεια, που είχε προγραμματισθεί και πράγματι εκδηλώθηκε μετά από καιρό.

Αλλά οι Υπηρεσίες, ή θα θεωρούν κωμικές πληροφορίες ως σοβαρές ή σοβαρές σαν αστείες. Μου απάντησαν λοιπόν, ότι ο αξιωματικός ήταν τρελός, γιατί παλιότερα είχε «κάνει» 10 μέρες σε νευρολογική κλινική. Τότε γιατί είχε απαχθεί; Ήταν πρόβλημα εμπιστοσύνης των Μυστικών Υπηρεσιών μεταξύ τους». (ΣΣ. η πληροφορία της κατάθεσης ήταν η βομβιστική ενέργεια στο βουλγαρικό βιβλιοπωλείο, που έγινε το 1977), αλλά και άλλες πολλές. □

σαν άσκοπες τις αντικαταστάσεις των αρχηγών της ΚΥΠ. Ο αρχηγός της ΚΥΠ είναι κλεισμένος στο γραφείο, και τις πληροφορίες τις παίρνει από τον «ιδιοφυή». Αυτός είναι ο άνθρωπος της εμπιστοσύνης, που αν δεν τον προσέξει μπορεί να βλάψει, ας είναι κατώτερός του. Ο κ. Καλαμάκης, δεν είπε τίποτα. Τις αθλιότητες τις είπε ο Νάτσινας, πάλι στη «Μεσημβρινή». Δεν έχω διαβάσει πιο ωμό, πιο τραγικό κείμενο. Έφτιαξε λέει κλιμάκιο της ΚΥΠ και στην Κίνα!!

ΕΡ.: *Απορώ γιατί δεν είστε ευχαριστημένος με τον κ. Νάτσινα. Βελτίωσε και το ισοζύγιο πληρωμών ο άνθρωπος, αφού υποστηρίζει ότι μέχρι που συντηρούσε την ΚΥΠ, παίρνοντας τα χρήματα των βούλγαρων πρακτόρων.*

ΑΠ.: Εκείνος ξέρει, αν ξέρει. Με τα τότε δεδομένα θα είχε οπωσδήποτε 100 βαθμούς εθνικοφροσύνης.

ΕΡ.: *Δεν συμφωνώ καθόλου μαζί σας για τον κ. Νάτσινα, ο οποίος αποδεικνύεται άνθρωπος με στρατηγική σκέψη και πολιτική διορατικότητα. Λέει για παράδειγμα ότι ο ίδιος είχε εισηγηθεί στον Σοφ. Βενιζέλο, να μην καταργηθεί το δικαίωμα ψήφου στους στρατιώτες, γιατί θ' ανέβαινε η αριστερά, όπως και πράγματι έγινε.*

ΑΠ.: Δεν είμαι τόσο παλιός. Αν μιλούσαμε για αργότερα θα συμφωνούσαμε.

ΕΡ.: *Μιλώντας για τα τελευταία γεγονότα, αρκετοί υποστηρίζουν την εκδοχή ότι η ΚΥΠ είχε βάλει τις βόμβες. Με τη γνώση της ΚΥΠ που πήρατε πιστεύετε ότι μπορεί να υπάρξει ένα τέτοιο ενδεχόμενο:*

ΑΠ.: Ημουν δικαστής. Αν δεν έχω στοιχεία δεν μπορώ να κατηγορήσω κανέναν. Αυτό που μπορώ να σας διαβεβαιώσω, είναι ότι αν στη δίκη του Κρυστάλλη, οι μάρτυρες της ΚΥΠ δεν εμφανιστούν με τη γραμμή «αυτά ξέρω, αλλά δεν μπορώ να αποκαλύψω τις πηγές μου», τότε ο Κρυστάλλης δεν θα καταδικαστεί ούτε για ηθικός αυτουργός δολοφονίας, ούτε για τοποθέτηση βομβών, ούτε η μήνυση της ΝΔ θα έχει κάποια τύχη (εναντίον Κρυστάλλη - Αλεξάκη - ΣΣ).

ΕΡ.: *Δεν μου είπατε την άποψή σας για*

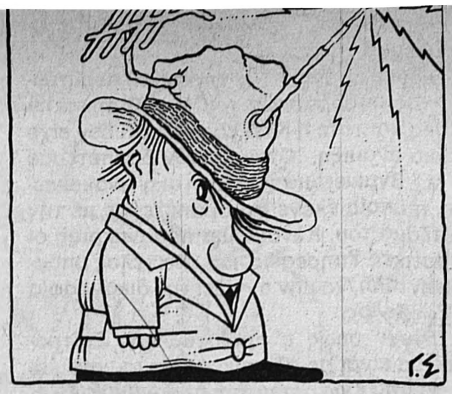

το ενδεχόμενο να έβαζε η ΚΥΠ τις βόμβες.

ΑΠ.: Σας έχει δώσει μία απάντηση ο Κρυστάλλης.

ΕΡ.: *Τη δική σας θέλω.*

ΑΠ.: Δεν το αποκλείω γενικά. Τώρα βέβαια αν εγκρίνονται τέτοιες ενέργειες ποιος θα αποκλείσει την περίπτωση του «ιδιοφυούς» που θα βάλει και 10 πραγματικές βόμβες, ανάλογα με τα μελλοντικά του σχέδια;

ΕΡ.: *Αυτό που κάνει ιδιαίτερη εντύπωση στη συμπεριφορά της Νέας Δημοκρατίας, με αφορμή την «υπόθεση Κρυστάλλη», είναι ότι έχει αποφύγει να θίξει το καθεστώς της ΚΥΠ ή να ζητήσει πλήρη διαλεύκανση των υποθέσεων που την αφορούν, όπως είναι η δολοφονία Αθανασιάδη ή η βόμβα στην Κατεχάκη.*

ΑΠ.: Δεν με ενδιαφέρει να κάνω κριτική στη ΝΔ ή το ΠΑΣΟΚ. Άλλωστε δεν είναι εκεί το πρόβλημα. Θα σας κάνω ένα παραλληλισμό. Παλιότερα, σε μία συζήτηση στη Βουλή, το ΠΑΣΟΚ ως αντιπολίτευση, είχε καταφερθεί εναντίον των Στρατοδικείων. Παρ' όλα αυτά, και σήμερα στην Ελλάδα, ισχύουν τα Στρατοδικεία και σας πληροφορώ ότι σε αυτό το ζήτημα, παραβιάζουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα, όταν διατηρούμε την γενική επιστράτευση, δέκα χρόνια τώρα, ισότιμη με το στρατιωτικό νόμο. Προς μεγάλη ικανοποίηση του κ. Γκιζίκη φαντάζομαι. Όχι όμως, και αυτών που καταδικάζονται. Όπως λοιπόν κάθε κυβέρνηση έχει ανάγκη των στρατοδικείων, έτσι έχει ανάγκη και των Μυστικών Υπηρεσιών.

ΕΡ.: *Θα σας κάνω πιο σαφή την ερώτηση. Μήπως η ΝΔ αποφεύγει να χτυπήσει σκληρά την ΚΥΠ, επειδή το ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να αντιδράσει βγάζοντας στη φόρα τα άπλυτα της ΚΥΠ ακριβώς επί ΝΔ;*

ΑΠ.: Είναι μια υπόθεση που ευσταθεί. Και αν χρησιμοποιήσουν και οι δύο τέτοια όπλα, οι μόνοι κερδισμένοι θα είναι εκείνοι που, όπως είπε πρόσφατα ο πρωθυπουργός, ενδιαφέρονται για την αποσταθεροποίηση.

ΕΡ.: *Μα ακριβώς αν βγει ότι παρακολουθούσε ο ένας τον άλλον, αυτό η ΝΔ θέλει να το αποφύγει με κάθε τρόπο.*

ΑΠ.: Δεν νομίζω. Αυτό το πράγμα το έχω ήδη γράψει στο «Βήμα».

Και το λάθος είναι ότι λέτε «ο ένας τον άλλον». Εγώ θα έλεγα όλους μαζί η ΚΥΠ.

ΕΡ.: *Το ΠΑΣΟΚ δεν θα το έγραφε απλώς, έστω και με τη δική σας κατηγορηματικότητα. Θα συνόδευε την καταγγελία με δέκα έγγραφα.*

ΑΠ.: Εσείς, πιστεύετε, ότι δεν υπάρχουν έγγραφα εναντίον του ΠΑΣΟΚ;

ΕΡ.: *Βεβαίως, αλλά σήμερα είναι το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία.*

ΑΠ.: Εσείς προχωράτε σε τολμηρά συμπεράσματα. Ότι υπάρχει μια άτυπη συμφωνία.

ΕΡ.: *Θα έλεγα ότι υπάρχει.*

ΑΠ.: Πάντως τα έγγραφα είναι σε προσωπικό επίπεδο, κι εγώ δεν δέχομαι τη θεωρία της πιέσεως ότι δηλαδή κρατώντας κάποια στοιχεία, θα αναγκάσουν τον πρωθυπουργό ν' αλλάξει απόφαση. Πολιτικούς ίσως. Όταν ο κ. Καλαμάκης αναφέρει στη συνέντευξή του για το διευθυντή μεγάλης εφημερίδας, που υπεστήριζε ότι θα γίνονταν απόπειρα δολοφονίας εναντίον Καραμανλή - Μαύρου, ενώ ουσιαστικά ήταν παγίδα εναντίον του διευθυντή, όλα μπορούν να συμβούν. Ο Καλαμάκης, πάντως, είχε την εντιμότητα να απορρίψει τη σχετική πρόταση παγίδευσης. (ΣΣ. αναλυτικά για την ιστορία, σε διπλανές στήλες).

Έφριξα απ' αυτήν την ιστορία, και δεν σας κρύβω ότι επενέβην προσωπικώς στην περίπτωση ενός δημοσιογράφου ο ο-

---

ΚΥΠΑΝΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

3 Η παγίδευση διευθυντή εφημερίδας

Στη συνέντευξη του στη «Μεσημβρινή», ο κ. Καλαμάκης, εξιστορεί μία υπόθεση «δολίων πληροφοριοδοτών»:

«Ένα πρωί ήρθε στο γραφείο μου ο διευθυντής μεγάλης αθηναϊκής εφημερίδας για να μου δώσει την πληροφορία ότι υπήρχε σχέδιο δολοφονίας του Κ. Καραμανλή και του Γ. Μαύρου. Μου ανέφερε μάλιστα και την ημέρα που θα γινόταν η επίθεση προσθέτοντας ότι ο πληροφοριοδότης του που ήταν γνωστός στους επίδοξους δολοφόνους ετοιμαζόταν να φύγει οικογενειακώς στην Κοπεγχάγη για να αποφύγει τα αντίποινα. Μου αποκάλυψε ακόμη ότι η εφημερίδα του είχε πληρώσει τα εισιτήρια. Από την πρώτη στιγμή μου δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι ο δημοσιογράφος είχε πέσει θύμα φαντασιόπληκτου κι είχα δίκιο. Γιατί ο «Βύρων» —έτσι του συστήθηκε ο πληροφοριοδότης— μου είχε φάει και μένα στο παρελθόν 30.000 δρχ. για να μου παραδώσει δήθεν το πιστόλι της δολοφονίας του Γουέλς. Η απάτη τεκμηριώθηκε μ' ένα τηλεφώνημα στην Ολυμπιακή, απ' όπου μας είπαν ότι ο «Βύρων» είχε εξαργυρώσει τα 4 εισιτήρια κι είχε εξαφανιστεί».

«*Η ιστορία δεν είναι καθόλου έτσι*» θα πει ο κ. Ζούβελος. «*Δεν θυμάμαι τον ιδιοφυή που την έστησε, αλλά η όλη υπόθεση κι είναι ενδεικτικό των μεθόδων που χρησιμοποιούνται από τις μυστικές υπηρεσίες..*

Τι είχε γίνει στην πραγματικότητα;

«*Ο πράκτωρας, είχε παρουσιαστεί ως ελληνοκύπριος με το όνομα Χρηστάκης Δράκος. Αφού ομολόγησε ότι ήταν της ΚΥΠ, αλλά είχε μετανιώσει ο διευθυντής της εφημερίδας, του έδωσε να γράψει την «απολογία» του. Ο πράκτωρ, προσποιήθηκε ότι δεν ήξερε να γράφει καλά, και ο διευθυντής σαν καλός δημοσιογράφος, πήρε εκείνος τα χαρτιά, και συμπλήρωσε ιδιοχείρως την κατάθεση. Έτσι, μετά η ΚΥΠ θα μπορούσε να εμφανίσει τον διευθυντή, να συμπληρώνει κατάθεση πράκτορα*»

«*Λεπτομέρεια: Τα εισιτήρια για την Κοπεγχάγη, είχαν εκδοθεί στο όνομα του ζεύγους Jensen και των δύο παιδιών του, με αριθμό 05042505442. Τιμή: 26.000*».

ποίος ήταν πολύ σκληρός, για την τότε κυβέρνηση, με αποτέλεσμα η ΚΥΠ να τον ανακατέψει σε μία παλιότερη υπόθεση για την οποία είχε κατηγορηθεί, και η οποία δεν είχε προχωρήσει δικαστικώς. Του είπε λοιπόν η ΚΥΠ, ότι ή σταματάει ή θα διοχετεύσει στον Τύπο την πληροφορία. Απείλησα ότι θα δώσω στη δημοσιότητα τον εκβιασμό, να σταματήσουν. Αφού έγινε σ' αυτόν γιατί να μην γίνει σε οποιονδήποτε άλλον;

ΕΡ.: *Το όνομα του δημοσιογράφου; Πρόκειται για περίπτωση εκβιασμού.*

ΑΠ.: Μην μου ζητάτε ονόματα.

ΕΡ.: *Τουλάχιστον την εφημερίδα για την οποία δούλευε;*

ΑΠ.: Θέλετε να με κάνετε να συνεχίσω την αντιδικία μου με τις Μυστικές Υπηρεσίες η οποία μ' έκανε να παραιτηθώ;

ΕΡ.: *Μα γιατί δεν μας λέτε, όλες τις πτυχές της αντιδικίας σας;*

ΑΠ.: Για να μην θεωρηθεί ότι για όσα λέω, κινούμαι από προσωπικά κίνητρα. Θα σας πω λοιπόν μόνο όσα έχουν γραφεί σε επίσημα κρατικά έγγραφα, όπως το 1891/77 βούλευμα.

Έχουμε λοιπόν την περίφημη περίπτωση της αποδράσεως του Μπόλαρη, στην οποία και τότε η ΚΥΠ είχε πει ότι δεν είχε καμιά ανάμιξη. Όταν λοιπόν δραπέτευσε ο Μ., βγαίνει μια κυβερνητική ανακοίνωση, η οποία έλεγε ότι δραπέτευσε με την πυτζάμα του. Κάνουν μια προανάκριση οι Μυστικές Υπηρεσίες, και στο τέλος υπάρχει εντολή, να μην αγγίξει την δικογραφία ο Ζούβελος.

Έτυχε όμως ο προϊστάμενος Επίτροπος να είναι σε άδεια κι όπως τον αντικαθιστούσα εγώ, πήρα την προανάκριση και αρχίσαμε να ψάχνουμε. Στο τέλος απεκαλύφθη α) ο Μπόλαρης είχε έρθει για ιατρικές εξετάσεις, ενώ δεν είχε απολύτως τίποτα β) ότι απέδρασε με την πολιτική του περιβολή, την οποία είχε και στον θάλαμο, όπου είχε παρέα τον Θεοφιλογιαννάκο γ) ότι υπήρχε ένα ημερολόγιο του, στο οποίο κατέγραφε όλα τα συμβαίνοντα στην Αίγινα και δ) ότι υπήρχε μια σχολή μέσα στις φυλακές για «τρόπους παρασκευής βομβών κτλ.», την οποία διεύθυνε ο ίδιος ο Μπόλαρης. Τα πορίσματά μας ήταν τόσο διαφορετικά απ' αυτά που είχαν βγάλει οι άλλες Υπηρεσίες, ώστε αρχίζαμε να αμφιβάλλουμε για όλα.

Θα επακολουθήσει η υπόθεση Κυρίμη (ΣΣ.: δες άρθρο σε διπλανές στήλες) που ήταν ένα αληθινό φιάσκο για την ΚΥΠ και την ΥΠΕΑ.

Τελικά έστειλα τον ανακριτή στην ΥΠΕΑ για να πάρει το ημερολόγιο Μπόλαρη και τον έδιωξαν κακήν κακώς. (Τον ανακριτή αυτόν βρήκαν τρόπο, μεγαλοποιώντας ένα θέμα ξυλοδαρμού της κόρης του, να τον κάνουν πρωτοσέλιδο και να τον αποστρατεύσουν. Οι μυστικές υπηρεσίες αργούν αλλά δεν ξεχνούν). Ζήτησα τις 7 απόρρητες εκθέσεις του διευθυντή των φυλακών Αιγίνης, προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, και μου είπαν όταν είναι... κρατικό μυστικό. Και εκτός από τις άλλες τηλεφωνικές απειλές, ήρθε και κάποιος, σταλμένος από κάποιον άλλον —μην επιχειρήσετε να σας πω ποιοι είναι δεν πρόκειται— και μου είπε «ή παρατάς την υπόθεση, ή παραιτείσαι ή». Τώρα το τελευταίο «ή» το ερμηνεύετε όπως θέλετε.

ΕΡ.: *Από ποϋ ήτανε αυτός και είπε το τελευταίο;*

ΑΠ.: Όχι σχόλια.

ΕΡ.: *Ήταν από Μυστική Υπηρεσία;*

ΑΠ.: Δεν ήταν πάντως από την ΚΥΠ.

ΕΡ.: *Ήταν από την πολιτική ηγεσία;*

ΑΠ.: Δώστε μόνος σας την απάντηση.

ΕΡ.: *Ας γυρίσουμε τώρα στο γενικότερο πρόβλημα των Μυστικών Υπηρεσιών.*

ΑΠ.: Δεν υπάρχει καμιά αμφισβήτηση, ότι κάθε κράτος έχει ανάγκη των Μυστικών Υπηρεσιών. Εκείνο που είναι θετικό, είναι αυτό που υποσχέθηκε ο κ. Παπανδρέου, δεν ξέρω αν εφαρμοσθεί, είναι η πλήρης αποστρατικοποίηση της ΚΥΠ. Ο ισχυρός στρατιωτικός που υπηρετεί στην ΚΥΠ, έχει κάποιο κύκλο γνωριμιών, που τον τοποθετεί σε καίριες θέσεις. Ο Παπαδόπουλος ήταν ένας «ιδιοφυής», σε καίρια θέση. Όταν όλα τα πόστα καλυφθούν από τους φίλους του «ιδιοφυούς» τότε ο τελευταίος αποκτά τρομερή ισχύ. Αν η ΚΥΠ, αποστρατικοποιηθεί, τότε ο όποιος πολίτης, όση δύναμη κι αν αποκτήσει δεν θα επηρεάζει τον Στρατό.

Μα θα μου πείτε, η κατάσταση έχει αλλάξει. Μα τι ήταν ο Παπαδόπουλος, άνθρωπος των πριν το '67 κυβερνήσεων δεν ήτανε; Δεν λέω ότι η ΚΥΠ μπορεί να στήσει εύκολα σήμερα πραξικόπημα. Αλλά αν είναι να κινδυνεύεις από κάπου, τότε είναι από τους δικούς σου ανθρώπους, όχι από τους αντιπάλους. Εδώ θα πρέπει να τελειώσαμε. Θέλω να προσθέσω, ότι η ανησυχία μου για τα τελευταία γεγονότα και τις πιθανές προεκτάσεις τους, είναι μεγάλη. Όσα είπα, δεν προέρχονται από καμιά πολιτική τοποθέτηση, και θα είναι λάθος να ερμηνευθούν έτσι. **Η σωστή άποψη είναι ότι εσείς και εγώ προσπαθούμε να μείνουμε ελεύθεροι.**

***

(ΣΣ. Η απομαγνητοφώνηση, έγινε από το δικό μας μαγνητόφωνο. Παρακαλούμε τα παιδιά της ΚΥΠ, αν βρουν κάποιο λάθος, να μας διορθώσουν).

ΒΑΘΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΣΥΝΗΣ: 100
ΒΑΘΜΟΣ ΕΥΦΥΙΑΣ: 5

Θα μπορούσε να ήταν σενάριο θεατρικής επιθεώρησης, ή σατιρικό κείμενο εφημερίδας. Είναι όμως πραγματική συνέντευξη του ιδρυτή και αρχηγού επί 11 χρόνια της ΚΥΠ, κ. Α. Νάτσινα, που δημοσιεύθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου στη «Μεσημβρινή».

Συνιστούμε στους αναγνώστες μας να αναζητήσουν το φύλλο, και να τη διαβάσουν, ώστε να καταλάβουν —όσοι δεν κατάλαβαν ακόμα— ποιοι όριζαν τις τύχες των απλών πολιτών επί δεκαετίες, αλλά και γιατί η ΚΥΠ είναι αυτή που είναι. Δεν θα προσθέσουμε παρά ότι ο κ. Νάτσινας, έχει δείκτη εθνικοφροσύνης 100, όπως λέει και ο κ. Ζούβελος. Όσο για τον δείκτη ευφυΐας, του αντιστράτηγου αυτός θα πρέπει να σπάει τα ρολόγια. Απολαύστε ορισμένα αποσπάσματα:

Την περίοδο που ήμουνα αρχηγός της ΚΥΠ απελάσαμε 500 κατασκόπους. Μόνο από τη Βουλγαρία είχαμε πιάσει 100 άτομα. Έχω ακόμη τα ονόματά τους. Η ΚΥΠ στα πρώτα της βήματα συντηρείτο από τα χρήματα που έρχονταν από τη Βουλγαρία για τους εδώ ανθρώπους της.

— Πώς ιδρύθηκε η ΚΥΠ, στρατηγέ;

—Ιδρύθηκε επί Παπάγου το 1953. Το καταστατικό της επιμελήθηκα προσωπικά μελετώντας τους αντίστοιχους ιδρυτικούς νόμους της CIA. και της Ιντέλιτζενς σέρβις, απ' όπου πήρα στοιχεία που τα προσήρμοσα στην ελληνική πραγματικότητα.

— Μια από τις ασχολίες της ΚΥΠ ήταν και η παρακολούθηση των κομμουνιστών;

— Όταν ανέλαβα αρχηγός της ΚΥΠ βρήκα 600.000 φακέλους κομμουνιστών στην Αστυνομία και 700.000 στη Χωροφυλακή. Έδωσα εντολή να αναθεωρηθούν οι φάκελοι σε 100.000 —όσοι ήταν δηλαδή οι κομμουνιστές εκείνη την περίοδο.

— Ποιες μεθόδους συλλογής πληροφοριών εφαρμόζατε;

— Επεδίωκα να έχω παντού δικούς μου ανθρώπους. Στη Βουλγαρία είχα ένα από τα καλύτερα δίκτυα πληροφοριών. Αν ήθελα να παρακολουθήσω ένα μηχανισμό, (κόμμα κτλ.) προσπαθούσα να μπολιάσω σ' αυτόν δικούς μου ανθρώπους. Έτσι είχα πάντα τις καλύτερες πληροφορίες. Ίδρυσα κλιμάκια πληροφοριών μέχρι και στην Κίνα.

— Σας έχουν κατηγορήσει για ανάμιξη στις εκλογές του 1961. Μπορούσε η ΚΥΠ να επηρεάσει τα αποτελέσματα των εκλογών;

— Όχι. Στις εκλογές του 1961, άλλωστε, δεν έγινε ούτε βία, ούτε νοθεία. Λίγο πριν από αυτές ήμουνα σίγουρος ότι θα με κατηγορούσαν για ανάμιξη. Πήγα λοιπόν και βρήκα τον εκδότη Λαμπράκη και του είπα ότι προσφέρομαι να τεθώ υπό έλεγχο, ώστε να μην με κατηγορήσουν όπως το 1958 ότι επηρέασα το αποτέλεσμα...

— Ο κ. Νάτσινας —γράφει ο συντάκτης της «Μ» Μιχάλης Κανιμάς, που πήρε και τη συνέντευξη— *δεν διστάζει να πει ότι ένας από τους χρηματοδότες της ΚΥΠ ήταν ο Αριστοτέλης Ωνάσης και εξηγεί ως εξής την αύξηση της εκλογικής δύναμης της Αριστεράς στις εκλογές τους 1958:*

Φταίει η κατάργηση του δικαιώματος ψήφου των στρατιωτών και η χωρίς επιχειρήματα αντικομμουνιστική προπαγάνδα. Εγώ το είπα τότε στο Σοφοκλή Βενιζέλο: η κατάργηση του δικαιώματος της ψήφου από τους στρατιώτες θα ενισχύσει την αριστερά, που από την υπόθεση αυτή κέρδισε μονάδες. Όταν στις εκλογές του 1961 ψήφισαν οι στρατιώτες και είχε κοπάσει στο μεταξύ η αντικομμουνιστική προπαγάνδα, η αριστερά έπεσε κατά 10 περίπου μονάδες.

του Στέλιου Κούλογλου

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΥΡΙΜΗΣ: Ο ποινικός ευκαιριακός Κρυστάλλης

Οι πράκτορες της ΚΥΠ, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους προέλευση και το μορφωτικό τους επίπεδο, έχουν ορισμένα κοινά γνωρίσματα: τους αρέσουν τα χρυσαφικά οι φωτογραφικές μηχανές και οι... δημοσιογράφοι.

Πριν από λίγες μέρες, οι εφημερίδες δημοσίευσαν τη σύλληψη του πολίτη Γεωργίου Κυρίμη: σύμφωνα με το κατηγορητήριο, ο Κυρίμης καταχράστηκε κοσμήματα αξίας αρκετών εκατομμυρίων τα οποία είχε πάρει ως προμήθεια από έναν «φίλο» του, κοσμηματοπώλη. Ο κατηγορούμενος υποτίθεται ότι μεσολάβησε για να κλειστεί μια χοντρή δουλειά, με κάποιον Σαουδάραβα. Η περίπτωση θα μπορούσε να ήταν μια τυπική «καθημερινή» υπόθεση, αν ο περί ου ο λόγος Κυρίμης, δεν είχε παίξει κεντρικό ρόλο στη δικαστική διαμάχη του τ. υπουργού Δικαιοσύνης Σταμάτη με την «Αυριανή», για τη γνωστή υπόθεση δωροδοκίας δικαστικού υπαλλήλου.

Ακόμη περισσότερο, ο Κυρίμης ήταν ο άνθρωπος, στον οποίο η ΚΥΠ είχε αναθέσει τη σύλληψη του Μπόλαρη, την ίδια ώρα που ο Κυρίμης ετοιμάζονταν να γράψει τα ...απομνημονεύματά του, σε απογευματινή εφημερίδα. Αλλά ας αφήσουμε τον κ. Ζούβελο, να διηγηθεί την κωμικοτραγική συνέχεια. (Η διήγηση αναφέρεται στις προσπάθειες για τη σύλληψη του Μπόλαρη):

«Στο τέλος εμφανίζεται ένα άτομο που μου τηλεφωνεί ότι ήταν πρόθυμο να καταθέσει, αν του εξασφαλίζαμε ότι δεν θα κινδύνευε η ζωή του. Ονομαζόταν Γεώργιος Κυρίμης, ο οποίος μου έδωσε ένα σχέδιο κατασκευής εκρηκτικών, που είχε φτιάξει ο Μπόλαρης στη φυλακή. Φωνάξαμε δύο γραφολόγους, και επιβεβαίωσαν ότι ήταν πράγματι ο γραφικός χαρακτήρας του Μπόλαρη.

Άρχισα λοιπόν να ψάχνω να βρω τι ήταν αυτή η "σχολή" τρομοκρατών, και πώς δεν είχαν πάρει είδηση οι δρώσες και στις φυλακές της Αίγινας, Μυστικές Υπηρεσίες. Τελικά, ο Κυρίμης μου είπε ότι το ...κράτος είχε εμπιστευθεί την ανεύρεση του Μπόλαρη σε αυτόν επειδή σαν ποινικός, ήταν από τους μαθητές της "σχολής". Φοβόνταν λοιπόν ο Κυρίμης επειδή είχε υποσχεθεί στην ΚΥΠ να βρει τις διασυνδέσεις του Μπόλαρη ώστε να τον συλλάβουν.

Επισκέπτομαι εκείνη την ημέρα τον αρχηγό της ΚΥΠ κ. Καλαμάκη, και τον ρωτάω για διάφορα πρόσωπα, αν ξέρει τίποτα. Του είπα δύο τρία άσχετα ονόματα, του λέω και τον Κυρίμη. Ταράχθηκε λοιπόν και με ρώτησε, πώς ήταν δυνατόν να ξέρω εγώ το όνομα ενός τόσο σημαντικού!!! πράκτορα της ΚΥΠ. Τι να τον ξέρω του απάντησα. Αυτός διαπραγματεύεται τα «απομνημονεύματά» του, με όλες τις αθηναϊκές εφημερίδες. Ποιος ξέρει, ποιες θα ήταν οι αντιδράσεις του τότε πρωθυπουργού κ. Καραμανλή, όταν έμαθε το περιστατικό.

Χάθηκε λοιπόν η... ευκαιρία να συληφθεί ο Μπόλαρης κι αργότερα, όπως αποδείχθηκε, τον Κυρίμη τον είχαν φορτώσει με μαγνητόφωνα, με χίλια υποκλεπτικά μηχανήματα. Και να προσθέσω, ότι τον Μπόλαρη τον «έψαχναν», αλλά τον Κυρίμη, δεν τον παρακολουθούσε κανένας».

Αλλά η ιστορία με τον Κυρίμη, δεν σταματάει εδώ. Με την μεσολάβηση γνωστού και μη εξαιρετέου δικηγόρου, ο Κυρίμης συνάπτει σχέσεις με την «Αυριανή», και αρχίζει να ενεργεί για λογαριασμό της.

Εκμεταλλευόμενος τη γνωριμία του με τον δικαστικό υπάλληλο Μανούρη, καταφέρνει να «παγιδεύσει» τον νεοδημοκράτη υπουργό κ. Σταμάτη, προσφέροντας ένα πρωτοσέλιδο στην «Αυριανή». Πρόκειται όπως θα ισχυριστεί η τελευταία, για τη μαγνητοσκόπηση σειράς επαφών, κατά τις οποίες ο κ. Σταμάτης προσπαθεί να επηρεάσει κάποια δικαστική απόφαση. Η όλη υπόθεση θα καταλήξει στα δικαστήρια, μετά από μήνυση του κ. Σταμάτη κατά της καλής αυτής εφημερίδας. Το μόνο που δεν διευκρινίσθηκε ακόμη, είναι αν τα όργανα με τα οποία ο Κυρίμης έκανε την μαγνητοσκόπηση, του είχαν περισσέψει από το «στοκ» που του είχε παραχωρήσει η ΚΥΠ, για να βρει τον ...Μπόλαρη.

Ό,τι και να γίνει πάντως, ο Κυρίμης δεν πρόκειται να μείνει χωρίς δουλειά. Διπλοτριπλοθεσίτης κι αυτός, ένθερμος υποστηρικτής της ανάπτυξης της παραγωγικότητας, κάτι θα βρει να κάνει στη φυλακή, αν φυσικά καταδικαστεί.

Και με την ευκαιρία, κύριε Καλαμάκη: ο Κυρίμης είναι από τους «αγνούς» πράκτορες; Γιατί μην μας πείτε, ότι αναθέσατε τη σύλληψη ολόκληρου Μπόλαρη, σε κατάδικο του κοινού ποινικού δικαίου...

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

Η επαναστατική δύναμη της Αλήθειας

Λίγες ώρες μετά την αποφυλάκισή του από τις φυλακές Κορυδαλλού, ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΙΤΣΙΛΙΑΝΟΣ έφερε ο ίδιος στα γραφεία μας ένα κείμενο με τίτλο «Η επαναστατική δύναμη της Αλήθειας», που το προόριζε για επιστολή στο «ΑΝΤΙ». Το δημοσιεύουμε ολόκληρο —πλάι σ' ένα άλλο γράμμα αναγνώστη μας που αναφέρεται στον Θ. Μπεχράκη— γιατί πιστεύουμε πως στοιχειώδης απόδωση δικαιοσύνης μας επιβάλλει να του δώσουμε τη δυνατότητα να μιλήσει ο ίδιος, με τους δικούς του όρους, αφού όλοι μέχρι τώρα μιλούσαμε για τη δική του περιπέτεια.

Την εποχή των πολιτικών φεστιβάλ και της οικολογίας, η αποκάλυψη αστυνομικών σκευωριών, τύπου Μανιαδάκη είναι ένα δυνατό σοκ. Η βόμβα Κρυστάλλη έσπειρε τη σύγχυση στα μυαλά όλων μας. Όμως ο καιρός της σύγχυσης πέρασε. Επιβάλλεται η ψύχραιμη εκτίμηση και η ενεργοποίηση.

1. Ο φόβος της εξουσίας

Οι μυστικές υπηρεσίες της Ελλάδας φαίνεται ότι θέλησαν να μιμηθούν τις αντίστοιχες ιταλικές (ή γερμανικές). Αποφάσισαν λοιπόν να στήσουν μια ψεύτικη οργάνωση με σκοπό να φτάσουν στη 17 Νοέμβρη ή τον ΕΛΑ. Όμως, αυτή η άθλια επιχείρηση απέτυχε παταγωδώς. Χωρίς να μπορεί να διευκρινίσει κανείς σήμερα τι ακριβώς μεσολάβησε και ποιος ήταν ο ρόλος του Κρυστάλλη, το σίγουρο είναι ότι η σκευωρία αυτή έγινε τελικά μπούμεραγκ για την ΚΥΠ και την Ασφάλεια.

Ο ίδιος ο Παπανδρέου αρνείται να καλύψει το φιάσκο και διατυπώνει δημόσια την κατηγορία για «απαράδεκτο ανταγωνισμό μεταξύ ΚΥΠ και Ασφάλειας». Το ρήγμα μέσα στους μηχανισμούς του κράτους γίνεται κυριολεκτικά θεαματικό. Το κράτος αποκαλύπτεται σαν μια διάταξη δυνάμεων *ανεξέλεγκτων* από την κοινωνία. Ο μύθος του κράτους δικαίου φθείρεται από παντού.

Για να διατηρηθεί η αίγλη της εξουσίας είναι αναγκαίο να μένουν κρυφές οι δραστηριότητες των απάνθρωπων μηχανισμών της: από εξαγορές μέχρι οργανωμένο έγκλημα (Λαμπράκης). Η αποκάλυψη αυτών των δραστηριοτήτων μπορεί να κινητοποιήσει τους πολίτες ενάντια στην ίδια την ιεραρχία των κρατικών θεσμών.

Απ' αυτήν την άποψη η αποκάλυψη της σκευωρίας φέρνει την Αριστερά σήμερα, σε μια πλεονεκτική θέση. Κάθε σκέψη άμυνας είναι καταστροφική. Μετά το σοκ των πρώτων ημερών, απαιτείται η πιο επιθετική πολιτική ενάντια στους μηχανισμούς χαφιεδισμού.

Πρώτα πρώτα υπάρχει σαν ιστορικό δεδομένο η καταδυνάστευση των αριστερών από τους απάνθρωπους αυτούς μηχανισμούς. Οι διώξεις και οι σκευωρίες δεν είναι φραστικές καταγγελίες αλλά *βιώματα* για πάρα πολλούς ανθρώπους. Τον καιρό των Λαμπράκηδων οι συλλήψεις και οι βίαιες ανακρίσεις ήταν φαινόμενο καθημερινό.

Η συσσώρευση αυτών των απάνθρωπων εμπειριών εγκυμονεί πάντα τον κίνδυνο μιας κινητοποίησης, που κανένας δεν μπορεί να διαγράψει με σιγουριά τα όριά της. Η ανυποχώρητη θέληση για την πλήρη αποκατάσταση της αλήθειας μπορεί, ενδεχόμενα, να πείσει τους εργαζόμενους ότι είναι επιτακτική ανάγκη να αναλάβουν οι ίδιοι το ξεκαθάρισμα. Έτσι αναπτύσσεται στον εργάτη μια ψυχολογία πρωταγωνιστή της ιστορίας. Μέσα στην κατάρριψη του μύθου για «Κράτος Δικαίου» οι αστοί θα φοβηθούν για την κατάρρευση ενός άλλου μύθου: τον μύθο του πανίσχυρου κράτους.

Βέβαια, κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί στα σοβαρά, ότι έφθασε η ώρα που οι εργάτες θα συγκροτήσουν επιτροπές περιφρούρησης, θα καταλάβουν το κτίριο της ΚΥΠ, θα ανοίξουν διάπλατα τα αρχεία της, θα κατασχέσουν τα χρήματά της και θα αρχίσουν να ανακρίνουν τους αξιωματικούς και τους χαφιέδες τους. Τέτοια θαυμαστά πράγματα δεν έγιναν ούτε με τη δολοφονία του Λαμπράκη, που ξεσήκωσε όλη την Ελλάδα σε διαδηλώσεις. Θα γίνουν τώρα;

Ωστόσο, ακόμα και στη σφαίρα της φαντασίας, το ενδεχόμενο του εργάτη - πρωταγωνιστή της ιστορίας είναι ο *υπ' αριθμόν ένας φόβος* της μπουρζουαζίας. Γι' αυτό οι αστοί, θα κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους, για να διώξουν κάθε τέτοια σκέψη από το μυαλό των ανθρώπων. Η αποκατάσταση της αλήθειας θα εναποτεθεί στην «καλή θέληση» και τις «ικανότητες» των θεσμών του κράτους. Αν η Ασφάλεια δεν τα καταφέρνει πολύ καλά και συλλαμβάνει αθώους, υπάρχει η Βουλή και η Δικαστική Εξουσία. Αυτοί, θα μπορέσουν να βάλουν στη θέση τους τις μυστικές υπηρεσίες και την ΚΥΠ.

Ενδεχόμενα, θα γίνουν και κάποιες μεταρρυθμίσεις για μια... «δημοκρατική» ΚΥΠ:
— Θα ελέγχονται τα 470 εκατομμύρια δρχ. που μέχρι τώρα δίνονταν σε αγνώστους.
— Θα γίνουν αλλαγές προσώπων (φεύγει ο Αλεξάκης).
— Θα «καταργηθεί» το απόρρητο του χαφιέ και της πηγής.

Με κάποιες τέτοιες ρυθμίσεις και μικροαλλαγές, οι αστοί θα επιχειρήσουν να κλείσουν το ζήτημα. Η διευθέτηση θα γίνει οπωσδήποτε από τα πάνω. Από τις ίδιες τις κορυφές της εξουσίας και του κράτους.

2. Υπόθεση για την Αριστερά

Κανένας αριστερός, κομμουνιστής, μαρξιστής ή αναρχικός δεν θα αρνηθεί ότι η εξαφάνιση των μηχανισμών χαφιεδισμού είναι κοινός στόχος. Πέρα όμως από μια γενική κατ' αρχήν συμφωνία τίθεται επιτακτικά το ζήτημα των αναγκαίων προτάσεων για το συγκεκριμένο πρόβλημα:
— Την παραβίαση των δημοκρατικών δικαιωμάτων με τις αυθαίρετες συλλήψεις, ανακρίσεις και φυλακίσεις.
— Τη σκευωρία της ΚΥΠ, για το στήσιμο ψεύτικης οργάνωσης.
— Την αστυνόμευση και το χαφιεδισμό σε κόμματα και δημοσιογράφους.

Σχετικά με την υπεράσπιση της ανθρώπινης ελευθερίας, οι απαντήσεις μπορούν να κυμανθούν, από απλές διαδηλώσεις διαμαρτυρίας, μέχρι τη δημιουργία μόνιμων επιτροπών περιφρούρησης. Οι επιτροπές αυτές δεν θα εξαντλούνται στην αντιμετώπιση των αστυνομικών συλλήψεων, αλλά θα έχουν πιθανά ευρύτερα πεδία: μειοψηφίες, φυλακισμένους, ξένους εργάτες. Η δυναμική τέτοιων επιτροπών δεν μπορεί να καθοριστεί εκ των προτέρων. Είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων, που καθορίζουν το επίπεδο συνειδητότητας και οργάνωσης των εργατών.

Για την αντιμετώπιση της αστυνόμευσης, του χαφιεδισμού και των σκευωριών των μυστικών υπηρεσιών, διατυπώθηκε μια αξιόλογη πρόταση από το ΚΚΕ εσ.: να αποκαλυφθούν όλοι οι χαφιέδες της ΚΥΠ από το 1960 μέχρι σήμερα.

Η αξία μιας τέτοιας πρότασης εξαρτάται βέβαια από το κατά πόσο ανυποχώρητα και αταλάντευτα, είναι διατεθειμένες οι πολιτικές δυνάμεις της Αριστεράς, να διεκδικήσουν ένα τέτοιο απόλυτα δίκαιο αίτημα. Δεν πρόκειται για μια μικρή μάχη αλλά για ένα σκληρό, παρατεταμένο πόλεμο, που τελειώνει με την εξαφάνιση των μηχανισμών χαφιεδισμού.

Οι διαστάσεις, που θα πάρει μια τέτοια υπόθεση και η ταραχή που θα προκαλέσει μέσα στις γραμμές των αστών, είναι απρόβλεπτες. Το ζήτημα δεν θα κλείσει με τη δειλή δημοσίευση μερικών ονομάτων. Αντίθετα θα ανοίξουν αναπάντεχοι λογαριασμοί. Για κάθε χαφιέ που θα αποκαλυφθεί θα πρέπει βέβαια να αποδειχθεί ο ρόλος του. Να επιβεβαιωθεί η πηγή. Ποιοι τον πλήρωναν και τι πληροφορίες τους έδινε. Έτσι, θα αρχίσει μια διαδικασία αποκαλύψεων και ανακρίσεων, κυριολεκτικά συντριπτική για τους αστούς, που τόσα χρόνια έκρυβαν επιμελώς τις δραστηριότητες των μηχανισμών τους. Οι διάφορες φατρίες θα προσπαθούν να βγουν λάδι ρίχνοντας η μία τα βάρη στην άλλη. Η αστική κυριαρχία θα απειλείται άμεσα από πολλές πλευρές.

Αυτή είναι η μεγάλη απειλή για τους μπουρζουάδες και το κράτος τους. Αυτή είναι η δύναμη της αλήθειας· «Η αλήθεια είναι επαναστατική».

Μέσα από τις φυλακές Κορυδαλλού
Γιώργος Τσιτσιλιάνος

ΛΟΓΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ

του Γιώργου Σαραντόγλου

Το κείμενο αυτό συντάχθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 1985. Το απευθύνω αποκλειστικά στο «Αντί» ως αντίδωρο της —τουλάχιστον κατ' εμέ να— άκρως κατατοπιστικής και οξυδερκούς κάλυψης της τρομοκρατο - πρακτορολογίας των τελευταίων ημερών που πραγματώνει στο σημερινό τεύχος του.

Το ότι το άρθρο μου αυτό δεν θα αντικρύσει το φως της δημοσιότητας —αν το αντικρύσει— παρά μετά από δύο βδομάδες ελάχιστα με απασχολεί κι αυτό για δύο λόγους: επιθυμία μου είναι οι γραμμές που ακολουθούν να λειτουργήσουν —αν το καταφέρουν— αποστασιοποιημένες κατά το μείζον εφικτόν από τις διακεκαυμένες ζώνες των προσφάτως διαδραματισθέντων και να καταναλωθούν από τον αναγνώστη σαν «κρύο πιάτο» κι ακόμη απόλυτη είναι η πεποίθησή μου ότι κατά τις δύο προσεχείς εβδομάδες κανένα (ή περίπου...) στοιχείο δεν θα είναι ικανό να ανατρέψει τις σκέψεις ή απόψεις μου που ακολουθούν.

Αντίθετα, πολυάριθμες προβλέπονται, κατά το προσεχές δεκαπενθήμερο, οι δηλώσεις μετανοίας εκείνων οι οποίοι εκόντες - άκοντες (;) ασέλγησαν επί αδυνάτων και αθώων για να γίνουν αρεστοί στους —υποτίθεται— αιμοδιψείς αναγνώστες και —τις οίδε;— πού αλλού. Ο λόγος μου βέβαια εδώ αφορά στους αρχιτέκτονες εξαισίων «σατανικών» εφημερίδων με τίτλους του τύπου «Υπόθεση: Τρομοκρατία», παγίως και επαναληπτικά διακεκοσμημένων με τις φωτογραφίες των Κρυστάλλη και Μπεχράκη. Οι εν λόγω αρχιτέκτονες δεν παρέλειψαν να παρεμβάλλουν μεταξύ των παραγράφων των μυθιστοριών τους και το σκίτσο ενός αιμοστάγους δολοφονικού περιστρόφου —αν είναι δυνατόν!

Δεν θα πρέπει βέβαια κανείς να αποκλείσει την περίπτωση και ενός, για πολυαρίθμους αλλά όχι μυστηριώδεις λόγους, καθολικού «σκοτώματος» της υπόθεσης Κρυστάλλη κτλ.

Για να μην θεωρηθώ και εγώ ένας όψιμος και επί του ασφαλούς παντεπόπτης και καταγραφέας της απόλυτης αλήθειας και για να διαφοροποιηθώ βίαια από τους άθλους των πιο πάνω αναφερομένων αρχιτεκτόνων θα χρειαστεί —και ζητώ συγνώμη γι' αυτό— να περιαυτολογήσω: από την 14η Σεπτεμβρίου 1985, μία μέρα δηλαδή μετά τη σύλληψη του Θ. Μπεχράκη όπου έξω από την Ασφάλεια και σε μία ατμόσφαιρα ζόφου και απουσίας των «φίλων» —κοινών θνητών και επωνύμων— του συλληφθέντος, προσπαθώ επώνυμα, εγώ ο Νο 30 φίλος του Μπεχράκη, να πείσω τον συντάκτη των «Νέων» κ. Πολίτη ότι ο υποτιθέμενος «τρομοκράτης», «ευαίσθητο παιδί», «λαμπρός επιστήμων», κτλ. δε μπορεί παρά να είναι αθώος, μέχρι την 25η Σεπτεμβρίου όπου ένα πρόχειρο κείμενο «των φίλων του Μπεχράκη» (μεταξύ των οποίων και εγώ) γίνεται ασμένως αποδεκτό από το σύνολο περίπου του ημερήσιου Τύπου για να δημοσιευθεί την επομένη ημέρα, από τη χαραυγή, λοιπόν της υπόθεσης «Τρομοκρατία» μέχρι και σήμερα επώνυμα φωνασκώ ότι —τουλάχιστον— ο Θ. Μπεχράκης είναι αθώος. Ενδιάμεσα, στις 16/9/85, ημερομηνία προσαγωγής των τριών στην Εισαγγελία, προσπαθώ στο χώρο αυτό κατά το διάστημα που προηγείται της εμφανίσεως των «τρομοκρατών», να εκμαιεύσω υπογραφές κάτω από ένα κείμενο γενικόλογο και αφελές (συν-κύημα φίλων του Θ. Μπεχράκη και εμού) εστιασμένο απλά και μόνο στην «καλωσύνη» και την «επιστημονική ποιότητα» των Μπεχράκη και Τσιτσιλιάνου, αλλά αποτυγχάνω παταγωδώς. Οι πάντες μοιάζουν «κουμπωμένοι». Κι ακόμη στις 17/9/85, αργά το βράδυ, επικοινωνώ τηλεφωνικά με το «Αντί», διαβεβαιώνω για την αθωότητα του Θ. Μπεχράκη, υπόσχομαι και κάποιο κείμενο για την υπόθεση «τρομοκρατία» το οποίο όμως για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή μου δεν φτάνει ποτέ στα χέρια τους.

Το ότι το γραφτό μου αυτό δεν αποκλείεται να συνιστά μία «variante» του, ήδη στο σημερινό «Αντί», δημοσιευομένου άρθρου του Δ. Κουμάνταρου («Καλή η πρακτορολογία αλλά για τους δύο στη φυλακή τι γίνεται;») δεν του αφαιρεί ούτε μία κεραία της πιθανής λειτουργικότητάς του κι αυτό γιατί σε στησίματα υψηλής σκηνοθετικής τεχνολογίας, η επαναληπτικότητα της αναίρεσης, του ξεμπροστιάσματός τους αποτελεί ένα κατ' εξοχήν τελεσφόρο —ίσως όχι πάντοτε— πάντως ένα άκρως λυσιτελή αμυντικό μηχανισμό.

Κάτι ήξερε και ο Κάτων ο Πρεσβύτερος, ο οποίος, εδώ και κάποιους αιώνες, δίκην «κολλημένης» βελόνης δίσκου, νυχθημερόν και αδιάκοπα επανελάμβανε εκείνο το γνωστό: «Carthago delenda est».

Ας ξεκαθαρίσω όμως ένα πράγμα: το κείμενό μου αυτό δεν θα αναφερθεί στους τρεις «τρομοκράτες» ή αν επιθυμείτε στον «χαφιέ» και τους δυο «τρομοκράτες» αλλά αποκλειστικά και μόνο στο φίλο μου Θοδωρή Μπεχράκη. Το γιατί ίσως να διαφανεί πιο κάτω. Προς το παρόν, έτσι ασύνδετα ας παραθέσω τους στίχους του ποιητή:

....
όπως στραγγάλισαν οι Τούρκοι
τον Ρήγα Φεραίο
όπως γίνεται αθόρυβα τώρα
δυο σπίτια παρακάτω
(Γιάννης Κοντός 1972)

Δεν πρόκειται λοιπόν να αποδυθώ στη μεγαλοσχήμονα προσέγγιση του φαινομένου «Ρήγας Φεραίος», αλλά ο λόγος μου θα αποτελέσει μία απλοϊκή μαρτυρία για τον απλό και τρέχοντα πολίτη Θοδωρή Μπεχράκη, ο οποίος τυχαίνει να 'ναι φίλος μου. Όχι στενός ή «κολλητός» κατά πως λένε. Τον πρωτογνώρισα το 1979 στο Παρίσι και έκτοτε ευάριθμες φορές τον συνάντησα μέχρι σήμερα, στο σπίτι μου, σε άλλα φιλικά σπίτια (προσοχή ω Λατρευτή Εξουσία ουδέποτε στο σπίτι του Κρυστάλλη τον οποίον δεν γνωρίζω!) ή σε χώρους μεταμεσονύκτιας ανακούφισης (π.χ pubs, bars, κτλ.) με μία «grosso modo» συχνότητα της τάξεως των επτά (7) ή οκτώ (8) ενιαυσίων συνευρέσεων. Κοινός επιστημονικός μας τόπος ο Ιπποκράτης: Η διδακτορική διατριβή του Θ. Μπεχράκη την οποία με άχθος πολύ και θάρρος ιδιάζον και ανυπότακτο επιτέλεσε στα Παρίσια (και η οποία όχι λίγο εθορύβησε, φιλολόγους, ιστορικούς και ιατρούς ιπποκρατιστές) συνίσταται σε μία πρωτότυπη, τολμηρή και αναιδή ηλεκτρονικο - εγκεφαλική ανάγνωση ενός από τα βιβλία του ιπποκρατικού Corpus. Οι επιστημονικές όμως εν γένει επιτεύξεις του Θ. Μπεχράκη θα επιβεβαιωθούν κατηγορηματικά —βάζω το χέρι μου στη φωτιά— και μάλιστα από μάρτυρες μεγαλόσχημους, κατά τις άμεσα προσεχείς ημέρες. Επομένως η όποια επί του θέματος δική μου γνώμη μοιάζει περιττή.

Οι δικές μου συναντήσεις με τον Θοδωρή, από το 1979 μέχρι σήμερα, έμπλεες ενδιαφέροντος, επιστημονικού προβληματισμού, φιλοσοφικών και υπαρξιακών ερωτηματικών και ζεστής ανθρώπινης επικοινωνίας, ανεπαισθήτως με ώθησαν (ίσως και από επαγγελματική διαστροφή...) στην καταγραφή των δομικών εκείνων στοιχείων που απαρτίζουν την προσωπικότητά του: την απέραντη δηλαδή ευαισθησία του, την, περίπου παιδομορφική, αφέλειά του καθώς και την ευαλωτότητα του χαρακτήρα του (θέλω να πω «vulnérabilité»).

«Ο Θ. Μπεχράκης, τέλειο ανάθεμα προς χρήσιν της εξουσίας και η επείγουσα αναγκαιότητα της σύνταξης ενός δεκαλόγου προς χρήσιν των ερημικών ανεντάχτων αριστερών».

Ο Μπεχράκης λοιπόν που γνώρισα είναι ο τυπικά ανίκανος πολίτης για την επιτέλεση βομβιστικών και τρομοκρατικών άθλων. Αντίθετα συνιστά μια ιδανική ίσως περίπτωση μαϊδανού ή σάλτσας σε ένα φιλόδοξο τρομοκρατολογικό σενάριο.

Η περίπτωση όμως του Θ. Μπεχράκη εμπεριέχει και ένα στοιχείο ιδιαζούσης σοβαρότητος, το οποίο ριζικά τον διαφοροποιεί από τους άλλους δύο συγκατηγορουμένους του: αν δηλαδή ο Ντάνος Κρυστάλλης (αισχρός και δραματικός ταυτόχρονα, μεγαλομανικός και ιδρωμένος επίδοξος κορυφαίος αρχαίας τραγωδίας) είναι «ο χαφιές» και αν ο Γιώργος Τσιτσιλιάνος (αθώος και αυτός, κατά τη γνώμη μου, «διατελών εν πλήρει συγχύσει»...) «προστατεύεται» και «υποστηρίζεται» από μία νομοταγεστάτη πολιτική γκρούπα η οποία αποκηρύσσει μετά βδελυγμίας τις αιματοχυσίες εν γένει, ο Θ. Μπεχράκης αποτελεί την τυπική έκφανση του ανέντακτου πολίτη ο οποίος εδώ και χρόνια έχει «ανατινάξει» τις γέφυρές του με την όποια πολιτική οργάνωση ή γκρούπα και αυτό βέβαια αποτέλεσε τη μοναδική «δυναμιστική» του ενέργεια. Απεκδυμένος λοιπόν των όποιων συντροφικών ή γραφειοκρατικών υποστηλωμάτων του, ο Θ. Μπεχράκης, δεν διαθέτει άλλα διαπιστευτήρια να πλασάρει παρά μόνο εκείνα της αναμφισβήτητης αθωότητάς του.

Ανένταχτος ο Θ. Μπεχράκης ναι μεν, αλλά όχι και αν-ιδεολόγητος προς θεού! Πολίτης ενεργός με απόψεις που πλανώνται στις αριστερές πτέρυγες της εν δράσει Βουλής μας. (Το παρόν ας θεωρηθεί προσωπική μου εκτίμηση).

Ιδού τον λοιπόν ο οξυδερκής επιστήμονας, ο διαλογιζόμενος πολίτης, ο ευαίσθητος άνθρωπος ο οποίος δεν έμαθε ακόμη να επιλέγει τις παρέες του... Μα δεν ευρέθη τέλος πάντων μία μητέρα, ένας πατέρας, ένας στιβαρός οικείος τέλος πάντων να τον αποτρέψει από τις κακές παρέες; (Ενθυμούμαι ότι η μητέρα μου βιαίως με απέπεμπε από το να κάνω παρέα με τον β, ε, ι και λ συμμαθητές μου και ούτω πως ευδοκίμησε όχι εκείνη ή εγώ αλλά η Πολιτεία!).

Οι περιπέτειες ενός ανεντάχτου αριστερού, αθώου και απορούντος για τα τεκταινόμενα γύρω του, ενός πολίτη που ήδη κατέρριψε το ρεκόρ της προανάκρισης και διαθέτει όλα τα προσόντα να «σπάσει» και το ρεκόρ της προφυλάκισης με οδηγούν άφευκτα στο να σκιαγραφήσω τις πρώτες εντολές, ενός δεκαλόγου του ανεντάχτου αριστερού, δια πάσαν νόμιμον χρήσιν:

α. Ψάχνετε επιμελώς μέρα παρ' ημέρα το σπίτι σας. Δεν αποκλείεται κάποιος από τους συνοικούντες (γκόμενα, σύζυγος, γιαγιά, πατέρας) να το 'χουν ξεχειλίσει από γκαζάκια, έχοντας ενδώσει στις προσφορές του όποιου αχρείου Super - Market. Ως γνωστόν το γκαζάκι χρησιμοποιείται για τους μύριους όσους διαβολικά δολιοφθορείς σκοπούς —εξαιρουμένης της εψήσεως βυζαντινού καφέ.

β. Επανακτείστε, έστω και σε κοινωνικό καθαρά επίπεδο, κάποιες σχέσεις με το κόμμα ή την πολιτική γκρούπα από τα οποία ηλιθιωδώς —και άκαρδα— απεμπολήσατε σε κάποια φάση της ζωής σας.

γ. Μην λησμονείτε ότι ο κάθε εξαρχειώτης (ακόμη και η συμπαθεστάτη εκείνη γηραιά κυρία του ψιλικατζίδικου, γωνία Δερβενίων και Ζωοδόχου Πηγής) κρύβει μέσα του ένα αδίστακτο τρομοκράτη κτλ. κτλ.

Και για να επανακτήσω τη σοβαρότητά μου: Σεβαστοί αξιωματούχοι, όποιοι κι αν είστε, αποφυλακίστε, εδώ και τώρα, τους αθώους Μπεχράκη και Τσιτσιλιάνο! Εν ανάγκη το «φάλτσο» (πάντως όχι των δύο προαναφερομένων) της όλης υπόθεσης ας αποδοθεί (όπως στο ποδόσφαιρο είθισται από τον α ποδοσφαιριστή —στις δηλώσεις του— αφού έχει «κλαδέψει» τον β ποδοσφαιριστή και τον έχει στείλει στο νοσοκομείο, να αποδίδεται) στην «κακιά στιγμή»...

Διαφορετικά, ω εξουσιάζοντες, δεν θα είστε χρεωμένοι με το πολιτικό μόνον κόστος που ο εγκλεισμός των δύο αθώων «σας» συνεπάγεται, αλλά και με την οδύνη ή αν θέλετε την κατάθλιψη (που στην ακραία της έκφραση σημαίνει, αυτοκαταστροφική ενόρμηση) με την οποία οι «ακροβατισμοί» σας τους έχουν φορτώσει, και φορτίσει, ψυχικές δηλαδή δοκιμασίες τέτοιες, που δεν εξαλείφονται αυτόματα και δια μαγείας μετά από μία παρατεταμένη φυλάκιση...

των Γ. Γεροντή και Β. Καμπά

Η ΛΥΧΝΙΑ και το εμπόριο προϊόντων υψηλής τεχνολογίας

Η πρόσφατη σύλληψη ενός εμπορικού αντιπροσώπου, ο οποίος πούλησε μια ηλεκτρονική λυχνία στους σοβιετικούς δίνει την ευκαιρία να αναλύσουμε μερικές πλευρές του θέματος της εμπορίας προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Το ζήτημα αυτό τείνει να κυριαρχήσει και απασχολεί όλους τους διεθνείς οργανισμούς εμπορίου και οικονομικής συνεργασίας και σχετίζεται με ευρύτερα στρατηγικά, οικονομικά και πολιτικά ερωτήματα.

Η κατασκοπολογία αυτών των ημερών δεν επέτρεψε να δούμε ορισμένες ουσιαστικές πλευρές του ανταγωνισμού μεταξύ των προηγμένων τεχνολογικά χωρών και της σημασίας των πολιτικών αποφάσεων σε καίριους τομείς, όπως π.χ. είναι η οικονομία και το εμπόριο.

Τα όσα ακολουθούν προφανώς δεν αναφέρονται στην περίπτωση κατασκοπείας που ήρθε στη δημοσιότητα τελευταία. Αφορούν τις σημερινές συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των προηγμένων χωρών για την υψηλή τεχνολογία.

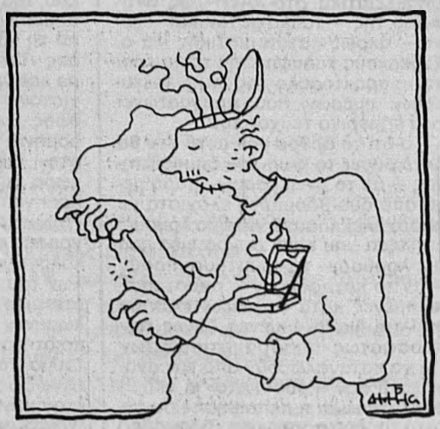

Τα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας μπορούν να οριστούν σαν τα προϊόντα των οποίων η παραγωγή δεν είναι δυνατή παρά μόνο μέσα σε ειδικές συνθήκες αναπτυγμένων «εξωτερικών τεχνολογικών οικονομιών» (κεφαλαιακής συσσώρευσης και παραγωγής οργανωμένης γνώσης) η δε χρήση τους συνεπάγεται σημαντική μεταβολή στην παραγωγική διαδικασία, στις γνώσεις του ανθρώπινου δυναμικού και στις μεθόδους οργάνωσης - διαχείρισης.

Η εμπορία των προϊόντων αυτών μπορεί ν' αποτελέσει μεταφορά τεχνολογίας:

- στην περίπτωση που η χρήση τους έχει πολλαπλασιαστικά τεχνολογικά αποτελέσματα και·
- στην περίπτωση που ο χρήστης έχει τη δυνατότητα απόκτησης της ενσωματωμένης στο προϊόν γνώσης.

Μεταφορά τεχνολογίας και εμπόριο

Η ενσωματωμένη σ' ένα προϊόν τεχνολογία, είναι σε τελευταία ανάλυση ένα πακέτο οργανωμένης γνώσης. Η γνώση αυτή δεν αφορά μονάχα τα επιμέρους τεχνικά στοιχεία που προέρχονται από μακροχρόνια επιστημονική και τεχνολογική έρευνα, αλλά και όλες τις άλλες δυνατότητες σύλληψης, σχεδιασμού, κατασκευής καθώς και στο σύμπλεγμα: ειδικευμένη εργασία, υλικά, τεχνικές μέθοδοι και τελικά στις δυνατότητες διοίκησης, οργάνωσης και μάρκετιγκ. Όλες αυτές οι τεχνολογικές συνιστώσες δεν είναι προφανώς άμεσα ορατές σ' ένα τελικό προϊόν.

Σε περίπτωση που η απ' ευθείας απόκτηση τέτοιων προϊόντων δεν είναι δυνατή, ή συνεπάγεται υψηλό κόστος για έναν αγοραστή τεχνολογίας, ο τελευταίος μπορεί να προσπαθήσει να αποκτήσει την τεχνολογική γνώση με μεθόδους «σπασίματος» της τεχνολογίας (reverse engineering). Μια από τις βασικότερες τεχνολογικές εισροές για πολλές πρόσφατα εκβιομηχανισμένες χώρες ήταν η απομίμηση προϊόντων των αναπτυγμένων χωρών. Η Ιαπωνία αποτελεί το τυπικό παράδειγμα μιας οργανωμένης και δυναμικής τακτικής απομιμήσεων. Οι Ιάπωνες ακόμα και πριν από την περίοδο των Meiji θεσμοποίησαν την αντιγραφή των βιομηχανικών προϊόντων της Δύσης, τη συνδύασαν με την κατάλληλη υποδομή και το προστατευτικό πλέγμα, έτσι ώστε σήμερα να έχουν γίνει πλέον καθαροί εξαγωγείς τεχνολογίας.

Τεχνολογία και στρατηγική

Η σημαντικότερη κατηγορία προϊόντων υψηλής τεχνολογίας αποτελείται από τα προϊόντα της μικροηλεκτρονικής:

- Τα προϊόντα δηλαδή των οποίων η χρήση έχει κατ' εξοχήν σημαντικές επιδράσεις πάνω στην παραγωγή, οργάνωση και απόδοση σύνθετων τεχνολογικών συστημάτων.
- Ο ρόλος τους θεωρείται κρίσιμος για την εθνική ασφάλεια, ενώ οι «ειρηνικές χρήσεις» και οι «αμυντικού» χαρακτήρα συχνά ταυτίζονται. (Η απόσταση π.χ. μεταξύ της τεχνολογίας ενός ηλεκτρονικού παιχνιδιού και ενός αναπτυγμένου συστήματος επικοινωνίας είναι πολύ μικρή).

Το εμπόριο των προϊόντων της μικροηλεκτρονικής αποτελεί αντικείμενο έντονης διαπραγμάτευσης και ανταγωνισμού μεταξύ αναπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών, Ιαπωνίας, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Η διαπραγμάτευση αυτή μεταφέρεται και έξω από τους οργανισμούς εμπορίου και γίνεται προσπάθεια από τις ΗΠΑ να απασχολήσει ακόμα και τον ΟΟΣΑ.

Κυρίαρχη αντίθεση στα πλαίσια αυτού του ανταγωνισμού είναι αυτή μεταξύ ΗΠΑ - ΕΣΣΔ. Οι ΗΠΑ θέλοντας να προστατέψουν το τεχνολογικό τους προβάδισμα στον τομέα αυτό, και κατ' επέκταση τα σχετικά αμυντικά πλεονεκτήματα αυτοπεριορίζουν τις εξαγωγές των προϊόντων αυτών. Απ' την άλλη πλευρά οι ευρωπαϊκές χώρες υφιστάμενες τον ανταγωνισμό των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, συντηρούν ένα καθεστώς προστασίας που περιορίζει περισσότερο ακόμα τις αμερικανικές εξαγωγικές δυνατότητες. Η κατάσταση αυτή φαίνεται τελικά να θίγει λιγότερο τους σοβιετικούς οι οποίοι έχουν άλλους —έμμεσους τρόπους— να αποκτούν την τεχνολογία, και περισσότερο τις φτωχότερες χώρες που στερούνται ή αναγκάζονται να ακριβοπληρώνουν τα προϊόντα αυτά, στο όνομα της —αμφίβολης αποτελεσματικότητας— προστασίας της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ.

Οικονομία και στρατηγική

Κατά τη συνάντηση του Τόκιο (Μάιος '81) οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία ανακοίνωσαν τη θέλησή τους για άμεση φιλελευθεροποίηση των εισαγωγών ηλεκτρονικών. Αντίθετα, οι ευρωπαϊκές χώρες συνέχισαν να επιβάλλουν στα προϊόντα αυτά, τους υψηλότερους δασμούς (17%).

Η παγιωμένη αυτή πολιτική των ευρωπαϊκών χωρών δεν επέφερε θετικά αποτελέσματα εξαιτίας:

- των δασμολογικών εξαιρέσεων για προϊόντα στα οποία δεν υπάρχει αυτάρκεια·
- της εγκατάστασης ξένων εταιρειών (κύρια αμερικανικών) που προκαλεί την άλωση της αγοράς εκ των ένδων·
- των υψηλών τιμών των ευρωπαϊκών προϊόντων που συχνά δεν αντισταθμίζονται από το δασμολογικό αποτέλεσμα (π.χ. στα ολοκληρωμένα κυκλώματα).

Εάν τηρηθούν οι συμφωνίες του Τόκιο, οι περισσότεροι δασμοί στα ηλεκτρονικά θα πέσουν μέχρι το 1987 στο επίπεδο του 4%, και η ευρωπαϊκή βιομηχανία προβλέπεται ότι θα αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα.

Δεδομένου του αυτοπεριορισμού των ΗΠΑ για εξαγωγές στις σοσιαλιστικές χώρες, και της χαμηλής ζήτησης των αναπτυσσομένων χωρών για προϊόντα τεχνολογικής αιχμής, η μόνη σημαντική αγορά των ΗΠΑ απομένει η Δυτική Ευρώπη. Υπάρχει έτσι, στις ΗΠΑ έντονη ανάγκη για διεύρυνση των εξωτερικών αγορών, που ν' αντιστοιχεί στις υψηλές δαπάνες για έρευνα και παραγωγή των προϊόντων αυτών.

Το γεγονός ότι οι βιομηχανίες οι εντατικές σε επιστημονική και τεχνολογική έρευνα είναι οι μόνες που δεν εμφανίζουν αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο στις ΗΠΑ, δημιουργεί τάσεις για μακροπρόθεσμη ενίσχυση της παραγωγής και εξαγωγών των προϊόντων τους.

Η ανταγωνιστικότητα των Δυτικοευρωπαϊκών χωρών —στους τομείς της ηλεκτρονικής— υποχωρεί σταθερά κατά τα 15 τελευταία χρόνια. Οι μεγάλες ευρωπαϊκές εταιρείες συναγωνίζονται χωρίς επιτυχία πάνω σε κατατμημένες εθνικές και διεθνείς αγορές, ενώ η ενδοευρωπαϊκή μεταφορά τεχνολογίας

παραμένει αμελητέα. Η συνολική μεταφορά τεχνολογίας στην Ευρώπη (στον τομέα της μικροηλεκτρονικής) παρουσιάζει αρνητικό ισοζύγιο. Δεν υπάρχει δείγμα κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής στην έρευνα ή έστω κάποιος συντονισμός.

Προγράμματα συντονισμού των ευρωπαϊκών προσπαθειών όπως το ESPRIT δεν φαίνεται να αποδίδουν αποφασιστικές θετικές επιδράσεις.

Η εθνική πολιτική των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών αναφέρεται κύρια σε βραχυπρόθεσμους ορίζοντες. Ο συνολικός προϋπολογισμός των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων στη χρηματοδότηση της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας στη βιομηχανία της πληροφορίας, είναι περίπου ίσος με τον προϋπολογισμό της IBM.

Γύρω στο 1970 η Ιαπωνία μεταβλήθηκε από εισαγωγέα σε καθαρό εξαγωγέα σε τομείς αιχμής όπως οι ημιαγωγοί. Στην Ιαπωνία εφαρμόζεται ακριβής σχεδιασμός της παραγωγής και των εξαγωγικών στόχων, ενώ το ιδιωτικό κεφάλαιο αποτελεί τη βασική πηγή χρηματοδότησης για επιστημονική και τεχνολογική έρευνα.

Η πολιτική της χώρας στην εισαγωγή τεχνικών γνώσεων ρυθμίζεται από το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα βιομηχανικής υποστήριξης του MITI για τις βιομηχανίες εντατικές σε νέες γνώσεις. Βασίζεται σ' ένα αναπτυγμένο σύστημα τεκμηρίωσης και παροχής πληροφοριών πάνω στα διεθνή δεδομένα, ειδικές κρατικές υπηρεσίες μελετών ακόμη και μεταφράσεων στις οποίες έχουν πρόσβαση όλες οι ιδιωτικές επιχειρήσεις ανεξάρτητα μεγέθους.

Από την άλλη μεριά, οι ΗΠΑ δεν διαθέτουν κανένα κεντρικό προγραμματισμό στην παραγωγή των μικροηλεκτρονικών. Τα εθνικά προγράμματα ερευνών έδωσαν όμως μια μεγάλη ώθηση σε προσπάθειες για την ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής μέσω του Υπ. Άμυνας και της NASA. Παράλληλα οι βιομηχανίες πληροφορικής (με επικεφαλής την IBM αύξησαν τις δυνατότητές τους σε τομείς όπως τα ολοκληρωμένα κυκλώματα, δημιουργώντας μια «ενδιάμεση» αγορά, στην υπηρεσία των παραγωγών που απευθύνονται στην ανοικτή αγορά. Στο σύνολό της η βιομηχανία των ΗΠΑ κατέκτησε μια κυρίαρχη θέση, κύρια στους πιο προωθημένους τομείς της μικροηλεκτρονικής (με ιδιαίτερη έμφαση στα LSI και VLSI).

Η μικροηλεκτρονική θεωρείται από τις ΗΠΑ σαν «κρίσιμη στρατιωτική τεχνολογία» (military critical technology) και η οποία ορίζεται σαν τεχνολογία η οποία μπορεί να παράσχει στον αντίπαλο πληροφορίες οι οποίες υποβιβάζουν την άμυνα των ΗΠΑ. Η μικροηλεκτρονική θεωρείται κρίσιμη τεχνολογία λόγω του εύρους των εφαρμογών και των δυνατοτήτων που παρέχει μια λύση προβλημάτων και έλεγχο της λειτουργίας ευαίσθητων αμυντικών συστημάτων. (Βλ. λίστα προϊόντων εις US Federal Register 1981).

Οι ευρωπαϊκές χώρες αντί να χρησιμοποιούν μεθόδους εμπάργκο όπως των ΗΠΑ, προτιμούν τη χρήση ρήτρας για μη στρατιωτική χρήση στις εμπορικές συμφωνίες που συνάπτουν με τους Ανατολικούς.

Παρά ταύτα οι έλεγχοι των εξαγωγών τείνουν συνεχώς να αυξάνουν κύρια λόγω της επιρροής των ΗΠΑ μέσα στις δυτικές οργανώσεις διεθνούς εμπορίου (Gatt, Cocom κτλ.).

Η βασική προσπάθεια των ΗΠΑ είναι να αναπροσανατολίσουν την πολιτική των οργανώσεων αυτών, από τον έλεγχο των τελικών προϊόντων, σε έλεγχο τεχνολογίας.

Οι αμερικανικές επιλογές επηρεάζονται από τη στρατιωτική θεώρηση και μπορούν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο εμπόριο των άλλων χωρών. (Η Δ. Γερμανία συνεισέφερε το 1978, κατά 27,8% στις εισαγωγές της ΕΣΣΔ σε προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, η Ιαπωνία κατά 18,3% και οι ΗΠΑ κατά 9,4% —St. Sternheiner: East - West Technology Transfer, Washington 1980).

Οι ευρωπαϊκές χώρες κινδυνεύουν ν' αντιμετωπίσουν στο άμεσο μέλλον ένα διπλό πρόβλημα: η υψηλή προστασία διατηρεί τις τιμές σε υψηλά επίπεδα και θίγει τη διεθνή τους ανταγωνιστικότητα, ενώ η μετάβαση από τον έλεγχο προϊόντων σε έλεγχο τεχνολογίας, μπορεί να στενέψει και τις δυνατότητες εξαγωγών.

Η ενίσχυση της πολιτικής αυτής των ΗΠΑ εκδηλώθηκε πρόσφατα στις συζητήσεις με τις χώρες της ΕΟΚ για τον καθορισμό των συνθηκών κάτω από τις οποίες η αμερικανική κυβέρνηση θα δεχόταν να άρει το τεχνολογικό εμπάργκο στην κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου.

Ποιος χάνει και ποιος κερδίζει;

Οι ΗΠΑ δεν έχουν βρει απάντηση στο αν το χρηματικό κέρδος από τις εξαγωγές τεχνολογίας ισοσταθμίζει το μακροπρόθεσμο κόστος σε όρους διεθνούς ανταγωνισμού. Εν πάση περιπτώσει μεγάλο μέρος της μεταφοράς τεχνολογίας γίνεται από θυγατρικές αμερικανικές εταιρείες και είναι δύσκολο να ελεγχθεί. Βασικός λοιπόν τομέας για την επιβολή εξαγωγικών περιορισμών μένει η εμπορία προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Και έτσι φαίνεται ότι η κυβέρνηση των ΗΠΑ συνδέει άμεσα τις πολιτικές εξελίξεις με τις εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας (βλ. The 5-year outbook on science and technology 1981 (NSF) and Emerging Issues in science and technology 1989 NSF).

Μετά την υπαναχώρηση των ΗΠΑ στο μποϋκοτάζ για τον αγωγό φυσικού αερίου εγκαινιάστηκε η προσπάθεια για μποϋκοτάζ στις εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.

Οι ΗΠΑ παρουσιάζουν μια εικόνα αντιφατική. Από τη μια πλευρά η κυβέρνηση δεσμεύει τις εξαγωγές ορισμένων προϊόντων της μικροηλεκτρονικής, ενώ απ' την άλλη το σύστημα παραγωγής αντλεί το δυναμισμό του μέσα από την κατάκτηση νέων αγορών.

Η Ευρώπη τείνει να γίνει εισαγωγέας, γι' αυτό και αντιδρά στο consensus που οι ΗΠΑ θέλουν να επιβάλλουν στις υπόλοιπες Δυτικές χώρες για περιορισμό εξαγωγών ορισμένων προϊόντων. Στο κάτω κάτω της γραφής οι Ανατολικοί αποτελούν μια σημαντική αγορά για προϊόντα υψηλής τεχνολογίας ευρωπαϊκής προέλευσης.

Έτσι οι θέσεις των διαφόρων δυτικών χωρών εξαρτώνται από τη σημασία που αποδίδουν στη στρατηγική των ΗΠΑ απέναντι στο σοβιετικό μπλοκ... Έχει πάντως αρχίσει να γίνεται ευρύτερα αποδεκτό ότι παρά τους όποιους περιορισμούς οι διαρροές τεχνολογίας προς την Ανατολή είναι αναπόφευκτες: οι θυγατρικές αμερικάνικων εταιρειών στην Ευρώπη φαίνονται να νοιάζονται ελάχιστα για τα θέματα ασφάλειας που επικαλούνται οι ΗΠΑ οι συμβατικοί μηχανισμοί διάδοσης γνώσης (επιστημονικά περιοδικά, συνέδρια κτλ.) τείνουν να γίνουν αποτελεσματικές πηγές πληροφόρησης.

Έλεγχος των προϊόντων ή έλεγχος της τεχνολογίας; Η μία ή η άλλη επιλογή δεν θα έχει ως αποτέλεσμα παρά τη δημιουργία νέων στρεβλώσεων στο σύστημα των διεθνών συναλλαγών. Οι μεγάλες δυνατότητες για χρηματοδοτική ενίσχυση στην έρευνα, στην παραγωγή και τις εξαγωγές, οι όροι ασφάλειας του στρατιωτικο - βιομηχανικού συμπλέγματος, προσφέρουν ένα de facto καθεστώς προστασίας της παραγωγής των αναπτυγμένων χωρών. Η κατάσταση αυτή τείνει να αποκλείσει τις λιγότερο αναπτυγμένες από την κατάκτηση ενός μέσου δυναμικής ανάπτυξης όπως οι τεχνολογίες αιχμής.

Οι προσπάθειες αυτές αποκλεισμού των ανατολικών έχουν τελικά σαν φυσικό αντίλογο και την έλλειψη της όποιας αποτελεσματικότητάς τους, στο βαθμό που οι τεχνολογικές εφαρμογές σε «ειρηνικά και μη» συστήματα συγκλίνουν ταχύτατα.

Είναι γνωστό ότι οι Σοβιετικοί κατάφεραν να «σπάσουν» την τεχνολογία και τελικά να αντιγράψουν ολοκληρωμένα κυκλώματα και μικροεπεξεργαστές που υπόκεινται σε περιορισμούς. Αυτό που έκαναν ήταν εξαιρετικά απλό. Αγόρασαν παιδικά ηλεκτρονικά παιχνίδια δυτικής προέλευσης που περιείχαν τα εξαρτήματα αυτά! □

Ανάγκη έρευνας και σαφήνειες

Η «υπόθεση Μπροχάν» βρίσκεται στη δικαιοσύνη. Ανεξάρτητα με το τι θα φέρει η ανάκριση του διπλού (;) πράκτορα, από τις ελληνικές αρχές και ποια νέα στοιχεία θα προστεθούν στις κατασκοπευτικές δραστηριότητες ξένων μυστικών υπηρεσιών, υπάρχουν ορισμένα ζητήματα πέρα από τη «λυχνία», τα οποία πρέπει να αποσαφηνισθούν. Είναι γνωστό ότι η υψηλή τεχνολογία ενδιαφέρει ιδιαίτερα και τους Σοβιετικούς και τους Αμερικανούς. Ορισμένες πλευρές της εμπορίας και του ανταγωνισμού τέτοιων προϊόντων σήμερα, αναλύονται στις σελίδες αυτές.

Αυτό όμως που ενδιαφέρει και είναι η σημαντική πλευρά της «υπόθεσης Μπροχάν» είναι ποιες ήταν οι κατασκοπευτικές δραστηριότητες των μυστικών υπηρεσιών άλλων χωρών και τι διέρρευσε, προς τους Σοβιετικούς στη συγκεκριμένη περίπτωση, που να αφορά τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα και την ασφάλεια της χώρας. Εδώ χρειάζεται να δοθούν σαφείς απαντήσεις και συγκεκριμένες εξηγήσεις. Μέχρι να ολοκληρωθεί το έργο της δικαιοσύνης θα πρέπει να περιμένουμε. Η έρευνα όμως πρέπει να προχωρήσει σε βάθος, χωρίς σκοπιμότητες και συγκαλύψεις.

Δέκα ημέρες της αύριον...

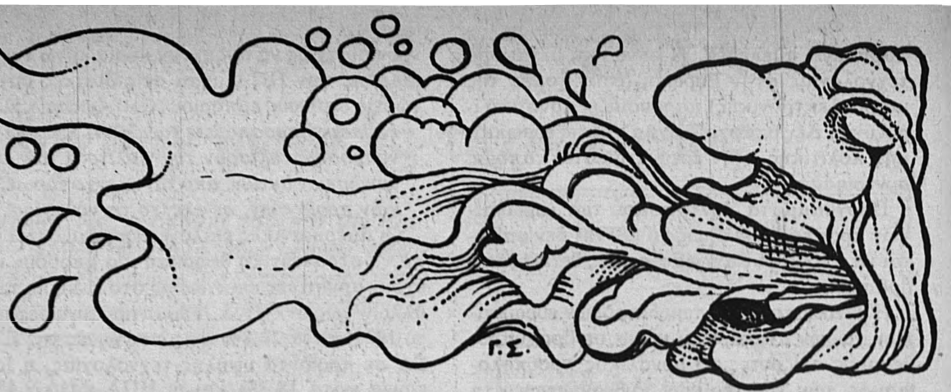

Ένα ταξίδι στον κόσμο της «Αυριανής», τις ταραγμένες τρομοκρατικές ημέρες όπου η εξουσία επισήμως σιωπούσε και το όργανο του Κουρή εγκύρως ομιλούσε, είναι πέραν του προσδοκώμενου ευεργετικό για έναν μη «τακτικό αναγνώστη» αυτού του εντύπου.

Αυτό το ταξίδι το επιχειρήσαμε εκ των υστέρων, όταν δηλαδή η περί την ΚΥΠ φιλολογία και κριτική (;) είχε φτάσει στο τέρμα της. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι επρόκειτο για επώδυνη περιήγηση σε τόπους όπου η πολιτική απουσιάζει, η πληροφορία έρχεται μέσα από σκοτεινούς δαιδάλους και η υπανάπτυξη ήθους, σκέψης, συλλογιστικής και δημοσιογραφικού λόγου είναι πάντοτε κυρίαρχη. Όμως το «κέρδος» που αποζημιώνει όλη αυτή την επαφή μας με τον «αυριανισμό», είναι ακριβώς μια εκ των ένδον παρατήρηση και διαπίστωση των προνομιακών σχέσεων που η «Αυριανή» έχει με κύκλους της κυβέρνησης και μια αναγνώριση πεδίων όπου αυτές οι σχέσεις, εκφρασμένες μέσα από την ίδια την «Αυριανή», τη μετατρέπουν από όργανο του ιδιοκτήτη της σε σχεδόν επίσημο έντυπο των απόψεων και των πρακτικών που διακρίνουν ισχυρούς εσμούς της σημερινής εξουσίας. Αυτό είναι το πρώτο μας «κέρδος». Το δεύτερο που αποκομήσαμε είναι η διαπίστωση ότι, με επίκεντρο ακριβώς την υπόθεση της ΚΥΠ, η «Αυριανή» δεν έκανε άλλο από το να μεταγράψει στις σελίδες της το σενάριο που παίχτηκε σε κάποια άλλη σκηνή, στους κόλπους της κυβέρνησης, και τους τρόπους με τους οποίους αυτό παίχτηκε.

Διαλέξαμε, λοιπόν, «δέκα μέρες από τη ζωή της Αυριανής», τις διαβάσαμε, τις ανατυπώσαμε στις πρώτες σελίδες τους, τις σχολιάσαμε.

Ίσως, κάτι θα προκύψει και για σας αν μας ακολουθήσετε σ' αυτό το ταξίδι...

Σύσκεψη σήμερα για τα «μονά - ζυγά» στα ταξί

Αυριανή

Θύματα στη συντέλεια πληθωρισμός στο Παγκόσμιο

Συνεργαζόταν με την ασφάλεια του Καραμανλή από το 1979!

ΠΡΑΚΤΟΡΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠ Ο ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

16-9-85

Ο κ. Τσούρας δεν έχει δώσει ακόμα συνέντευξη Τύπου, αλλά η «Αυριανή» έχει την «πρωτιά» σε μια τόσο σημαντική είδηση. Επικαλείται γι' αυτήν την είδηση «*Απόλυτα αξιόπιστη πηγή*», της οποίας την αξιοπιστία «*επί δύο συνεχή χρόνια έχει δοκιμάσει η εφημερίδα*» (ψάξτε στην κυβέρνηση...)· μια γλώσσα που μας θυμίζει μεθόδους «δοκιμασίας» πληροφοριοδοτών σε άλλες υπηρεσίες... Γράφει επίσης ότι η διπλή ιδιότητα του Κρυστάλλη έχει οδηγήσει σε κάποια «*εμπλοκή*» (...) και (προσέξτε) καλεί την κυβέρνηση «*να δώσει στο λαό (...) όλα τα στοιχεία που έχει για την υπόθεση... έστω κι αν αυτό θα είχε σαν αποτέλεσμα να πάρει κάποια κεφάλια*»: είμαστε στη φάση όπου κάποιοι... «τρώνε» κάποιους...

ΚΑΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΗ ΛΙΣΤΑ ΤΟΥ ΜΠΟΧΑΝ!

Γίνονται ανακρίσεις για να διαπιστωθούν οι επαφές και οι τυχόν διαρροές

Συμφώνησαν για τα μέτρα λιποταξίας

Αυριανή

Με «Δεκαοκτάχρονους λωποδύτες» τούρκοι τους, βουλευτές, ένας ο Μάγκας!

Έπαιζε διπλό ρόλο ο Κρυστάλλης που ήταν:

ΑΡΧΙΧΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΗΣ

17-9-85

Ο κ. Τσούρας είχε ομιλήσει, και επιβεβαιώσει την «Αυριανή», που επαίρεται πρωτοσέλιδα ότι προπορεύεται της επίσημης πληροφόρησης (μίλησε κανείς για νομιμότητα;). Ο κ. Μπουσινάκης αναλαμβάνεται υπό την προστασία της «Αυριανής» αφού «*είχει κάνει πέρα τον Κρυστάλλη όταν ήταν Διοικητής της Γεν. Ασφάλειας*»: Αστυνομία - ΚΥΠ, η «Αυριανή» σας συμβουλεύει: σημειώσατε, προς τον παρόν όμως, 1. Κρατήστε μια πληροφορία: ο κ. Τσούρας είχε ενημερωθεί για την ιδιότητα του Κρυστάλλη ως πράκτορα της ΚΥΠ, και όμως «*χωρίς δισταγμό (...) έδωσε εντολή να γίνει έφοδος στο σπίτι του και να συλληφθεί*»: η «Αυριανή» παίζει και στα δύο ταμπλό: Αστυνομία -ΚΥΠ, και ενδοκυβερνητικό...

ΘΕΑΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠ

Σάλος εναντίον του Μπακογιάννη στη Ν. Δημοκρατία

Αυριανή

Δώρον έλεύθερος δύο λαθρόφωνος που είχαν διακοπεί εσφαλμένως!

Ήταν συνεργάτες του Σοβιετικού πράκτορα Μπορίν που διέφυγε στους Αμερικάνους

ΠΙΑΣΤΗΚΑΝ ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΙ

18-9-85

Για τους κατασκόπους ο κ. Τσούρας έρχεται πρώτος στην πληροφόρηση, αφού έχει ήδη επισήμως ομιλήσει. Αλλά η «Αυριανή» φέρνει και πάλι στους αναγνώστες το «σφυγμό» της κυβέρνησης ως προς την ΚΥΠ. Κρατήστε τον υπέρτιτλο της 1ης σελίδας. Στο σχετικό ρεπορτάζ της σελ. 8 («*Ύποπτο ρόλο παίζουν πολλά στελέχη μυστικών υπηρεσιών*») πληροφορούμαστε ότι «*κυρίαρχη αίσθηση*» σε υψηλά ιστάμενους είναι πως «*ο Ανδρέας παίρνει κεφάλια στην ΚΥΠ*». Άρα, η ΚΥΠ είναι ύποπτη... ύποπτου ρόλου. Ο κ. Αλεξάκης κάνει την εμφάνισή του για πρώτη φορά. Πληροφορίες περί συμμετοχής του στον ΑΣΠΙΔΑ στο «*κίνημα του Ναυτικού*» και περί «*διασυνδέσεών του με χουντικούς*», όπως «*υποστηρίζουν ορισμένοι*». Η «Αυριανή» τηρεί τις αποστάσεις...

ΠΟΥΛΑΓΑΝ ΕΘΝΙΚΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΣΤΟΥΣ ΡΩΣΟΥΣ

Συντριπτικά τα στοιχεία που αποκάλυψε η Κυβέρνηση για το δίκτυο κατασκοπείας

Άλλοι 5 βουλευτές πανε με τον Στεφανόπουλο

Αυριανή

«Χάθηκαν» πάλι δυο σάκοι με 50 εκατ. της Τράπεζας Ελλάδος

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ: Το 1984 από την Ασφάλεια Αθηνών

ΕΙΧΑΝ ΣΥΛΛΗΦΘΕΙ ΑΛΕΞΑΚΗΣ-ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

Ο κλαδάρχης της ΚΥΠ ήταν σύνδεσμος των Ελληνικών μυστικών υπηρεσιών

19-9-85

Το παιχνίδι χοντραίνει: ο Αλεξάκης εμφανίζεται ως σύνδεσμος με τη CIA, η οποία «*δεν αποκλείεται να έχει κάποια συμμετοχή στη δράση*» τρομοκρατικών οργανώσεων στην Ελλάδα. Ακόμα «*η ΚΥΠ έχει* (προσέξτε τον Ενεστώτα) *διαβρωθεί από τη CIA*». Και τα δύο παρουσιάζονται από την έγκριτο Αυριανή ως «*πιστεύω έγκυρων πολιτικών κύκλων που έχουν ΑΜΕΣΗ ΣΧΕΣΗ με την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ*». Βρισκόμαστε στη διαδικασία κορύφωσης κάποιων συγκρούσεων. Ο Αλεξάκης «*αποκαλύπτεται*» και ως επικεφαλής της Αντικατασκοπείας, που έχει τελευταία «*καθημερινές επαφές*» με CIA, ενοχοποιείται ότι «*πιθανόν κάλυπτε*» τις τρομοκρατικές οργανώσεις, ότι είχε «*περίεργες δραστηριότητες*» στην ΚΥΠ, ότι συμμετείχε στην προπαρασκευή του «φιάσκου» (...) του πραξικοπήματος —ενώ υπενθυμίζεται ότι εί-

χε μετατραπεί σε μάρτυρα κατηγορίας στον ΑΣΠΙΔΑ και η γυναίκα του «*λέγεται ότι είχε συνεργαστεί με τη χούντα*», όταν υπηρετούσε στην εδώ κυπριακή πρεσβεία. Κρατήστε δύο πληροφορίες: για τον Αλεξάκη είχε γίνει από «παράγοντες του Κινήματος» διάβημα στον υπουργό Άμυνας και «*αν δεν υπάρξουν παρεμβάσεις... σύντομα μπορεί να ξηλωθεί ολόκληρο το κύκλωμα των τρομοκρατών*»: δηλαδή, τι; κάποιοι καλύπτουν τους τρομοκράτες;

ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Αυριανή

Βαριές κατηγορίες του Μπουτου κατά του Μητσοτάκη

Νέα συγκλονιστικά ντοκουμέντα αποκαλύπτουν ότι:

ΒΡΩΜΙΚΟ ΡΟΛΟ ΠΑΙΖΕΙ Ο ΑΛΕΞΑΚΗΣ

Μολονότι ήξερε τους βομβιστές δεν έλεγε τα ονόματά τους ούτε στον αρμόδιο υπουργό!

ΕΚΑΝΑΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΔΡΑΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

20-9-85

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος στο στόχαστρο της «Αυριανής»: «*ποιος ξέρει ποιοι του σέρβιραν ψεύτικες πληροφορίες με αποτέλεσμα να εκτεθεί διαψεύδοντας τις χθεσινές αποκαλύψεις μας* (sic)». Ποιος τολμάει να διαψεύδει την επίσημη «Αυριανή»; Αφού αυτή, γνωρίζει περί ενημέρωσης Παπανδρέου από Σκουλαρίκη τον Φλεβάρη '85, για τον Αλεξάκη, περί διακριτικής παρακολούθησης Αλεξάκη - Κρυστάλλη από Ασφάλεια, ακόμα ότι οι αστυνόμοι που τους συνέλαβαν το Δεκέμβρη του '84 τους οδήγησαν στην Ασφάλεια χρησιμοποιώντας και περίστροφα, ότι όταν «*το 'μαθε ο Ανδρέας*» ζήτησε να γίνουν αμέσως συλλήψεις «*πλην όμως στενοί συνεργάτες τους*» τον μετέπεισαν (εδώ, είναι η δεύτερη φορά που κάποιοι ρίχνουν το βάρος τους υπέρ Αλεξάκη· η πρώτη ήταν όταν «*παράγοντες του Κινήματος*» που ενημέρωσαν περί Αλεξάκη δεν λήφθηκαν υπόψη...).

ΧΑΡΙΖΟΥΝ ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΣΕ ΞΕΝΕΣ ΕΤΑΙΡΕΣ

ΣΚΑΝΔΑΛΟ: Αγνοημένη ύπουργείο και ΔΕΗ! προσφορά για τη Μεγαλόπολη που ήταν φθηνότερη και πρόλεπε πληρωμή με αντάλλαγμα ελληνικών προϊόντων!

Αυριανή

Χιλιάδες νέοι απόψε στο Φάληρο για να ακούσουν τον Ανδρέα

Επιτέλεις υπουργικαί ανέκρινε στελέχη και των δύο υπηρεσιών και διαπίστωσε ότι υπάρχουν μεγάλες ευθύνες

ΣΦΑΓΕΣ ΑΝΑΜΕΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΚΥΠ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

21-9-85

Το σκηνικό αλλάζει, και αλλάζει από άλλους, η «Αυριανή» ακολουθεί την αλλαγή με αντίτιμο τον αφτιασίδωτο χαμελαιοντισμό: η «Αυριανή» επιμένει μεν στις αποκαλύψεις της «περί Αλεξάκη —που είχε γράψει·τις δύο προηγούμενες ημέρες —όμως επιμένει... και στις καλές της σχέσεις με το Κίνημα, την κυβέρνηση, τον Ανδρέα, την «αλλαγή» και δεν συμμαζεύεται. Αποτέλεσμα, ενώ, όπως θυμάστε, ο κ. Τσούρας έδωσε προσωπικά εντολή να συλληφθεί ο Κρυστάλλης, εν γνώσει της πρακτορικής της ιδιότητας, κτλ., τώρα, η έγκυρος φωνή των ισορροπιών γράφει ότι θα «*ξηλωθούν ανώτατα στελέχη Αστυνομίας - ΚΥΠ*» διότι, στη σύσκεψή τους, οι «*Τσούρας - Δροσογιάννης - Κουτσόγιωργας - Τσίμας* (θυμηθείτε αυτό το όνομα) - *Ρωμοσιός - Πολίτης* (όλοι μαζί ομογνωμόνως) *διαπίστωσαν μεγάλες ευθύνες σε υψηλά ιστάμενα στελέχη της Αστυνομίας για τα οποία λέγεται* (sic!) *ότι κινήθηκαν αυτοβούλως!*» Και ακόμα μας λέει η «Αυριανή» ότι «*υπάρχουν αντιδράσεις —όπως υποστηρίζεται έντονα*» (sic!) —*στην Αστυνομία Πόλεων* (...) *για την ενοποίηση των σωμάτων ασφαλείας*» και η σύλληψη των βομβιστών «*έχει κάποια σχέση με αυτές τις αντιδράσεις*»: Αστυνομία - ΚΥΠ, σημειώσατε Χ ή 2. Όσο για τον Αλεξάκη «*μερίδα υπουργών του ΠΑΣΟΚ*» τον υποστηρίζουν και λένε ότι είναι «*δημοκράτης και αγωνιστής*» ενώ άλλοι στον «*δημοκρατικό κόσμο*» ισχυρίζονται ότι είναι «*ύποπτος*». Ποιος θα αποφασίσει; Μα, ο πρωθυπουργός, που «*ξέρει και τις δύο απόψεις*»: η ζυγαριά έχει κάπου ισοσταθμιστεί, η «Αυριανή» περιμένει την «ύπατη απόφαση», για να δει που θα γείρει (...).

ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΝ ΟΙ ΣΠΑΤΑΛΕΣ ΖΗΤΗΣΕ Ο ΑΝΔΡΕΑΣ

Και καταγγέλλει την αριστερά του, ότι καταφεύγει σε δεξιά πρακτική

Αυριανή

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ Ε. ΜΠΟΥΡΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

Σύμφωνα με τηλεφώνημα που έγινε στην εφημερίδα μας

ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ "ΦΑΝΕ" ΤΟΝ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ!

22-9-85

Ευτυχώς που κάποιοι τηλεφώνησαν στην «Αυριανή» ότι κινδυνεύει η ζωή του Κρυστάλλη αλλιώς η «μπαλάντζα» της έγκριτης «Αυριανής» θα έθετε σε κίνδυνο τις αποκλειστικότητες και τη μαχητικότητα. Πάντως στο κύριο άρθρο της καλεί τον πρωθυπουργό (...) να δώσει τέλος στη «φαγωμάρα» των μυστικών υπηρεσιών και στη βασιλεία των «σκαθαριών» τους. Η ουσία όμως βρίσκεται αλλού: η «Αυριανή» αναγγέλλει ότι σταματάει τις αποκαλύψεις «*σχετικά με την "ύποπτη" ή τουλάχιστον περίεργη* (αλλάζουμε βιολί τώρα) *συμπεριφορά του Αλεξάκη απέναντι στον βομβιστή Κρυστάλλη*» (τα περί CIA λησμονήθηκαν, πια). Γιατί σταματάει; Διότι οι «*μέρες είναι πονηρές*». Σωστό, ακολουθεί με συνέπεια τις πονηράδες...

Η ΕΞΟΥΣΙΑ ΔΕΝ ΠΕΡΑΣΕ ΑΚΟΜΑ ΣΤΟ ΛΑΟ ΟΜΒΡΙΑΤΕΙ Ο ΑΝΔΡΕΑΣ

Δηλώσε δε ότι τα συνθήματα -έξω από την ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ- των συγκινούν

Αυριανή

Στα γραφεία εμπόρου όπλων

ΕΚΑΝΕ ΕΦΟΔΟ Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Κατασχέθηκαν συγκλονιστικά και πολύ αποκαλυπτικά ντοκουμέντα

23-9-85

Η «Αυριανή» σιωπά, απορεί, αλλά και χαμελαιοντίζει: η υπόθεση ΚΥΠ - Κρυστάλλη κτλ. σε νεκρό σημείο. Η αποκλειστικότητα της

«πρώτης» δεν είναι αποκλειστικότητα: η έφοδος της αστυνομίας σε δύο εταιρείες εμπορίου όπλων είναι υπόθεση αρχών καλοκαιριού! Είχε «βγει» και από τον Τύπο και από το «Αντί». Όμως η έγκριτος εγκαίρως εφαρμόζει αυτό που ο άλλος Τύπος θα εφαρμόσει ετεροχρονισμένα: περνά σε δεύτερο πλάνο την «ιστορία ΚΥΠ», αλλά συγχρόνως γράφει ανερυθρίαστα ότι «*σύμφωνα με απόλυτα έγκυρες (...) πληροφορίες η πολιτική ηγεσία —ακόμα και ο αρχηγός της ΕΛΑΣ και της ΚΥΠ— ενημερώθηκαν πολλές ώρες αργότερα για τη σύλληψη του Κρυστάλλη και του Μπεχράκη*». Θυμόσαστε, βέβαια, ότι λίγες ημέρες πριν είχε εξίσου έγκυρα πληροφορήσει ότι ο κ. Τσούρας τη διέταξε αυτή τη σύλληψη, ενώ την πρώτη ημέρα δηλαδή στις 14-9-85 όλη η επιχείρηση αποδίδεται στη «*νέα ηγεσία του υπουργείου Δημόσιας Τάξης*» και καταλογίζεται σαν «*μεγάλη επιτυχία της κυβέρνησης*». Πέραν αυτού: πληροφορούμαστε ότι από τη μεγάλη σύσκεψη του Πενταγώνου αποχώρησε ο κ. Τσίμας (θυμόσαστε το όνομα;) «*άγνωστο για ποιους λόγους*», ότι θα «*γίνουν έκτακτες κρίσεις στην* **Αστυνομία** *μέσα στον Οκτώβρη για να πέσουν* "κεφάλια" ...», ότι ο κ. Κουτσόγιωργας και ο κ. Δροσογιάννης αναφώνησαν «*σχεδόν ταυτόχρονα*» στη σύσκεψη του Πενταγώνου: «*μα είναι δυνατόν να συμβαίνουν όλα αυτά;*». Τώρα ποια είναι τα «αυτά», και πώς ξέρει η Αυριανή ότι «*ταυτόχρονα αναφώνησαν*» είναι άλλο θέμα. Προς το παρόν: Αστυνομία - ΚΥΠ, σημειώσατε 2, με διαιτητή τη συμπαγώς αναπαριστάμενη κυβέρνηση. Και μια λεπτομέρεια, περί Αλεξάκη: «*συνεργάτες του*» τόνιζαν ότι «*ο Πρωθυπουργός γνωρίζει πολύ καλά τις ενέργειές του, αφήνοντας έτσι να εννοηθεί ότι τον ενημέρωσε και είχε το πράσινο φως*» (sic!)· επίσης οι ίδιοι τόνιζαν ότι «*υπάρχουν ντοκουμέντα*» περί της δημοκρατικότητάς του. Μετά το «*σταματάμε τις αποκαλύψεις περί Αλεξάκη*» λόγω «*πονηρών καιρών*», περνάμε στο «φέρνουμε αντίθετα στοιχεία για όσα τον κατηγορούσαμε»· από συνεργάτες του, έτσι, ασχολίαστα. Οι καιροί είναι πονηροί, και με μια δόση στρουθοκαμηλισμού υπηρετούμε την κυβέρνηση, με την πίττα αφάγωτη και το σκύλο χορτάτο.

Τον καταγγέλλει ο Λαλιώτης ως κοινό συκοφάντη και σύμβολο της ανωμαλίας

ΤΥΦΛΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ

Πάλι κάποιο ύποπτο παιχνίδι παίζει ο αρχιαποστάτης

24-9-85

Πρωτοσέλιδο μικρό: «*Τρώγεται ο Αλεξάκης*», όμως αυτό το «φάγωμα» που είναι «*θέμα ημερών*» (οι ημέρες μπορεί να τραβάνε εις μάκρος), θα «*συνοδεύεται και από άλλες αλλαγές στην ΕΛΑΣ και στην ΚΥΠ*»: η ισορροπία έχει αντοχές και στο σημερινό φύλο, σε «*κατώτερο*» επίπεδο, βέβαια. Καμιά άλλη πληροφορία. Είπαμε «*πονηρές οι μέρες*»...

ΔΕΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΥΠ

Ξοφλημένος ο Μητσοτάκης εκλιπαρεί τους Αμερικανούς

Αυριανή

Ποιοί μπαίνουν και ποιοί φεύγουν από το Εκτελεστικό

Ζητάει μέχρι τέλος '85 έγγραφη δέσμευση για αναθεώρηση!

ΕΚΒΙΑΖΕΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ Ο ΡΗΓΚΑΝ

25-9-85

Πόσο πονηρές μπορούν να είναι όμως, ώστε να δικαιολογούν τέτοιο κιτρινισμό; Προσέξτε τον υπέρτιτλο. Ποϋ είναι οι «*θεαματικές αλλαγές*» στις υπηρεσίες, πού είναι το «*φάγωμα*» των «*σκαθαριών*», πού είναι το «φάγωμα» μεταξύ ΚΥΠ - Ασφάλειας. Πουθενά. Δεν υπάρχουν. Τι υπάρχει αντ' αυτού; Η Δεξιά, η Δεξιά που «φαγώθηκε» όλες αυτές τις μέρες να καταλογίσει ευθύνες στους αξιωματικούς των υπηρεσιών, που είναι, βέβαια, δημοκρατικοί, γι' αυτό και θέλει να τους «φάει». Ως τώρα, κυβερνητικές ήταν οι συσκέψεις που καταλόγιζαν ευθύνες επειδή κάποιοι «*κινήθηκαν αυτοβούλως*» (θυμόσαστε, στην αρχή, είχαν κινηθεί «*κατόπιν εντολής*»), μετά, όμως, αποκαλύφθηκε ότι οι Κουτσόγιωργας - Δροσογιάννης - Τσούρας κτλ., την «είχανε πατήσει» και «μπάζαν νερά απ' τα δεξιά». Γι' αυτό και πρέπει ν' ακούνε την «Αυριανή»: «*Κοιτάζτε μην τυχόν και πέσετε στην παγίδα της Δεξιάς να φάτε τους ανθρώπους σας στην Αστυνομία* (Αστυνομία - Δεξιά: σημειώσατε 1). *Να αφήσει η κυβέρνηση τη δικαιοσύνη να κάνει το έργο της και μετά ίσως δώσει συγχαρητήρια ακόμα και στον Αλεξάκη*» (που ξέρεις καμιά φορά τι γίνεται, έ;). Αφού μάλιστα το ότι δεν γίνονται αλλαγές είναι πληροφορία «*από υψηλά ιστάμενους κυβερνητικούς παράγοντες*» που οι ίδιοι άφηναν να εννοηθεί ότι «*δεν φαίνεται να απομακρύνεται από την ΚΥΠ ο Αλεξάκης*». Προς το παρόν: ΚΥΠ - Δεξιά: σημειώσατε 1, και ΚΥΠ - Αστυνομία, σημειώσατε Χ.

Βλέπεις, είναι «θέμα ημερών» το πότε αλλάζεις τα ρούχα σου. Το ξέρετε το ανέκδοτο με τον χαμελαίοντα που τον έβαλαν στο μωσαϊκό... □

Η απο-δυνάστευση της τηλεόρασης

Απ' ό,τι φαίνεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα αποφασίστηκε κάποια επέμβαση στην ευδαιμονία της τριτοκοσμικής μας τηλεόρασης. Σύμφωνα με τις υπουργικές δηλώσεις μέχρι το τέλος Νοεμβρίου η ΕΡΤ-2 αλλάζει μορφή ενώ επίκεινται ευρύτερες αλλαγές στα τηλεοπτικά πράγματα γενικότερα. Παρ' όλα αυτά, όμως, το πρόσφατο παρελθόν έδειξε ότι και μέσα στην κυβερνητική παράταξη οι αντιδράσεις δεν είναι λίγες, καλυπτόμενες πίσω από ένα προστατευτισμό (διαφωνία Μαθιόπουλου -Μαρούδα για το σχέδιο της ευρωπαϊκής δορυφορικής τηλεόρασης OLYMPUS) ή από διάφορα μεγαλόπνοα σχέδια (η αντίδραση του Ρωμαίου, στην προσπάθεια του Δημάρχου Μπέη να εγκατασταθεί δίκτυο καλωδιακής τηλεόρασης στην Αθήνα, με τη δικαιολογία ότι προέχει η δημιουργία περιφερειακών σταθμών και τοπικών προγραμμάτων). Τον ίδιο καιρό στην υπόλοιπη Ευρώπη, με κύριο ρυθμιστή τη Γαλλία, οι εξελίξεις είναι ραγδαίες σε όλους αυτούς τους τομείς που εμείς σκεφτόμαστε αν πρέπει να συζητήσουμε, καλωδιακή -δορυφορική ή ιδιωτική τηλεόραση. Εξελίξεις που επηρεάζουν αναγκαστικά, τις αντιδράσεις μας σαν κράτος, αλλά και που παραμένουν άγνωστες, αν όχι στους υπεύθυνους τουλάχιστον στο ευρύτερο κοινό. Νομίζουμε και ελπίζουμε ότι η παρουσίαση των βασικών σημείων της έκθεσης της γαλλικής κυβερνητικής επιτροπής για την ιδιωτική τηλεόραση, θα είναι η αρχή για κάποια καλύτερη πληροφόρηση και ανάλυση.

Το υπόμνημα BREDIN

Στις 20 Μαΐου ο J.D. Bredin κατέθεσε στον Γάλλο πρωθυπουργό το υπόμνημα για την ιδιωτική τηλεόραση. Σύμφωνα με δηλώσεις του στον Τύπο επιχείρησε ώστε η «απελευθέρωση» του τηλεοπτικού χώρου να μην γίνει σε βάρος άλλων πιο βασικών ελευθεριών οδηγώντας έτσι σε μία πολιτιστική συρρίκνωση. Συνόψισε την άποψή του στα εξής: «*δεν θα υπάρξει ελευθερία των ιδιωτικών τηλεοράσεων, αν αυτή οδηγήσει σε μία πολιτιστική πτώση, στην οποία ο δημόσιος τομέας θα γίνει, παρά τη θέλησή του, συνένοχος προσπαθώντας να αντισταθεί με όλα τα μέσα στον ανταγωνισμό "τηλεοράσεων σε τιμή ευκαιρίας"*».

Ένα ή δύο εθνικά κανάλια;

Η επιτροπή προτείνει «*τη δημιουργία δύο εθνικών ιδιωτικών καναλιών με στόχο ακροαματικότητα 17 εκατομμυρίων θεατών*». Η λειτουργία τους θα πρέπει «*να κατωχυρώνει τον πλουραλισμό της πληροφόρησης, να απαντά στις ανάγκες της μόρφωσης, της ψυχαγωγίας και της πνευματικής καλλιέργειας, να προωθεί τη δημιουργία και τη μετάδοση πνευματικού έργου*». Θα λειτουργήσουν στα ίδια πλαίσια περιορισμών που υφίστανται και για τα κανάλια του δημόσιου τομέα· μόλις γίνει δυνατόν θα αρχίσουν να μεταδίδουν και μέσω του τηλεοπτικού δορυφόρου TDFI ώστε να καλύψουν το σύνολο της επικράτειας.

Τα τοπικά ιδιωτικά κανάλια

«*Θα υπάρχουν είκοσι "τρίτες συχνότητες" και θα μπορούν να γίνουν τριάντα με μία αναδιάρθρωση του δημοσίου δικτύου αναμετάδοσης*». Το υπόμνημα είναι απαισιόδοξο όσον αφορά αυτόν τον τομέα. Η κατάληψη των συχνοτήτων από τα εθνικά κανάλια και η προτίμηση των διαφημιστών σε αυτά, πολύ λίγες δυνατότητες, τεχνικές και οικονομικές, αφήνουν για τα αντίστοιχα τοπικά. Επιπλέον δεν θα τους επιτρέπεται να πατρονάρονται από τα μεγάλα δίκτυα αλλά «*θα αποτελούν πυρήνες αυτόνομης και πρωτότυπης έκφρασης και δημιουργίας*».

Τα προγράμματα και η μετάδοσή τους

Τα εθνικά κανάλια θα μεταδίδουν τις ώρες της μεγάλης ακροαματικότητας και τα τοπικά θα χρησιμοποιούν το αυτό δίκτυο από τις 9.00 ως τις 19.30. «*Κάθε εθνικό κανάλι θα πρέπει να προγραμματίζει κάθε χρόνο, σε πρώτη μετάδοση, 100 ώρες πρωτότυπου προγράμματος. Αυτή η υποχρέωση ισχύει μετά τα δύο πρώτα χρόνια για να τους δοθεί ο χρόνος για την αντίστοιχη παραγωγή*». Υιοθετούνται, επίσης, ποσοστιαίοι περιορισμοί που καθορίζουν ότι το 60% του προγράμματος θα καλύπτεται από παραγωγές χωρών της ΕΟΚ. Τα τοπικά κανάλια θα πρέπει να μεταδίδουν τουλάχιστον μία ώρα την ημέρα πρωτότυπο πρόγραμμα. Ο ελάχιστος χρόνος μετάδοσης, θα καθορίζεται με βάση την ακροαματικότητα.

Συνεργασίες

Τα τοπικά κανάλια μπορούν να συνεργάζονται, να ανταλλάσσουν προγράμματα ή να κάνουν συμπαραγωγές με την κρατική εταιρεία παραγωγής προγράμματος μετά από ειδική άδεια. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να δοθεί άδεια για εγκατάσταση περιφερειακού ιδιωτικού σταθμού υπό τον όρο να καλύπτει πάνω από δύο εκατ. πληθυσμό. Για να εμποδισθεί η κάθε είδους εξάρτηση απαγορεύεται αφ' ενός η συμμετοχή του περιφερειακού Τύπου στους τοπικούς σταθμούς και αφ' ετέρου η προμήθεια πάνω από το 40% του προγράμματός τους από έναν μόνο παραγωγό.

Το υπόμνημα BREDIN αν και συνάντησε σωρεία αρνητικών αντιδράσεων αποτελεί αυτή τη στιγμή τον άξονα της γαλλικής πολιτικής για τα τηλεοπτικά πράγματα.

Μωρίς Αβδελάς

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ — ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΟΣ

ΤΥΠΟΣ

ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ.— ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ν. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΦΩΝΗ

Ὁ «ΟΜΟΣΠΟΝΔΟΣ ΤΥΠΟΣ», λιτή καὶ ὀλιγοδάπανη ἔκδοση, δὲν ἀποτελεῖ, καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀποτελέσει, κερδοσκοπική ἐπιδίωξη. Ἐλέγχεται ἀπὸ τὴν ταπεινόφρονα φιλοδοξία τά συμβάλει, στὸ μέτρο τῶν περιορισμένων δυνατοτήτων του, στὴν ἀνύψωση τῶν ἠθικῶν ἐπιπέδων τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ ἐπέκταση δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπαγγελματικῶν πλαισίων, ποὺ συμβιώνουν καὶ συνεργάζονται μαζί μας στὴ λεγόμενη «διαμαρτυρία Τύπων». Ὅσοι μετέχουν στὴν προσπάθειά μας, πιστεύουν ὅτι τὸ ἀτομικό συμφέρον ἔγκειται ἀποτελεσματικότερα καὶ ἀντιμετωπίζεται μὲ τὴν ἐπιδίωξη τοῦ γενικοῦ.

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ ΜΙΛΗΣΑΜΕ γιὰ «διαμαρτυρία Τύπου», μεγάλη χαρὰ νὰ' ἐλπίδα δόσαν αὐ ἄλους μας ὁ πιστικὸς καὶ θερμὸς χαιρετισμὸς τοῦ νέου προέδρου τῆς Ἕνωσης Τεχνιτῶν Τύπου στὴν τελευταία συνέλευσή μας. Ὁ κ. Ὅθων Θεοτόκης εἶλκυσε μ' αἰσιοδοξία, σεμνὸν μ' ἐνθουσιασμό, γιὰ τὶς εὐνοϊκὲς προοπτικὲς τῆς δημοσιογραφίας, σύντομα μάλιστα, τὸ Συνέδριο Τύπου. Αὐτό, πραγματικά, θ' ἀποτελέσει ἕνα ὁπωσδήποτε θέμα πρὸς τὴν ἀποκατάσταση μιᾶς γενικότερης ἑνότητας ὁ σὲν ἀποχωλούνται μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο στὸν Τύπο: συντακτῶν, τυπογράφων, ἐπιμελητῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν διανομῆς. Ἂν αὐτὴ θὰ εἶναι καὶ ἡ τελικὴ σύνθεση τῶν γραμμῶν, ποὺ θ' ἀκολουθήσει τὸ νέο Συμβούλιο τῆς Ε.Σ.Η.Ε.Α., τότε θὰ ὁρισαμένα σὲν σωστὰ ὁρόσημα.

Η ΕΚΔΟΣΗ ΜΑΣ δὲν ἐπιστρέφει τὴ συνδρομὴ τῶν ἄλλων ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων στὴ γενικὴ προσπάθεια, ποὺ ἀποβλέπει στὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν ἐργαζομένων σὲν ὁδηγικὸ Τύπο. Ἡ πρόθεσή της εἶναι νὰ ἐμπεδώσει καὶ τὴ διεύρυνση τῆς παρουσίας σὲ συνδικαλιστικὸ πεδίο, τὴ διεύρυνση ποὺ ἐπιβάλλουν τὰ πολιτικὰ καὶ ἰδεολογικὰ ἀπαγορεύοντες, ποὺ στάθηκαν μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες τῆς ἀποδιοργάνωσής μας. Ἂς σιωπήσει, ἀπὸ τώρα, ἡ ἀπιδιόσωση. Ἂς πάψουν νὰ εἰρωνεύονται ἄλλοι πρόθεσα καὶ ἄλλοι ἀρείσκοι — παίζοντας ἔτσι, τὸ παιγνίδι τῶν λύκων. Δόσαμε μέχρι ὁρίσουσι μπροστά μας. Ἡ ἐνότητα, καὶ μόνο αὐτή, μ ὲ ς σώζει.

Ἀγγελτήριο τύπου.— Δεκέμβρη — Μάρτιος 1975

ΝΩΝΤΑΣ ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπὸ τὸ Μάρτη τοῦ '75 ὡς τὸν Ὀκτώβρη τοῦ '78, ὁ συνταξιούχος δημοσιογράφος Νώντας Ἀνδρικόπουλος, συνέτασσε καὶ διένειμε μόνος του μιὰ μικρὴ κυριολεκτικὰ χειροποίητη μαχητική ἐφημεριδούλα, τὸν «Ὁμόσπονδο Τύπο». Σχολίαζε ἐκεῖ τὴ συνδικαλιστική ζωὴ τοῦ δημοσιογραφικοῦ κόσμου —ἔκρινε, θύμωνε, χάιδευε. Μικρὰ δείγματα τοῦ σχολιαστικοῦ ὕφους τοῦ Ν.Α. ἀναδημοσιεύουμε στη σελίδα αὐτή. Ἀποτυπώνουν το σεμνό ἦθος, την ἀξιοπρέπεια καὶ το σεβασμό στη δουλειά του— μοναδική διδαχή για τους χαλεπούς καιρούς του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

Ἔφυγε σε ηλικία 74 χρόνων. Εἶχε κάποτε ξεκινήσει σπουδές στη Νομική. Τα παράτησε. Ἄρχισε να δημοσιογραφεί και να κάνει μεταφράσεις. Αντίσταση, εξορίες, διωγμοί, —μια ζωή που κατέγραψε στο μοναδικό του βιβλίο, «Ο Λόφος».

Μαζί με τα σχόλιά του στον «Ομόσπονδο Τύπο», αναδημοσιεύουμε εδώ, το μικρό σημείωμα που ο ίδιος έγραψε στο τελευταίο φύλλο της εφημερίδας του όταν πέθανε η συντρόφισσα της ζωής του. Το τεύχος αυτό, βγήκε το Γενάρη του '79 και με νέο όνομα: «Αδέσμευτος Τύπος». Εδώ σταμάτησε και η προσπάθειά του.

Ποια νεκρολογία να γράψουμε για κείνον;

ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΡΟΣ

ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ ἀντλεῖ τὸ κῦρος του ὄχι τόσο ἀπὸ τὴν ὑπογραφή, ποὺ τὸ ὑποστυλώνει, ὅσο, καὶ κυρίως, ἀπὸ τὸ ἦθος ποὺ τὸ διαποτίζει. Εἰδικότερα ἕνα κείμενο, δημοσιογραφικὸ ἢ ὅ,τι ἄλλο, εἶναι ἔγκυρο ὅταν εἶναι γραμμένο σὲ πυκνή, σωστὴ καὶ συγκρατημένη γλώσσα. Ὅταν ἡ ἐπιχειρηματολογία του εἶναι γερὰ προσεδαφισμένη στὴ λογική. Κι ἀκόμα ὅταν τὰ στοιχεῖα ποὺ προσκομίζει ὁ συντάκτης του εἶναι αὐθεντικὰ κι ἀδιαφιλονίκητα. Ἕνα τέτοιο κείμενο ἔχει μεγάλο κῦρος κι ἂς φέρνει τὴν ὑπογραφὴ τοῦ τελευταίου τῶν ἀνθρώπων — ἢ καὶ ἀνυπόγραφο νὰ εἶναι. Τὰ παραπάνω δὲν ἀρνοῦνται τὸ αὐτονόητο ὅτι κάθε ὑπογραφὴ κουβαλεῖ πάντα μαζί της τὴ —θετικὴ εἴτε ἀρνητικὴ— ἀξία τοῦ φορέα της.

ΑΝΑΠΟΛΟΥΜΕ...

... ἀπὸ τὸ μέλλον τὴν ἐποχή, ὅπου ἕνας ρεπόρτερ ἢ ἕνας ἐσωτερικὸς συντάκτης, νέος ἀκόμα, χωρὶς ἰδιαίτερη θέση στὴν ἱεραρχία τῆς ἐφημερίδας του, θ' ἀναδειχτεῖ πρόεδρος τῆς ΕΣΗΕΑ. Πρέπει, ὅμως, ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς αὐτὸς τύπος τοῦ μέσου συντάκτη νὰ μὴ κομματίζεται καὶ νὰ μὴ φατριάζει. Νὰ μὴ χρηματίζεται ἀπὸ παραδημοσιογραφικὲς καὶ ἐξωδημοσιογραφικὲς πηγές. Νὰ ζεῖ ἀπὸ τὸ προϊὸν τῆς δημοσιογραφικῆς καὶ μόνο ἐργασίας του. Καὶ φυσικὰ νὰ μὴ εἶναι «χαρισματικὴ» προσωπικότητα. Αὐτός, καὶ μόνο αὐτός, θὰ ἔχει τὸ σθένος καὶ τὸ ἀνάστημα νὰ ἁρπάξει τὸ φραγγέλιο καὶ νὰ διώξει τοὺς ἐ μ π ό ρ ο υ ς ἀπὸ τὸν ν α ό. Ρομαντικὰ ὁράματα θὰ πῆτε. Ναί. Ἀλλὰ ρωμαλέα καὶ ὑγιῆ. Καὶ ποὺ δὲν ἀποκλείεται μιὰ μέρα νὰ γίνουν πραγματικότητα.. Γιατὶ τὸ κακὸ μὲ τοὺς ἐ μ π ό ρ ο υ ς, τὰ παρὰ φύσιν αὐτὰ ὄντα, ὅπως μὲ τόση περιφρόνηση τοὺς χαρακτηρίζει ὁ Ἀριστοτέλης, ἔχει παραγίνει.

ΜΙΚΡΗ ΣΤΗΛΗ
(ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΔΟΚΙΑ)

Πέθανε στὶς 6 Νοεμβρίου, καὶ κηδεύτηκε ἀπὸ Νεκροταφεῖο Ζωγράφου, ἡ σύζυγος τοῦ ἐκδότη Εὐδοκία, ποὺ στάθηκε καὶ ἡ ἀνάδοχος στὴ νέα αὐτὴ ἔκδοση. Μιὰ νεκρολογία της δὲν ἔχει, ὡστόσο, τὴ θέση της ἐδῶ. Ἡ νεκρὴ γυναίκα δὲν ὑπῆρξε δημοσιογράφος. Ὅμως ὅσοι τὴν εἶχαν γνωρίσει καὶ ἤξεραν πόσο καλός, καὶ πόσο χρήσιμος, ἄνθρωπος ἦταν ἡ Εὐδοκία, θὰ μᾶς συχωρέσουν τὶς λίγες αὐτὲς ἀράδες, ποὺ τυπώσαμε στὴ μνήμη της. (Ν.Α.)

ΤΟ ΑΛΛΟΘΙ

ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ τοῦ Δ.Σ. τῆς Ε.Σ.Η.Ε.Α. τῆς 18 Σεπτεμβρίου σχετικὰ μὲ τὴ συμπεριφορὰ συναδέλφων στὴ διένεξη μεταξὺ ἐκδοτικῶν συγκροτημάτων διαλαμβάνονται καὶ τὰ ἀκόλουθα: «... Ἡ Διοίκησις τῆς Ε.Σ.Η.Ε.Α. παρέπεμψε ἤδη στὸ Πειθαρχικὸ Συμβούλιο ὡρισμένους συναδέλφους γιὰ τὴ στάση τους κατὰ τὴ δικτατορία. Ἐὰν ὑπάρχουν στοιχεῖα καὶ γιὰ ἄλλες περιπτώσεις, τὰ μέλη τῆς Ἑνώσεως ἔχουν χρέος, ὑπεύθυνα καὶ ἐπώνυμα, νὰ ὑποβάλουν σχετικὰς καταγγελίας στὰ ὑπεύθυνα ὄργανα τῆς Ε.Σ.Η.Ε.Α....». Ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ πρέπει νὰ συμπεράνουμε πῶς ἡ διοίκησή μας ἔκαμε ὅ,τι περνοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι της γιὰ τὴν ἐπισήμανση καὶ τὴν παραπομπὴ ὄχι μόνο τῶν διαδόητα γνωστῶν ὑποστηρικτῶν καὶ συνεργατῶν τῆς δικτατορίας, παρὰ καὶ τῶν ἐλάχιστα γνωστῶν. Καὶ δὲν ἀπομένουν πρὸς ἐπισήμανση καὶ παραπομπὴ παρὰ οἱ κρυφοί. Καλούμαστε, λοιπόν, ν' ἀναζητήσουμε τὰ θηράματα καὶ νὰ τὰ παραδόσουμε ὅπου δεῖ. Γιατὶ ἡ διοίκησή μας δὲν ξέρει κ α ν έ ν α ν ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ ὅσους ἔχει παραπέμψει. Ἄκομψο, φυσικά, τὸ ἄλλοθι. Πρέπει, ὡστόσο, νὰ παραδεχθοῦμε πὼς τὸ διοικητικό μας συμβούλιο ἔχει ἀρκετὸ χιοῦμορ. Καὶ ὄχι λίγη φιλαρέσκεια...

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ δημοσιογράφος ἔχει ἔντονη τὴν αἴσθηση τῆς ἀποστολῆς του. Καὶ πλήρη ἐπίγνωση τοῦ κοινωνικοῦ ρόλου, ποὺ ἐπέλεξε γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἔχει ἦθος. Εἶναι ἀφίλαυτος, ἀφιλόπρωτος καὶ ἀφιλοχρήματος. Κερδίζει «τὰ πρὸς τὸ ζῆν» ἀπὸ τὴν ἐργασία του καὶ μόνο. Δὲν καταδέχεται τὶς εὐνοιοκρατικὲς παροχές. Ἀρνεῖται νὰ παίρνει χρήματα χωρὶς νὰ ἐργάζεται. Δὲν ἐπιδίδεται σὲ παραδημοσιογραφικὲς ἐργασίες. Δὲν ἔχει θέσει τὴ δραχμοθηρία σὰν (αὐτο)σκοπὸ στὴ ζωή. Λυπᾶται βλέποντας ἄλλους γύρω του νὰ χρηματίζονται ἐπιλήψιμα ἀξιοποιώντας τὶς σ κ ι ε ρ ὲ ς δυνατότητες τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀντιστέκεται μ' ἐπιτυχία στοὺς πειρασμοὺς ποὺ τὸν πολιορκοῦν. Εἶναι ὑπερήφανος καὶ ἰ δ ε α λ ι σ τ ής. Διαθέτει τὸν ἐλεύθερο χρόνο του γιὰ ν' αὐτοκαλλιεργεῖται, χωρὶς νὰ μένει ποτὲ ἱκανοποιημένος ἀπὸ ὅσα ἔμαθε καὶ ἀπὸ ὅσα ἔπραξε. Σεμνύνεται γιὰ τὸ ἐπάγγελμά του ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ τὸ ἀνεβάσει στὸ ἐπίπεδο τοῦ λειτουργήματος. Ἀγαπάει τὸ σωματεῖο, στὸ ὁποῖο ἀνήκει καὶ φροντίζει γιὰ τὴν ἠθική του ἐξύψωση, τὴν ὁποία πραγματώνει ἐξυψώνοντας πρῶτα τὸν ἑαυτό του. Ἐμφορεῖται ἀπὸ εὐγενικὰ ἰδανικά. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο σέβεται τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπαγγελματικῆς του δραστηριότητας — τὸ κοινό του. Γιατὶ ξέρει πὼς ἀπὸ τὴ δική του προσπάθεια νὰ τὸ ἐνημερώσει καὶ νὰ τὸ διαφωτίσει ἐξαρτιοῦνται πολλὰ γιὰ τὸν σωστὸ προσανατολισμὸ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ ὁ δημοσιογράφος κερδίζει τὸ ἐπισκεπτήριο τοῦ ἄξιου κοινωνικοῦ λειτουργοῦ. Εἶναι —κατὰ Πλάτωνα— τὸ εἴδωλο μιᾶς ἰ δ έ α ς.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ

Τα σκουλαρίκια της Αλλαγής

Μια μέρα ο Γιώργος Βότσης εμφανίσθηκε στην «Ελευθεροτυπία» —με σκουλαρίκια.

— Τα 'πιασε από τον ΕΛΑ, σκέφτηκε ο Καρατζαφέρης.

— Τα 'πιασε από τη 17 Νοέμβρη, σκέφτηκε ο χαφιές της γωνίας.

— Μήπως τρελάθηκε; απόρησε ο θυρωρός.

Ήταν ακόμη ένα κόλπο του Αλεξάκη. Το προηγούμενο βράδυ που ο Βότσης τα 'πινε (προσοχή! τα 'πινε όχι τα 'πιανε) με τον Ντάνο Κρυστάλλη (κρασί ήθελες Βότση, καλά να πάθεις) και τραγουδούσε «εγώ θα κόψω το κρασί» σε μια στιγμή που έχασε τις αισθήσεις του (δεν γνωρίζω αν υπήρξε και υπνωτικό) ο Ντάνος του πέρασε στ' αυτιά σκουλαρίκια.

Ο Σκουλαρίκης που έβλεπε από το άλλο τραπέζι ήταν μελαγχολικός...

Ο Βότσης κάτι πρόσεξε όπως πήγαινε στην εφημερίδα. Ο κόσμος τον κοιτούσε περίεργα. Γιατί, όμως ν' απορήσει; Την προηγούμενη μέρα είχε σκυλοβρίσει δημόσια τον Λαλιώτη. Αισθανόταν υπερήφανος.

— Σου πάνε, χρυσό μου, τα σκουλαρίκια σου. Του είπε με νάζι η καθαρίστρια.

Κάτι κατάλαβε και έτρεξε στην τουαλέτα. Μόλις διαπίστωσε ότι είχε στ' αυτιά του σκουλαρίκια έβαλε τις φωνές:

— Άτιμο παρακράτος της αλλαγής πας να μ' εξουδετερώσεις!

Πρώτος έτρεξε ο Μασσαβέτας. Ο Βότσης είχε κλειδωθεί.

— Τι έπαθες Γιώργο;

— Φώναξέ μου την Κύρα Αδάμ!

— Στο αποχωρητήριο;

— Σε παρακαλώ! Τα πράγματα είναι δύσκολα.

— Τι έφαγες χτες;

— Δεν πρόκειται για ό,τι νομίζεις. Φέρε την Κύρα!

— Δεν ήρθε ακόμη.

— Αμάν! Φώναξε μια κοπέλα που να ξέρει από σκουλαρίκια. Δεν βγαίνει το άτιμο!

— Πώς το κατάπιες βρε αθεόφοβε; Πάω να σου φέρω πουρέ!

— Σταμάτα επιτέλους. Δεν το κατάπια. Πρόκειται για συνωμοσία.

— Βγες άνθρωπέ μου και βλέπουμε.

— Όχι, αν δεν βγάλω τα σκουλαρίκια.

Στην «Ελευθεροτυπία» τα νέα μαθεύτηκαν γρήγορα. Όλο το προσωπικό ήταν έξω από την τουαλέτα. Ο Βότσης από μέσα βογκούσε:

— Δε βγαίνουν τ' άτιμα!

Εκείνη την ώρα ήρθε ο διευθυντής της «Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας» Κ. Σκούρας.

— Τι γίνεται εδώ;

— Κλείσθηκε ο Βότσης στον καμπινέ.

— Πάντα έλεγα ότι είναι νευρωτικός. Κλειδώστε καλά την πόρτα να ησυχάσουμε.

— Όμως χρειαζόμαστε κι εμείς την τουαλέτα.

— Κάντε τότε μετατροπές στο γραφείο του Καρατζαφέρη.

Από μέσα ακούσθηκε άγρια η φωνή του Βότση:

— Άτιμε Σκούρα εσύ τα έβαλες. Θα σε σκίσω!

Ο Σκούρας τα βρήκε σκούρα και κουτρουβάλησε τις σκάλες. Έπεσε πάνω στον Αλεξάκη.

— Έφερες το άρθρο για τους βόθρους;

— Ναι, θα δημοσιευθεί;

— Θα δούμε!

Ο Αλεξάκης χαιρέτησε σεμνά κι έφυγε. Είχε καταλάβει την εξουδετέρωση του Βότση. Τα σκουλαρίκια τα είχαν ενωμένα με τ' αυτιά. Έπρεπε ο Βότσης να τα φοράει για έξι μήνες.

Επιτέλους! σκέφτηκε ο Αλεξάκης. Πάει ο Βότσης. Μόλις φορέσω τη χάντρα στη μύτη του Μασσαβέτα και καταφέρω να βάψω πράσινα τα μαλλιά του Μανωλάκου ο δρόμος άνοιξε. Τ' όνειρό μου να δουλέψω αρθρογράφος στην «Ελευθεροτυπία» θα πραγματοποιηθεί. Θα γίνω κι εγώ επιτέλους δημοσιογράφος. Ίσως να πάω και στην ΕΡΤ. Αλλά κάποιος πρέπει να τηλεφωνήσει.

Ν.Σ. Μάργαρης

Το μαγικό κουτί με τα δώδεκα χαρτάκια

Για τα ωροσκόπια είχα ανέκαθεν μια καχυποψία. Τα κατέτασα στον ίδιο κύκλο παραπλάνησης όπως η χειρομαντεία, ο καφές και η μαύρη μαγεία. Αλλά η ζωή επιφυλάσσει απρόοπτα παιχνίδια. Έτσι λοιπόν έπεσα και γω θύμα της μαγείας των προβλέψεων· ευκαιριακά και προσωρινά. Αλλά τώρα, η καχυποψία μεταστράφηκε σε απόρριψη. Αποφάσισα ότι στις ψυχαγωγικές σελίδες των εφημερίδων, όπου αξίζει να σταματάς, είναι το σινεμά και το θέατρο —με την αίρεση ότι γράφουν σωστά τα έργα που παίζονται. (Για τα βενζινάδικα δεν συζητώ —συνήθως είναι αλλαντάλλων— γι' αυτό όμως δεν φταίνε οι εφημερίδες αλλά τα βενζινάδικα που ανοίγουν όποτε θέλουν και αν θέλουν).

Η απομάκρυνση αγαπητού μου προσώπου για επιχειρηματικές απασχολήσεις σε χώρα της Αφρικής όπου ούτε τηλέφωνο ούτε ταχυδρομείο λειτουργούσε, με έβαλε σε ανησυχία για την καλή του τύχη. Σε μια αιφνίδια έκλαμψη, σκέφτηκα ότι το μόνο μέσο που είχα στη διάθεσή μου για να πληροφορούμαι αν ζει ή πέθανε ήταν το ωροσκόπιο στις εφημερίδες. Άρχισα λοιπόν καθημερινά και σε συστηματική βάση να αγοράζω τις απογευματινές εφημερίδες και από τις πρωινές την «Ακρόπολη», για να μάθω τα νέα του φίλου μου. Μπορώ να πω ότι είχα μια πλήρη ενημέρωση. Βέβαια, υπήρχαν μερικές μικροδιαφορές στις εκτιμήσεις αλλά οφειλόταν στη σχετική ασάφεια που χαρακτηρίζει τα ωροσκόπια. Όμως ο μέσος όρος των πληροφοριών που είχα ήταν ότι:

- οι οικονομικές διαπραγματεύσεις πήγαιναν πολύ καλά και·
- πρέπει να είχε προβλήματα υγείας —αναμενόμενο αν λάβει κανείς υπόψη τις κλιματολογικές συνθήκες και το φιλάσθενο του ανθρώπου μου.

Για τα αισθηματικά δεν σχολίαζα ούτε και με ένοιαζαν γιατί η μόνιμη πληροφορία *«ότι πάνε καλά»*, ήμουν βέβαιη ότι ήταν σε σχέση με μένα και δεν αφορούσε κάποια πιθανή συνοδό του καλού μου. Ούτε στιγμή εξάλλου δεν αμφέβαλα για τη γοητεία που εξασκώ.

Όταν με το καλό επέστρεψε ο περί ου ο λόγος, ανεκάλυψα τα εξής:

- οι οικονομικές διαπραγματεύσεις είχαν καταλήξει σε φιάσκο·
- έχαιρε άκρας υγείας.

Για άλλα, δεν ρώτησα.

Βέβαια, είμαι ευχαριστημένη, γιατί ο άνθρωπός μου είναι υγιής. Τα οικονομικά θα στρώσουν, φτάνει να υπάρχει υγεία, όπως μου έμαθε και ο πατέρας μου.

ΖΥΓΟΣ: (Σεπτέμβριος 24 - Οκτώβριος 22): Πρέπει να το καταλάβετε ότι ήρθε ο καιρός να προβάλετε τον εαυτό σας, ν' αναλάβετε πρωτοβουλία και δράση. Φροντίστε τη δημόσια εικόνα σας – έχει σημασία. Ένας Λέων είναι πιθανό να κερδίζει έδαφος σε βάρος σας.

ΤΑ ΝΕΑ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ

ΖΥΓΟΣ

23 Σεπτ. — 23 Όκτ.

ΕΡΩΤΑΣ: Στό περιβάλλον σας ὑπάρχουν πρόσωπα μέ ὄχι καί τόσο εἰλικρινεῖς προθέσεις. Ὑποβλέπουν τήν εὐτυχία σας καί ἐπιδιώκουν νά σᾶς συκοφαντήσουν. Χρειάζεται προσοχή ἀπό μέρους σας καί ἐπιβάλλεται νά εἶσθε ἐπιφυλακτικοί τόσο ἐσεῖς ὅσο καί τό πρόσωπο πού σᾶς ἐνδιαφέρει αἰσθηματικά. Θά σᾶς δοθοῦν πολλές εὐκαιρίες γιά νά σχηματίσετε μία σωστή ἀντίληψη γιά τόν χαρακτήρα τοῦ προσώπου πού σᾶς ἐνδιαφέρει καί μάλιστα χωρίς νά τό ἐπιδιώξετε.

ΕΡΓΑΣΙΑ: Πρέπει νά ἐπωφεληθεῖτε ἀπό τίς συνθῆκες τίς κάπως εὐνοϊκές πού ἐπικρατοῦν στό ἐπαγγελματικό σας περιβάλλον καί νά προωθήσετε τά σχέδιά σας.

ΥΓΕΙΑ: Μήν ἀναβάλλετε νά διορθώσετε μία ἀνωμαλία πού εἶναι τόσο εὔκολο νά ἀντιμετωπισθεῖ σήμερα.

Όμως, το ταξίδι εκείνο με έκανε σοφότερη: εμπιστεύομαι λιγότερο, τα ωροσκόπια και στο εξής φροντίζω αυτοπροσώπως για τις λεπτομέρειες επικοινωνίας. Θα διαβάζω τις εφημερίδες μόνον για τα πολιτικά νέα, όπου πράγματι μπορεί κανείς να έχει μια σφαιρική και ασφαλή ενημέρωση.

Αλλά με έτρωγε η περιέργεια. Μέσω κάποιου γνωστού μου δημοσιογράφου, φρόντισα να μάθω τι γίνεται με τα ωροσκόπια στις εφημερίδες. Δεν ήταν εύκολο. Μόνον σε μια περίπτωση μπόρεσα να έρθω σε άμεση επαφή με τον ειδικό συντάκτη. Οι ωροσκοπογράφοι περνούν από την εφημερίδα, αφήνουν το χειρόγραφό τους και αποχωρούν πάραυτα. Τα τηλέφωνά τους δεν τα δίνουν και μάλιστα σπανίως σε πληροφορούν για το πραγματικό τους όνομα. Ανέφεραν σαν αιτιολογία ότι τους ενοχλούν αναγνώστες με παράλογα και ανόητα αιτήματα του τύπου: *«Με άφησε ο-η ανεπρόκοπος - η, κάντε κάτι για να γυρίσει πίσω»*.

Είναι γεγονός ότι οι στήλες αυτές είναι από τις δημοφιλέστρες— αν κρίνω μάλιστα και από τον εαυτό μου— γεγονός που έχουν επιβεβαιώσει πολλά γκάλοπ. Οι άνθρωποι στις μέρες μας είναι τόσο μπλεγμένοι και σαστισμένοι που αρπάζονται από κάθε τι προκειμένου να λυτρωθούν από τις απορίες και τις αγωνίες τους. Παλιότερα τα ωροσκόπια είχαν μια κάπως αραιή εμφάνιση από τις στήλες των εντύπων. Σήμερα, όμως, οι εφημερίδες και τα περιοδικά μεγάλης κυκλοφορίας, εκτός των άλλων, βασίζονται και στις αλχημείες των αστρολόγων προκειμένου να ικανοποιήσουν τα απόκρυφα ερωτηματικά των αναγνωστών τους και να έχουν καλύτερες εκδοτικές επιδόσεις. Επιστρατεύονται πολλοί στον ιερό αυτό σκοπό. Όπως πληροφορήθηκα, δύο ηθοποιοί, δυο αρχιτέκτονες, ένα μέντιουμ - αστρολόγος, μια αισθητικός, ένας ή δύο μεταφραστές —μεταφράζουν δηλαδή από ξένα έντυπα τις αντίστοιχες στήλες —εκτός από το κύριο επάγγελμά τους, ασχολούνται με στη σύνταξη των σχετικών αστρολογικών προβλέψεων.

Ένας από αυτούς μου εκμυστηρεύθηκε ότι στη σχολή της δημοσιογραφίας όπου φοίτησε, τους έδωσαν μια πολύ χρήσιμη συμβουλή.

«Μας δίδαξαν κάποτε τη μέθοδο του κουτιού, με τα δώδεκα χαρτάκια. Παίρνετε, μας είπαν, αποκόμματα με ζώδια από δώδεκα διαφορετικά έντυπα —ελληνικά ή ξένα— τα ρίχνετε μέσα σε ένα κουτάκι, και αφού γράψετε σε ένα χαρτί τα ζώδια, με τη σειρά, τραβάτε κι από ένα χαρτάκι και αντιγράφετε το περιεχόμενο κάτω από το ονοματιζόμενο ζώδιο. Σε ένα τέταρτο έχετε έτοιμο το χειρόγραφό

ΤΗΛΕΡΑΜΑ

Ζυγός 23/9-23/10

Γενικά: Οι περισσότεροι εξακολουθείτε νά ζείτε στό δικό σας κόσμο. Άλλοτε γκρινιάζετε γιά κάποιες κακοτυχίες καί άλλοτε εξαιτίας αυτών, σχεδιάζετε αλλαγές πού ελπίζετε ότι θά καλυτερεύσουν τή ζωή σας. Αυτές τίς ημέρες προτιμήστε νά κάνετε τό δεύτερο, μιά καί τά άστρα δίνουν «πράσινο φώς» γιά ριζικές μεταβολές.

Αισθηματικά: Αυτή τήν εποχή δέν υπάρχει καμιά ιδιαίτερη εύνοια τής τύχης. Τό... μυστήριο όμως, πού καλύπτει τήν αισθηματική σας ζωή, ίσως εν τέλει νά είναι καί γοητευτικό.

Συμβουλή μου: Προγραμματίστε τά οικονομικά σας.

ΤΩΡΑ

24 Σεπτ. - 3 Οκτ. Αρχίζετε μια νέα ζωή και θα βρείτε μια ευχάριστη ισορροπία μεταξύ δημιουργικότητας και χαράς. Χρειάζεται μόνο να παλέψετε λίγο με τον... εαυτό σας, υπερασπίζοντας άφοβα το δίκιο σας και διεκδικώντας με θάρρος τα δικαιώματά σας. Αποδείξτε το την Κυριακή και την Τρίτη.

4 - 13 Οκτ. Είναι δύσκολο ν' αλλάξετε νοοτροπία, και προβληματίζεστε πολύ. Γιατί αυτά τα διλήμματα; Πάντως δεν είστε υποχρεωμένοι ν' αποφασίσετε αμέσως. Περιμένετε καλύτερα, γιατί σε λίγο καιρό πολλά θ' αλλάξουν. Την Τετάρτη όμως μην παραβλέψετε μια ευκαιρία.

14 - 23 Οκτ. Εκφράστε όσο είναι καιρός τις απόψεις σας και ξεκαθαρίστε τη θέση σας μέχρι τη Δευτέρα. Αν ενεργήσετε σωστά δεν θα απογοητευθείτε την Πέμπτη. Στα αισθηματικά σας θα πρέπει να δείξετε για λίγο καιρό υπομονή.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

ΖΥΓΟΣ
23 Σεπτεμβρίου - 23 Οκτωβρίου

Κυριαρχήστε στη νευρικότητά σας και φανείτε προσεκτικοί στις συζητήσεις και τις μετακινήσεις σας. Νομικά ή επαγγελματικά προβλήματα οξύνονται αλλά μην ενεργείτε παρορμητικά αν θέλετε να γλιτώσετε κόπο και χρήμα. Αντιθέσεις με ανθρώπους που μπορούν να επηρεάσουν την πρόοδό σας είναι σκόπιμο ν' αποφευχθούν. Ευχάριστες μέρες για τις σχέσεις σας με ανθρώπους που αγαπάτε και κατάλληλες για δημιουργικές δραστηριότητες.

ΖΥΓΟΣ

ΖΥΓΟΣ ΕΝΑ
23 Σεπτεμβρίου - 23 Οκτωβρίου

Επωφεληθείτε αυτό το διάστημα για να βάλετε σ' εφαρμογή τις ιδέες σας και να προωθήσετε τα σχέδιά σας. Μη διστάσετε να δεχτείτε μια ενδιαφέρουσα πρόταση που θα σας γίνει. Αντίθετα συνεννοήσεις που αφορούν οικονομικά θέματα, απαιτούν προσοχή και προνοητικότητα. Στον αισθηματικό τομέα χαλιναγωγήστε τα νεύρα και τον αυθορμητισμό σας και αποφύγετε προστριβές χωρίς σημαντικό λόγο. Ευνοούνται σπουδές και μακρινά ταξίδια.

ΖΥΓΟΣ

ΖΥΓΟΣ ΒΡΑΔΥΝΗ
(23 Σεπτ. – 22 Οκτ.)

ΑΥΤΗΝ τήν έβδομάδα θά σάς βασανίσουν μερικές σκέψεις γιά τό πρόσωπο πού άγαπάτε. Παραμερίστε τις, γιατί δέν έχετε καθόλου δίκιο. Άφήστε έλεύθερο τόν έαυτό σας καί χαρείτε δμορφες στιγμές μέ τόν άνθρωπό σας. Δημιουργεῖστε τήν άτμόσφαιρα τῆς άρμονίας, πού τόσο πολύ σάς ταιριάζει καί μήν καταπιάνεστε μέ μικροπράγματα, γιατί οί λεπτομέρειες φθείρουν τήν ούσία.

Δύσκολες μέρες: 8 καί 12. Μικτές: 7 καί 10.

ΓΥΝΑΙΚΑ

ΖΥΓΟΣ
23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ–23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Βρίσκεστε μεταξύ αντιθέτων ρευμάτων. Από τη μια οι πρακτικές σας ανάγκες από την άλλη οι συναισθηματικές. Υπάρχουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις σχετικά με την εργασία σας. Προβλέπονται αλλαγές και νέες ευθύνες, κι από την άλλη πλευρά νιώθετε κάποιες υποσυνείδητες παρορμήσεις που σας ωθούν να αποφύγετε τις υποχρεώσεις σας, δραπετεύοντας κάπου αλλού, κάπου που σας ωθεί ο συναισθηματισμός σας. Προσπαθήστε να φανείτε λογικοί και ψύχραιμοι. Αξιοποιήστε την επίδραση του Ερμή που διατρέχει το ζώδιό σας, αναπτύσσοντας τον ορθολογισμό σας, και αποφύγετε βιαστικές κινήσεις που θά 'χαν ευχάριστες συνέπειες αργότερα. Η περίοδος αυτή θα κρίνει τη συναισθηματική σας ωριμότητα.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ζυγός ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
23 Σεπτ. - 23 Οκτ.

Οπωσδήποτε ο μήνας αυτός θα είναι μια έντονη περίοδος για τους περισσότερους από σας με άγχη των οποίων τα αίτια βρίσκονται σε σχέσεις και εργασία. Προσπαθήστε να βάλετε σε τάξη τα προβλήματά σας και μη βιάζεστε να αποφασίσετε κάτι που θα δημιουργούσε καινούριες περιπλοκές στην προσωπική σας ζωή.

Ζυγός (23 Σεπτεμβρίου – 23 Οκτωβρίου)

Ελπίζω ότι η αναποφασιστικότητα που σας διακρίνει στο μεγαλύτερο μέρος της ζωής σας δεν θα επέμβει και τώρα κάνοντάς σας να χάσετε κάποια σπουδαία ευκαιρία. Μα τώρα θα μου πείτε τι εννοείς ευκαιρία; Ευκαιρία για όσους ενδιαφέρονται να κάνουν ένα συνεταιρισμό ή να αποκτήσουν κάποιο σπουδαίο συνεργάτη είναι να κινηθείτε, να κάνετε επαφές και μέχρι τις 11 του μήνα να το έχετε ολοκληρώσει. Ευκαιρία είναι μια νέα γνωριμία – ιδιαίτερα από τις 17 και μέχρι τις 10 Νοέμβρη – και να της δώσετε την δέουσα σημασία γιατί ο άνθρωπος αυτός μπορεί να παίξει ουσιαστικό ρόλο στην ζωή σας. Ευκαιρία είναι ν' αρπάξετε την ευκαιρία να πλησιάσετε έναν ανώτερό σας και να τον πείσετε να σας εμπιστευτεί μια καλύτερη θέση. Ευκαιρίες τελικά υπάρχουν πάντα και ακόμα και εκεί που δεν υπάρχουν να τις δημιουργούμε με κέφι, εμπιστοσύνη στον εαυτό μας και μια διάθεση φιλοδοξίας – καλώς εννοουμένη – που θα δράσει σαν "αφροδισιακό" για να κατακτήσουμε την επιτυχία. Εσείς βρίσκεστε στο καλύτερο διάστημα του χρόνου

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ζυγός
23 Σεπτ. - 22 Οκτωβρίου

ΤΟ εφταήμερο αυτό το πρόγραμμά σας θα είναι πολύ φορτωμένο. Σας περιμένουν ένα σωρό ασχολίες και καθήκοντα, που δεν πρέπει να παραμελήσετε. Στρέψτε την προσοχή σας στον οικονομικό τομέα. Με ορισμένες εύστοχες ενέργειες θα μπορέσετε ν' αυξήσετε σημαντικά το κεφάλαιο και τα εισοδήματά σας. Μια «έξυπνη» επένδυση θα σας ανταμείψει πλουσιοπάροχα. Κέρδη και από τα τυχερά παιχνίδια.

ΖΥΓΟΣ ΕΘΝΟΣ

(23 Σεπτεμβρίου – 22 Οκτωβρίου)

★ Μεγάλες προσωπικές επιτυχίες θα σας μπερδέψουν τη ζωή για μια ακόμη φορά. Συγκρατήστε τον αυθορμητισμό σας και μην υποκύπτετε σε κάθε πειρασμό. Συμπαθητικές σχέσεις με τους φίλους σας και ευχάριστες παρέες.

σας. Μην νομίσετε ότι με τη μέθοδο αυτή θα γράφετε τα ίδια και τα ίδια. Σύμφωνα με τη συνδυαστική μπορείτε να κατασκευάσετε χιλιάδες συνδυασμούς. Ο σχετικός μαθηματικός τύπος για «δώδεκα πράγματα σε δώδεκα συνδυασμούς» δίνει πολυάριθμες λύσεις. Θα έχετε δηλαδή εξασφαλισμένη την ύλη της στήλης σας για όσο υπάρχει Τύπος».

***

Με τις σκέψεις αυτές, αποφάσισα να κατασκευάσω ένα πρωτότυπο παιχνίδι για τους φίλους μας. Πήρα τις ημερήσιες εφημερίδες της 6ης Οκτωβρίου και τα περιοδικά της περασμένης εβδομάδας. Μια και βρισκόμαστε στο ζώδιο του Ζυγού έκοψα τα σχετικά —δώδεκα— αποκόμματα και τα προσφέρω για αναδημοσίευση. Εκτός από την ολοκληρωμένη ενημέρωση των «Ζυγών» για την 6/10, —θυμάστε άλλωστε πως περάσατε εκείνη την ημέρα;— οι αναγνώστες μπορούν να παίξουν αυτό το ωραίο παιχνίδι συναναστροφών, τώρα που μαζευόμαστε όλοι στα σπίτια μας καθώς φτάνουν οι πρώτες φθινοπωρινές ψύχρες...

Αρκεί ένα ψαλίδι, μια κόλλα χαρτί και ένα κουτί από μπισκότα. Και έχετε στα χέρια σας και στην διάθεση των φίλων σας, όλη τη σοφία της Βαβυλώνος και των ιερέων της φαραωνικής Αιγύπτου.

Μαρία Δουλή

Τα άστρα

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ:

Όπως έλεγα τον πόνο μου και εξέφραζα τις δυσπιστίες μου περί την αστρολογία σε μια φίλη, μου απάντησε αμέσως στο τηλέφωνο: «*Πέφτεις έξω σε όλα. Καλέ δεν διάβασες την «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 29/9; Εγώ αποφάσισα τα αντίθετα από σένα. Δεν θα διαβάζω τα πολιτικά ρεπορτάζ. Τώρα στα ζώδια βρίσκεις τις απαντήσεις σε προσωπικά, οικονομικά και πολιτικά ζητήματα*».

Ήρθε, μου έφερε το σχετικό απόκομμα και πραγματικά με έπεισε. Το πειστήριο σας το παραδίδω στη διπλανή στήλη.

Μ.Δ.

Σχέσεις προσωπικές και άλλες

Συνεχίζουμε λοιπόν την ανάλυση της πορείας του Πλούτωνα στο Ζυγό παρατηρώντας πόσο αλλοτρίωσε, μεταμόρφωσε, προβλημάτισε, ίσως ακόμη και ισοπέδωσε σε κάποιες περιπτώσεις τις ανθρώπινες σχέσεις, ερωτικές και άλλες. Ο Ζυγός, σαν χώρος της Αφροδίτης δεν θέλει ζητήματα με κανέναν. Είναι ένας χώρος ειρήνης. Ο Ζυγός θα ευχότανε οι συνεργασίες μας και γενικότερα οι σχέσεις μας να είναι αρμονικές, όμως δεν έχει τη δυνατότητα από μόνος του να το επιτύχει, λόγω της αδυναμίας του Ηλίου στο Ζυγό. Οντας όμως ο Πλούτωνας στο Ζυγό επενέβη στις σχέσεις μας δυναμικά αιφνιδιάζοντας μας με την παρουσία του που είναι συνήθως απρόσμενη και αμείλικτη και με τη φράση του: ακίνητοι εκεί που βρίσκεστε. Με το σύνθημα ΕΔΩ και ΤΩΡΑ θα ζήσει ό,τι αξίζει να ζήσει και θα ζητήσει αυτά που πρέπει να πάρει, άσχετα αν όλοι δεν είναι ικανοί να φτάσουν τις δικές του θέσεις ιδεολογικά. Ίσως η σύμπτωση του συνθήματος από το ΠΑΣΟΚ να μην είναι τόσο τυχαία. Αν υπολογίσετε άλλωστε ότι στο Ζυγό βρίσκεται η Σελήνη του πρωθυπουργού και δημιουργού του Κινήματος αυτό επεξηγεί αστρολογικά τη δημοτικότητα και τη σκοπιμότητα του έργου του κυρίου Παπανδρέου που σαφώς έχει ιστορική χρειά. Αλλωστε όταν ο Πλούτωνας περνάει από τη Σελήνη ενός ανθρώπου φέρνει την ιδέα της αποστολής. Ο άνθρωπος πιστεύει ότι γεννήθηκε για έναν προορισμό και ενεργοποιείται για να τον πραγματοποιήσει.

Πέρα όμως από αυτά τα πολιτικά και τα ιστορικά δεδομένα ο Πλούτωνας επιτέλεσε το καταλυτικό του έργο στο Ζυγό που αφορά τις ανθρώπινες σχέσεις διαλύοντας ό,τι δεν είχε θεμέλια, ό,τι δεν στεκόταν, ό,τι ήταν βέβηλο και παράνομο και καταστροφικό για την ισορροπία της πολικότητας της ζωής. Έτσι την περίοδο αυτή ο Πλούτωνας βάζει χέρι στα «κακώς κείμενα» και δεν ασχολείται παρά μόνο με ό,τι αξίζει να ασχοληθεί. Καταστρέφει ολότελα ό,τι πέφτει σ' ένα σεισμό και όποιος επιζήσει καλείται να εστιάσει ξανά πάνω σε θεμέλια αντισεισμικά. Αυτό, επαναλαμβάνω ότι το ζήσαμε την περίοδο 1981-84 με τη συνοδοιπορία Κρόνου και Πλούτωνα. Στις προσωπικές κυρίως σχέσεις ο Πλούτωνας έκανε κυριολεκτικά μια δουλειά βάθους. Δεν είναι τυχαίο ότι τίποτα δεν πηγαίνει καλά με τα ερωτικά των ανθρώπων στην πλειονότητά τους. Φαίνεται ότι ανακάτεψε περισσότερο από όσο περίμενε κανείς ψυχαναλυτικά την ψυχοπαθολογία της καθημερινής μας ζωής χαρίζοντας νύχτες αγρύπνιας και έντονου ερωτικού προβληματισμού, κάνοντας με τον τρόπο αυτό εμφανή τα τρωτά σημεία των προσωπικών μας σχέσεων όχι μόνο προς τους άλλους αλλά και προς τον εαυτό μας τον ίδιο.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

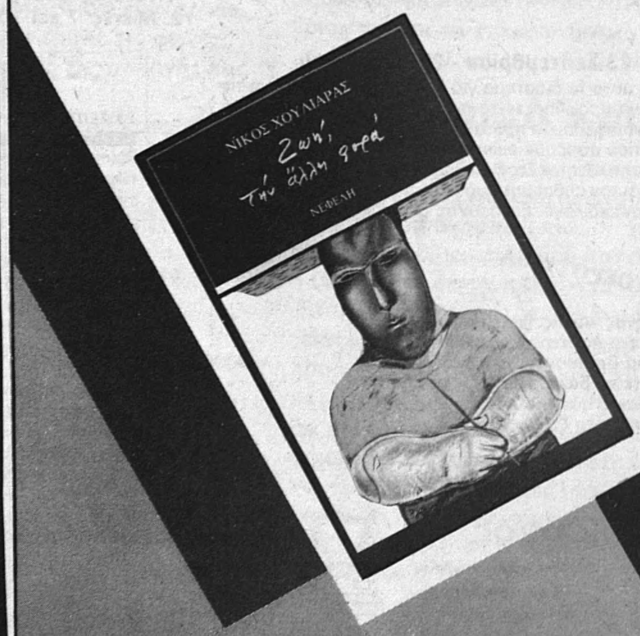

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ
Ζωή, τήν άλλη φορά

ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα
ΤΚ. 10679, τηλ. 3607744–3639962

ΜΙΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

Το «ΑΝΤΙ» είχε λόγο ύπαρξης;

Για το 300στό συν ένα τεύχος του «ΑΝΤΙ», ο αγαπητός μας φίλος και παλιός συνεργάτης Αστέρης Στάγκος, καταθέτει μια μαρτυρία που αφήνει να φανούν οι προσδοκίες, οι απόψεις αλλά και οι διαφορετικές αντιλήψεις που ζυμώθηκαν και, φυσικά, συνεχίζουν να συνυπάρχουν στο περιοδικό. Το «Αντί» επεχείρησε, και συχνά το πέτυχε, να κινηθεί ισορροπώντας ανάμεσα στην ζωντανή διαδικασία του ερασιτεχνισμού και την αυστηρότητα της επαγγελματικότητας. Όμως όλοι νοσταλγούμε τη θερμή παρουσία και τη ζυγισμένη κρίση του Αστέρη Στάγκου, που παραμένει πάντα ένας καλός φίλος και δικός μας άνθρωπος.

Γράφει ο ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ

Το πρώτο τεύχος του «Αντί» βγήκε στη δικτατορία. Το δεύτερο ήταν έτοιμο να βγει, αλλά το πρόλαβε το καθεστώς με τη σύλληψη του εκδότη.

Όταν το περιοδικό βγήκε μετά τη δικτατορία, είχα την τιμή, αλλά και το βάρος, να είμαι αρχισυντάκτης του από το δεύτερο τεύχος και επί 11 μήνες. Μήνες που χαρακτηρίζονταν από μεγάλες και, δυστυχώς, λαθεμένες, προσδοκίες και από άλλες τόσες απογοητεύσεις.

Συγκεκριμένα: σχεδόν όλοι μας πιστεύαμε τότε ότι «ασφαλώς» θα υπήρχε κάποιος, μεγάλος ή μικρός, διάλογος ανάμεσα στα δύο κομμουνιστικά κόμματα— το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσ., την ΕΔΑ και τα άλλα μικροκομματίδια —τα δύο ΜΛ, το ΕΚΚΕ κτλ.— και οργανώσεις του κομμουνιστικού χώρου. Διάλογος στον οποίο θα πέρνανε μέρος, «ασφαλώς» και πάλι, το ΠΑΣΟΚ (που θεωρήσαμε τότε ως ένα ιδιόρρυθμο σοσιαλιστικό κόμμα με τάσεις τριτοκοσμικές) και η «Δημοκρατική Άμυνα». Όπως θα έπαιρνε μέρος, σε ορισμένες, περιπτώσεις, και η Ένωση Κέντρου και πολύ σπάνια, όπως είναι ευνόητο, η Δεξιά με το καινούργιο όνομά της («Νέα Δημοκρατία») και με αρχηγό της και τότε πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή.

Διάλογος που θα προκαλούσαν διάφορα ρεπορτάζ, άρθρα, έρευνες, και φάκελοι πάνω στα μεγάλα τρέχοντα πολιτικά, οικονομικά, θεσμικά, περιβαλλοντολογικά και εθνικά προβλήματα και θέματα του παρόντος και της προσφάτης ιστορίας μας. Όπως, για παράδειγμα, το «στιγμιαίον» που εφεύρε ο κ. Κ. Καραμανλής, οι καταδίκες σε θάνατον των κινηματιών που ο κ. πρωθυπουργός τις μετέτρεψε σε ισοβία, το πολιτειακό, το Πολυτεχνείο, η Κατοχή, η Αντίσταση και το ΕΑΜ, ο ρυθμός και το εύρος της δημοκρατίας. Κι όπως η γενική κατάσταση της οικονομίας, οι ιδιομορφίες της βιομηχανίας, τα ειδικά προβλήματα και η αναδιάρθρωση της γεωργίας και της αλιείας, οι αλλαγές που έπρεπε να γίνουν στις μορφές του συνδικαλισμού, οι συνθήκες μέσα στα εργοστάσια και στους τόπους δουλειάς και πολλά άλλα και πολύ σύνθετα προβλήματα της οικονομίας μας και φυσικά του περιβάλλοντος.

Τα άρθρα αυτά θα γράφονταν από κάποιο πολιτικό ή οργανωτικό στέλεχος ή, καλύτερα, από κάποιον δημοσιογράφο ή από κάποιον ειδικό επιστήμονα. Οι έρευνες θα μπορούσαν να στηρίζονται στη συνεργασία των κομμάτων, των νεολαιιστικών οργανώσεων των κομμάτων ή στη συνεργασία με διάφορες επαγγελματικές και λαϊκές οργανώσεις, καθώς με ειδικούς επιστήμονες. Το δυσκολότερο ήταν οι φάκελοι που αναγκαστικά στηρίζονταν σε διάφορα, τις περισσότερες φορές άγνωστα, έγγραφα, σε απόρρητες εκθέσεις και πολλούς ενημερωμένους δημοσιογράφους και σε ειδικούς επιστήμονες που, δυστυχώς, δεν βρίσκονταν, —ιδιαίτερα οι φάκελοι για οικονομικά, περιβαλλοντολογικά, και για εθνικά θέματα, που χρειάζονταν πολλές και εξειδικευμένες, συχνά, επιστημονικές, και στην περίπτωση των εθνικών θεμάτων και διπλωματικές γνώσεις.

Αρχίσαμε, λοιπόν, με ρεπορτάζ, άρθρα και καμπανιες η ερευνες σε περίπλοκα ή και πιο απλά νομικά και πολιτειακά θέματα. Αρχίσαμε, επίσης, με κάποιους σχετικά εύκολους φακέλους για το ΕΑΜ για την αντίσταση και με κάποιο πολύ δύσκολο ρεπορτάζ, για την παράνομη άφιξη στη χώρα μας του Ιταλού φασίστα Μασσαγκράντε. Και προχωρήσαμε σε πολύ πιο δύσκολους φακέλους, όπως, για παράδειγμα, στο φάκελο, για τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, ο οποίος στηρίχτηκε στις σημειώσεις και στις πρώτες εκτιμήσεις των μελών μιας ομάδας φοιτητών και εργατών που πρωτοστάτησαν στα γεγονότα που κάποτε έληξαν και οι αγωνιστές τότε βρέθηκαν σε βαθύτατη παρανομία.

Όλα αυτά είχαν σχετική ή και πολλή επιτυχία— αλλά και έδειχναν ότι διάλογος στην ουσία δεν υπήρχε, ότι ήταν περίεργος «διάλογος» που περιοριζόταν σε πολλούς *κομματικούς* μονολόγους, οι οποίοι ήταν ερμητικά κλειστοί ο ένας από τον άλλον. Η κύρια, δηλαδή προϋπόθεση για να βγει το «Αντί» δεν υπήρχε.

Για να έρθει κι η άλλη *διάψευση - απογοήτευση:* στα λίγο ειδικά, αλλά πολύ ΚΑΙΡΙΑ, οικονομικά περιβαλλοντολογικά και εθνικά προβλήματα - θέματα δεν υπήρχε η πληθώρα εκείνη επιστημόνων και ειδικών που ήταν απαραίτητη για να γίνει κάποιος διάλογος, αλλά πρωτίστως, για να παρουσιαστεί εύληπτα το θέμα. Για ορισμένα, μάλιστα —κυρίως οικονομικά και περιβαλλοντολογικά— θέματα δεν υπήρχε τότε ούτε επιστήμονας ή ειδικός (τώρα, όμως, υπάρχουν). Υπήρχε με άλλα λόγια, ένα πραγματικό ΚΕΝΟ. Πήγα στο φίλο μου τον Σάκη Καράγιωργα, αλλά και σε πολλούς οικονομολόγους και περιβαλλοντολόγους φίλους μου, και από όλους πήρα την ίδια απάντηση: το θέμα *δεν ήταν* μελετημένο και η μελέτη του χρειάζεται *πολύ χρόνο* και *ειδικές γνώσεις*. Πραγματικά στα θέματα υπήρχε, έστω προσωρινό, ένα κενό και τα καίρια αυτά θέματα δεν ήταν δυνατό να αναπτυχθούν εύληπτα, και, επομένως, να κατανοηθούν.

Επιπλέον, η «Δημοκρατική Άμυνα», αντί να μείνει ανεξάρτητη, όπως απόμεινε ο φίλος μου Σπ. Μερκούρης, πήρε νωρίς, *πολύ νωρίς*, την καταστρεπτική απόφαση να συγχωνευθεί ή μάλλον, να προσχωρήσει το ΠΑΣΟΚ, με ορισμένους όρους που όπως είναι ευνόητο, δεν τηρήθηκαν. Έτσι και έλειψε η μόνη εν μέρει μαρξιστική, όχι όμως κομμουνιστική δύναμη που θα μπορούσε να ασκήσει, έστω λίγη πίεση τουλάχιστον στην ανανεωτική Αριστερά. Η οποία —το ΚΚΕ εσ. και η ΕΔΑ— δεν ήταν ακόμη διαμορφωμένη, δεν είχε βρει τη γραμμή της ούτε τη θεωρία της, αλλά και ακολουθούσε μια καταστρεπτική γραμμή της ενότητας της Αριστεράς τουλάχιστον του ΚΚΕ εσ. μια γραμμή που ήταν κακό αντίγραφο της γραμμής του ΚΚΙ, ενώ οι συνθήκες στις δυο χώρες και ιδιαίτερα στα εργατικά και λαϊκά τους κινήματα ήταν ολοσδιόλου διαφορετικές. Ολέθρια γραμμή (που ευτυχώς τώρα διορθώθηκε κάπως) που είχε ολέθρια αποτελέσματα και για το κόμμα και στο διάλογο στο «Αντί».

Με την απουσία αυτών των δύο προϋποθέσεων (έλλειψη διαλόγου και απουσία των καταλλήλων στελεχών και επιστημόνων) το «Αντί» έχασε προσωρινά το έρμα του, το σκοπό για τον οποίο είχε βγει. Βρέθηκε, κατά τρόπο, χωρίς σκοπό και ένιωσε την ανάγκη να αυτοσχεδιάζει. Αλλά πώς; Προς ποια κατεύθυνση.

Και στον ίδιο χρόνο, εξαιτίας των διαφορών χαρακτήρα ανάμεσα σε μένα και Χρ. Παπουτσάκη, που κατέληγαν συχνά σε φιλικούς καυγάδες, εγώ απεχώρησα από το «Αντί» και πήγα στην «Ελευθεροτυπία».

Η ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΑΤΑ

του Γιώργου Κριμπά

Αν η διαρροή είναι περισσότερο από δειγματοληπτική δοκιμή κοινωνικών αντιδράσεων, τότε η επιλογή του σεναρίου για την αναστροφή της ΑΤΑ είναι από τις πιο σοβαρές οικονομικές επιλογές μπροστά μας. Είναι επιπλέον από τις αναμφίβολα σωστές. Το κοινωνικό και πολιτικό κόστος της οποιασδήποτε πολιτικής ή το επισειόμενο εκλογικίστικο κόστος, σίγουρα δεν μπορούν να αποχωριστούν από την οικονομική αξιολόγησή της. Σίγουρα όμως επίσης, η πρόωρη επίκληση του κόστους, όποιου και να 'ναι και όπου και να πέφτει, θολώνει απ' την αρχή τη δυνατότητα να διαφανεί το ενδεχόμενο όφελος, να γίνει σύγκριση κόστους - οφέλους, ν' αποφασιστεί πως το καθαρό όφελος θα διανεμηθεί.

Πιστεύω ότι η πολιτική αναστροφής της ΑΤΑ αφήνει καθαρό όφελος. Όμως η ΑΤΑ δεν είναι η μόνη πολιτική που υπάρχει σήμερα. Ούτε και η αναστροφή της είναι η μόνη πολιτική που θα χρειαστεί για το ξεπέρασμα της κρίσης, την περίφημη σταθεροποίηση - ανάπτυξη. Αλλά δεν υπάρχουν τούτη τη στιγμή ενδείξεις για την υφή της συνισταμένης των μέτρων σταθεροποίησης κλπ., συνισταμένης που θα προκύψει από τη δοσολογία όσο και τη σύνθεση των μέτρων. Το χρονοδιάγραμμα μέσα στο οποίο θα δουλέψει η νέα ΑΤΑ και η διανεμητική λειτουργία κόστους - οφέλους στο μεταξύ, καθώς και οι συνθήκες που θα εμπεδωθούν για την ανάκαμψη, είναι επομένως τούτη τη στιγμή άγνωστα. Έτσι η αξιολόγηση της ΑΤΑ από μόνη της είναι μια μερική αλήθεια, όμως σημαντική.

Η θεσμοθέτηση της ΑΤΑ με το γνωστό τρόπο πριν τέσσερα χρόνια ήταν μια γενναία πολιτική που θα μπορούσε, κάτω από τις σωστές συνθήκες και το σωστό πλέγμα σταθεροποιητικής - αναπτυξιακής πολιτικής, να αποδώσει τα ζητούμενα, τη διασφάλιση της πραγματικής αξίας των μισθών σε περίοδο πληθωρισμού αλλά και τη διασφάλιση του μεριδίου των μισθών στο εθνικό εισόδημα κάτω από συνθήκες μηδενικής ανάπτυξης, δηλαδή την κατοχύρωση της απασχόλησης των εργαζομένων μισθωτών. Ξέρουμε ότι απ' αυτά η ΑΤΑ κατάφερε σχετικά μόνο το πρώτο —κι αυτό με δύο αρνητικές παρενέργειες, την αναδιανομή μέσα στο χώρο των μισθωτών, σε βάρος των μεσαίων και ανώτερων κλιμακίων και την πίεση ενάντια στις θέσεις απασχόλησης νεώτερων στην ηλικία ή τη σταδιοδρομία μισθωτών που η απόλυσή τους κοστίζει λιγότερο. Στην καλύτερη περίπτωση, το όφελος μέχρι τώρα είναι η αναδιανομή των μισθών ανάμεσα στους μισθωτούς σε όφελος των χαμηλόμισθων, με συρρίκνωση όμως της αγοραστικής δύναμης του μέσου όρου.

Σίγουρο διαφυγόν όφελος, δηλαδή κοινωνικό κόστος της ΑΤΑ, είναι η ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής που θα προέκυπτε από την αυξημένη ζήτηση των χαμηλομίσθων. Αυτό το αναπτυξιακό, ή τουλάχιστον δυνητικά αναπτυξιακό στοιχείο της τωρινής ΑΤΑ, λειτούργησε από την ανάποδη. Γιατί οι μισθοί είναι ταυτόχρονα και ζήτηση και κόστος. Στην κακή κατάσταση της οικονομίας, όπως την βρήκε η ΑΤΑ κι όπως συνέβαλε κι αυτή στην αναπαραγωγή της, έλειψαν όλα τ' άλλα αναπτυξιακά μέτρα που θα οδηγούσαν στην αύξηση της παραγωγής και των εξαγωγών κι όχι στην ενίσχυση των εισαγωγών. Η ΑΤΑ συνέβαλε, σε μικρό μεν αλλά όχι αμελητέο ποσοστό, στην αναπαραγωγή της

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δυο λευκώματα με καυστικά σχόλια-σκίτσα για την μεταπολιτευτική Ελλάδα από το 1974 ως το 1982

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ», Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

μηδενικής ανάπτυξης με ταυτόχρονη πτώση της ανταγωνιστικότητας. Έτσι, στην καλύτερη περίπτωση η τωρινή ΑΤΑ λειτουργεί αμυντικά, προστατεύει αποτελεσματικά μια φθίνουσα κατηγορία χαμηλόμισθων μισθωτών, που διατηρούν τη θέση τους στην απασχόληση, σε βάρος εν μέρει όλων των άλλων μισθωτών αλλά κυρίως σε βάρος της διαδικασίας συσσώρευσης του κεφαλαίου. Είναι ενδεικτικό ότι αν η ΑΤΑ στα χρόνια αυτά κατάφερε να κρατήσει κάποια μικρή κατηγορία εισοδημάτων κοντά, αν και κάτω από τον πληθωρισμό, η πτώση της ανταγωνιστικότητας, το άνοιγμα στο ισοζύγιο, η διόγκωση του ξένου δανεισμού κτλ., ανάγκασαν τις νομισματικές αρχές να θεσπίσουν πανύψηλα επιτόκια καταθέσεων, σημαντικά ψηλότερα από τον πληθωρισμό. Έτσι, η ουσιαστική ΑΤΑ που λειτουργεί σήμερα είναι όχι η τιμαριθμοποίηση των μισθών αλλά η υπέρ-τιμαριθμοποίηση του ρευστού πλούτου. Και είναι σίγουρα παλαβό, πέρα κι από αντισοσιαλιστικό και αντιαναπτυξιακό, σε μια οικονομία μηδενικής ανάπτυξης να πραγματοποιείται ηθελημένη μεταβίβαση υπέρ της πιο παρασιτικής μορφής οικονομικής δράσης, που είναι η στείρα τοποθέτηση με σιγουριά και κέρδος. ΑΤΑ προσόδων, όχι μισθών, κατάντησε αυτό που έχουμε σήμερα.

Μια σωστή ΑΤΑ πρέπει να στοχεύει στη διοχέτευση οικονομικών πόρων προς τη δημιουργία σίγουρων θέσεων παραγωγικής απασχόλησης. Πρέπει η ίδια να δίνει το μήνυμα της ανάκαμψης, όπου το αυξημένο κόστος της εργασίας θα αντισταθμίζεται από την υπέρ-αυξημένη απόδοση της παραγωγής. Τούτο σημαίνει ότι η παραγωγή θα μπορεί να πουληθεί. Και τούτο με τη σειρά του σημαίνει ότι, μέσα στους επόμενους δέκα οχτώ ως είκοσι τέσσερις μήνες ο πληθωρισμός πρέπει να μειωθεί ραγδαία προς τα κατώτερα επίπεδα των εμπορικών μας ανταγωνισμών. Η σωστή ΑΤΑ δεν μπορεί επομένως να είναι αμυντική - διορθωτική. Για να λειτουργήσει σαν ΑΤΑ για τους μισθωτούς πρέπει να είναι προγραμματική - αναπτυξιακή, δηλαδή να μειώνει τον πληθωρισμό ταυτόχρονα με την κατοχύρωση θέσεων εργασίας.

Πιστεύω ότι, μέσα σ' ένα σωστά δεμένο σύνολο μέτρων πολιτικής, που περιλαμβάνουν τη δημοσιονομική πολιτική όπως θα εκφραστεί από τον προϋπολογισμό, τη νομισματική πολιτική και την πολιτική πάνω στο ισοζύγιο και τον εξωτερικό δανεισμό, την πολιτική τιμών που πρέπει ν' αλλάξει ριζικά, την πολιτική κοινωνικών ασφαλίσεων και την πολιτική της απασχόλησης, μια προγραμματική ΑΤΑ μπορεί να δουλέψει αποτελεσματικά και να λειτουργήσει με σημαντικό όφελος για τους μισθωτούς που άμεσα αφορά. Όμως από μόνη της κι ακόμα χειρότερα αν κοντράρεται από άλλες πολιτικές θα έχει μηδαμινή εμβέλεια ενώ θα ρίξει υπέρμετρο βάρος τους μισθωτούς. Και εδώ η συγκυρία δεν είναι καλή. Γιατί το δύσκολο βήμα είναι το πέρασμα από τη διορθωτική στην προγραμματική ΑΤΑ, δηλαδή η ίδια η αναστροφή της λογικής της.

Αν η αντιμετώπιση της κρίσης είχε γίνει τους καλοκαιρινούς μήνες θα ήταν δυνατό η αναστροφή της ΑΤΑ να συμβαδίσει με υπερ-τιμαριθμοποίηση του εισοδήματος των μισθωτών. Κι αυτό γιατί ο καλοκαιρινός πληθωρισμός είναι βραδύτερος από τον ετήσιο μέσο όρο: ο καλοκαιρινός προγραμματικός στόχος θα μπορούσε έτσι να εγκαθιδρύσει τη νέα ΑΤΑ με άμεσο όφελος για τους μισθωτούς και με μηδαμηνό κόστος για την πολιτική της σταθεροποίησης, αφού θα είχε κερδηθεί ο μηχανισμός της σταθεροποίησης ή τουλάχιστον ένα σημαντικό κομμάτι του. Αντίθετα στο χειμερινό τετράμηνο ο πληθωρισμός τρέχει ταχύτερα από τον ετήσιο μέσο όρο: έτσι η εγκαθίδρυση της νέας ΑΤΑ θα συμβαδίσει με άμεσο κόστος για τους εργαζόμενους μισθωτούς και δεν θα είναι αυτονόητο ούτε σ' αυτούς αλλά ούτε και σε πολλούς άλλους ότι το γενικότερο όφελος από τη λειτουργία της νέας ΑΤΑ σύντομα θα αντισταθμίσει το κόστος για όλους. Κι αυτό είναι διπλά στραβό γιατί θα δώσει τη δυνατότητα να παρομοιαστεί η νέα ΑΤΑ με ένα ακόμα ετεροχρονισμό, όπως έγινε κιόλας μια φορά, δηλαδή ένα αναγκαστικό άτοκο δάνειο στο δημόσιο απ' αυτούς με τους οποίους το δημόσιο είχε συμβληθεί να μη τους το ζητήσει με το συνηθισμένο και φοβερά αποτελεσματικό τρόπο, δηλαδή τον πληθωρισμό χωρίς ΑΤΑ.

Όμως η προγραμματική ΑΤΑ δεν είναι ετεροχρονισμός. Το πραγματικό εισόδημα των μισθωτών δεν μπορεί να γίνει δικό τους αν πρώτα δεν παραχθεί και πουληθεί —χωρίς επιδότηση, δηλαδή τελικά εξωτερικό δανεισμό. Έτσι προέχει, για την κατοχύρωση του πραγματικού εισοδήματος των μισθωτών, τόσο η ανταγωνιστική παραγωγή όσο και η διατήρηση της απασχόλησής τους. Αλλά γι' αυτά θα χρειαστούν πολλά περισσότερα μέτρα, κάποια απ' αυτά μέτρα τομής, που ανάμεσα στ' άλλα θα δείξουν και το ζητούμενο: ποια σταθεροποίηση και για ποιον, ποια ανάπτυξη και για ποιον, κοντολογίς για ποιο σοσιαλισμό.

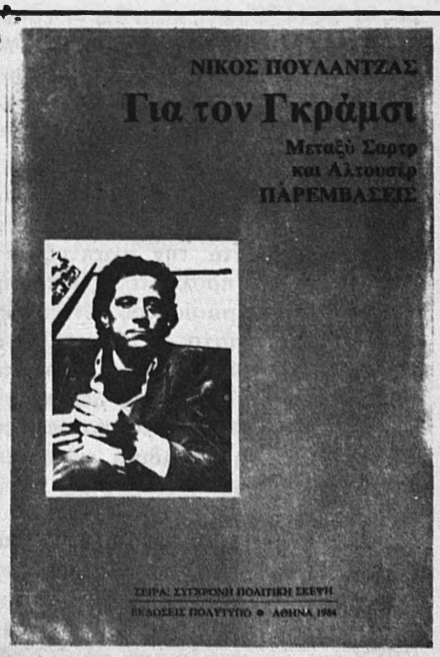

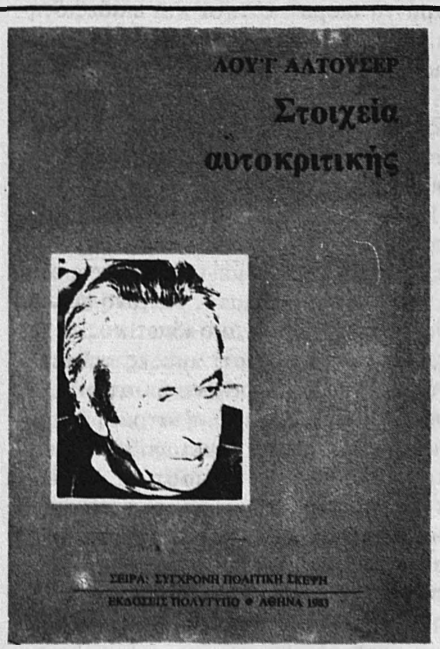

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131 τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ και Σια. Τσιμισκή 78. τηλ. 279.720

ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ:

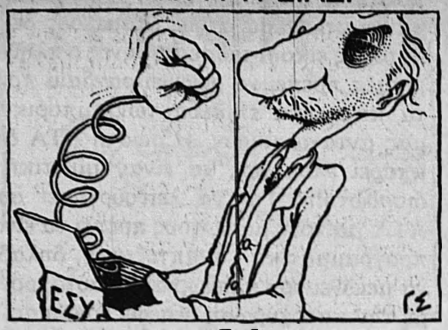

Ο δεκάλογος μιας (πιθανής) αποτυχίας

του Γιάννη Τούντα

Ένα από τα χαρακτηριστικά της εποχής μας είναι η συνεχής αύξηση της ζήτησης ιατρικών υπηρεσιών, ακόμα και σε χώρες με υψηλούς δείκτες υγείας. Δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηριχθεί πως η δυνατότητα κατανάλωσης των υπηρεσιών αυτών από οποιονδήποτε πληθυσμό, είναι κατά βάση απεριόριστη. Περιορισμένη όμως είναι η δυνατότητα της πολιτείας να ικανοποιεί τα αιτήματα υγείας, με τις διαστάσεις που αυτά λαμβάνουν, ανεξάρτητα από το βαθμό ανάπτυξης μιας χώρας και το επίπεδο οργάνωσης του συστήματος υγείας. Τα ορατά πλέον όρια της σύγχρονης θεραπευτικής ιατρικής, το κόστος της ιατρικής τεχνολογίας και της νοσοκομειακής περίθαλψης που συνέχεια αυξάνει, η οικονομική κρίση και οι αντιπληθωριστικές συνταγές, καθιστούν ολοένα και πιο προβληματική την εκπλήρωση των προσδοκιών, που εξέθρεψαν οι αναπτυξιακές δεκαετίες του '50 και του '60, για την ολοκληρωτική νίκη της ιατρικής και την εκρίζωση της αρρώστιας.

Σήμερα, ένα πετυχημένο σύστημα υγείας, δεν κρίνεται από την ανέφικτη έτσι κι αλλιώς πλήρη ικανοποίηση της ζήτησης, αλλά από τη σωστή χρησιμοποίηση των περιορισμένων πόρων (χρήματα, ανθρώπινο δυναμικό, τεχνολογία κτλ.), για την όσο το δυνατόν καλύτερη κάλυψη των αναγκών. Που σημαίνει πως τα βασικά εργαλεία για τη χάραξη πολιτικής υγείας είναι η *επιλογή*, η *ιεράρχηση*, και ο *προγραμματισμός*. Η επιλογή των προβλημάτων που πρέπει να επιλυθούν και των αναγκών που πρέπει να ικανοποιηθούν, στη συνέχεια η ιεράρχηση, ανάλογα με το ιδιαίτερο βάρος τους, και τέλος ο προγραμματισμός για την αντιμετώπισή τους.

Στη χώρα μας, όπως παλιοτερα έτσι και τώρα, αντί όλων αυτών προτιμήθηκε ο δρόμος των μεταλόσχημων διακηρύξεων, των εντυπωσιακών χειρονομιών και του ασθμαίνοντος εμπειρισμού, ως ο μόνος γνωστός, εύκολα προσιτός, και αρκούντος ψηφοσυλλεκτικός. Με αποτέλεσμα, 5 χρόνια μετά την επικράτηση του ΠΑΣΟΚ, ο ελληνικός λαός να έχει χορτάσει με πανηγυρικούς και υποσχέσεις για την υγεία, χωρίς όμως να έχει γευθεί ακόμα ουσιαστικές βελτιώσεις στην υποβαθμισμένη από χρόνια ιατρική περίθαλψη. Η δε ιστορικής σημασίας απόφαση για την εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Υγείας, η οποία τιμά τις προθέσεις του ΠΑΣΟΚ στο χώρο της υγείας, να κινδυνεύει να εκφυλιστεί σε δευτερεύοντα μέτρα, με αβέβαιες προοπτικές.

Ίσως το μέγεθος των προβλημάτων να απαιτεί μεγαλύτερη πίστωση χρόνου. Ίσως τα αποτελέσματα κάποιας σωστής δουλειάς να μην έχουν φανεί ακόμα. Ίσως το τέρας της γραφειοκρατίας και της δημόσιας δυσκινησίας να ξεπερνά τις καλύτερες προθέσεις και δυνατότητες. Ίσως πάλι, εμείς οι ανένταχτοι αριστεροί να είμαστε όλο γκρίνια και παράπονα. Σίγουρα όμως το ΠΑΣΟΚ και στη συγκεκριμένη περίπτωση το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, δεν μπόρεσε να μας πείσει πως εξάντλησε όλα τα περιθώρια και χρησιμοποίησε όλα τα μέσα για την αντιμετώπιση και το ξεπέρασμα της καταδικασμένης απ' όλους σημερινής πραγματικότητας. Και κυρίως δεν μπόρεσε να μας πείσει πως έχει *επιλέξει* προσεκτικά τους στόχους, πως τους έχει σωστά *ιεραρχήσει*, και πως έχει *προγραμματίσει* βήμα προς βήμα την επίτευξή τους. Πιθανόν να φταίει το γεγονός ότι η σημερινή ηγεσία του υπουργείου, παρά τη διορατικότητα και επιδεξιότητα που επέδειξε σε αρκετούς χειρισμούς, δεν αποτόλμησε να αποδεσμευτεί από προηγούμενες λαθεμένες επιλογές, αν και συνειδητοποιεί όλο και περισσότερο τα αδιέξοδα στα οποία οδηγούν.

Γι' αυτό και εμείς ανησυχούμε. Ανησυχούμε, γιατί αντί να αναβαθμίζονται τα δημόσια νοσοκομεία, έτσι όπως εξελίσσονται τα πράγματα, το μόνο που θα αναβαθμίζεται θα 'ναι ο ιδιωτικός τομέας. Ανησυχούμε, γιατί άμεσες προτεραιότητες όπως η κοινωνική ιατρική, η πρόληψη, το φάρμακο, η ιατρική εκπαίδευση, κ.ά., δεν αντιμετωπίζονται σοβαρά, υπεύθυνα και ουσιαστικά. Ιδιαίτερα όμως ανησυχούμε σήμερα που μας βομβαρδίζουν οι σχετικές εξαγγελίες, για το μέλλον των πολυδιαφημισμένων Κέντρων Υγείας.

Τα Κέντρα Υγείας (ΚΥ), έτσι όπως έχουν σχεδιαστεί και κυρίως έτσι όπως προτίθεται να λειτουργήσουν σε λίγο, όχι μόνο δεν θα ανυψώσουν ουσιαστικά, το επίπεδο υγείας του ελληνικού λαού, αλλά θα επιδεινώσουν την ήδη προβληματική οργάνωση και λειτουργία των υπηρεσιών υγείας. Τα ΚΥ οδηγούνται σ' έναν ρόλο μικρών μονάδων θεραπευτικής ιατρικής που θα βραχυκυκλώσει ακόμα περισσότερο το κύκλωμα της περίθαλψης, για τους εξής 10 μόνον (!) λόγους:

Πρώτο, δεν έχει προηγηθεί καμία επιδημιολογική μελέτη για τη διαπίστωση και αξιολόγηση των προβλημάτων υγείας σήμερα στην Ελλάδα, στα οποία θα πρέπει να προσανατολιστεί η πρωτοβάθμια φροντίδα και πρόληψη. Ούτε καν έχουν συστηματοποιηθεί παλιότερες επιμέρους μελέτες που αφορούν ειδικά προβλήματα ιδιαίτερων περιοχών. Η επίσημη περιγραφή της λειτουργίας των ΚΥ αποτελεί αντιγραφή βασικών κατευθύνσεων που συνιστούν οι διεθνείς οργανισμοί, οι οποίοι όμως τονίζουν την ανάγκη προσαρμογής, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Αυτή η προσαρμογή δεν έχει γίνει.

Δεύτερο, το ΠΑΣΟΚ επέλεξε ανάμεσα από διάφορα μοντέλα τα συγκεκριμένα ΚΥ που δεν αντιστοιχούν στα βασικά ελληνικά δεδομένα και στις σημερινές μας δυνατότητες. Είναι απορίας άξιο, γιατί προτιμήθηκαν ΚΥ που στηρίζονται σε γενικούς και οικογενειακούς γιατρούς, όταν τέτοιους δεν έχουμε, και γιατί δεν προκρίθηκαν σαν μεταβατικές λύσεις τα ΚΥ των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού. Τα κέντρα αυτά λειτουργούν κυρίως με ειδικευμένους γιατρούς σε στενή συνεργασία με τα τοπικά νοσοκομεία, επειδή ακριβώς έτυχε στις χώρες αυτές να λείπει η μακρόχρονη παράδοση του γενικού και οικογενειακού γιατρού, η οποία τυχαίνει να περισσεύει σε ορισμένες μόνο βορειο - ευρωπαϊκές χώρες, όπως στην Αγγλία. Δυστυχώς όμως δεν περισσεύει ούτε σε μας.

Τρίτο, ενώ έγινε η επιλογή αυτού του τύπου των ΚΥ, το ΠΑΣΟΚ έχει καθυστερήσει ανεπίτρεπτα την ανάπτυξη της κοινωνικής και προληπτικής ιατρικής, και την προετοιμασία του γενικού και οικογενειακού γιατρού. Η εκπαίδευση των φοιτητών και των σπουδαστών στον τομέα της πρωτοβάθμιας περίθαλψης και πρόληψης παραμένει υποτυπώδεις. Είμαστε ίσως η μοναδική ευρωπαϊκή χώρα, χωρίς σχολή Δημόσιας Υγείας πανεπιστημιακού επιπέδου.

Μεταπτυχιακές σπουδές δεν υπάρχουν, και το νομοσχέδιο για τις σχετικές ειδικότητες ακόμα προετοιμάζεται. Η δε επιτροπή κοινωνικής ιατρικής του ΚΕΣΥ έχει να συνεδριάσει πάνω από 6

μήνες. Λες και είναι ζήτημα μηνών η παραγωγή του απαραίτητου ιατρικού δυναμικού, όταν στην Κούβα επί 10 χρόνια προσπαθούν και ακόμα παιδεύονται. Αναρωτιόμαστε λοιπόν, πώς άραγε οι γιατροί που θα στελεχώσουν σύντομα τα ΚΥ, οι οποίοι θα προέρχονται από διάφορες κλινικές ειδικότητες με αποκλειστική νοσοκομειακή - θεραπευτική εκπαίδευση και εμπειρία, θα μπορέσουν να υποδυθούν τους γενικούς και οικογενειακούς γιατρούς; Πού στηρίζει τις ελπίδες του και τους σχεδιασμούς του το υπουργείο Υγείας; Σε θαύμα ή σε υποκριτικές ικανότητες που θα πρέπει να επιδείξουν οι γιατροί που θα προσληφθούν;

Τέταρτο, εκτός από το πρόβλημα της ποιότητας υπάρχει ως γνωστόν και το πρόβλημα της ποσότητας. Μόνο τα αγροτικά ΚΥ προβλέπεται να απασχολήσουν κοντά στους 2.000 γιατρούς. Πού θα βρεθούν οι γιατροί αυτοί; Είναι σ' όλους γνωστό ότι οι σημερινοί γιατροί, δύσκολα μετακινούνται από την Αθήνα και ορισμένες άλλες μεγάλες πόλεις στα μικρά επαρχιακά νοσοκομεία, και ακόμα πιο δύσκολα εγκαταλείπουν την ιδέα του νοσοκομείου, οποιουδήποτε νοσοκομείου.

Πώς θα βρεθούν κίνητρα στο σύντομο χρονικό διάστημα που απομένει για τη λειτουργία των ΚΥ; Και τι θα γίνει αύριο, όταν η ιδιωτική ιατρική από επικερδής επιχείρηση που είναι σήμερα για αρκετούς, εξελιχθεί σε χρυσωρυχείο για όλους τους εκτός ΕΣΥ;

Πέμπτο, όλα τα παραπάνω ερωτήματα και οι ανησυχίες σχετικά με την καταλληλότητα και την επάρκεια του ιατρικού προσωπικού, αντανακλούν το 10-15% του προβλήματος. Όσο δηλαδή αναλογούν οι γιατροί στο σύνολο του προσωπικού των ΚΥ. Για να λειτουργήσουν τα ΚΥ θα πρέπει να βρεθεί και να προσληφθεί ειδικευμένο προσωπικό, γύρω στα 20-30.000 άτομα, που να περιλαμβάνει κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, νοσηλεύτριες δημόσιας υγείας, στατιστικολόγους και διοικητικούς, εκπαιδευμένους στην παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας και πρόληψης. Δηλαδή ένα σημαντικό ανθρώπινο δυναμικό που σήμερα δεν υφίσταται.

Έκτο, η κατανομή των αγροτικών ΚΥ καθώς και ο ετεροχρονισμός στην οικοδόμηση και λειτουργία τους, καθορίστηκε κυρίως με βάση πολιτικές σκοπιμότητες και όχι σύμφωνα με τις ανάγκες κάθε περιοχής. Έτσι, η Κρήτη με τους καλύτερους δείκτες υγείας σ' όλη τη χώρα, πρόκειται να έχει 16 αγροτικά ΚΥ, ενώ για τη Θράκη, με βρεφική θνησιμότητα διπλάσια από την υπόλοιπη χώρα, προβλέπονται μόνο 7 ΚΥ, όσα δηλαδή και για τα Δωδεκάννησα. Δεν είναι επίσης άμοιρο πολιτικών σκοπιμοτήτων ότι τα πρώτα 12 ΚΥ που ετοιμάσθηκαν, σχεδόν όλα ήταν σε «πράσινους νομούς» όπως της Λάρισας, Ηρακλείου, Ρεθύμνης κτλ.

Έβδομο, το ΠΑΣΟΚ προκειμένου να εντυπωσιάσει κτίζοντας, ξόδεψε ή θα ξοδέψει τεράστια ποσά, από τα λίγα που υπάρχουν, για ανέγερση νέων ΚΥ, ενώ μπορούσε να αξιοποιήσει σε πολλές περιπτώσεις κατάλληλα κτίσματα, παραδοσιακά ή νεότερα, και να τα μετατρέψει σύμφωνα με τις ανάγκες λειτουργίας των ΚΥ, εξοικονομώντας χρήματα και χρόνο. Η θέση επίσης ορισμένων ΚΥ, κοντά σε τοπικά νοσοκομεία ή υγειονομικούς σταθμούς (π.χ. Αλιβέρι), όχι μόνο δεν βοηθά τη ζητούμενη αποκέντρωση των υπηρεσιών υγείας, αλλά οδηγεί και σε επικάλυψη δραστηριοτήτων, μια που όπως ήδη αναφέρθηκε, σ' αυτή τη φάση τουλάχιστον τα ΚΥ θα λειτουργήσουν αναπόφευκτα σαν μικρές θεραπευτικές μονάδες.

Όγδοο, πολλά ΚΥ αρχίζουν σύντομα να λειτουργούν, χωρίς να έχει προχωρήσει το οργανωτικό σχήμα που προβλέπει ο νόμος για το ΕΣΥ. Χωρίς δηλαδή να έχουν δημιουργηθεί ακόμα τα Περιφερειακά Συμβούλια Υγείας (ΠΕΣΥ) στα οποία θα υπαχθούν τα ΚΥ. Η καθυστέρηση των ΠΕΣΥ και γενικότερα η διαιώνιση του σημερινού συγκεντρωτικού και γραφειοκρατικού συστήματος υγείας, θα έχει σαν αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία των ΚΥ σε όλους τους τομείς (ιατρικό, κοινωνικό, διοικητικό), μια που όλα θα εξαρτώνται άμεσα και αποφασιστικά, από το ένα και μοναδικό κέντρο, το υπουργείο Υγείας. Μια τέτοια εξάρτηση, θα αποτελεί σοβαρότατη απειλή για την όλη σύλληψη και φιλοσοφία των ΚΥ, που στηρίζεται στην ένταξή τους στη διοικητική δομή και στους κοινωνικούς σχεδιασμούς της περιοχής που υπηρετούν μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες και κοινά ιατροκοινωνικά προγράμματα.

Ένατο, ενώ σήμερα διεθνώς δεν νοείται η εφαρμογή έστω και του μικρότερου προγράμματος υγείας χωρίς να συνοδεύεται από μέθοδο συνεχούς αξιολόγησής του, εμείς εδώ προχωράμε με μηδέν σχετική πείρα, στη θεμελίωση ενός τεράστιου συστήματος ΚΥ, χωρίς καμιά προσπάθεια αξιολόγησης. Χωρίς δηλαδή να προβλέπεται καμιά δυνατότητα για επισύμανση λαθών ή παραλείψεων με επιστημονικά κριτήρια και τεχνικές, χωρίς να προβλέπεται καμιά δυνατότητα απαραίτητων τροποποιήσεων και βελτιωτικών αλλαγών. Ούτε είναι δυνατόν η έλλειψη αυτή να αναπληρωθεί σε κάποια επόμενη φάση. Η σωστή αξιολόγηση προϋποθέτει μετρήσεις πριν τη λειτουργία των ΚΥ που θα συγκρίνονται με συνεχείς μετρήσεις κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους. Το πρώτο σκέλος της σύγκρισης θα πρέπει στην περίπτωσή μας να το ξεχάσουμε.

Δέκατο, τελευταίο και σημαντικότερο, η λειτουργία των ΚΥ πρόκειται να αυξήσει και όχι να μειώσει, όπως ελπίζουν μερικοί, τη ζήτηση νοσοκομειακής περίθαλψης. Ειδικά στην ελληνική επαρχία, με ελλειπή μέχρι σήμερα ιατρική κάλυψη, η παρουσία των ΚΥ θα οδηγήσει σε πολλές νέες διαγνώσεις, ενώ ήδη διαγνωσμένες περιπτώσεις θα βρίσκουν πιο εύκολα το δρόμο για το νοσοκομείο.

Το μόνο που θα μειωθεί θα είναι η κίνηση των εξωτερικών ιατρείων και της επείγουσας ιατρικής των επαρχιακών νοσοκομείων. Το τι θα γίνει με τα νοσοκομειακά κρεβάτια δεν είναι δύσκολο να το φανταστεί κανείς. Τα επαρχιακά νοσοκομεία υπολείπονται σε κρεβάτια και προσωπικό, είναι υποβαθμισμένα και αναξιόπιστα, γι' αυτό και πολλοί ασθενείς παίρνουν το γνωστό δρόμο για την Αθήνα. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να αρχίσει τη διαπλάτυνση του δρόμου αυτού σε λεωφόρο για να εξυπηρετήσει την αυξημένη εντός ολίγου κίνηση. Και άντε μετά να επιλύσει το τεράστιο πρόβλημα της συρροής ασθενών στην Αθήνα όταν εδώ και 5 χρόνια, χωρίς την επιπρόσθετη επιβάρυνση, το πρόβλημα παραμένει καυτό και χωρίς λύση.

***

Για όλους αυτούς τους λόγους, το μέλλον των ΚΥ είναι κάτι περισσότερο από αβέβαιο. Είναι σκοτεινό. Τουλάχιστον με τα σημερινά δεδομένα και όσο το ΠΑΣΟΚ επιμένει σε λαθεμένες προτεραιότητες. Τρία πράγματα έπρεπε να έχουν γίνει για να προχωρήσει η αλλαγή στην υγεία... Να ενισχυθούν και να αναβαθμιστούν τα επαρχιακά νοσοκομεία, να δοθεί μεγάλη σημασία την ανάπτυξη της κοινωνικής ιατρικής, της πρόληψης και της πρωτοβάθμιας φροντίδας, και στην εκπαίδευση στους τομείς αυτούς του αναγκαίου ανθρώπινου δυναμικού, να βελτιωθεί η υποδομή και η οργάνωση των νοσοκομείων του κέντρου πριν εφαρμοσθεί ο θεσμός του νοσοκομειακού γιατρού. Τίποτα από αυτά δεν έγινε, τουλάχιστον με τη σειρά και τον τρόπο που έπρεπε να γίνει, ενώ κάθε μέρα που περνάει θα είναι και πιο δύσκολο να επιτευχθεί η αναγκαία αλλαγή πορείας. Όπως δύσκολο θα είναι να αντιστραφεί το κλίμα δυσπιστίας που έχει αρχίσει να διογκώνεται. □

Οι «αγανακτισμένοι» πολίτες και πώς διαμορφώνονται

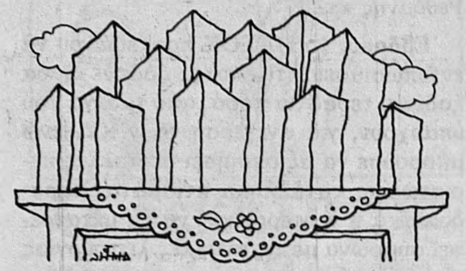

της Ράνιας Κλουτσινιώτη

Δεν είναι δίχως σημασία το γεγονός ότι δήμαρχος της χώρας χρειάστηκε τη δύναμη της αστυνομίας και τη φυσική παρουσία εισαγγελέα, προκειμένου να φυγαδευτεί με περιπολικό από συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης, που είχε θέμα τη διατύπωση μέτρων για την πολεοδομική αναμόρφωσή της. Όπως δεν είναι δίχως σημασία το γεγονός ότι δημιουργήθηκε κλίμα εύφορο για τέτοιου είδους πρόκληση και ασυδοσία «αγανακτισμένων» πολιτών που, έχοντας επίκουρους τους συμβούλους της δεξιάς μειοψηφίας, προέβηκαν σε χειροδικία εναντίον του καθώς και εναντίον των συμβούλων της πλειοψηφίας της Δημοτικής Αρχής, καταλύοντας με αυτόν τον τρόπο κάθε έννοια αυτοσεβασμού και δημοκρατικής συμπεριφοράς απέναντι στην εκλεγμένη τοπική εξουσία.

Χρειάστηκε όμως αυτή η θρασύτατη πρόκληση, με μεθόδους που δυστυχώς θυμίζουν άλλες εποχές, για να σπάσει ακόμη μια φορά το φράγμα σιωπής, που συνήθως περιβάλλει τα πολεοδομικά τεκταινόμενα, και να αποτελέσει αντικείμενο που απασχόλησε σχεδόν ολόκληρο τον Αθηναϊκό Τύπο της 1.10.85. Πέρα από τη χυδαιότητα με την οποία το θέμα παρουσιάστηκε από μερίδα του Τύπου, είναι περίεργο ότι κανείς δεν προσπάθησε να ανιχνεύσει, έστω στοιχειωδώς, τα αίτια που επιτρέπουν την ύπαρξη τέτοιου κλίματος και που εκφράστηκαν με την πλέον ακραία τους μορφή στην πόλη της Καλαμάτας.

Τίτλοι και υπότιτλοι, όπως *«μαύρες σημαίες»*, *«λαϊκή οργή»*, *«αγανακτισμένοι κάτοικοι»*, *«άρπαγες»*, *«κάτω τα χέρια από τη γη μας»*, *«αντιλαϊκά μέτρα»* και άλλα παρόμοια, κοσμούν τις πρώτες σελίδες τοπικών εφημερίδων, σε όσα αστικά κέντρα και πόλεις επιχειρείται, από τις αντίστοιχες Δημοτικές Αρχές, η προώθηση της εφαρμογής ορισμένων ρυθμίσεων που αφορούν στην ιδιωτική γη και που είναι απαραίτητες για την απαρχή της διαδικασίας εξυγίανσης κεντρικών ή περιφερειακών ζωνών της πόλης. Οι κινητοποιήσεις οργανώνονται συνήθως από συλλόγους *«θιγομένων ιδιοκτητών - καλλιεργητών»*, —ω! του νεολογισμού— που έχουν συσταθεί, και έχουν μάλιστα αποκτήσει και συντονιστικά όργανα.

Θίγονται λοιπόν ποιοι και από τι ακριβώς; Από την προσπάθεια να ασκηθεί σε περιοχές, στις οποίες οι περισσότεροι από αυτούς κατοικούν, πολεοδομική πολιτική που είναι ευθέως ανταποδοτική για τους ίδιους! Το σχολείο, τον παιδικό σταθμό, το πράσινο, το Νοσοκομείο, το εν γένει περιβάλλον δεν πρόκειται να το βάλει κανείς στην τσέπη τού ή να το διαχειριστεί όπως νομίζει. Θα χρησιμοποιηθεί και από τους ίδιους. Οι ιδιοκτήτες καλούνται απλώς να συμβάλουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο— με αποδοχή της μείωσης εκμετάλλευσης της γης ή με δωρεάν παροχή ενός ποσοστού της— στη βελτίωση των συνθηκών ζωής των ίδιων και των συμπολιτών τους. Τη στιγμή που οι ίδιοι πολίτες, στην ίδια χώρα, κάθε άλλο παρά αμφισβητούν με τέτοιους τρόπους τις υποχρεώσεις τους προς την κεντρική εξουσία. Για παράδειγμα δεν αρνήθηκαν ποτέ να καταβάλουν τους όποιους φόρους τους, ενώ ούτε είναι εκ των προτέρων γνωστός ο τρόπος διαχείρισής τους και μάλιστα πολλές φορές χρησιμοποιούνται για να καλύψουν ανάγκες, με τις οποίες πολλοί διαφωνούν ή βλάπτονται άμεσα.

Τι και ποιοι λοιπόν διαιωνίζουν και συντηρούν τέτοια ένταση στα θέματα πολεοδομικής πρακτικής; Κατ' αρχήν η μέχρι σήμερα οικιστική πολιτική που ασκήθηκε, και τα αποτελέσματά της: η δυνατότητα που έχει παρασχεθεί διαμέσου της, για πλουτισμό, ζωή ή επιβίωση, ανάλογα με την περίπτωση, με τη μετατροπή του ζωτικού αστικού χώρου σε χώρο προς εκμετάλλευση. Το ότι σήμερα οι συγκυρίες για τη συνέχιση της παραδοσιακής οικοδομικής δραστηριότητας έχουν μεταβληθεί δεν φαίνεται να απασχολεί κανέναν. Συγκυρίες που επιβάλλονται ως φυσικό επακόλουθο από την ποσότητα του υπάρχοντος οικιστικού αποθέματος και που δημιουργούν προϋποθέσεις για σταδιακή μείωση, μέχρι εξάντληση, της ζήτησης νέων κατασκευών —άρα και οικοπέδων— κυρίως αυτών που παράγονται με τη μέθοδο της αντιπαροχής και λιγότερο αυτών που παράγονται με τη μέθοδο της αυτοστέγασης. Όμως εφτά χρόνια τώρα, από το 1979, οι ισχυρότεροι από τους ιδιοκτήτες δεν θέλουν να κατανοήσουν και εθελοτυφλούν. Με τη διοργάνωση ομαδικών αντιδράσεων και χρησιμοποιώντας τις εκάστοτε προσβάσεις τους στα κέντρα εξουσίας, κατάφεραν να θέσουν τους ψευδείς όρους τους και να προσεταιρίζονται ευρύτατα λαϊκά στρώματα, στρέφοντας την αγωνιστικότητα και τις διεκδικήσεις τους προς κατευθύνσεις που πιστεύουν ότι εξακολουθούν να είναι συμφερότερες γι' αυτούς. Και δεν προσεταιρίστηκαν μόνον τους μικροϊδιοκτήτες, αλλά και ομάδες ατόμων που ζουν από την οικοδομική δραστηριότητα, όπως οικοδόμους και μηχανικούς. Συντηρούνται έτσι ψεύτικοι όροι παιχνιδιού, που δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο την αντιμετώπιση των δυσεπίλυτων προβλημάτων του αστικού περιβάλλοντος.

Σε εποχή που η κεντρική και η τοπική εξουσία οφείλουν να αναλάβουν δράση, με στόχο να αναβαθμίσουν τον αστικό χώρο, κατασκευάζοντας δημόσια κτίρια και έργα εξυγίανσης, υποδομή που οι κάτοικοι των πόλεων στερήθηκαν τόσα χρόνια. Προς αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση θα έπρεπε να στραφούν οι διεκδικήσεις των κατοίκων, των εργαζομένων στην οικοδομή και των ιδιοκτητών. Για τους τελευταίους μάλιστα δεν υπάρχει άλλη διέξοδος, αν θέλουν να διατηρήσουν σε κάποια επίπεδα τις τιμές της ακριβής γης τους, στις μοναδικές περιοχές που θα είναι σε θέση να διαθέσουν τέτοια αγαθά.

Με ιδεολογήματα και εθελοτυφλία όμως δεν βγαίνει άκρη. Έτσι πιεζόμενη από όλες τις προηγούμενες «λαϊκές» κινητοποιήσεις η κεντρική εξουσία κάνει συνεχείς υπαναχωρήσεις. Προτίμησε, αντί να εξηγήσει, να δίνει ελπίδες για δυνατότητα επιστροφής στην προηγούμενη κατάσταση πραγμάτων, μεταβάλλοντας συνεχώς και ευκαιριακά επίκαιρα άρθρα της πολεοδομικής νομοθεσίας. Για παράδειγμα· οι ιδιοκτήτες γης σε περιοχές παραθεριστικής κατοικίας απόκτησαν ξαφνικά σημαντικά λιγότερες υποχρεώσεις, ως προς το οφειλόμενο δωρεάν ποσοστό γης, και οι ιδιοκτήτες γης σε δυναμικούς οικισμούς κάτω των 2000 κατοίκων σχεδόν μηδαμινές. Αλλά ακόμη και μια τέτοια πολιτική θα είχε ερείσματα, εάν ήταν απόρροια συνολικής αντίληψης και εάν συνοδευόταν παράλληλα από πειστικά μέτρα και έργα. Όμως οι μέθοδοι που ακολουθούνται εισάγουν το πνεύμα της αμφισβήτησης και κάθε άλλο παρά πείθουν για τη χρονική αντοχή των προηγούμενων νόμων. Ακριβώς αυτό εκμεταλλεύονται οι σύλλογοι *«θιγομένων ιδιοκτητών - καλλιεργητών»*.

Στο μεταξύ διάστημα, ενώ καμιά σημαντική παρέμβαση δεν υλοποιείται, ώστε να γίνουν φανερά τα πλεονεκτήματα μιας όποιας εξυγιαντικής πολιτικής, οι «αγανακτισμένοι» κερδίζουν χρόνο. Τώρα μάλιστα που η ευθύνη έχει μεταφερθεί στους Δήμους τα πράγματα δεν φαίνεται να είναι εύκολα. Καλούνται να αντιμετωπίσουν μόνοι τους όλες τις προηγούμενες, και όχι μόνον αυτές, εγγενείς πλέον δυσχέρειες. Εκεί, σε Δήμο, ακούστηκε και το απρόσμενο: *«όποιος θέλει να κρατήσει τα κτήματά του έξω από το Σχέδιο, ας μην μπει»*. Φανταστείτε μόνον ένα Σχέδιο πόλης - δαντέλλα. Μόνον αυτό. □

ΤΑ ΤΖΙΤΖΙΚΙΑ

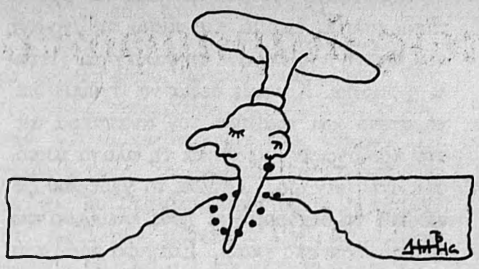

του Βαγγέλη Ραπτόπουλου

Απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο που θα κυκλοφορήσει προσεχώς από τις εκδόσεις «Κέδρος».

ΕΚΑΤΟ ΓΚΟΜΕΝΕΣ και κοίτα ποια πήγε και βρήκε. Μια πινέζα, τόσο κοντή και μυταρόλα. Τον έχει για πέταμα τον Τακούλη. Κανονικά. Για τα σκουπίδια κι έτσι. Χώθηκα στην τουαλέτα κι ακούμπησα στο νιπτήρα με την πλάτη. Είχα αφήσει την πόρτα μισάνοιχτη και σε λίγο έσκασε μύτη η πινέζα.

«Έλα, κάτσε».

«Πού;» ρώτησε.

«Ορίστε», είπα και κατέβασα το καπάκι της λεκάνης. «Την άλλη φορά θα φέρουμε και πολυθρόνα».

Έκλεισε την πόρτα και θρονιάστηκε. Είχε κοκκινήσει και κοίταγε κάτω, ανάμεσα στα πόδια της. «Μου 'πε η Ελένη πως με θέλεις».

«Είναι μια εμπιστευτική υπόθεση».

«Τι πράμα;»

«Εμπιστευτική. Υπάρχει ένας φίλος που έχει ξετρελαθεί μαζί σου. Παραμιλάει στον ύπνο του».

«Ποιος;» ρώτησε. «Τον ξέρω;» κι είχε χεστεί απ' τη χαρά της.

«Τον ξέρεις, αλλά είναι λίγο ντροπαλός. Αυτό ειν' το πρόβλημα. Έχει πάθει μαζί σου και φοβάται να στο πει. Να τον φωνάξω εδώ μέσα, να κάνετε κατάσταση;».

«Μα, ποιος είναι;» είπε.

«Θα σου πω, ρε κορίτσι μου. Μη βιάζεσαι. Το θέμα είναι πως πρέπει να τον βοηθήσεις. Να 'χεις το πάνω χέρι. Κατάλαβες; Σα μάνα του».

«Σα μάνα του;» έκανε η πινέζα.

«Που λέει ο λόγος».

«Και τον ξέρω;».

«Ναι, μωρέ. Ο Τακούλης είναι».

«Ο Σπυρής;» είπε και σηκώθηκε αυτομάτως όρθια.

Μου ανάψανε τα λαμπάκια, αλλά κρατήθηκα. «Τι έγινε;» είπα. «Βιάζεσαι;».

«Ο Σπυρής;» έκανε πάλι. «Με δουλεύεις;».

«Ίσα ίσα που μιλάω σοβαρά».

«Θέλω να φύγω», είπε και πήγε προς την πόρτα.

«Γιατί, ρε παιδί μου; Πού κολλάς;».

«Θέλω να φύγω».

«Θα φύγεις. Δεν θα κάτσουμε όλη νύχτα εδώ μέσα. Αλλά δώσε μου μια εξήγηση. Γιατί;».

«Γιατί δεν μπορώ», είπε. «Δεν τον μπορώ το Σπυρή».

«Ώστε έτσι, έ;» και ξεκόλλησα απ' το νιπτήρα. «Δεν τον μπορείς το Σπυρή. Μου κάνεις και την ψηλομύτα. Ξέρεις πως ο Τακούλης είναι φίλος μου και μου κοπανάς συνέχεια, ο Σπυρής κι ο Σπυρής. Για ποιο λόγο; Επειδή έχει δυο σπυράκια το παιδί;».

«Δεν εννοούσα τίποτα», έκανε η πινέζα. «Μια κουβέντα είπα».

«Μια κουβέντα, ε; Και μόλις βγεις από δω μέσα, θα το κάνεις βούκινο. Αύριο θα το γράφουνε κι οι εφημερίδες».

«Δεν θα πω λέξη. Στ' ορκίζομαι».

«Πρόσεξε καλά», είπα και τη σημάδεψα με το δάχτυλο. «Αν μάθω πως είπες το παραμικρό, έχω κι έναν άλλο φίλο. Αυτός τρελαίνεται για κοντές και μυταρόλες σαν κι εσένα. Τις βιάζει κι ύστερα τους κόβει το λαιμό μ' ένα ξυράφι».

Τα 'χε κάνει πάνω της. «Στ' ορκίζομαι», είπε πάλι κι έπιασε την πετούγια.

«Και μην ξεχνάς», είπα. «Κοντές και μυταρόλες. Είσαι ακριβώς στην περίπτωση. Δίνε του τώρα».

Είπε ένα εντελώς ξεφυχισμένο γειά κι έγινε καπνός. Καλό ταξίδι. Έκατσα στη θέση της και τράβηξα το καζανάκι. Το νερό άδειασε τσιρίζοντας κάτω απ' τα πόδια μου. Έβγαλα και τα τσιγάρα κι άπλωσα τα πόδια στο νιπτήρα. Τζίφος. Αλλά κάτι πρέπει να σου βρω, Τακούλη. Να ξενερώσεις μέχρι αύριο. Έριξα πίσω το κεφάλι και στρογγύλεψα τα χείλια. Ο καπνός βγήκε σε κυκλάκια και τα 'στειλα στην αλυσίδα που κρεμότανε απ' το καζανάκι. Κόλπο κι έτσι. Στο τέλος άνοιξε η πόρτα και μπήκε η Ελένη.

«Τι της έκανες;» είπε.

«Της έδειξα τη φάτσα της στον καθρέφτη κι έπαθε».

«Έλα. Ασ' τα αστεία. Τι έγινε;»

«Τίποτα. Μ' αυτό το ξόανο που μου έστειλες».

«Και τι ήθελες;» είπε. «Κανένα μανεκέν; Δεν λες που ήτανε κι αυτή;».

«Μας υποχρέωσες. Άσε. Θα την φάξω μόνος μου τη δουλειά. Και μέχρι αύριο, ο Τακούλης θα βάλει το πουλί του να κελαηδήσει. Αυτό στο υπόσχομαι».

«Δεν υπάρχει περίπτωση», είπε. «Μ' αυτά τα σπυριά; Μόνο άμα πληρώσει».

«Κι εγώ σου λέω πως θα τον πληρώσουνε κι από πάνω».

«Τον Τακούλη;» είπε. «Να το δω και να μην το πιστέψω».

Έκανα πως δεν κατάλαβα. Άσε καλύτερα, μη γίνουμε μαλλιά κουβάρια. Κοίταξα το ρολόι μου. Έντεκα και. Πρέπει να του δίνουμε. Σηκώθηκα απ' τη λεκάνη και την πήρα αγκαλιά. Τρυφερές σκηνές στην τουαλέτα. Φιληθήκαμε και την πήρα να βγούμε. Στο κουζινάκι έπεφτε χέρι κανονικά. Σιρόπια και ζουμιά. Μπήκαμε στο δωμάτιο. Οι περισσότεροι είχανε πέσει ξεθεωμένοι στο ντιβάνι και στις καρέκλες, αλλά μερικά πτώματα χορεύανε ακόμα. Άφησα την Ελένη κι ήρθα στον Τακούλη.

«Βγαίνω πρώτος. Μίλα και του Φώτη, έτσι; Και μη μας πάρουνε είδηση. Ένας ένας».

Έριξα μια ματιά γύρω μου και τράβηξα για την πόρτα. Άνετος κι έτσι. Κανείς δεν έδωσε σημασία. Ύστερα ήρθανε κι εκείνοι και πήραμε τις μηχανές, βγήκαμε στον κεντρικό. Οι προβολείς να σκίζουν το σκοτάδι και τ' αεράκι να μας χαλάει τα μαλλιά. Μ' είχε ζαλίσει και το κρασί κι έγερνα τη μηχανή δεξιά κι αριστερά, άκουγα τον Τακούλη πίσω μου να γελάει. Στη γέφυρα μας έπιασε κόκκινο και τα χέρια ήρθαν στο φρένο, τα λάστιχα στριγγλίσανε. Κατεβάσαμε τα πόδια να στηρίξουμε τις μηχανές και μείναμε για λίγο να κοιτάμε τ' αυτοκίνητα που τρέχανε πλάι στο ποτάμι κι εκείνα που περνάγανε τη γέφυρα ακριβώς από πάνω, σε παράλληλες σειρές. Ύστερα το φανάρι έγινε πράσινο και ρίξαμε τις ταχύτητες, γέφυρες και ποτάμι μείνανε πίσω. Είχαμε μπει πια στον Κολωνό κι ο δρόμος εξακολουθούσε να σκίζει την περιοχή στα δύο, τραβώντας για το Μεταξουργείο και τη χαβούζα την Ομόνοια.

Στο καπνεργοστάσιο κάναμε αριστερά. Πέμπτη βράδι κι ο κόσμος δούλευε αύριο, είχανε πάει για ύπνο από νωρίς. Γλιστρού-

σαμε μαρσάροντας και τα στενά ήτανε σκοτεινά και έρημα. Απ' τα περιβόλια έφερνε κρύο αέρα κι είχε ψύχρα. Λες κι είχαμε μπει ξαφνικά σ' άλλη πόλη. Σ' ένα μπαλκόνι, κάποιος γέρος είχε την τηλεόραση έξω και χάζευε, μας άκουσε και κρεμάστηκε στα κάγκελα. Σήκωσα το χέρι και τον χαιρέτησα, εκείνος ούτε που κουνήθηκε, έμεινε να μας κοιτάει. Ψάχναμε για μονόδρομο, να 'χουμε το φόβο απ' τη μια μεριά, μη μπει κάνα αυτοκίνητο και μας πιάσουνε στα πράσα. Στο τέλος βρήκαμε έναν στα μέτρα μας. Είχε αυτοκίνητα παρκαρισμένα κι απ' τις δυο πλευρές και στα μπαλκόνια ψυχή. Στ' αριστερά ήταν ένα γιαπί και πλεύρισα τη μηχανή, ο Φώτης έμεινε στο έμπα του στενού για τσίλιες.

Ο Τακούλης κατέβηκε απ' τη μηχανή κι έφερε βόλτα τ' αμάξι που 'ταν μπροστά στο γιαπί. Κόλλησε το κεφάλι στο τζάμι του οδηγού κι ύστερα μου 'κανε νόημα πως ήταν εντάξει, μου 'κλεισε και το μάτι. Ρίχτου. Έκανε πίσω κι έσκυψε, άρχισε να φάχνει ανάμεσα στα πόδια του. Όταν σηκώθηκε ξανά, είχε στα χέρια μια πέτρα μεγαλούτσικη. Γύρισα αυτομάτως στο Φώτη, εκείνος μου 'δειξε τον αντίχειρα. Όλα άσπρα.

«Δως του, Τακούλη», φώναξα κι έστριψα το γκάζι στο τέρμα.

Η μηχανή μούγκρισε μ' όλη της τη δύναμη και το στενό βούιξε, για μια στιγμή μου φάνηκε πως θα 'βγαιναν όλοι έξω. Ο Τακούλης χτύπησε το φινιστρίνι με την πέτρα και το τζάμι έγινε θρύψαλα. Σα μέσα σ' όνειρο, τον είδα να περνάει το χέρι απ' την τρύπα κι άφησα το γκάζι, οι στροφές της μηχανής πέσανε στο ρελαντί κι η βελόνα στο στροφόμετρο ξαναγύρισε στη θέση της. Εντάξει. Ο Τακούλης άνοιξε την πόρτα και γλίστρησε στη θέση του οδηγού, έριξε το κεφάλι κάτω απ' το τιμόνι να βρει τα καλώδια. Σήκωσα τα μάτια στα μπαλκόνια, στ' αριστερά μια μπαλκονόπορτα είχε φως, στ' άλλα νέκρα. Γύρισα στο Φώτη ξανά, εκείνος κούνησε το κεφάλι αρνητικά. Κανένα πρόβλημα. Αλλά είχα ιδρώσει. Έπαιξα το πόδι που στήριζε τη μηχανή κι έφερα ασυναίσθητα το χέρι στα τσιγάρα. Ταυτόχρονα σχεδόν, σπίθες αναβοσβήσανε ανάμεσα στα χέρια του Τακούλη και το μοτέρ του αυτοκινήτου κελάηδησε. Ο Τακούλης σήκωσε χαμογελαστός το κεφάλι και βάρεσε μπουνιά στο τιμόνι. Είμαστε πρώτοι.

Άφησα τη μηχανή να τσουλήσει μπροστά και τον περίμενα να κάνει τη μανούβρα και να βγάλει τ' αμάξι στο δρόμο. Φύγαμε. Κόλλησα κι ένα τσιγάρο στο στόμα κι έριξα την ταχύτητα. Στον καθρέφτη είδα τη μουτσούνα του αυτοκινήτου να 'ρχεται πίσω μου κι ακόμα πιο πίσω τη μηχανή του Φώτη που έκλεινε τη φάλαγγα. Πετάει η ομάδα. Κάναμε δεξιά να βγούμε απ' το στενό και τράβηξα τον αναπτήρα απ' την κωλότσεπη, κράτησα τη φλόγα μπροστά στο τσιγάρο. Ύστερα το χέρι μου ξανάκανε τη διαδρομή κι ήρθε ελεύθερο πια να κολλήσει στο γκάζι. Έστριψα πρώτα τη λαβή στο τέρμα και μετά τράβηξα το τιμόνι προς τα πάνω, η βελόνα στο στροφόμετρο παλάβωσε κι η μπροστινή ρόδα βρέθηκε στον αέρα να σουζάρει.

ΒΓΗΚΑΜΕ ξανά στον κεντρικό και κατέβασα το τζάμι, άνοιξα και το ράδιο. Τ' αμάξι πήγαινε κανονικά, κανένα πρόβλημα. Κλειδαριές ασφαλείας, σου λέει μετά. Ωραία δουλειά. Το πήραμε με τη μία. Κι άμα δεν το 'χε κλειδωμένο, δεν θα του 'σπαγα και το τζάμι. Περάσαμε τις γέφυρες και το ποτάμι κι αφήσαμε πίσω μας τον Κολωνό. Ίσια πάνω, στο νταμάρι. Στον Αγιαντώνη μας έπιασε κόκκινο, αλλά ο Σταμάτης πέρασε χωρίς να κόψει, φύγαμε πίσω του κι εμείς. Ο δρόμος άδειος, αραιά και που κανένα ξέμπαρκο ταξί. Στην πλατεία ψυχή. Μόνο κάτι τύποι στο περίπτερο που διανυκτέρευε κι οι ταξιτζήδες απέναντι στην πιάτσα. Περάσαμε και τη Θηβών και πήραμε την ανηφόρα.

Το ράδιο είχε καλά κόμματια και τ' άνοιξα τέρμα, ο Σταμάτης που πήγαινε δίπλα μου, σηκώθηκε όρθιος στα πετάλια κι έκανε πως χορεύει. Ύστερα άρχισε τα κόλπα. Έκοβε ταχύτητα και μ' άφηνε να φύγω μπροστά, μετά γκάζωνε και με περνούσε με τα χέρια δεμένα πίσω απ' το κεφάλι, η μηχανή να πηγαίνει μόνη της. Χτύπαγα το κλάξον και του αναβόσβηνα τα φώτα. Δως' τα όλα. Μόνο ο Φώτης πήγαινε με το γκάζι σ' ένα σημείο σταθερό, λες κι είχε κολλήσει. Εσύ 'σαι αμίλητος και σοβαρός. Δεν κάνεις μαλακίες. Ξέρω. Πόζα και τρίχες κατσαρές. Στο τέλος πήραμε το δρόμο που έβγαζε στο βουνό και λίγο πριν μπούμε στο νταμάρι έβαλα πρώτη και πάτησα φρένο. Τράβηξα το πόδι απ' το ντεμπραγιάζ και τ' αμάξι έσβησε χοροπηδώντας. Το ράδιο βουβάθηκε μαζί με τη μηχανή και βρόντησα την πόρτα, τα γυαλάκια στο φινιστρίνι κουδουνίσανε.

«Εντάξει;» ρώτησε ο Σταμάτης.

«Εντάξει, Αρχηγέ. Αφού επιμένεις να τ' αφήσουμε εδώ πάνω».

«Ανέβα να φύγουμε», είπε. «Πού θα βρούμε καλύτερα;».

Σήκωσα τους ώμους και καβάλησα πίσω του. «Εγώ τη γνώμη μου στην είπα, αρχηγέ. Εδώ είναι σαν τη μύγα μες στο γάλα. Άσε που μπορεί να μας το κλέψουνε κιόλας», και χαμογέλασα.

Είχε γυρίσει και με κοίταγε. «Και τι ήθελες;» είπε. Να το πάμε σε καμιά γειτονιά και να σε βλέπουνε αύριο σκυμμένο κάτω απ' το τιμόνι, να φάχνεις τα καλώδια; Καλά είν' εδώ. Ε, Φώτη;» ρώτησε.

«Το ίδιο κάνει», είπε εκείνος. «Πα να φύγουμε», και μπήκε μπροστά.

Πήραμε την κατηφόρα. Δεν θα κάτσω να σε πείσω, Αρχηγέ. Σε μερικά θέματα, δεν σηκώνεις κουβέντα. Και στο φινάλε, εσύ διατάζεις. Αλλά γιατί ρωτάς τον άλλο; Δεν μπορώ να σε καταλάβω. Τον έσφιγγα απ' τη μέση κι η Αθήνα ήτανε τώρα μπροστά μας, στο πιάτο. Σαν τη βασίλισσα στα ηλεκτρονικά πουλιά, αναβόσβηνε κι αυτή τα φώτα της κι είχε γεμίσει την οθόνη. Μόνο που αυτή δεν μπορείς να την κερδίσεις. Την κοίταγα που χαμήλωνε και κρυβότανε πίσω απ' τα σπίτια που περνούσαμε, και μου 'ρθανε στο νου τ' αυριανά. Δεν είναι πως φοβάμαι, Αρχηγέ. Αλλά άμα πάει κάτι στραβά αύριο, την έχουμε βάψει. Κατάλαβες; Θα μας την πέσουνε με οβίδες και θα μας κάνουνε τα διαστημόπλοια σκόνη.

Ύστερα φτάσαμε στο κομμωτήριο και μπήκαμε ένας ένας. Όπως είχαμε φύγει. Μόνο που οι περισσότεροι την είχανε κοπανήσει και τσάμπα το κόλπο. Μαζέψαμε τους δίσκους και το πικάπ, πήραμε και τα ηχεία και τ' ανεβάσαμε στου Φώτη. Ύστερα κατεβήκαμε ξανά και πήγαμε στις μηχανές. Οι κουρτίνες στο κομμωτήριο δεν ήτανε κλεισμένες καλά κι είδα την Ελένη με τη σκούπα, η Μαίρη της κράταγε το φαράσι. Τις κοιτάξαμε για λίγο κι οι τρεις χωρίς να μιλάμε κι ύστερα ο Φώτης ανέβηκε στη μηχανή.

«Τι ώρα, αύριο;» ρώτησε.

«Δωδεκάμισι πρέπει να 'μαστε στην Εφορία», είπε ο Σταμάτης. «Δώδεκα, σου χτυπάμε το κουδούνι».

Εκείνος κούνησε το κεφάλι κι έβαλε μπρος, έριξε την ταχύτητα και τον κατάπιε το σκοτάδι.

«Πού πάει;» ρώτησα.

«Βόλτα».

«Έτσι, μόνος του;»

Σήκωσε το χέρι και με πήρε απ' τους ώμους. «Άσ' τονε, Τακούλη. Καλύτερα. Έτσι κι αλλιώς, έχουμε κι εμείς δουλειά».

«Τι δουλειά;» είπα.

«Θα το γλεντήσουμε».

«Κι άλλο; Δεν μας έφτανε το πάρτυ;».

«Θα πάμε για κανάν στηπού», είπε.

«Στηπούστηπού».

«Δεν κάνω κέφι, Αρχηγέ. Άσ' το καλύτερα».

«Θα το κάνεις για μένα».

«Δεν έχω όρεξη».

«Έλα», έκανε. «Τρώγοντας έρχεται η όρεξη».

Καβάλησα πίσω του και τον κράτησα χαλαρά απ' τη μέση. Στηπού και τρίχες κατσαρές. Δεν κάνω κέφι απόψε. Για τίποτα. Πηγαίναμε πατημένοι και σε χρόνο ρεκόρ είχαμε φτάσει στην πλατεία. Την ώρα που περνάγαμε απ' το περίπτερο, είδα τη μηχανή του Φώτη αραγμένη μπροστά, εκείνος μίλαγε στο τηλέφωνο. Σκούντησα τον Σταμάτη.

«Πού;» ρώτησε.

«Στο περίπτερο».

Έκοψε ταχύτητα και γύρισε το κεφάλι. «Θα παίρνει καμιά γκόμενα. Η κάναν στηπού», είπε κι έβαλε τα γέλια.

Έκανα πως δεν κατάλαβα κι εκείνος γκάζωσε, η πλατεία έμεινε πίσω. Περάσαμε ξανά τις γέφυρες και το ποτάμι και τραβήξαμε καρφί για την Ομόνοια κι από κει Σύνταγμα, ως το Ζάππειο. Ο Σταμάτης άφησε τη μηχανή κοντά στη μάντρα του Κήπου και με τράβηξε κάτω απ' τα δέντρα. Ήτανε θεοσκότεινα. Κάτσαμε σ' ένα παγκάκι κι ανάψαμε τσιγάρο.

«Τι περιμένουμε;» ρώτησα.

«Τον καλό μας», είπε και γέλασε.

«Τόσα γέλια, θα μας βγούνε ξυνά στο τέλος».

«Μη γρουσουζεύεις», έκανε.

Είχε ανεβάσει το 'να του πόδι στο παγκάκι, είχε ρίξει και το κεφάλι πίσω και φύσαγε τους καπνούς προς τα δέντρα. Ωραία δουλειά. Απ' το δρομάκι φάνηκε ένα ζευγαράκι σφιχταγκαλιασμένο. Το κορίτσι ήτανε μελαχροινό, με κοντά μαλλιά και μεγάλα χείλια. Ίδια η Μαίρη. Μ' έπιασε ξαφνικά ένα πράμα να σηκωθώ και να το βάλω στα πόδια. Δε λέω πως είμαι κάνας κούκλος. Εντάξει. Αλλά όχι κι έτσι. Λες και μ' έχουνε μουτζώσει. Το ζευγαράκι πέρασε από μπροστά μας και χάθηκε. Δεν κάνω κέφι απόψε. Πέταξα το τσιγάρο κι έκλεισα τα μάτια. Όταν τα ξανάνοιξα, είδα να 'ρχεται απ' το βάθος μια σκιά.

«Καλώς τα δεχτήκαμε», είπε ο Σταμάτης και πέταξε κι εκείνος το τσιγάρο του.

Ο τύπος ήτανε κοντός, με φαλακρίτσα κι ένα τσαντάκι κάτω απ' τη μασχάλη. Κανονικός. Μόνο που πήγαινε λίγο περίεργα. Μας έφτασε και πήγε να προσπεράσει, αλλά την τελευταία στιγμή στάθηκε, έβγαλε τσιγάρο απ' το τσαντάκι κι ήρθε κοντά.

«Μήπως έχετε φωτιά;»

«Φωτιές», του 'πε ο Σταμάτης και κατέβασε το πόδι απ' το παγκάκι.

Ο τύπος έσκυψε ν' ανάψει και μύρισα ένα άρωμα βαρύ, κόντεψα να ξεράσω. Θα είχε βάλει κάνα κιλό. Ο Σταμάτης μου έκανε νόημα και σήκωσα τους ώμους. Ύστερα ο τύπος τραβήχτηκε και φύσηξε τον καπνό. Το Σταμάτη τον έτρωγε με τα μάτια. Κοίταξε κι εμένα για λίγο, αλλά πήρε αμέσως το βλέμμα, σα να μην του έκανα.

«Χωράω κι εγώ;» είπε στο τέλος.

«Κανονικά», του 'πε ο Σταμάτης.

Του 'κανε χώρο και τραβήχτηκα κι εγώ. Ο τύπος στριμώχτηκε ανάμεσά μας. Αναστέναξε και κόλλησε το τσιγάρο στα χείλια.

«Έρχεστε συχνά εδώ;»

«Κανονικά» είπε πάλι ο Σταμάτης.

Ο τύπος έσκασε χαμόγελο, γύρισε σε μένα, ύστερα ξανά στο Σταμάτη. Πήγα να πάρω τσιγάρο, αλλά το μετάνιωσα. Δεν ήξερα τι να κάνω. Άρχισα να κροταλίζω τα δάχτυλα. Ο τύπος σήκωσε απότομα το χέρι κι έπιασε το μπράτσο του Σταμάτη φηλά, στο ποντίκι.

«Καλό ε;» έκανε ο Σταμάτης κι έβαλε τα γέλια.

«Καλέ πέτρα είναι» είπε ο τύπος.

«Πέτρα κι έτσι», είπε κι ο Σταμάτης.

Εμένα μ' είχανε ξεχάσει. Βρήκα ευκαιρία κι έξυσα τα σπυριά. Μ' είχε πιάσει ξαφνικά τέτοια φαγούρα, που μου 'ρχόταν να τα ματώσω. Ο Σταμάτης μου 'ριξε μια ματιά απ' το πλάι, ύστερα έσκυψε κι είπε κάτι του τύπου στ' αυτί. Εκείνος γύρισε σε μένα, κοίταξε πάλι τον Σταμάτη και κούνησε το κεφάλι αρνητικά. Του πασπάτεψε λίγο ακόμα το ποντίκι και μετά έφερε το χέρι στο τσαντάκι.

«Σου πω», έκανε ο Σταμάτης κι έσκυψε ξανά στ' αυτί του.

Τον άφησα να του πει την ιστορία κι ύστερα σηκώθηκα και πήρα το δρομάκι. Ο Σταμάτης μου φώναξε, αλλά δεν γύρισα. Παράτα με, Αρχηγέ. Ούτε κι εσύ με νιώθεις. Έβαλα το κεφάλι κάτω και πήγαινα. Εκείνος έτρεξε πίσω μου και μ' έπιασε απ' τον ώμο.

«Τι έπαθες;»

«Θέλω να φύγω».

«Σε δυο λεφτά τελειώνουμε, ρε Τακούλη».

«Ο τύπος γουστάρει εσένα», του 'πα. «Κάτσε εδώ να τα βρείτε», και τράβηξα μπροστά.

«Περίμενέ με», είπε.

Πήραμε μαζί το δρομάκι κι ο τύπος πίσω μας έβαλε τις φωνές.

«Καλέ, που πάτε;»

«Κάτσε, του 'πε ο Σταμάτης. «Πα να φέρουμε κι άλλους», κι έκανε να γελάσει αλλά είδε τη φάτσα μου και το 'κοψε. «Μην είσαι έτσι, ρε Τακούλη. Κάνω ό,τι μπορώ, ρε γαμώ. Τι ήθελες, να σε πάω να πληρώσεις; Εδώ θα τα 'παιρνες κιόλα».

Φχαριστώ, Αρχηγέ», είπα και γύρισα απ' την άλλη.

Ήρθαμε στη μηχανή και καβαλήσαμε. Ο Σταμάτης την κατέβασε απ' το πεζοδρόμιο και μπήκαμε μαρσάροντας στην Πανεπιστημίου. Τον έσφιγγα απ' τη μέση και χάζευα τις φωτεινές επιγραφές. Εκείνος έκανε σφήνες και πρόφταινε τα φανάρια. Κοίταγε ίσια μπροστά του και δεν έβγαζε άχνα. Είχε θυμώσει πάλι, αλλά όχι με μένα. Γενικά. Σε καταλαβαίνω, Αρχηγέ. Γιατί κι εγώ χάλια είμαι. Το γλεντήσαμε απόψε. Φτάνει τόσο. Μην πάθουμε και τίποτα. Στο ποτάμι μας έπιασε κόκκινο και σταθήκαμε απ' τη μεριά της εκκλησίας. Απέναντι κάτι τύποι κολλάγανε αφίσες. Κόκκινα χαρτιά με σφυροδρέπανα. Ήτανε τρεις με τα συμπράγκαλα κι ένας πιο κει για τσίλιες.

«Κοίτα, Αρχηγέ», είπα και τον σκούντησα.

Εκείνος κούνησε το κεφάλι. «Ξενέρωτοι», είπε. «Μια ζωή χαρτιά και πινέλα. Νομίζουνε πως κάτι κάνουνε. Δωσ' μου μια οργάνωση απ' αυτές που καθαρίζουνε χαφιέδες, να σου φάω τον πατέρα της Ελένης, πρώτο και καλύτερο». Ύστερα γύρισε και με κοίταξε. «Δεν πα 'να γαμηθούνε ρε Τακούλη. Καλύτερα μόνοι μας. Για πάρτη μας».

Το φανάρι είχε γίνει πράσινο και γκάζωσε, οι τύποι μείνανε πίσω. Καλό κόλλημα. Περάσαμε μια βόλτα απ' το κομμωτήριο, αλλά δεν υπήρχε ψυχή. Σιγά μη σε περίμενε. Αρχηγέ. Αυτή θα σου κρατάει μούτρα μια βδομάδα. Θα δεις. Κι η μηχανή του Φώτη έλειπε απ' την είσοδο. Ποιος ξέρει πού γυρνάει. Μόνο στη Μαίρη κάνει τον εντάξει. Σοβαρός και τρίχες κατσαρές. Φτάσαμε σπίτι κι ο Σταμάτης έσβησε τη μηχανή, με περίμενε να κατέβω. Ήτανε σκοτεινά κι είχε ησυχία. Πότε πότε κανά ροχαλητό ξέφευγε απ' τα ανοιχτά παράθυρα. Σήκωσε το χέρι και τ' ακούμπησε στον ώμο μου.

«Όλα θα πάνε καλά αύριο», είπε κι ήταν σα να το 'λεγε στον εαυτό του. Για πρώτη φορά, μου πέρασε απ' το μυαλό πως μπορεί και να μην το πίστευε.

«Καληνύχτα, Αρχηγέ», είπα μόνο.

«Καληνύχτα», είπε κι εκείνος. «Όνειρα γλυκά».

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΜΙΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

● *Από τον Θωμά Δρίτσιο πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στο τχ. 297 στο αφιέρωμα για τον Δ. Χατζή και συγκεκριμένα για το βιβλίο που, κυκλοφόρησε το 1973 για τη δικτατορία στην Ελλάδα. Για το αθέλητο λάθος μας ελπίζουμε στην κατανόηση του φίλου Θ. Δρίτσιου και των αναγνωστών.*

Αγαπητοί φίλοι του «ΑΝΤΙ».

Να γράψεις βιβλίο στο εξωτερικό *στα χρόνια της χούντας και για τη χούντα* και για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας και καταναγκασμού να συγκατανεύεις να κυκλοφορήσει χωρίς το όνομά σου —αυτό είναι «κάτι» που έχει την «εύλογη» εξήγησή του. Ν' αποκρύπτεται όμως το όνομα του πραγματικού συγγραφέα (ή, έστω, συνσυγγραφέα) και να υποκλέπτεται έτσι η πατρότητα του βιβλίου *και τώρα, εδώ, στην Ελλάδα*, είναι γεγονός που εξεγείρει κάθε συνείδηση.

Αυτό συνέβη και με μένα, όταν στο ενδιαφέρον αφιέρωμα του «ΑΝΤΙ» για τον μεγάλο και αξέχαστο *Δημήτρη Χατζή*, (τεύχος 297, σελίδα 23 —κορυφή) διάβασα με έκπληξη, ότι ο Δ. Χατζής «... στα 1973, κυκλοφόρησε *μαζί με τον Θανάση Χατζή ένα βιβλίο για την δικτατορία στην Ελλάδα*».

Η πληροφόρηση αυτή είναι *απόλυτα ανακριβής*. Με αφορά δε προσωπικά, με θίγει και με ζημιώνει σαν συγγραφέα και γι' αυτό σας απασχολώ με τα όσα ακολουθούν.

Κυκλοφόρησε, βέβαια, στα ουγγρικά, από τον εκδοτικό Europa και με το όνομα του Δημήτρη Χατζή, το θαυμάσιο, με πλούσια εικονογράφιση, βιβλίο - ντοκουμέντο με τίτλο «*Η ελληνική δικτατορία*» ("A görög diktatura").

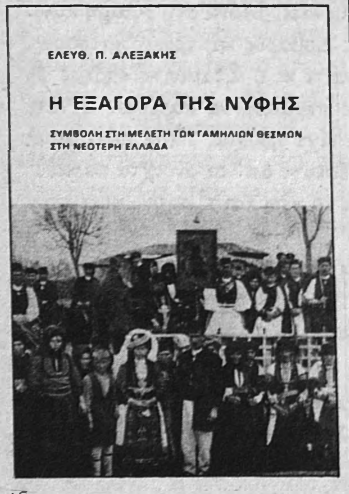

Με το βιβλίο αυτό όμως ο Θανάσης Χατζής δεν είχε καμιά μα εντελώς καμιά σχέση. Και ο πρώτος που θα διέψευδε τον ανακριβή ισχυρισμό θα ήταν ο αείμνηστος βετεράνος αγωνιστής και συγγραφέας του πολύτομου βιβλίου «*Η νικηφόρα επανάσταση που χάθηκε*».

Το πρώτο, λοιπόν, που παρακαλώ ν' αποκατασταθεί είναι τούτο: μαζί με τον Δημήτρη Χατζή συνσυγγραφέας του βιβλίου «Η ελληνική δικτατορία» είναι όχι ο Θανάσης Χατζής, αλλά ο γνωστός και σε σας *Θωμάς Δρίτσιος*, βετεράνος αγωνιστής, δημοσιογράφος και συγγραφέας σειράς βιβλίων για τους πολιτικούς πρόσφυγες, «*Από τον Γράμμο στην πολιτική προσφυγιά*», εκδόσεις «Δωρικός», «Γιατί με σκοτώνεις, σύντροφε», «Η εξέγερση της Τασκένδης» εκδόσεις «ΓΛΑΡΟΣ», που εμφάνισε κατά καιρούς και διαφήμισε και το περιοδικό σας.

Αποδείξεις;

Μία μόνο από τις πολλές που υπάρχουν:

Στον πρόλογο της ουγγρικής έκδοσης του βιβλίου (εσωκλείω τη σχετική παράγραφο) δηλώνεται κατηγορηματικά από τον Δημ. Χατζή (με σκόπιμη αποσιώπιση όμως της πλήρους αλήθειας) ότι:

«... η σύνθεση και η προετοιμασία του βιβλίου αυτού, θα ήταν αδιανόητη χωρίς τη συνεργασία του φίλου και συμπατριώτη μου *Θωμά Δρίτσιου*, τον οποίο θεωρώ συνσυγγραφέα μου (Tars Szevzó) με πλήρη δικαιώματα...»

Υπογραμμίστηκε πιο πάνω το «τουλάχιστο συγγραφέας» γιατί, όπως θα μπορούσε να αποδειχθεί από μια εκτενέστερη έκθεση του θέματος, *ο Θωμάς Δρίτσιος* είναι όχι μόνο «συνσυγγραφέας» αλλά *ο κύριος συντελεστής του βιβλίου*, ο δε Δημήτρης Χατζής επιμελητής και «μεσάζων» για την έκδοσή του.

Το ιστορικό και οι όροι της έκδοσης του βιβλίου αυτού, όπως και το τεχνητό μπέρδεμα της πατρότητάς του μέχρι και σήμερα έχει την θλιβερή του πλευρά με γενικότερη εφαρμογή, συναρτάται άμεσα με τους διωγμούς αγωνιστών που δεν αποδέχονται το ζυγό της σταλινικής ηγεσίας του ΚΚΕ και είναι απότοκο του ανελεύθερου καθεστώτος υπό το οποίο ζήσαμε και σαν πολιτικοί πρόσφυγες στον υπαρκτό «σοσιαλισμό».

Οι λεπτομέρειες θα κούραζαν τους αναγνώστες και θα σήμαιναν κατάχρηση του χώρου. Σύντομα λοιπόν.

Κάποτε στα χρόνια της χούντας τα ουγγρικά Εκδοτικά Σύνορα, προς τιμή του, πρότεινε στο Δ. Χατζή (μόνιμο και πολύτιμο συνεργάτη του) την έκδοση βιβλίου για την δικτατορία των Ελλήνων Συνταγματαρχών. Ο Δ. Χατζής συζήτησε σα φίλος μαζί μου το θέμα και συμφωνήσαμε στα εξής: Ο Δ. Χατζής θ' αποδεχόταν την πρόταση αλλά μόνον με τον προσυμφωνημένο μεταξύ μας όρο, ότι αυτός θα εμφανίζονταν μόνο τυπικά σαν συγγραφέας του βιβλίου ενώ τη συγγραφή του θα την αναλάμβανα αποκλειστικά σχεδόν εγώ. Και όχι μόνο γιατί, με δουλειά μυρμηγκιού, εγώ είχα ήδη συγκεντρώσει κι επεξεργαζόμουν αρκετό υλικό για τη χούντα, αλλά και γιατί ο ίδιος ο Δ. Χατζής δεν διέθετε τότε τον απαιτούμενο ελεύθερο χρόνο.

Και για τους δύο μας προείχε να εκδοθεί στο εξωτερικό ένα αντιχουντικό βιβλίο. Και για ό,τι αφορούσε εμένα προσωπικά, δεν έμπαινε καν (και δεν μπήκε) θέμα αναγραφής του ονόματός μου στο βιβλίο.

Έτσι και έγινε.

Για τον φόβο των ιουδαίων, στην προετοιμασία της έκδοσης τηρήθηκε απόλυτη μυστικότητα. Και μόνο όταν κυκλοφόρησε το πήρε χαμπάρι ο Κολιγιάννης, που διαμαρτυρήθηκε έντονα στους ούγγρους γιατί κυκλοφόρησαν «εν αγνοία του» βιβλίο των αναθεωρητών Θ. Δρίτσιου και Δ. Χατζή

Και να σταματήσει μεν την κυκλοφορία του βιβλίου ήταν πια κάτι ανώτερο από τις δυνάμεις του.

Επενέβη όμως στον Οργανισμό που διακινεί στη διεθνή αγορά τις ουγγρικές εκδόσεις και, προς μεγάλη ζημιά του αντιχουντικού αγώνα, ματαίωσε τη μετάφραση και κυκλοφορία του βιβλίου σε άλλες χώρες.

Θα ερωτηθεί ίσως κανείς:

Γιατί προτιμήθηκε να εμφανίζεται στο βιβλίο σαν συγγραφέας μόνο ο Δ. Χατζής και όχι και γω;

Γιατί, όπως προαναφέρθηκε, *έτσι συμφωνήθηκε για να διευκολυνθεί η έκδοση του βιλίου.*

Συνεπάγεται τότε το εξής:

Στα χρόνια εκείνα της οξυμένης ιδεολογικής πάλης στο ΚΚΕ, ο Χατζής «προσφέρονταν» καλύτερα από μένα να εμφανιστεί σαν συγγραφέας του βιβλίου. Αν και αντιδογματικός και αυτός δεν είχε έρθει ακόμα ως τότε σε ανοιχτή αντιπαράθεση ούτε με την ελληνική ούτε με την ουγγρική ηγεσία.

Ήταν, δηλαδή, «αποδεκτός» ακόμα.

Δεν συνέβαινε το ίδιο με την αφεντιά μου που για καθαρά ιδεολογικούς λόγους ήρθα σε ανοιχτή ρήξη με το κατεστημένο, ήμουν ανεπιθύμητος σ' αυτό, τελούσα υπό διωγμό. Και μια ενδεχόμενη αναγραφή του ονόματός μου στο βιβλίο θα οδηγούσε στη βέβαιη ματαίωση της έκδοσής του, πράγμα που απευχόμασταν και οι δύο.

Ο Χατζής, λοιπόν, (παρά την επιθυμία του), ο «κατά συνθήκη» συγγραφέας στην προμετωπίδα του βιβλίου και ο Θ. Δρίτσιος, ο πραγματικός συγγραφέας, καταναγκασμένος ν' αρκεστεί σε απλή και φοβισμένη μνημόνευσή του στην ακροτελευταία παράγραφο του προλόγου.

Σε τέτοιους εξωφρενισμούς και σε τέτοιες αθλιότητες οδηγεί ο σταλινισμός και το δόγμα.

Ας μη τις συντηρούν όμως, και ας μην τις αναπαράγουν μερικοί, έστω από άγνοια και αμέλεια.

Αθήνα 24.8.1985

Με πολλή εκτίμηση
Θωμάς Δρίτσιος
(Αθήνα, Μαυρομιχάλη 190, τηλ. 64.35.502)

ΥΓ. Με τον Δ. Χατζή συμφωνήσαμε και για άλλα ζητήματα σχετικά με το βιβλίο. Συμφωνήσαμε για παράδειγμα, πως όταν και εάν μας δοθεί η δυνατότητα ελεύθερων επιλογών θα το εκδίδαμε και στα ελληνικά με το πλήρες ιστορικό της συγγραφής και έκδοσής του στα ουγγρικά *και φυσικά, με τα ονόματά μας πλάι - πλάι.*

Κρίμα που λόγοι υγείας, το οικονομικό και άλλες προτεραιότητες δεν επέτρεψαν μια τέτοια έκδοση που θα 'δινε απάντηση και στο θέμα της πατρότητας του βιβλίου.

Σαν ένας από τους λιγοστούς «καλούς» —ελπίζω— φίλους του Δ. Χατζή στην αναγκαστική ξενητειά θα είχα να προσθέσω και εγώ μερικά πράγματα στο αφιέρωμά του. Για λόγους υγείας το αφίνω όμως για άλλους.

ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΗ

● *Ο αναγνώστης μας Θ. Φωσκαρίνης μας έστειλε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στη συνέντευξη της κ. Ελένης Αρβελέρ - Γλύκατζη στο περιοδικό «Τέταρτο».*

Αγαπητό Αντί,

Πέρα από κάθε λογής διαφωνίες θα συμφωνείς, φαντάζομαι, πως με το «Τέταρτο» είμαστε υπόχρεοι στον Μ. Χατζιδάκι για πολλά. Χώρια όμως απ' όλα τ' άλλα θα πρέπει επίσης, να τον ευγνωμονούμε γιατί το περιοδικό αυτό δεν μας γνωρίζει μόνον εκείνες τις αξίες που έμεναν μέχρι τώρα άγνωστες, αλλά και γιατί μας αποκαλύπτει το αληθινό πρόσωπο εκείνων που είχαμε από άγνοια απαράδεκτα υπερτιμήσει. Θα έχεις υπόψιν σου βέβαια τη συνέντευξη της κ. Ελένης Αρβελέρ - Γλύκατζη, που δημοσιεύτηκε στο πέμπτο τεύχος. Η «ελληνίδα» αυτή, που ζει στο Παρίσι, με θέσεις, τιμές και κύρος, και είναι για τον τόπο μας επίσης ένα δημόσιο πρόσωπο, για το οποίο μέχρι πριν αισθανόμασταν και εθνική υπερηφάνεια εκδηλώνει σ' αυτή τη συνέντευξη του κ. Τσαγκαρουσιάνου πολύ αξιοπρό-

σεχτες ευαισθησίες: δέχεται να μιλήσει λίγο για το ΠΑΣΟΚ «παρόλο που η θέση της είναι δύσκολη», (το αναφέρει δυο φορές), και «δεν έχει καμιά σχέση με τα ελληνικά πράγματα». Ενοχλείται που οι έλληνες αντιπρόσωποι στην ΕΟΚ δεν δέχονται να παραιτηθούν από τα ελληνικά συμφέροντα. Ενισχύει την ιδέα της πολιτιστικής πρωτεύουσας, αν και δέχεται πως είναι «βλακώδης», (τότε γιατί το κάνει μήπως πάλι εξαιτίας της θέσης της;) Ευαισθητοποιείται μπρος στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία που δοκιμάζονται στο ανατολικό μπλοκ. Γοητεύεται από τη βασίλισσα Σοφία «μια κοπελιά πρώτης γραμμής» (γιατί βλέπετε δεν έχει γνωρίσει ως τώρα άλλον αξιόλογο Έλληνα ή Ελληνίδα). Δεν μιλά καθόλου για την επιστήμη της (γι' αυτά θα μιλάμε τώρα;) καταλήγει όμως, σαν γνήσιος επιστήμων κι εκπαιδευτικός της εποχής μας να δηλώσει ότι θυμώνει όταν δημοσιεύονται κριτικές δυσμενείς για τα βιβλία της και οι οποίες «έχουν δίκιο». «Φοβάμαι ότι αν συναντήσω στο δρόμο κάποιον που μου έκανε κακή κριτική θα τον φάει το μαύρο σκοτάδι, γιατί είμαι και παθιασμένος άνθρωπος. Γιατί (...) στη θέση που είμαι τώρα, μπορώ άθελά μου (γέλια), να κάνω καλό ή κακό (...) μπροστά σ' ένα νέο, που για να κάνει το κομμάτι του έγραψε για την Αρβελέρ αυτό ή εκείνο», είναι τα παραδειγματικά, τα αξιομνημόνευτα λόγια της.

Η κυρία αυτή μαθαίνουμε πως έχει την εκτίμηση του Προέδρου Μιττεράν κατέχει τη θέση του Γενικού Πρυτάνεως των Πανεπιστημίων της Γαλλίας επίσης τη φήμη σπουδαίου βυζαντινολόγου! Δυστυχώς όμως της λείπει ακόμη η συνείδηση του επιστημονικού και πολιτιστικού μέτρου που οφείλει να έχει, νομίζω, όταν μιλά δημόσια σαν ένας υπεύθυνος άνθρωπος και διακεκριμένος επιστήμων.

Ωστόσο και μετά απ' όλα αυτά τα ζοφερά μπορεί κανείς να καταλήξει και σ' ένα ευχάριστο συμπέρασμα: Ώστε λοιπόν δεν συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα των καιρών μας άνθρωποι με θέσεις και αξιώματα να διαπιστώνουμε ότι στην πραγματικότητα είναι πρόσωπα ανάξια λόγου. Συμβαίνει και στη Γαλλία και μάλιστα μπορεί να είναι και Πρυτάνεις!

Η κυρία αυτή αποτελεί το παράδειγμα μιας «ελληνίδας» που πρέπει (το ελπίζουμε και το ευχόμαστε ολόψυχα), να μείνει για πάντα στο Παρίσι. «Ένας φίλος» της κ. Αρβελέρ «που ξεχνάει ότι του πονάει το μάτι από μια βουτιά που έκανε λίγο πριν (γέλια)».

Ελπίζοντας πως το «Αντί» αν δεν πάρει θέση τουλάχιστον θα δημοσιεύσει αυτή τη γνώμη.

Φιλικά
Θάνος Φωσκαρίνης

ΚΑΙ Η ΜΟΝΑΞΙΑ;

● *Με αφορμή στήλη περιοδικού της «αστικής κουλτούρας», όπως το χαρακτηρίζει, μας γράφει για τη μοναξιά ο αναγνώστης μας Σπύρος Θεοδώρου:*

Αγαπητό Αντί,

Είναι το γνωστό θέμα της ανθρώπινης επικοινωνίας, μέσα στον αστικό μας κόσμο, το θέμα της μοναξιάς. Έχω διαβάσει χιλιάδες γράμματα αυτού του είδους, και αναρωτιέμαι αν υπάρχει καθόλου επικοινωνία μεταξύ μας σήμερα. Μπορεί να πει κανείς, χωρίς να είναι καθόλου υπερβολή, ότι ζούμε σ' έναν πλανήτη με 4 δισεκατομμύρια μοναχικούς ανθρώπους. Που παρ' όλους τους αγώνες τους για την ελευθερία τη δικαιοσύνη, το απαρτχάιντ, την Αιθιοπία (αλήθεια ποιος τη θυμάται πια) το aids, και τούς εξοπλισμούς, παρόλη την αθρόα προσέλευσή τους στα γήπεδα, τις συναυλίες - Μαμούθ, τις Ντισκοτέκ, ή τις πολιτικές και πολιτιστικές συγκεντρώσεις, εν τούτοις παραμένουν μέσα στη μοναξιά τους. Ίσως αυτό που σκέπτομαι να μην είναι πολύ σωστό, αλλά όλη αυτή η πολιτική και πολιτιστική ενημέρωση, δεν ωφελεί τελικά σε τίποτα. Πόσοι άνθρωποι διαβάζουν το Αντί. Ας πούμε 50 χιλιάδες. 50.000 άγνωστοι. Και σε σας και μεταξύ τους. Εκτός από μερικές παρεούλες λίγων σχετικά δραστήριων ατόμων, η μεγάλη μάζα ζει μέσα στη μοναξιά της. Υπάρχει μπόλικη φλυαρία, πολλές καλές ιδέες, αλλά πέραν αυτού, τίποτα άλλο. Μπορείτε να μου πείτε πως αυτό είναι δικό τους πρόβλημα, όμως δεν είναι έτσι. Πώς θα πλησιάσουμε ο ένας τον άλλον; Με το ν' αγοράζουμε περιοδικά; Με το να πηγαίνουμε στα γήπεδα; τις πολιτικές συγκεντρώσεις; τον κινηματογράφο; Είμαστε κλεισμένοι μέσα στο στρατόπεδο του εαυτού μας, και το «δεν μ' ενδιαφέρει εμένα» έχει γίνει τρόπος ζωής. Εγώ νομίζω πως η έλλειψη επικοινωνίας είναι η αρρώστεια του 20ου αιώνα, και το πιο μεγάλο του πρόβλημα. Εσείς;

Με εκτίμηση
Σπύρος Θεοδώρου

Σ.Σ.: Να προσθέσουμε ερωτήματα; Να είναι πράγματι η έλλειψη επικοινωνίας η αρρώστια του 20ου αιώνα; Πιθανόν. Πάντως έγκαιρα ένα σύνθημα στους τοίχους μας είχε προειδοποιήσει: «Εκτός από τον ιμπεριαλισμό υπάρχει και η μοναξιά...».

ΔΙΟΝΥΣΗ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

διηγήματα
σελ. 87 δρχ. 200

μυθιστόρημα
σελ. 181 δρχ. 350

μυθιστόρημα
σελ. 121 δρχ. 250

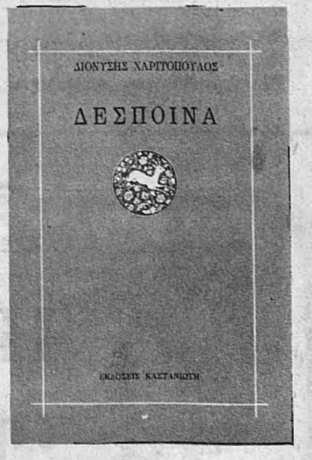

νουβέλα
σελ. 50 δρχ. 200

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζωοδ. Πηγής 3 Αθήνα 106 78 Τηλ. 3603 234, 3601 331

κυκλοφόρησε τό τεῦχος 69-70
τοῦ **ΠΟΛΙΤΗ**

Μελέτες τοῦ **Λάκη Δεδουσόπουλου** γιά τήν «ἁπλή ἐμπορευματική παραγωγή», τοῦ **Λεωνίδα Λουλούδη** γιά τόν «Γεωργικό ἐκσυγχρονισμό», τοῦ **Γιάννη Σακέλλη** γιά τίς «Ἐσωτερικές ἀγορές ἐργασίας», τοῦ **Γ. Δημητρίου** μιά κριτική ἀπόψεων τοῦ **Α. Ζαχαρέα** καί τοῦ **Θ. Νικολαΐδη** ἕνα ἱστορικό τῶν περιπετειῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου στήν ΕΣΣΔ μέ τήν ἐπικράτηση τοῦ σταλινισμοῦ. Τέλος ἕδοκίμιο τοῦ Ἄγγλου Μαρξιστή ἱστορικοῦ **G.E.M. de St. Croix** γιά τόν Κ. Μάρξ καί τή μελέτη τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ποιήματα τῶν **Κυριάκου Χαραλαμπίδη, Γιάννη Ὑφαντῆ** καί **Γρηγόρη Μανιαδάκη.** Μιά μελέτη τοῦ **Γιάννη Δάλλα** γιά τήν ποίηση τοῦ Μανόλη Ἀναγνωστάκη. Ἕνα παλιό καί ἄγνωστο κείμενο τοῦ ἀξέχαστου **Δημήτρη Χατζῆ** γιά τό πρόβλημα τῆς «Συνέχειας» (τῶν τριῶν περιόδων τοῦ ἑλληνισμοῦ). Μιά συζήτηση τῶν θεωρητικῶν τῆς λογοτεχνίας **Μάρκ Φυμαρολί** καί **Ζεράρ Ζενέτ** γιά τήν «νέα κριτική».

•

Ὁ **Βίλλυ Μπένιγκ** ἀναλύει τά τοῦ «σοσιαλιστικοῦ δράματος» στήν Ἀνατολική Γερμανία. Ὁ **Γιῶργος Γιαννουλόπουλος** ἀναλύει τίς ἀπόψεις τοῦ Τόνυ Μπένετ στό βιβλίο του «Μαρξισμός καί φορμαλισμός» καί ἡ **Ἑλένη Γιαννακάκη** σχολιάζει πτυχές τῆς «Πλωτῆς Πόλης τῆς Μάρως Δούκα».

Εσεῖς ἀποκτήσατε

«Κάτι το ωραίον»;

Ἕνα βιβλίο ντοκουμέντο:

Η περιήγηση στη νεοελληνική κακογουστιά

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Η ιστορία της Λιλής που είχε ίσκιο αγοριού

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία.

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΥΛΙ

● *Ο Β. Χαρίσης επανέρχεται στη συζήτηση για τη σκοπιμότητα και το χαρακτήρα των έργων στο Σούλι:*

Κύριε Διευθυντά,

Στο τεύχος 298/30-8-85 του περιοδικού «Αντί» δημοσιεύτηκε επιστολή του κ. Δ. Κωνστάντιου σε απάντηση επιστολής μου που αφορούσε άρθρο του σχετικό με τη διαμόρφωση στο μεσοχώρι του Σουλίου. (Βλ. «Αντί» τχ. 284, 293).

Στην επιστολή του αυτή ο κ. Δ.Κ. ξεχνώντας κάπως το Σούλι προσπαθεί να στοιχειοθετήσει την προσωπική μου ταυτότητα με χαρακτηρισμούς όπως: δράστης, διαστρεβλωτής, συκοφάντης, μελετητής με εργολαβικό πνεύμα, θητεύσας σε κάθε είδους σκοπιμότητες, άφωνος και άκριτος δημόσιος υπάλληλος, μωρός, αρχιτεκτων λύσεων του ποδαριού κ.ά.

Με άλλη του πράξη ως «επαΐων» σύμβουλος του Δήμου Ιωαννιτών σχεδόν σύγχρονη —τι σύμπτωση...— κρίνει ότι «δεν προκύπτει... εμπειρία...» μου σε θέματα μελέτης και κυρίως αποτυπώσεις παραδοσιακών Γιαννιώτικων κτισμάτων.

Κατά την άποψή μου αν η στάση αυτή του κ. Δ.Κ. δεν είναι το φυσικό του γνώρισμα ή αν δεν είναι «βολόδερμα» —αντίδραση χωρίς αυτοέλεγχο— τότε δεν μπορεί παρά να είναι ανόητη. Γιατί, αφού πιστεύει όσα λέει μπορούσε να παραπέμψει σε πλήθος από αυθεντικές μαρτυρίες —έργα μου όπως: μελέτες, οικοδομήματα, δημοσιεύσεις κτλ.— χωρίς τον κίνδυνο να φανεί «επαΐων» συκοφάντης.

Σχετικά, τέλος, με τη «λεβεντιά» του να ασκεί ενυπόγραφη κριτική— σημ.: ετεροχρονισμένα κατά 3-4 χρόνια από την πραγματοποίηση του έργου— τον πληροφορώ ότι αυτό στην Ήπειρο το λένε κουτοπονηριά...

Φαίνεται όμως πως με τον κ. Δ.Κ. μας διακρίνουν διαφορές πιο ουσιαστικές όπως, στην αντίληψη ως προς τον τρόπο προσέγγισης του περιεχομένου ενός ιστορικού χώρου.

Πίστις μου είναι πως μόνη η γνώση των στοιχείων του ιστορικού χώρου ως μέσου προσέγγισης, είναι ανεπαρκής για την ανακάλυψη και κατανόηση του περιεχομένου του με την έννοια της ουσίας και της αλήθειας. Πιστεύω πως η ορθολογική ανάλυση και σύνθεση των στοιχείων της γνώσης χωρίς την προσέγγιση του συγκινησιακού περιεχομένου και την εκτίμηση των παρορμήσεων που προκαλεί —ως δημιουργικών και μορφοποιητικών δυνάμεων— απουσιοποιεί το περιεχόμενο του ιστορικού χώρου. Μας χρειάζεται, με άλλα λόγια, μια στάση —κατά τον όρο του L. Strauss— «υπερορθολογισμού». Δηλαδή πέρα από την «εντριφή» σε βιβλιογραφικές σημειώσεις και παραπομπές, το ζύμωμα με τον τόπο —τον άνθρωπο και το χώρο— στο βάθος των ακατάλυτων δυνάμεων και των ιστορικών διαστάσεών του.

Έτσι κρίνω πως η κουβέντα με τους αυτόχθονες κατοίκους του ιστορικού χώρου κάτι έχει να αποκαλύψει, το περπάτημα πάνω κάτω στο χώρο πολλά μπορεί να μαρτυρήσει και πως τα σχεδιάσματα —σκίτσα κτλ.— μέσα από την υπερβατική λειτουργία της τέχνης, βοηθούν στη θεώρηση του άφανου που είναι σημαντικότερο του φανερού.

Αν λοιπόν, τα δημοτικά τραγούδια του Σουλίου και τα λόγια του Τζαβέλλα είναι «πατριωτικά λογίδρια», τα περπατήματα του χώρου είναι «τουριστικοί περίπατοι» και η προσπάθεια συγκινησιακής προσέγγισης είναι «συναισθηματική ωραιολογία», όπως μου καταλογίζει ο κ. Δ.Κ., οι αναγνώστες ας κρίνουν.

Κύριε διευθυντά, αισθάνομαι ότι μπορεί και να κάνω κατάχρηση της φιλοξενίας του «Αντί» και μάλιστα με ποιότητες που δεν μου πάνε. Γι' αυτό με τις ευχαριστίες μου δηλώνω ότι δεν πρόκειται να επανέλθω.

Φιλικά
Βασίλης Χαρίσης

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΒΡΑΔΥΝΤΙΚΟ ΥΓΡΟ

● *Από τον χημικό Σ. Μαλεφάκη πήραμε την επιστολή που ακολουθεί.*

Κύριε διευθυντά,

Έχω παρακολουθήσει στο περιοδικό σας τα κατά καιρούς δημοσιεύματα και παρατηρήσεις σχετικά με τη χρήση του ελληνικού επιβραδυντικού πυρκαγιών δασών. Δεν είναι όμως δυνατό να συνεχίζεται αυτή η μονόπλευρη πληροφόρηση σε βάρος ενός τόσο σοβαρού θέματος. Με αφορμή το δημοσίευμά σας «Δάση και ελληνικό αλαλούμ» του «Αντί», τεύχος 299 /13.9.85, σαν έλληνας πολίτης και σαν μελετητής του ελληνικού επιβραδυντικού NSP 200, σας γνωρίζω τα παρακάτω:

1. Όμοια επιστολή έστειλε ο κ. Αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Άμυνας στο «Ποντίκι» που έχει δημοσιευτεί!
2. Δεν θέλησα να απαντήσω μέσω του Τύπου στον κ. Αναπληρωτή Υπουργό. Απάντησα όμως με επιστολή μου, που τον ενημέρωνα σχετικά.
3. Την επιστολή μου αυτή κοινοποίησα για ενημέρωση σε αρμόδια Υπουργεία και στην Πολιτική Ηγεσία του Υπουργείου Γεωργίας.
4. Αντίγραφο της επιστολής μου αυτής σας στέλνω, όπως και σχετικό ενημερωτικό σημείωμα, που ζητήθηκε από την Πολιτική Ηγεσία του Υπ. Γεωργίας και αναφέρεται σε σχετικά δημοσιεύματα του Τύπου και σε σχετικά έγγραφα που τέθηκαν υπόψη μου.
5. Το ελληνικό επιβραδυντικό

δεν καταστρέφει τα αεροπλάνα. Τα άσχετα όμως δημοσιεύματα δυναμιτίζουν κάθε φιλότιμη προσπάθεια, που αποβλέπει στην αξιοποίηση βασικών πρώτων υλών που παράγει ο τόπος μας, για εξοικονόμηση συναλλάγματος και εξαγωγή γνώσεων. Η παραγωγή ελληνικών αλεξίπυρων πρόσθετων απέβλεπε και αποβλέπει σ' αυτό, μακριά από οφίτσια και ιδιαίτερες οικονομικές απολαβές.

6. Προσφέραμε τη σύνθεση του NSP -200 στο Υπουργείο Γεωργίας, που μετά από μια χρονοβόρα δοκιμαστική χρήση προέβει στην παραγωγή του. Το NSP -200 χρησιμοποιείται από το 1983, όπως χρησιμοποιήθηκε και το 1985 εντατικά από τα πολωνικά αεροπλάνα αλλά και από το μοναδικό αεροπλάνο C -130 με σύστημα Maffs.

7. Αν έπεφτε το ελληνικό επιβραδυντικό με σύστημα Maffs, πιστεύω ότι θα είχαν σωθεί μεγάλες εκτάσεις που κάηκαν, ιδιαίτερα στην περιοχή Μάνδρας, Αττικής.

8. Είναι απορίας άξιο, γιατί δεν ζήτησε να ενημερωθεί ο κ. Αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Άμυνας από εκείνον που θέλησε και έκανε μια αρχή σε ένα καυτό για τον τόπο μας θέμα, όπως και κάθε ενδιαφερόμενη Υπηρεσία ή άτομο.

9. Με λύπη μου αντιμετώπισα και αντιμετωπίζω κατηγορίες και αφορισμούς στην προσπάθειά μου αυτή, που βασικά στόχευαν στην εισαγωγή ενός ακατάλληλου, μειωμένης απόδοσης υγρού επιβραδυντικού προέλευσης Γαλλίας, χωρίς έρευνα και τεχνικές προδιαγραφές, με περιεκτικότητα σε νερό 53% και αδρανή 10%, στην τιμή των 88.000 δρχ. ανά τόνο.

10. Ο κ. Αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Άμυνας ζήτησε ενημέρωση από τον χημικό της Πολεμικής Βιομηχανίας κ. Πρεβεδουράκη, που δεν είχε αρμοδιότητα και δεν γνώριζε το θέμα, και ο οποίος έρχεται τώρα να μας πει ότι το εισαχθέν Inigral δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ στη Γαλλία με σύστημα Maffs.

11. Το Inigral είναι ίσως το πρώτο βήμα για να επακολουθήσει άλλη πρόταση εισαγωγής κάποιου άλλου επιβραδυντικού πιθανόν Αμερικής ή Ευρώπης.

12. Σας πληροφορώ ότι στη χώρα μας και από τον υποφαινόμενο έχει μελετηθεί μια σειρά αλεξίπυρων πρόσθετων, που χρησιμοποιούνται στη σύνθεση ελληνικών επιβραδυντικών βάσεως θειικών ή φωσφορικών κτλ. αλάτων και έχουν μελετηθεί ως προς την διαβρωτικότητα, αποτελεσματικότητα και τοξικότητά τους σε ζωικούς και φυτικούς οργανισμούς.

Κύριε διευθυντά,

Θα μπορούσα να γράψω, να ενημερώσω και να δώσω δείγματα της εργασίας μου αυτής σε κάθε αρμόδια Υπηρεσία, αλλά όχι σε οργανωμένα συμφέροντα.

Σ. Μαλεφάκης
Χημικός

Σ.Σ. Η επιστολή του ΑΝΥΘΕΑ κ. Α. Δροσογιάννη που δημοσιεύσαμε στο τχ. 299 δεν ανέτρεπε ουσιαστικά τα ζητήματα που θέσαμε για την κατάσβεση των πυρκαγιών και τη χρήση του επιβραδυντικού υγρού. Αυτό άλλωστε το είχαμε σημειώσει και είχαμε τονίσει την ανάγκη να υπάρξει επιτέλους μια συγκριμμένη πολιτική σ' αυτό το θέμα.

Να λοιπόν που τώρα φαίνεται ότι ενώ έχουμε δυνατότητες να κατασκευάσουμε ελληνικό επιβραδυντικό υγρό, εμείς εισάγουμε από το εξωτερικό με 88.000 δρχ. τον τόνο!

Από την άλλη μεριά όμως είναι ακόμα αδιευκρίνιστο από την έρευνα και τον πειραματισμό ο βαθμός διάβρωσης των χάλκινων τμημάτων του αεροπλάνου από τη χρήση του ελληνικού επιβραδυντικού υγρού. Σ' αυτό, ο κ. Μαλεφάκης δεν είναι σαφής.

ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΟΣ ΠΑΙΔΟΤΟΠΟΣ ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΥ

Για όσους έχουν παιδιά από 2 ως 5 χρόνων

- Αν έχετε αποφασίσει να πάτε το παιδί σας σε παιδικό σταθμό που όμως να 'χει «ταυτότητα».
- Αν σας ενδιαφέρει να έχετε μια προσωπική, άμεση και καθημερινή γνώση για το πώς περνάει το παιδί σας τη μέρα του και δεν σας αρκεί να το «παρκάρετε» κάπου.
- Αν ακόμα σας ενδιαφέρει να έχετε ένα λόγο στο πώς θα αναπτυχθεί το παιδί σας πιο δημιουργικά και δεν αφήνεστε καρτερικά στην τύχη και στην καθημερινή ρουτίνα.

Τότε θα συμφωνήσετε με την προσπάθειά μας.

- Είμαστε οι γονείς και οι παιδαγωγοί του αυτοδιαχειριζόμενου παιδότοπου Λυκαβηττού και σας περιμένουμε να συζητήσουμε καθημερινά: **8-3 το πρωί — Δασκαλογιάννη 9 — Τηλ. 64.20.483**

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δεινοκράτους 131 115 21 Αθήνα
- Δημόσιες σχέσεις Διαφημίσεις: ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Υπεύθυνος τυπογραφείου: ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Μοντάζ: ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση: «Εκδοτικαί επιχειρήσεις» Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε. Πειραιώς 52, Μοσχάτο Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- *Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.*
- *Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξαμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: ..... δολ. 13
ετήσια: ..... δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία - Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: ..... δολ. 15
ετήσια: ..... δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δημοχάρους 60 115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: Περιοδικό «ΑΝΤΙ» Δημοχάρους 60 τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε. Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720 546 22 Θεσσαλονίκη

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Με τη βοήθεια του Σπινόζα

Αν αύριο ο οδηγός του ταξί σάς βρίσει γιατί ψελίσατε πως βιάζεστε και τον παρακαλέσατε να μην πηγαίνει αργά ψάχνοντας για τριπλομίσθωτη, αν ο προϊστάμενός σας χωρίς προφανή αιτία κάνει δωρεάν επίδειξη εξουσίας εις βάρος σας, μην παραξενευτείτε. Θυμηθείτε πως, σε τελευταία ανάλυση, δεν έχετε περισσότερα δικαιώματα από τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ. Αν διατηρείτε την ψυχραιμία σας, σκεφθείτε ακόμα ότι ενδέχεται η βαναυσότητα του προϊσταμένου σας να είναι μία από τις μορφές απάντησης του διοικητικού συστήματος στη δική σας χαμηλή παραγωγικότητα. Αν έχετε διάθεση για συνθετότερους συλλογισμούς αναλογισθείτε μήπως η άδεια για το ταξί και ο δικός σας διορισμός ήταν αποτέλεσμα της ίδιας σχέσης πατρωνείας - πελατείας. Μήπως η δική σας παραγωγικότητα είναι αποτέλεσμα της ιδιότυπης λογικής της γραφειοκρατίας, ενώ το αίτημα του οδηγού δεν είναι παρά η σπασμωδική κερδοσκοπική απάντηση στο γεγονός ότι —με δεδομένη την κατάσταση των δημόσιων μέσων μεταφοράς— η ζήτηση είναι σημαντικά ανώτερη της προσφοράς κατά τις ώρες της κυκλοφοριακής αιχμής.

Στηριγμένοι στο θεωρητικό οίστρο που σας συνεπήρε, σκεφθείτε πως με τον οδηγό μπορεί να σας χωρίζει η άποψη περί του ρόλου των ταξί, όμως σας ενώνει η κοινή προσπάθεια για τη φοροδιαφυγή, όπως ίσως να σας αδελφώνει το γεγονός ότι κραυγάσατε από κοινού για την πάταξη των φοροφυγάδων κάτω από το ίδιο μπαλκόνι, εκείνες τις υπέροχες ώρες της δημοκρατικής έξαρσης.

Με τη διάθεση αυτογνωσίας που θα έχετε πλέον αποκτήσει, μπορείτε να εξομολογηθείτε στον εαυτό σας πως μάλλον θεωρείτε το σεβασμό των τυπικών διαδικασιών παγίδα για τους αδύναμους και τους συνεσταλμένους, ενώ πιστεύετε πως η καταστρατήγησή τους είναι απτή απόδειξη της στιβαρής προσωπικότητας, του εκτεταμένου δικτύου γνωριμιών και του δαιμόνιου της φυλής μας.

Με δυο λόγια, αν ακολουθείτε τη συμβουλή του Σπινόζα και την ώρα της οργής δεν προβαίνετε σε πράξεις αντεκδίκησης, αλλά επιχειρείτε να την εξηγήσετε, θα πεισθείτε πως ο ενδόμυχος πόθος σας είναι να αποκτήσετε μια χαρισματική προσωπικότητα και πως τελικά ο μόνος στον οποίο θα είχατε τη διάθεση να πειθαρχήσετε, είναι εκείνος που στη φαντασία σας διαθέτει ακριβώς αυτά τα χαρακτηριστικά.

Αν ακολουθήσετε αυτούς ή κάποιους παρόμοιους συλλογισμούς, είναι μάλλον βέβαιο πως τελικά θα κατανοήσετε την ακατανίκητη γοητεία που ασκεί πάνω σας ο Ανδρέας Παπανδρέου και θα νιώθετε την αγαλλίαση ότι αποτελείτε όχι μόνον το ακατάβλητο στήριγμά του, αλλά και την ύστατη δικαίωσή του.

Προφανώς, στο τέλος των συλλογισμών σας, οι αιτίες της οργής δεν πρόκειται να εξαφανιστούν μια και παράγονται από φαινόμενα που συμβαίνουν στον κοινωνικό σας χώρο. Όμως η ένταση του συναισθήματός σας θα έχει ρευστοποιηθεί και στη θέση της οργής θα υπάρχει πιθανόν η νηφάλια συνείδηση μιας πραγματικότητας και η αρχή κατανόησης μιας σύνθετης αιτιακής σχέσης.

● Μια ενδιαφέρουσα εκπομπή με τίτλο **«Πάμε σινεμά... δίχως κόπια και γυαλιά»** για τους φίλους του κινηματογράφου αρχίζει το Σάββατο 28/9 από το Β΄ Πρόγραμμα και θα ολοκληρωθεί σε οχτώ 55λεπτα που θα μεταδίδονται κάθε βδομάδα την ίδια μέρα (21.05΄ - 22.00) έως τις 16/11. Κάθε εκπομπή θα αποτελεί ξεχωριστή θεματική ενότητα: *Α΄: τα βραβεία του φετινού φεστιβάλ των Καννών. Β΄: Μύθοι από το σήμερα, το αύριο και το χθες. Γ΄: Ο κυνηγός και η λογοτεχνία μέσα από τον κινηματογράφο. Δ΄: Η γη, οι ταινίες country και άλλες ιστορίες... Ε΄: Ματιές... ΣΤ΄: πώς είπατε; Κλασική-οι; Ζ΄: Κι αν είναι rock... Η΄: All that jazz και επίλογος.* Ο Θάνος Φουργιώτης και η Χριστίνα Τσεκούρα (κείμενα - παραγωγή - παρουσίαση) κάνουν για χάρη μας μια βόλτα στις προθήκες των χειμερινών κινηματογράφων, με σκοπό να εντοπίσουν ό,τι πιο αξιόλογο έχει να μας παρουσιάσει η φετινή παγκόσμια παραγωγή ταινιών. Σύντομες ματιές στους τίτλους, στους συντελεστές και τη «μικρή ιστορία» της κάθε ταινίας, διακριτική προσέγγιση της θεματολογίας τους, αποσπάσματα από κριτικές και σημειώματα, μαζί με κάποιες σκέψεις, *όλα αυτά* είναι μέσα στο πρόγραμμα αυτών των νυχτερινών ραδιοφωνικών εκπομπών που έχουν μια και μόνη ευγενή φιλοδοξία: να μας πείσουν να πάμε σινεμά...

● Για όσους δεν ενδιαφέρονται για σινεμά υπάρχει και ένα πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης νέων που οργανώνει το **Κέντρο Μελετών και Αυτομόρφωσης.** Όσοι επιθυμούν να απασχοληθούν ως επιμορφωτές, οργανωτές μορφωτικών προγραμμάτων και εμψυχωτές ομάδων τοπικής πρωτοβουλίας στα πλαίσια της Λαϊκής Επιμόρφωσης μπορούν να ζητήσουν πληροφορίες μεταξύ 11 π.μ. και 2 μ.μ. στα τηλέφωνα 32.46.937 και 32.46.953. Το πρόγραμμα αρχίζει τον Οκτώβριο του 1985 και θα διαρκέσει ως το Δεκέμβριο του 1986. Η επιλογή των συμμετεχόντων θα γίνει με γραπτή δοκιμασία και προφορική συνέντευξη.

● Υπάρχουν βέβαια και τα **Φεστιβάλ.** Για φέτος εκτός από τις οργανώσεις νεολαιών των κομμάτων που οργανώνουν, όπως πάντα, φεστιβάλ *«όσος κόσμος δεν βολεύεται στον παράδεισο της κρατικής αδιαφορίας και του κομματικού βερμπαλισμού»* μπορεί να συναντηθεί στο Άλσος της Ν. Σμύρνης 11, 12 και 13 Οκτωβρίου. Η «Εναλλακτική Συνάντηση '85» κεντρικό σύνθημα έχει *«Κάνε κάτι εσύ για ν' αλλάξει η ζωή σου και ο κόσμος»*. Εκτός από τα κεντρικά θέματα, εναλλακτικό - πολιτικό κίνημα, πόλη και κινήματα, Ανεργία, κρίση - εργατικό κίνημα και βέβαια τις συναυλίες οι οργανωτές βεβαιώνουν ότι θα λειτουργούν και τα «παραδοσιακά» μπαρ, αλλά όχι με παραδοσιακό τρόπο. Ελπίζουμε να μην είναι η μόνη έκπληξη.

● Στο Χώρο Τέχνης «Εύμαρος» από τις 7-25 Οκτωβρίου, (Φωκίδος 26 —Αμπελόκηποι) ο φυσικός **Δημήτρης Κρέμος** θα εκθέτει σχέδιά του με θέμα *Ύλη και Αντιύλη*. Σε ένα ενδιαφέρον κειμενό του που προλογίζει την έκθεση, σημειώνει: *«απεικονίσεις, βασισμένες στη γνώση της στενής σχέσης ανάμεσα στην αισθητική αντίληψη και στη φυσική υπόσταση, έπαιξαν από πιο παλιά σημαντικό ρόλο όχι μόνο στη συγκεκριμένη ή αφηρημένη τέχνη, αλλά και στην προσπάθεια του ανθρώπου να κατανοήσει ευκολότερα οντότητες και καταστάσεις από το κοσμοειδώλο της φυσικής επιστήμης»*.

● «Σπίτια και πρόσωπα (...) κλεισμένα στο δικό τους χρόνο (...) Εικόνες που έχουν λειανθεί από τη μνήμη. Τόποι λιτοί, που αντιστέκονται σε κάθε απόπειρα ταυτίσεως, περιχαρακωμένοι στη μετεωρολογία των τοίχων, απροσπέλαστοι, παρά το παγιδευτικό κενό μιας πόρτας. Και τα πρόσωπα, στην άλλη διάσταση του καιρού: μεγαλώνουν μαθαίνοντας»: Είναι οι ευαίσθητες ακουαρέλες της *Λίκας Φλώρου* (όπως τις παρουσιάζει η ποιήτρια Τζένη Μαστοράκη), που εκτίθενται στην γκαλερί «Ζυγός», ως τις 16 Οκτωβρίου.

● Με άλλες τρεις επαναληψεις κλείνει οριστικά η τόσο ενδιαφέρουσα εκπομπή *«Το πρόσωπο του νέου ελληνισμού μέσα από τα κείμενα του*

Μεσαίωνα και της Τουρκοκρατίας», η εκπομπή της ποιήτριας *Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου* που μεταφέρει στη νεοελληνική και παρουσιάζει γνωστά και, κυρίως, άγνωστα κείμενα της μεσαιωνικής γραμματείας, από τον 9ο αιώνα και δώθε, χρονογραφίες, συναξάρια κ.ά., κείμενα λόγια και δημώδη. Τις τρεις Δευτέρες του Οκτώβρη που μας απομένουν, στις 11.30 μ.μ. από το Α΄ Πρόγραμμα, προλαβαίνετε να ακούσετε αποσπάσματα από τη «Χρονογραφία» του *Μιχαήλ Ψελλού* (10ος αι.) και την «Αλεξιάδα» της *Άννας Κομνηνής* (11ος αι.).

● Στην γκαλερί «Jean Bernier» εκθέτει τη νέα δουλειά του ο **Μιχάλης Καψάλης**. Τα εγκαίνια γίνονται τη Δευτέρα 14 Οκτωβρίου, 8-10 μ.μ. και η έκθεση θα διαρκέσει έως 1 Νοεμβρίου. Είναι φανερό πως οι εικαστικές διακοπές τελείωσαν και μπαίνουμε πλέον σ' έναν πλούσιο χειμώνα.

● Ωστόσο, το γεγονός στο χώρο των εικαστικών είναι οι τρεις μεγάλες εκθέσεις που εγκαινιάστηκαν αυτή την εβδομάδα στην Εθνική Πινακοθήκη.

Τη Δευτέρα, 7 Οκτωβρίου, η έκθεση χαρακτικής του **Έντβαρντ Μουνκ** που διοργανώνεται σε συνεργασία με το Μουσείο Μουνκ του Όσλο. Πάλι τη Δευτέρα, 7 Οκτωβρίου, η έκθεση με χαρακτικά σχέδια και γλυπτά της **Κάιτε Κόλλβιτς**.

Αν μερικά από τα χαρακτικά της Κόλλβιτς είναι πάντα στη μνήμη μας, η ευκαιρία να δούμε ένα μεγάλο μέρος του έργου της είναι μοναδική, και σε συνδυασμό με το έργο του Μουνκ αποκτά ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Εξάλλου την Τρίτη, 8 Οκτωβρίου έγιναν τα εγκαίνια της μεγάλης έκθεσης **Γερμανών Εξπρεσιονιστών**. Εκατοντάδες κομμάτια της τεράστιας συλλογής **Μπούχαϊμ** εκτίθενται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και δίνουν την ευκαιρία για μια συνολική αποτίμηση του γερμανικού εξπρεσιονισμού. Παράλληλα συνεχίζεται η έκθεση έργων του **Μπουζιάνη**.

Όπως θα έχετε παρατηρήσει η «Πολιτιστική Πρωτεύουσα» έχει τους δικούς της ρυθμούς. Μια σχετική απραξία τη διαδέχεται μια overdose κι ύστερα πάλι από την αρχή.

Το «Αντί» ωστόσο, για να παρατείνει την απόλαυση, και τη συζήτηση, ετοιμάζει ένα **ειδικό αφιέρωμα στο γερμανικό εξπρεσιονισμό** με πρωτότυπα και εξαιρετικά ενδιαφέροντα κείμενα. Και κάποιες εκπλήξεις.

● Η σειρά των εκθέσεων συμπληρώνεται μ' ένα ενδιαφέρον δείγμα της δουλειάς καλλιτεχνών που προηγήθηκαν της γενιάς του '30. Έτσι με τον γενικό τίτλο **«Δάσκαλοι και δημιουργοί της νεοελληνικής τέχνης»**, η Γκαλερί 3 εγκαινίασε στις 7 Οκτωβρίου μια σημαντική έκθεση με θέμα: **Χαλεπάς - Παρθένης - Μαλέας - Παπαλουκάς**. Πολλά από τα έργα εκτίθενται για πρώτη φορά στο κοινό μια και αναζητήθηκαν σε συγγενείς των καλλιτεχνών και σε σύγχρονούς τους συλλέκτες. Είναι λοιπόν μια αφορμή για μια προσέγγιση της δημιουργίας τους, μια και το κοινό τους γνώρισμα ήταν η συνειδητή απόπειρα να εκφράσουν την ιδιομορφία του τόπου όπως αυτή ερμηνευόταν από την ισχυρή ιδιοσυγκρασία τους. Η έκθεση διαρκεί έως 1 Νοεμβρίου.

● Αν κάποια Σαββατόβραδα μένετε σπίτι, είναι μια καλή ευκαιρία ν' ανοίξετε το ραδιόφωνο στο Γ΄ Πρόγραμμα, στις 11.30 μ.μ. για ν' ακούσετε την εκπομπή του **Ανέστη Αναγνωστάκη**. Μια καλή εκπομπή ροκ λίγο πριν τα μεσάνυχτα.

● Οι αναγνώστες του «Αντί» ασφαλώς θα θυμούνται τις κοινές μας υποχρεώσεις απέναντι στη **Βιβλιοθήκη της Ηρακλειάς** που όλοι μαζί υιοθετήσαμε. Στείλτε μας λοιπόν και σεις τη συμβολή σας σε βιβλία ή χρήματα γιατί το θετό μας τέκνο τα έχει ανάγκη.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Νωρίς βρήκε ο θάνατος τον σκηνοθέτη και δημοσιογράφο Αντρέα Βελισσαρόπουλο. Πέθανε μόλις τριανταοχτώ χρονών, στο τέλος του Σεπτέμβρη, ύστερα από βραχύχρονη μάχη με τον καρκίνο. Ο Α. Βελισσαρόπουλος είχε σπουδάσει ιστορία τέχνης στην Αμερική και πολιτικές επιστήμες στο Παρίσι. Το 1976 έκανε την εμφάνισή του στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, όπου η μικρού μήκους ταινία του «Όπερα» πήρε το βραβείο της Πανελλήνιας Ένωσης Κριτικών. Τα τελευταία χρόνια έκανε ντοκιμαντέρ για την τηλεόραση. Διεκδικώντας την ελευθερία της έκφρασης και έχοντας το θάρρος της γνώμης του, υπήρξε ένας από τους πρωτεργάτες του περιοδικού «Αμφί» ενώ παράλληλα αρθρογραφούσε στην «Ελευθεροτυπία» και τη «Λιμπερασιόν».

Το «Αντί», στο οποίο ο Ανδρέας Βελισσαρόπουλος είχε εμπιστευτεί αρκετά κείμενά του, χάνει έναν καλό φίλο και έναν εξαίρετο συνεργάτη.

Σεπτέμβρης

Έφυγε ο γυμνόστηθος Αύγουστος ανοίγοντας το παράθυρο στο σεμνό Σεπτέμβρη. Μακραίνουν οι νύχτες, μικραίνουν οι μέρες, τα πλοία αραιώνουν τα δρομολόγιά τους. Τα μελτέμια διαδέχονται αραιοί αέρηδες. Οι παραθεριστές, όσοι ξεχάστηκαν στα κυκλαδίτικα νησιά, κάπως παράταιρα ανεβοκατεβαίνουν στα στενά σοκάκια, φέρνοντας στο νου απομεινάρια από ευρύχωρα όνειρα που έχουν σβήσει. Στις παραλίες, άδειες σχεδόν, εκεί που πριν δυο τρεις βδομάδες λιαζόντουσαν ημίγυμνα καλλίγραμμα κορμιά, βολτάρουν ξέγνοιαστες πλαστικές φιάλες και σακούλες, θυμίζοντας τη βαρβαρότητα και την ανεπάρκειά μας να σταθούμε στο ύφος του σεβασμού προς το περιβάλλον. Γρήγορα κυνηγούν τα σύννεφα το Απολώνειο φως. Τα φεγγάρια του Αυγούστου άφησαν το απόσταγμά τους στις άβολες ακρογιαλιές του Σεπτέμβρη. Ανοίγουν τα σχολεία, αλλάζουν τα σκηνικά, ξαναγυρίζουμε το διακόπτη που καταργεί τα προσχήματα και τη χαλαρότητα του καλοκαιριού. «Καλό χειμώνα» λένε από τώρα οι νησιώτες σ' όσους αναχωρούν. Τραπεζάκια μέσα κι έξω, ασπρόρουχα γεγονότα στα μπαούλα και ενδιαμέσως αφουγκράζεται το σύννεφο: «Να βρέξει; να μη βρέξει;» Αμήχανα εξαφανίζονται οι συναναστροφές του καλοκαιριού με την πρώτη σταγόνα. Τα εξοχικά κλείνουν, ανοίγουν οι μπαλκονόπορτες στις πολυκατοικίες. Οι καρέκλες στα καφενεία, κάτω απ' τις λεύκες, αναλογίζονται τη μοναξιά του χειμώνα. Λύνουμε το χειρόφρενο και μπαίνουμε στην Αθήνα. Στο κατάστρωμα οι ναύτες ξεπλένουν τα αλάτια. Ο ρυθμός της πόλης βρίσκει πάλι το γνώριμο ύφος του. Σεπτέμβρης και οι πόθοι του καλοκαιριού μεταπλάθονται σε αναμνήσεις, Σεπτέμβρης και η επιστροφή στην καθημερινότητα είναι γεγονός.

Ντίνος Σιώτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ», Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Το άρωμα της Βιολέτας. *Γιώτα Φέστα - Μαριτίνα Πάσσαρη*

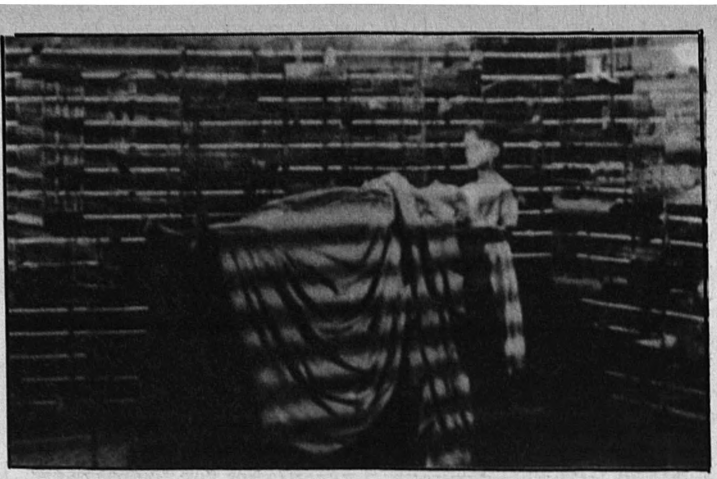

Τόπος: *Της Αντουανέττας Αγγελίδη*

Θεσσαλονίκη '85: βιαστικές εντυπώσεις

Πέντε μέρες στη χώρα της Γιούχας

του Νίκου Σαββάτη

«*Όλες οι φετινές μεγάλου μήκους είναι κακές, υπάρχουν όμως πολύ καλές μικρού μήκους...*» ήταν η φήμη που έστρωνε το δρόμο του εικοστού έκτου Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης με ανησυχίες, προβλέποντας λίγες μέρες πριν την έναρξή του άλλη μια *δυσβάστακτη* κινηματογραφική γιορτή. «Σάρωσε ο Βούλγαρης» ήταν η δεύτερη το ίδιο λαθεμένη εντύπωση του Φεστιβάλ —της Μιας— —και— Μόνης —Ταινίας, που οι πολιτιστικές σελίδες είχαν στήσει στη διάρκεια της βδομάδας και γιόρτασαν τη Δευτέρα με την ποδοσφαιρική μανία που τους ξυπνάει κάθε και ιδιαίτερα *αυτή* η απονομή βραβείων: μια ψυχρή τελετή από τη χώρα της Γιούχας...

Κι αυτό δε σημαίνει ότι τα **Πέτρινα Χρόνια** ήταν μια ταινία που έγινε ή που βλέπεται για χαβαλέ, όπως οι περισσότεροι από τους θεατές νομίζουν ότι γίνεται όλο το Φεστιβάλ. Κανένα καρέ αυτής της σίγουρα πιο ολοκληρωμένης κινηματογραφικής πρότασης του διαγωνιστικού προγράμματος δεν έπεσε θύμα του γραφικού χουλιγκανισμού του εξώστη. Οι αποφάσεις της κριτικής επιτροπής αντίθετα είναι μια άλλη ιστορία, αλλά όταν σ' ένα Φεστιβάλ έχεις να βραβεύσεις κάποιες δουλειές και αντί γι' αυτό μοιράζεις διπλώματα στα κόμματα τότε σου αξίζουν τα ξεφωνητά.

Κι ύστερα, για φέτος, το πιο εντυπωσιακό ήταν πως τα τυφλά αντανακλαστικά του εξώστη σε μερικές περιπτώσεις ταυτίζονταν απόλυτα με τις ψυχρές σκοπιμότητες της κριτικής επιτροπής, της εξουσίας που κανονικά θα έπρεπε να αμφισβητούν. Αυτό που φέτος έκρινε out ο εξώστης, αφού η ομοφυλοφιλία από τον καιρό του **Άγγελου** έχει γίνει in, ήταν οι ταινίες που πάσχιζαν να δείξουν μιαν άλλη λογική από το κλισέ της αγιας ελληνικής κινηματογραφικής οικογένειας: οι δύο ταινίες γυναικών.

Μπρος στην *απόλυτη* επίθεση του πιο προσωπικού στιλ στο φετεινό πρόγραμμα (**Τόπος**) αλλά και στη σχετική υπονόμευση των συνηθειών του θεατή (**Το Άρωμα της Βιολέτας**) κανείς δεν θα περίμενε τίποτα περισσότερο από τον *πανικό* του εξώστη. Το δυσάρεστο ήταν ότι ο πανικός απλώθηκε παντού παίρνοντας σβάρνα μερικές από τις καλύτερες (γιατί *διαφορετικές* ή βαθιές) ερμηνείες του φετεινού προγράμματος (η Μάγια Λυμπεροπούλου κι η Gastaldi στον **Τόπο** —η Γιώτα Φέστα κι η Μαριτίνα Πάσσαρη στο **Άρωμα της Βιολέτας**). Τυφλότητα; σίγουρα. Αλλά όχι και πολύ αδικαιολόγητη, όταν οι ερμηνείες που προωθούνται επίσημα σαν μεγάλη τέχνη είναι του τύπου «στηλώνω το βλέμμα και περιφέρομαι κι όταν ανοίγω το στόμα μου παίζω το θέατρο στο μικρόφωνο»...

Ιστορίες και σενάρια

Όσο δύσκολο είναι για τον εξώστη να δείξει ότι έχει καλό γούστο τόσο δύσκολο είναι για τα σενάρια να αναγνωρίσουν ότι οι ηθοποιοί είναι η στόφα που φτιάχνει το όνειρο. Οι περισσότερες ταινίες και φέτος μπερδεύουν επικίνδυνα τα πρόσωπα με τα κείμενα και τους ρόλους με το ντεκουπάζ. Κι έτσι η συνολική αίσθηση που μένει από τον ήχο της ταινίας είναι μια ατέλειωτη κακή ανάγνωση με τα σημεία της στίξης και τις αδικαιολόγητες παύσεις να καταστρέφουν όποια αίσθηση ρυθμού (αν πετυχαίνει η κινηματογράφιση).

Με τη βουλιμία του ματιού και του αυτιού ανικανοποίητη, το μόνο που μένει είναι το άλλοθι της πολιτικής. Αυτός είναι ο φαύλος κύκλος των επιγόνων του Αγγελόπουλου, που όλα τα ελαττώματά τους πέρασαν στον κυπριακό **Βιασμό της Αφροδίτης**, βραβευμένο με το μισό βραβείο του πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη. Με τέτοιο θέμα, τόση άνεση και με αρκετές ικανότητες είναι φανερό πως η *μέθοδος* είναι λάθος. Μονόλογοι που τινάζουν στον αέρα την ένταση και την πλοκή, ιστορίες τόσο κακοειπωμένες που χάνουν το νόημά τους και ένας άκρατος ναρκισισμός της σκηνοθεσίας στα μέσα της ματαιώνουν τη συνάντηση της αφήγησης με την Ιστορία, κάνουν τη διαδρομή από την περιγραφή στο τραύμα ένα νυσταλέο τράβελινγκ κι ολόκληρη την ταινία το πιο μεγάλο μνημείο στην Προσποίηση που είδαμε στο φετεινό φεστιβάλ.

Κάτι που θα μπορούσε να είναι πολύ εύκολα η ταινία του Σπετσιώτη **Μετέωρο και Σκιά**· αλλά εδώ τα πράγματα είναι πολύ πιο σοβαρά. Μ' ένα σενάριο, όπου είναι καταρχήν ξεκαθαρισμένη όχι μια ψεύτικη σχέση με την Ιστορία αλλά μια αληθινή αγάπη του ντοκουμέντου και μια σκηνοθεσία που απλά παρακολουθεί με στιλ τη δραματική εξαΰλωση του Λαπαθιώτη, ο Σπετσιώτης για τρίτη φορά επισκέπτεται το χώρο μιας έμμονης ιδέας: τον καταραμένο ποιητή που τον εμπνέει εδώ και αρκετά χρόνια. Η πρόκληση ήταν διπλή και ο κίνδυνος δεν ήταν μόνο να μη βρεθεί ο ενιαίος τόνος, αλλά πώς να σταθεί μια διακριτική αντιπαράθεση εποχής και πώς να βγει μέσα από την πολλαπλή άποψη των φίλων και των συνυδών του Λαπαθιώτη ένα αφαιρετικό δραματικό περσόνα. Συχνά υπάρχουν αδεξιότητες όταν η Ιστορία πρέπει να διεισδύσει στην ταινία μέσα από τα λόγια των προσώπων ή όταν μια ολόκληρη υποκουλτούρα —τα ρεμπέτικα— μέσα στην αφηρημένη αναπαράσταση της εποχής συμπυκνώνεται σ' ένα αισθαντικό ταμπλώ. Άλλοτε οι στυλιστικές παραλλαγές εκπλήσσουν περισσότερο: όταν η κινηματογράφηση της σκηνής που ο Λαπαθιώτης βγάζει τα ρούχα του υποβάλλει την ερωτική διάθεση της σκηνοθεσίας για το μύθο, ή όταν το τελευταίο πλάνο βγαλμένο κατ' ευθείαν από τη **Γλυκειά Γυναίκα** του Μπρεσόν κάνει αυτή τη διάθεση απλά μια επιθυμία θανάτου. Και πίσω από το γενικά ψυχρό πλαίσιο αναφοράς που ο Σπετσιώτης στήνει γύρω από το Μόσχο και τους άλλους ηθοποιούς του υπάρχει αληθινό συναίσθημα. Όχι η λατρεία της εποχής που ξαναβρίσκει ο Βιοκόντι ξεκινώντας από τη ζωή και καταλήγοντας στο θέατρο, την αστική του κληρονομιά, αλλά η αγάπη μιας ποιητικής στάσης απέναντι στον κόσμο...

Υπάρχει όμως κι η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο κι ένα καλό σενάριο μπορεί να έχει την *πεζότητα* μιας απλής παρατήρησης της πραγματικότητας. Με το παιχνίδι τους ανάμεσα στο υποκειμενικό και το αντικειμενικό, την τυπική —κομεντί— της δεκαετίας —του— εβδομήντα που σκηνοθετούν, τα **Παιδιά του Κρόνου** του Γιώργου Κόρρα ήταν σίγουρα η πιο έξυπνη ταινία του Φεστιβάλ. Ανάμεσα στην αστάθεια και τις

Τα παιδιά του Κρόνου. *Μ. Χατζησάββας - Άννα Μακράκη*

Τα πέτρινα χρόνια. *Θέμις Μπαζάκα - Μαρίκα Τζιραλίδου*

κοσμοϊστορικές αποφάσεις, τον έρωτα και την πολιτική, τον πατερναλισμό και την απελευθέρωση οι ήρωες της ταινίας κινούν τις αντιφάσεις τους μπροστά σε μια γενικευμένη απειλή για τον πλανήτη που τυλίγει τα καλαμπούρια του διαλόγου και το ντεκόρ της δράσης. Αποδραματοποιημένο ως τις πιο άχαρες γωνιές της καθημερινής ύπαρξης —το τραπέζι της τηλεόρασης, το κρεβάτι του όργιου, το νεροχύτη της κουζίνας και τα βρώμικα πιάτα της ταβέρνας, το φιλμ λέει περισσότερα απ' όσα έχουν λεχτεί για μια πολύ αναγνωρίσιμη κατηγορία νέων που προσπαθούν να αποκαταστήσουν μια ιδιότυπη και συνολική σχέση με το περιβάλλον τους, παρατείνοντας μια αφτιασίδωτη νεανικότητα.

Κι αυτός ήταν ο λόγος που το κοινό της Θεσσαλονίκης ταυτίστηκε με τους ήρωες των *Παιδιών του Κρόνου* αναγνωρίζοντας δυο χρόνια μετά τη **Ρεβάνς** άλλη μια ταινία που δεν τους κλείνει απ' έξω. Αντίθετα στην ταινία της Γαβαλά το **Άρωμα της Βιολέτας** κανείς δεν μπόρεσε ν' αναγνωρίσει ένα κολακευτικό είδωλο στις δυο κοπέλες, που ήδη το σενάριο συνθέτει όχι από φέτες πραγματικότητας αλλά από αφηρημένες αντιφάσεις. Δυο χαρακτήρες που σχολιάζουν με διαφορετικό τρόπο τις μικροαστικές αντιλήψεις για τη δύναμη και την αδυναμία, την επιτυχία και την αποτυχία, την ηθική και τον αμοραλισμό, τον έρωτα και την απομόνωση, τη νεύρωση και το χρήμα.

Με περίπλοκες στρατηγικές του σύγχρονου ευρωπαϊκού σινεμά και με μια εξαιρετική ουδετερότητα στον τόνο, η Γαβαλά διηγείται μια πολύ απλή ιστορία αφήνοντας απ' έξω όλες τις εντυπωσιακές σκηνές «δράσης» και στηρίζοντας την αφήγηση σ' ένα άθροισμα από στιγμές. Ταινία όπου δυστυχώς τα όρια ανάμεσα στην ταύτιση και το σχόλιο έχουν καταργηθεί με αποτέλεσμα πολλοί να τη θεωρούν ένα αντιπαθητικό μικροαστικά αφήγημα με πολλές στυλιστικές αυθαιρεσίες, **Το άρωμα της βιολέτας** είναι πάνω απ' όλα μια ενδιαφέρουσα μετωπική σύγκρουση με τη δουλειά των ηθοποιών που απογυμνώνει το φιλμάρισμα. Μια ταινία που σίγουρα βλέπεται καλύτερα έξω από την αρένα του Φεστιβάλ.

Η αγάπη της κατασκευής

Στη μεταγκονταρική ευρώπαϊκή πρωτοπορεία η αναζήτηση του στιλ σήμαινε διάφορες παγίδες στην ανάγνωση. Μεταφερμένη στην Ελλάδα αυτή η αναζήτηση κατέληξε τις περισσότερες φορές στη μέθοδο να κάνεις την ταινία όσο πιο *απωθητική* γίνεται —αλλά κι αυτή η παιδική αρρώστεια του νέου ελληνικού κινηματογράφου φαίνεται να περνάει. Τώρα όλες οι ταινίες από τον **τόπο** ως το **Μπορντέλο** θέλουν να είναι κατασκευαστικά άψογες, όσο κι αν τις χωρίζει μια στυλιστική άβυσσος. Στο ένα άκρο του φάσματος η Αντουανέττα Αγγελίδη στον **Τόπο** μιαν ακραία περιπέτεια στιλ, φιλμάρει έναν κόσμο εκατό τοις εκατό τεχνητό με μια σκηνογραφική δουλειά που ξεκινάει από τη μεγάλη δυτική διαδρομή της ζωγραφικής ως τον Εγγονόπουλο και μια ηχητική μπάντα εφευρετική κι ευφάνταστη, υπνωτική κι ανησυχητική ταυτόχρονα. Με εξαίρετους συνεργάτες (Χασάπης φωτογραφία, Κλ. Μιτσοτάκη σενάριο, Κ. Αγγελιδάκη - Λ. Κεντάκα - ντεκόρ και κοστούμια) κάνει μια ερμητική μελέτη μιας στιγμής θανάτου και μιας αιωνιότητας τρέλας που κρατάει τα μυστικά της κι είναι για όποιον μπορεί να την παρακολουθήσει μια πηγή παράξενης και οικείας απόλαυσης.

Η μοναχική πρωτοπορειακή διαδρομή του **Τόπου** δείχνει ακόμη περισσότερο πόσο αναγκαία είναι η επιστροφή της χίμαιρας, η αλλαγή στον παλιό «παραδοσιακό» ελληνικό κινηματογράφο. Και το λαμπρότερο δείγμα αυτής της κατεύθυνσης είναι τα **Πέτρινα Χρόνια** του Παντελή Βούλγαρη.

Τα **Πέτρινα Χρόνια** είναι η ταινία που φαίνεται να έχει ξεπεράσει κάθε παιδική αρρώστια του νέου (και κάθε γεροντική άνοια του παλιού) ελληνικού κινηματογράφου. Ρομαντική διαδρομή μιας σχέσης μέσα στην εικοσαετία του φόβου η ταινία συνδυάζει το εμπορικό και το «εσωτερικό» στη σκηνοθετική χάρη που ο Βούλγαρης βρίσκει κάπου ανάμεσα στο σινεμά και την τηλεόραση και δείχνει την πιο μεγάλη αγάπη στην κατασκευή με την υπέροχη φωτογραφία του Γιώργου Αρβανίτη. Υπάρχουν μερικά επικίνδυνα γλιστρήματα προς μια αγιογραφία της Αριστεράς χωρίς βάθος και προς έναν αποκλεισμό του πάθους, αλλά η συγκίνηση του Βούλγαρη οι μνήμες που έρχονται στο μυαλό από το **συναίσθημα** της Αριστεράς πριν το '67 σώζουν την ταινία και γεννούν αυτές τις απλές, συγκρατημένες ερμηνείες. Η προφανής, όμως, χρήση της μουσικής μπερδεύει κάπως τις εντυπώσεις αποκαλύπτοντας προθέσεις χειρισμού των αντανακλαστικών του θεατή που δεν αντιστοιχούν σε μεγαλοστομίες και ψηλούς τόνους. Να ένα τέλειο δείγμα καλού ελληνικού κινηματογράφου που συγκινεί χωρίς να αποβλακώνει, μάχεται χωρίς να κάνει κηρύγματα και κυλάει χωρίς να δανείζεται τικ από την Ευρώπη ή την Αμερική.

Όταν με τους **Απέναντι** η ελληνική κριτική σώσσωμα έστεψε το Γιώργο Πανουσόπουλο τον Έλληνα - Αμερικάνο σκηνοθέτη κανείς δεν περίμενε ποτέ ένα σχέδιο σαν τη **Μανία**. Γιατί είναι σαν ο Πανουσόπουλος να πήρε τοις μετρητοίς αυτό το βλακώδη τίτλο και να προσπάθησε να πραγματοποιήσει ένα παλιό του όνειρο: να σκηνοθετήσει ένα αμερικάνικο φιλμ σειράς Β', με κυνηγητά, υστερικό κρεσέντο κι ένα μεταφυσικό τέλος. Στη **Μανία** μια γυναίκα τέρας - λογικής τρελαίνεται μέσα στον Εθνικό Κήπο, μεταμορφώνεται σε μοντέρνα Αγαύη κι αναποδογυρίζει τη λογική των πραγμάτων ως το τέλος, μεταμορφώνοντας τον πολιτισμένο Κήπο σε άγρια ζούγκλα— πρωτόγονη σκηνή κάθε ασυνείδητης επιθυμίας της. Εξαιρετική κινηματογράφιση συμπτωματικό ντεκουπάζ και γρήγορο μοντάζ, όλα αυτά που έχουν δώσει στον Πανουσόπουλο τον τίτλο του υπάρχουν κι εδώ σπρωγμένα σε μια οξύτητα που βρίσκει άμεσα το στόχο της. Υπάρχουν κομμάτια ανεπανάληπτα όπως η ερωτική σκηνή, η εξέγερση των πιτσιρικάδων κι η πρώτη σκηνή του Ρέτσου, αλλά ο τόνος παίζει ανάμεσα σε μια νοσταλγία της φυσιολατρείας του Ταρζάν, στην ταινία καταστροφής και το μοντέρνο θρίλερ της σειράς. Και σε μια αναρχική μεγαλοστομία που μπορεί ν' αγγίξει τα ύψη (το Thank you very much του μπάτσου) και τα βάθη (το λογίδριο του άντρα της ηρωίδας μέσα στον κήπο με το εξωφρενικό «*Εσείς την κάνατε έτσι*»).

* * *

Από τις άγριες ζωοφιλικές και φυσιολατρικές σκηνές της **Μανίας** ως τις χαμηλότερες, σεμνές ευαισθησίες της **Μακρινής απουσίας** κι ως τις μπαρόκ οπερατικές σκηνοθεσίες του **Μπορντέλου** το φετινό φεστιβάλ Θεσσαλονίκης αφήνει τη γεύση μιας μεγαλύτερης ποικιλίας στον προσανατολισμό, την ελπίδα μιας μεγαλύτερης πολυμορφίας για το μέλλον. Απορώ ποιος είχε κυκλοφορήσει τη φήμη ότι οι φετινές μεγάλου μήκους είναι όλες πολύ κακές. □

Εγκώμιο ηθοποιών

Κανείς σχεδόν δεν μιλά για ηθοποιούς. Είτε με τους υπερθεματίζοντες τού δημοσιογραφικού ενθουσιασμού, είτε με την επαρχιώτικη υπεροψία του θεατρικού συναφιού, οι σκηνοθέτες (Στάιν, Βιτέζ, Μπρουκ) επισκίασαν κάθε άμεση αναγνώριση της τέχνης του ηθοποιού. Ωστόσο και τα τρία μεγάλα προσκεκλημένα θεάματα του φετινού καλοκαιριού (*Ορέστεια, Λουκρητία Βοργία, Μαχαμπαράτα*) σ' αυτήν στηρίζονται, με τον ηθοποιό θεμελιώνουν τη συνάντηση με το κοινό, σ' αυτόν εναποθέτουν την απόλαυση των κειμένων, από την παρουσία του αντλούν τη μαγική τους δύναμη, και για το λόγο αυτό είναι πολλαπλά διδακτικά. Έχει γραφτεί και ειπωθεί πολλές φορές, με τον περιορισμένο αριθμό παραστάσεων των ξένων θιάσων λίγοι τα είδαν και σε λίγους απευθύνθηκαν· ήταν κάτι σαν δώρο της υπουργού Μελίνας στον κόσμο του θεάτρου και το μικρό θεατρόφιλο κοινό της Αθήνας —αλήθεια, θα 'ταν μεγαλύτερο αν οι παραστάσεις ήταν περισσότερες; Αυτή ωστόσο η καλοκαιριάτικη overdose παραστάσεων που δέχτηκε ο κόσμος του θεάτρου μπορεί να φέρει μια γόνιμη αναταραχή στα δικά μας πράγματα, αν οδηγήσει στο να *απολαύσουμε* και να *κατανοήσουμε* με διαφορετικά από τα μέχρι τώρα κριτήριά μας το εφήμερο έργο των ηθοποιών που γενναιόδωρα μας προσφέρθηκε. Είναι ωστόσο δύσκολο να δεις και να αποδεχτείς το διαφορετικό.

Γιατί και η *Ορέστεια* και η *Λουκρητία Βοργία* και η *Μαχαμπαράτα* είναι θεάματα σημαδιακά, το καθένα με άλλο τρόπο κι από διαφορετικούς δρόμους, μιας δυναμικής επιστροφής στις αξίες του ηθοποιού και του κειμένου. Στην βερολινέζικη Σαουμπύνε είδαμε την ωριμότητα ενός ensemble ηθοποιών που με ταπεινότητα αφήνουν να τους διαπεράσει η πράξη της ανάγνωσης ενός θεμελιώδους αρχαίου κειμένου κερδίζοντας σε λιτότητα, ακρίβεια και ευθυβολία των υποκριτικών τους εργαλείων. Στη *Λουκρητία Βοργία* οι ηθοποιοί, παντοδύναμοι, επιδεικνύουν τη μεγαλοπρέπεια κάποιων κωδίκων, παίζουν με την ματαιότητα του θεάτρου απολαμβάνοντας μπρος στα μάτια μας την ηδονή της υπόκρισης και της γλώσσας. Στη *Μαχαμπαράτα* ένα ανθρωπολογικό σύνολο θεατρίνων που περιλαμβάνει μερικές από τις ισχυρότερες μονάδες του παγκοσμίου θεάτρου αναλαμβάνει να μας διηγηθεί την ιστορία του κόσμου, άπειρες ιστορίες γέννησης, θανάτου, διαδοχής, πολέμων, κι ειρήνης Παιχνίδι διαβολικής απλότητας, όπου τα πάντα συμβαίνουν σαν για πρώτη φορά. Τούτοι οι ηθοποιοί, κάνουν τα πάντα, αναδεικνύουν τη σημασία της κάθε στιγμής κι η δεξιοτεχνία τους υποχωρεί μπροστά στην ανάδειξη κάποιων αξιών της ζωής που ξεπερνούν την πεζότητα του θεάτρου.

Η συνάντηση με το φευγαλέο κι εφήμερο έργο τέτοιων ηθοποιών μπορεί να αναχθεί σε βίωμα κι η ανάμνησή του να συνοδεύσει τη ζωή μας. Μπορούμε να αγαπήσουμε τους ηθοποιούς, αυτούς τους άλλοτε καταραμένους, πλάνητες, υποκριτές που με το σώμα και τη φωνή τους αναπαριστούν το σύμπαν.

Β.Α.

«Ο ηθοποιός έχει κάτι το δονζουανικό»

Συζήτηση της Ναντά Στρανκάρ, πρωταγωνίστριας της *Λουκριτίας Βοργία*, με τον Βίκτωρα Αρδίττη

— Ο Αντουάν Βιτέζ έλεγε ξανά τις προάλλες ότι «ο ηθοποιός μέσα από τους ρόλους που παίζει χτίζει ένα πορτραίτο του εαυτού του». Ποια είναι η γνώμη σου;

Ναντά Στρανκάρ: Έχει εν μέρει δίκιο. Έχουμε πάντα τη διάθεση να ενσαρκώσουμε, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τις φαντασιώσεις που έχουμε για τον εαυτό μας, τις φαντασιώσεις της ομορφιάς, της δύναμης, της εξουσίας, της δυνατότητας να πραγματοποιούμε στη σκηνή ό,τι δεν μπορούμε να κάνουμε στη ζωή. Είναι το ίδιο το νόημα του θεάτρου. Υπάρχει αναγκαστικά κάτι από εμένα στη Λουκρητία Βοργία που παίζω, το ίδιο και στους άλλους ρόλους. Κι ακόμη η ερωτική επιβολή πάνω στο κοινό που αναζητούμε οι ηθοποιοί μέσα από τους ρόλους. Κι αυτή η ερωτική επιβολή περνάει αναγκαστικά μέσα από την εξουθενωτική ενσάρκωση ρόλων, είναι ο πόθος μας για γοητεία και οι τρόποι που μεταχειριζόμαστε για να γοητεύσουμε. Γι' αυτό ακριβώς σκέφτομαι ότι το επάγγελμα του ηθοποιού έχει κάτι το δονζουανικό.

— Παίζοντας έναν ρόλο αισθάνεσαι ότι ενσαρκώνεις ένα ολοκληρωμένο πρόσωπο, ή κομμάτι - κομμάτι με κώδικες και τεχνικές χτίζεις μια συμβατική κατασκευή;

Ν.Σ.: Εξαρτιέται από το ρόλο. Υπάρχουν ρόλοι που χτίζεις, που κατασκευάζεις. Υπάρχει πάντα όμως ένα μέρος ενσάρκωσης· κάποια στιγμή πρέπει να μπεις στο σπίτι του προσώπου. Δεν μπορείς να μένεις πάντα απέξω δείχνοντας τα πράγματα.

— Να σου θέσω αλλιώς το ερώτημα, αφορά περισσότερο το πώς δουλεύεις κι όχι το αποτέλεσμα. Παίζοντας ένα ρόλο φαντάζεσαι, δημιουργείς μέσα σου, την εικόνα ενός ολοκληρωμένου προσώπου και προσπαθείς να τη φτάσεις;

Ν.Σ.: Όχι, έχω την εντύπωση ότι βρίσκω το πρόσωπο λίγο - λίγο. Δεν προσπαθώ να φτάσω μια εικόνα ή μια μυθοπλασία που προϋπάρχει στο μυαλό μου. Όταν ενσαρκώνεις ένα ρόλο υπάρχει πάντα κάτι το αδύνατο, γιατί είσαι εσύ που παίζεις και δεν μπορείς ποτέ τελείως να γίνεις άλλος.

— Ξέρεις συνήθως αρκετά πριν την έναρξη των δοκιμών τους ρόλους που θα παίξεις. Πώς προετοιμάζεσαι; Διαβάζεις πράγματα γύρω από το έργο, την εποχή ...;

Ν.Σ.: Ναι, βέβαια. Διάβασα για παράδειγμα της ζωή της Λουκριτίας Βοργία. Αλλά τελικά δεν μ' ενδιέφερε και τόσο. Περισσότερο με άγγιξε κάποιο κλίμα της εποχής, αυτή η δυσοσμία που αναδίνεται μέσα από τα σκάνδαλα, τους φόνους, την τυραννία. Όταν πια άρχισε η δουλειά, ασχολήθηκα με τους μεγάλους γυναικείους θεατρικούς μύθους. Ξαναδιάβασα τον *Άμλετ*, την τριλογία του Αισχύλου, ασχολήθηκα με τη μορφή της Κλυταιμνήστρας. Βρίσκουμε εκεί σχεδόν τα ίδια θέματα, τους ίδιους χρωματισμούς.

— Είσαι μία από τις λίγες ηθοποιούς που είχαν την ευκαιρία να δουλέψουν με μερικούς από τους σημαντικότερους σύγχρονους σκηνοθέτες: τον Βιτέζ, τον Σερώ, τον Στρέλερ. Τι σημαίνει για σένα αυτό το πέρασμα από τον ένα σκηνοθέτη στον άλλο; Συνάντησες δυσκολίες; Αισθάνεσαι να ανήκεις σε μια οικογένεια ηθοποιών;

Ν.Σ.: Η ανεξαρτησία κι η ελευθερία μου σαν ηθοποιός είναι για μένα κάτι το θεμελιώδες. Κάτι το εξαιρετικά σοβαρό που όμως δύσκολα πετυχαίνουμε στη σημερινή κατάσταση του θεάτρου. Γιατί πράγματι έχουμε όλοι πάντα την έφεση να τακτοποιηθούμε, να δώσουμε στον εαυτό μας πατέρες, αδερφούς, αδερφές, να ενταχθούμε σε μια οικογένεια. Εμένα οι οικογένειες με βρίσκουν αντίθετη, απόλυτα. Το λέω αν και είναι αλήθεια ότι κατά κάποιο τρόπο ανήκω σε μια θεατρική οικογένεια. Θα 'λεγα ότι μ' αρέσουν οι οικογένειες που μπορείς να εγκαταλείπεις. Αλλιώς γίνονται τυραννικές, με πλήττουν. Υπάρχει βέβαια μια μορφή που κάποτε συνάντησα στη ζωή και μ' ακολουθεί, μια μορφή που είναι σταθερή στη δουλειά μου, ο Αντουάν Βιτέζ, αλλά θέλω οπωσδήποτε να δουλέψω όσο παραπάνω γίνεται και με άλλους σκηνοθέτες. Γιατί είναι νομίζω η αναγκαία προϋπόθεση για να συνεχίσει να είναι πάντα καλή η δουλειά μου μαζί του. Δεν νομίζω ότι θα μπορούσα να ανήκω σε έναν μόνιμο θίασο. Θα απαιτούσε μια τεράστια προσπάθεια, ένα διαρκές πάθος, για να μπορέσω να μείνω τρία χρόνια με τους ίδιους ανθρώπους, δεν θα μπορούσα..

— Κι όμως, όταν ο Βιτέζ ανέβασε με ενιαία πολύμηνη προετοιμασία τέσσερα έργα του Μολιέρου διερευνούσατε όλοι μαζί, θα 'λεγα με νοσταλγία, αυτή τη χαμένη ιδέα του θιάσου, του θιάσου του Μολιέρου. Και τελικά ζήσατε όλοι μαζί σχεδόν τρία χρόνια

αν δεν κάνω λάθος.

Ν.Σ: Τα λέω όλα αυτά αν και κατά βάθος λυπάμαι που δεν υπάρχουν πια μόνιμοι θίασοι. Λυπάμαι βαθειά που έχει χαθεί αυτό το πνεύμα. Προτιμώ την ιδέα της πιστότητας των ανθρώπων που ξαναβρίσκεις σταθερά μέσα στο χρόνο, παρά μια μονιμότητα στη δουλειά.

— Υπάρχει βέβαια κι η πλευρά της επαγγελματικής ανασφάλειας. Βρίσκεις εύκολα δουλειά;

Ν.Σ: Για την ώρα ναι. Το μόνο είναι ότι με ταυτίζουν πάντα με τον Βιτέζ. Είμαι τριανταπέντε χρονών, είναι σαν για όλη σου τη ζωή να σε συνδέουν με τον μπαμπά.

— Είναι αυτός πάντως που σου έδωσε τους πρώτους και μεγαλύτερους σου ρόλους στο θέατρο.

Ν.Σ: Ναι και του χρωστάω αμέριστη ευγνωμοσύνη. Το τι ηθοποιός είμαι το οφείλω σ' αυτόν. Μπόρεσα να ακολουθήσω αυτόν το δρόμο στο θέατρο επειδή αυτός μου έδειξε απόλυτη εμπιστοσύνη. Αλλά όταν πάντα σε αναφέρουν ως ηθοποιό του Βιτέζ, έχεις κάποια στιγμή τη διάθεση να πεις όχι, είμαι αυτό που είμαι, ο Αντουάν ήταν η θεμελιώδης συνάντηση, αλλά...

— Το ρόλο σου στον Στρέλερ —στην Ψευδαίσθηση του Κορνέιγ —πώς τον πήρες; Σε είχε δει να παίζεις, υπέβαλλες κάποιο ντοσιέ, υπέστης ακρόαση;

Ν.Σ: Όταν ο Στρέλερ ήρθε στο Παρίσι δεν ήξερε κανέναν, ρώτησε και πήρε πληροφορίες για ανθρώπους. Την πρώτη φορά που συναντηθήκαμε δεν τα πήγαμε καθόλου καλά. Πέρασαν έξι μήνες, δεν είχα καμιά είδηση, νόμιζα ότι η υπόθεση είχε λήξει. Έπειτα μια μέρα ενόσω παίζαμε τον *Μεταμφιεσμένο Πρίγκιπα* του Μαριβώ στο Σαγιώ, ήρθε στο θέατρο. Δεν είχε βρει ακόμη ηθοποιό, είδε ένα πολύ μικρό μέρος του θεάματος —εξάλλου φαίνεται ότι ποτέ δεν πάει θέατρο, το λέει κι ο ίδιος— και μου ζήτησε να συνεργαστούμε.

— Γενικά μια ηθοποιός σαν και σένα στη Γαλλία σήμερα πώς βρίσκει δουλειά; Τι καθορίζει τις επιλογές σου;

Ν.Σ: Ο Σερώ με είχε δει να παίζω κι έτσι απλώς ήρθαμε σ' επαφή. Υπάρχει, αν θέλεις, κάποιο σημείο στην καριέρα σου, όπου έχεις παίξει κάποια πράγματα περισσότερο ή λιγότερο σημαντικά, σε έχουν δει να παίζεις κι έτσι η μια δουλειά φέρνει την άλλη. Σπάνια σου τίθεται θέμα επιλογής ανάμεσα σε δύο σημαντικές δουλειές. Υπάρχουν κάποιες επιλογές που καθορίζονται από την μέχρι τώρα πορεία σου. Για παράδειγμα μετά την Λουκρητία Βοργία θα ήθελα να παίξω σύγχρονους ρόλους. Έχω κουραστεί από τους κλασικούς ρόλους, θα ήθελα να περάσω σε άλλο είδος. Έχω βαρεθεί να με παίρνουν πάντα για τους ρόλους βασίλισσας. Βέβαια με τιμά να θεωρούμαι ηθοποιός κλασικών ρόλων, κειμένου.

— Εχεις νομίζω μόνο δύο φορές παίξει σύγχρονους ρόλους, και τις δύο με τον Βιτέζ: την Κατρίν στο θέαμα - αφήγημα με αφετηρία το μυθιστόρημα του Αραγκόν Οι καμπάνες της Βασιλείας *και στο Iphigénie Hotel του Μισέλ Βιναβέρ.*

Ν.Σ: Ναι, κι έχω την εντύπωση ότι έχω άπαξ δια παντός καταταγεί σε ένα είδος. Δουλεύοντας τόσα χρόνια πάνω στη φόρμα έχω την εντύπωση ότι υπάρχουν αισθήσεις φευγαλέες που χάνονται. Θα ήθελα να παίξω πράγματα φαινομενικά μικρότερου μεγέθους, πιο ρεαλιστικά, καθημερινά. Θα ήθελα να παίξω Τέννεση Ουίλλιαμς.

— Υπάρχει κάποιος ρόλος που να σε έχει σημαδέψει σαν ηθοποιό και σαν άνθρωπο;

Ν.Σ: Νομίζω ότι είναι η Λουκρητία.

— Η Πενθεσίλεια, η Φαίδρα;

Ν.Σ: Στην Πενθεσίλεια (του Κλάιστ, σκην. Μισέλ Ερμόν, 1976) έχω την εντύπωση ότι ήμουν πολύ νέα για να επωφεληθώ από το ότι έπαιξα αυτόν το ρόλο. Για τη Φαίδρα (του Ρακίνα σκην. Αντουάν Βιτέζ, 1974) το ίδιο. Ήταν τότε για μένα πράγματα λίγο απροσδιόριστα, ριχνόμουνα ορμητικά, με τα όλα μου, και τελικά έχω περισσότερο την ανάμνηση αυτής της ορμής. Νομίζω ότι κι η Κατρίν στο θέαμα με αφετηρία το βιβλίο του Αραγκόν ήταν καθοριστική.

— Ας μιλήσουμε για το πώς δούλεψες το ρόλο της Λουκρητίας Βοργία. Θα 'λεγα ότι παίζοντας τη Λουκρητία έδινες την εντύπωση ότι έπαιζες ταυτόχρονα πολλούς ρόλους αντιφατικούς μεταξύ τους, που συνυπήρχαν με ένταση.

Ν.Σ: Σ' αυτό το ρόλο φαίνεται ίσως περισσότερο απ' αλλού. Νομίζω ότι κάθε ρόλος φέρει αυτές τις διαφορετικές ζωές και πιθανότητες, όπως κι οι άνθρωποι στη ζωή εξάλλου. Αυτό προσπαθώ να βρω σε κάθε ρόλο, τις διαφορετικές πλευρές που συνιστούν την πολυπλοκότητα μιας ύπαρξης. Ο ρόλος της Λουκρητίας Βοργία το επιτρέπει. Μπρος σ' αυτό το ρόλο μαύρο αρχέτυπο, έχεις τη διάθεση να του προσδώσεις λίγο άσπρο, λίγο γκρίζο, λίγο ανοιχτό γκρίζο και λίγο σκούρο γκρίζο.

— Είναι σημαντικό αυτό που λες. Δουλεύουμε τόσα χρόνια με στόχο την ενότητα του ρόλου. Οι διάφορες πλευρές του μοιάζουν στη δουλειά σου ισάξιες, η πλευρά της φριχτής γυναίκας κι η πλευρά της τρυφερότητας.

Ν.Σ: Ναι αυτό που λένε ότι πρέπει πρώτα να βρεις το κέντρο του ρόλου. Νομίζω ότι ανακαλύπτοντας τα τμήματα μπορείς επίσης να φτάσεις σε κάποιο κέντρο, σε μια σύνθεση. Μιλήσαμε πολύ με τον Αντουάν πάνω σε όλα αυτά. Ο ρόλος της Λουκρητίας είναι κάτι σαν αρχέτυπο για το γαλλικό θέατρο. Θέλω να πω ότι μέχρι τώρα έχει περισσότερο παιχτεί με βάση τη δύναμη, την εξουσία, τη φρίκη του προσώπου, αλλά σπάνια έχει παιχτεί μια άλλη πλευρά πιο εύθραυστη, πλευρά αδυναμίας θα 'λεγα. Δεν μιλάω μόνο για την τρυφερότητα, αυτή υπάρχει γραμμένη στο ρόλο δεν μπορείς να την αποφύγεις. Στην αρχή έχτισα όλο το ρόλο πάνω σ' αυτή την ιδέα του εύθραυστου, του ευάλωτου τού προσώπου. Ώσπου μια μέρα σκέφτηκα ότι ο Ουγκώ έχει γράψει έναν ολόκληρο πρόλογο στο έργο όπου μιλά ακριβώς για την τερατομορφία της Λουκρητίας, για την πνευματική και συναισθηματική τερατομορφία της κάνοντας έναν παραλληλισμό με το άλλο του έργο ο *Βασιλιάς διασκεδάζει* όπου ακριβώς υπάρχει η σωματική τερατομορφία. Σκέφτηκα ότι θα 'ταν λάθος να νομίζω ότι θα μπορούσα να αποκαταστήσω το ρόλο παίζοντας μόνο την αδυναμία του. Κάποια στιγμή ξαναβρήκαμε λοιπόν αυτή την πλευρά του ρόλου. Κι αρχίσαμε να σκεφτόμαστε τι πραγματικά θα 'ναι πιο φριχτό, και καταλήξαμε σ' αυτή την ιδέα των απότομων μεταπτώσεων σε συμπεριφορές φριχτές από άλλες αντίθετες. Είναι αυτό το απρόβλεπτο που κάνει το ρόλο τερατώδη, γιατί δεν υπάρχει καμιά λογική στη συμπεριφορά και μας φέρνει συνεχώς σε κατάσταση έλλειψης ισορροπίας. Η τρέλα είναι κάτι το τερατώδες γιατί ακριβώς δεν μπορούμε να αποδεχτούμε την ανισορροπία.

— Έχω την εντύπωση ότι οι γάλλοι ηθοποιοί νιώθετε κάπως καχύποπτοι σε σχέση με τα εργαστήρια άσκησης ή τις άλλες μορφές ακονίσματος των υποκριτικών εργαλείων παράλληλα με την εξάσκηση του επαγγέλματος. Δεν συμβαίνει το ίδιο αλλού όπου ο ηθοποιός ζει ένα εξουθενωτικό ωράριο διαρκούς άσκησης μέσα ή έξω από τους θιάσους παράλληλα με τις δοκιμές ή τις παραστάσεις.

Ν.Σ: Πιστεύω ότι το να ζεις δίνει εξίσου υλικό για το θέατρο με την άσκηση. Δεν θέλω να υποστηρίξω κάποια οκνηρία, να πω ότι ο ηθοποιός κουβαλάει τα πάντα μέσα του και ότι δεν έχει ανάγκη εξάσκησης. Πιστεύω ότι πράγματι υπάρχει ανάγκη ενός χρόνου άσκησης. Πιστεύω πάντως ότι οι ηθοποιοί γενικά είναι εξαιρετικά ασκητικοί. Είναι ένα επάγγελμα πολύ δύσκολο. Μια μέρα που παίζεις ρυθμίζεται απόλυτα, ολόκληρη, από το βράδυ που θα βγεις στη σκηνή, το σκέφτεσαι όλη τη μέρα, απαγορεύεις στον εαυτό σου ορισμένα πράγματα...

— Κι όταν δεν παίζεις, πώς νιώθεις;

Ν.Σ: Εξαρτάται από το πόσο διαρκεί. Στην αρχή το παίρνεις μάλλον ωραία, μπορείς να κάνεις πράγματα που πριν δεν είχες καιρό —εμένα μ' αρέσει να μαστορεύω—, να δεις φίλους, να πας βόλτες. Μετά αρχίζει η αγωνία, κάθεσαι σε μια καρέκλα και περιμένεις. Δεν θέλω να πω ότι είναι έτσι, αλλά εγώ χωρίς παιδιά, ανύπαντρη έχω μεγάλη δυσκολία να αποδεχτώ τις περιόδους της ανεργίας. Η θοποιός είναι κάποιος που κάνει θέατρο, όταν δεν κάνεις δεν είσαι τίποτα. Υπάρχουν ηθοποιοί που γράφουν, που παράλληλα διδάσκουν. Εγώ, αλίμονο, δεν αισθάνομαι διόλου το ταλέντο ή την ικανότητα να γράψω, ούτε να διδάξω, να μεταδώσω κάποια γνώμη. Σε σεμινάρια ομολογώ δεν μ' αρέσει να πηγαίνω γιατί η αλήθεια είναι ότι εκεί συναντάς πάντα συναδέλφους που ακριβώς έχουν δυσκολίες δουλειάς κι αυτό σε κάνει χειρότερα.

— Κι όμως στις παραστάσεις του Βιτέζ υπάρχει μια άνθιση των ικανοτήτων του σώματος σχεδόν αθλητική που δύσκολα επιτυγχάνεται χωρίς σκληρή εξάσκηση.

Ν.Σ: Επειδή ο Αντουάν είναι κάποιος που δεν δουλεύει με τη γυμναστική αλλά με την ελευθερία του σώματος. Όταν στο πρώτο έτος του Κονσερβατουάρ μπήκα για πρώτη φορά στην τάξη του νόμισα ότι ποτέ δεν θα μπορούσα να κάνω αυτά που έβλεπα να κάνουν οι άλλοι. Τελικά ήταν πολύ πιο εύκολο απ' ό,τι νόμιζα, είναι περισσότερο αποτέλεσμα μιας γυμναστικής του πνεύματος παρά ενός αθλητισμού του σώματος. Το ίδιο και με τη γλώσσα. Περισσότερο από κάποιες τεχνικές ή τρόπους εκφοράς, ο Βιτέζ μας μετέδωσε κάτι από τη δική του λατρεία της γλώσσας, γίναμε πιο ευαίσθητοι στους κώδικές της.

ΒΙΒΛΙΟ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Επιμέλεια
Χριστίνα Ντουνιά

Όταν η μνήμη παγιδεύεται στην πραγματικότητα και απελευθερώνει τον συγγραφέα.

Καλαμάς κι Αχέροντας

Η αφήγηση —στα δέκα διηγήματα του Χριστόφορου Μηλιώνη—, *ενώ έχει ως αφετηρία της το παρόν* οδηγείται μέσα από συνεχείς παρεκβάσεις στο *παρελθόν*, στα παιδικά, ή νεανικά χρόνια του συγγραφέα, σε ένα χώρο ορισμένο: το ορεινό χωριό, στα σύνορα σχεδόν Ηπείρου και Αλβανίας, που βέβαια καθόλου δεν λειτουργεί ως πρόσχημα παλαιού τύπου ηθογραφίας ή φολκλορικών περιγραφών· είναι το λειτουργικό σκηνικό δραματικών εντάσεων.

Η καθημερινότητα του σύγχρονου μικροαστού, όπως αποσπασματικά και υπαινικτικά σκιαγραφείται, δύσκολα αποτελεί αυτόφωτη περιοχή έμπνευσης, είναι για τον αφηγητή «τοπίο» αποξενωτικό, θρυμματισμένο, που πάσχει έντονα από κρίση ταυτότητας. Ο μεταπρατικός, καταναλωτικός, τουριστικός κοινωνικός περίγυρος, τον αναγκάζει σε μικρές επώδυνες επιστροφές: «*Τελικά το λαγήνι το πήρε στη Σουηδία. Πολύ άσχημη η ιδέα του και θα το πληρώσει. Κάτι τέτοια σουβενίρ μοιάζουν με τις χειροβομβίδες που μείνανε απ' τον πόλεμο θαμμένες χρόνια μες στα ξερόφυλλα. Τις βρίσκουν τώρα οι ανίδεοι, τις περιμαζεύουν, κι αυτές σκάζουν ξαφνικά, σε χρόνο ανύποπτο, με απρόβλεπτες συνέπειες*» (Από το διήγημα, «*Ο Φρύνος*», *σ. 20*). Ο Χ. Μηλιώνης δεν αναζητά το χαμένο παράδεισο —οι ήρωές του είναι θύματα, οι καιροί δύσκολοι: 1940-1950—, επιστρέφει γιατί *εκεί* μπορεί ακόμα να ανταμώνει με τη *συγκίνηση*. Μια συγκίνηση που γνωρίζει να διαφυλάσσει ακέραια και αυθεντική —δίχως να ολισθαίνει σε φτηνό μελόδραμα και θρηνητική εκτόνωση— πίσω από το προστατευτικό περίβλημα μιας περιπαικτικής ματιάς, που αγγίζει την ειρωνεία και τον αυτοσαρκασμό. Η αιτία αυτής της οπτικής ή της τεχνικής, δεν είναι, πιστεύω, μόνο η απόσταση τόπου και χρόνου, αλλά και η καταγωγή του συγγραφέα: οι παππούδες του ήξεραν να μετράνε τα λόγια τους, και να μην περιφέρουν τα αισθήματά τους στην αγορά· θυμάμαι και τον αξέχαστο Δημήτρη Χατζή, δάσκαλο και ομότεχνό του. Το διήγημα «*Ο τελευταίος Ταμπάκος*», δεν είναι, σίγουρα, μια απλή έκφραση αναμνηστικού χαρακτήρα, αλλά σημείο αναγνώρισης και συγγένειας.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΜΗΛΙΩΝΗ Καλαμάς κι Αχέροντας *Εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1985, σελ. 135.*

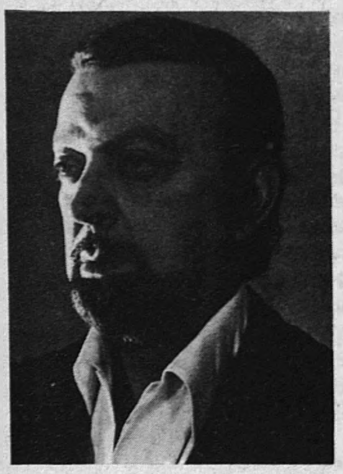

«... γιατί η ποίηση είναι σαν μια εξομολόγηση αργά τη νύχτα, σ' ένα πρόσωπο που άξαφνα πέθανε και μεις συνεχίζουμε να μιλάμε»

Βιολέτες για μια εποχή

Το παρελθόν έχει τόσο διασταλεί στην τελευταία ποιητική συλλογή του Τάσου Λειβαδίτη που εκτοπίζει σχεδόν το παρόν και το μέλλον.

Η παιδική ηλικία και η εξεγερμένη νεότητα, σε δύο μεγάλους αλληλοτεμνόμενους κύκλους, ρίχνουν τη σκιά τους πάνω στο στενό κλοιό του σήμερα, όπου ασφυκτιά ο ποιητής και επιχειρεί συνεχείς αποδράσεις, με παραστάτες τη μνήμη και το όνειρο. Ο βιωμένος και «χαμένος» χρόνος τον βασανίζει: «*Ο χρόνος σκέφτομαι, ίσως είναι μια αργοπορημένη τιμωρία / για ποιο πανάρχαιο σφάλμα*»!

Η αντοχή των βιωμάτων και των μύθων δοκιμάζονται μέσα σ' ένα τοπίο που θυμίζει μεσοπολεμικές, κατοχικές ή μετεμφυλιοπολεμικές εικόνες της πόλης: φτωχικές καμάρες, σκονισμένες σκάλες, έρημοι δρόμοι και νοτισμένοι σταθμοί. Τα πρόσωπα αναδύονται μέσα από το σκοτάδι, την ομίχλη ή τη βροχή, ίδια φαντάσματα που εγείρει ο ποιητής, αποδίδοντας τη δικαιοσύνη, που η ιστορία και ο χρόνος παραμέλησαν. Γιατί, όπως ο ίδιος γράφει —για μια άλλη τέχνη αγαπημένη— «*... στο βάθος η μουσική δεν είναι πάθος ή όνειρο, νοσταλγία ή ρεμβασμός / αλλά μια άλλη δικαιοσύνη*». Από τη μουσική δανείζεται συχνά λέξεις - σύμβολα: το φλάουτο, το βιολί, το ακορντεόν του δρόμου, είναι τα όργανα που ταιριάζουν με το υγρό, μελαγχολικό κλίμα, τους χαμηλούς τρυφερούς και θλιμμένους τόνους της ποίησής του, τώρα πια που... «*οι σάλπιγγες βράχνιασαν, τις θάψαμε στο χιόνι*».

Τα ακυρωμένα οράματα και οι αδικαίωτοι νεκροί, αποτελούν για τον Τάσο Λειβαδίτη ένα οικείο θεματικό καμβά, που ωστόσο εδώ προσεγγίζει και αναδεικνύει με τρόπο πιο ώριμο και —ίσως— πιο ελεύθερο. Τόσο στα ολιγόστιχα, αλλά, κυρίως, στα πολύστιχα ή αφηγηματικά του ποιήματα είναι διακριτή η τόλμη στη σύνθεση και η ευρηματικότητα στη συγκομιδή του λεκτικού του υλικού, που του επιτρέπουν να μπαινοβγαίνει ελεύθερα από το πραγματικό στο φανταστικό, από την αφαίρεση στην αφηγηματικότητα, από την τρυφεράδα στην ειρωνεία, πότε υποβάλλοντας και πότε προβληματίζοντας τον αναγνώστη.

ΤΑΣΟΥ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ Βιολέτες για μια εποχή *Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1985, σελ. 143.*

ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΟΚΙΜΙΑ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΝΑΠΟΛΙΤΑΝΟΥ
Εισαγωγή στη Φιλοσοφία των μαθηματικών
Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1985, σελ. 308.

Η μονογραφία αυτή, που έρχεται να καλύψει ένα κενό —για τον ελληνικό χώρο— στο επίπεδο του φιλοσοφικού στοχασμού γύρω από τα μαθηματικά, διακρίνεται σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη, ο συγγραφέας παρουσιάζει απόψεις γνωστών φιλοσόφων μέχρι και τον Kant. Στη δεύτερη, παραθέτει μια εισαγωγή στη μαθηματική λογική και στην κατά Zermelo-Fraenkel θεωρία των συνόλων. Στην τρίτη, τέλος, ενότητα ασχολείται με την κριτική παρουσίαση των τριών βασικών σχολών φιλοσοφίας των μαθηματικών του 20ού αιώνα (Λογικισμός - Φορμαλισμός - Ιντουισιονισμός.

ΑΝΤΩΝΗ ΛΙΑΚΟΥ
Η ιταλική ενοποίηση και η μεγάλη Ιδέα
Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 1985, σελ. 276.

Στο βιβλίο αυτό συνεξετάζεται το ιταλικό και το ελληνικό εθνικό κίνημα. Ο συγγραφέας μελετά, κατ' αρχήν, τη θέση της Ελλάδας στην ιδεολογία των ιταλικών πολιτικών δυνάμεων, του Καβούρ, του Μαντίνι και του Γαριβάλδι. Κατόπιν αναφέρεται στην επίδραση της ιταλικής ενοποίησης στην Ελλάδα, καθώς και στις προσπάθειες των επτανήσιων ριζοσπαστών και του Όθωνα για την οργάνωση μιας βαλκανικής εξέγερσης. Σ' ένα δεύτερο επίπεδο διερευνά τους δεσμούς ανάμεσα στο έργο της εθνικής απελευθέρωσης και της πολιτικής οργάνωσης του έθνους και σ' ένα τρίτο τη μυθική γλώσσα, ως γλώσσα της εθνικής ιδεολογίας.

Α.Ε. ΓΚΟΤΟΒΟΥ
Παιδαγωγική αλληλεπίδραση Επικοινωνία και κοινωνική μάθηση στο σχολείο
Εκδ. Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα 1985, σελ. 175.

Ο συγγραφέας του βιβλίου θεωρεί ότι για λόγους επιστημολογικούς, αλλά και πολιτικούς, η διερεύνηση του είδους της κοινωνικής μάθησης που συντελείται στα πλαίσια της εκπαίδευσης είναι αναγκαία. Αφού εισαγάγει τον αναγνώστη στις κεντρικές έννοιες στις οποίες στηρίχθηκε η ανάλυσή του, παρουσιάζει ορι-

σμένες θέσεις γύρω από την παιδαγωγική αλληλεπίδραση και την κοινωνική μάθηση, για να προχωρήσει στη συνέχεια στην εξέταση παραδειγμάτων. Επιλέγει έξι παραδείγματα ενδεικτικά για το είδος της κοινωνικής μάθησης που συντελείται στο σχολείο, μέσα από τη συμμετοχή του μαθητή στις συγκεκριμένες σχολικές πρακτικές, τα οποία, όπως παρατηρεί ο ερευνητής παρουσιάζουν μια μάλλον απαισιόδοξη εικόνα της σχολικής πραγματικότητας στον τομέα αυτό.

ΓΚΑΣΤΟΝ ΜΙΑΛΑΡΕ
Εισαγωγή στην Παιδαγωγική
Μτφ. Κυριάκου Κατσιμάνη.
Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1985, σελ. 219.

Ο Γκαστόν Μιαλαρέ αναλύει με γλώσσα απλή και κατανοητή τα βασικότερα ζητήματα της εκπαίδευσης των τελευταίων χρόνων, τις τάσεις της παιδαγωγικής σκέψης και τις πρακτικές εφαρμογές της: τις εργασίες σύγχρονων κοινωνιολόγων, του Ιβάν Ίλιτς, της θεσμοθετημένης εκπαίδευσης, τις νέες δομές του σχολικού θεσμού. Ένα βιβλίο που βοηθά στην εξεύρεση παιδαγωγικών λύσεων οι οποίες μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες των σημερινών νέων.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΟΜΠΑΪΔΗ
Γλωσσογραφία. Μελέτες και άρθρα για τη γλώσσα
Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1985, σελ. 292.

Είναι σε όλους γνωστές οι εξελίξεις που σημειώθηκαν από το 1975 έως το 1985, σε ό,τι αφορά το γλωσσικό ζήτημα. Οι δύο βασικότερες —η εισαγωγή της δημοτικής ως αποκλειστικής γλώσσας στην εκπαίδευση και στη διοίκηση, και η καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος γραφής— έχουν προκαλέσει πολλές και ποικίλες συζητήσεις. Ο φιλόλογος Δημήτρης Τομπαΐδης, ο οποίος παρακολούθησε από κοντά και συνεισέφερε στις εξελίξεις αυτές ως σύμβουλος του ΚΕΜΕ, εκθέτει στο βιβλίο αυτό, με μια σειρά άρθρων και μελετών, την άποψή του για τη χρήση και τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας.

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Συλλογή: Ελένη Αντωνίου - Αντωνάκου
Επιμέλεια - επιλεγόμενα: Μ.Γ. Μερακλής
Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1985, σελ. 176.

Το πρώτο βιβλίο μιας σειράς που διευθύνει ο καθηγητής της λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Μ.Γ. Μερακλής και έχει ως στόχο τη συγκέντρωση των γνήσιων λαϊκών παραμυθιών από διάφορες περιοχές της χώρας μας. Η συλλογή των παραμυθιών αυτών, πέρα από την αισθητική ευχαρίστηση που μπορεί να προκαλέσει, συμβάλλει στη διατήρηση του λαϊκού μας πολιτισμού, βασικού στοιχείου της εθνικής μας επιβίωσης.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Ο Νίκος Καζαντζάκης και το αντικείμενο αναζήτησής του
Εκδ. Δήμου Ηρακλείου, Ηράκλειο 1985, σελ. 172.

Η συγγραφέας επιχειρεί, στην ενδιαφέρουσα αυτή μελέτη, να παρουσιάσει την πνευματική περιπέτεια του Νίκου Καζαντζάκη παρόλο που θεωρεί ότι δεν προσφέρεται στο συνοπτικό βλέμμα. Ως αρχή για την προσέγγιση του έργου του, υποδεικνύει την εξέταση της εσωτερικής του βιογραφίας που βοηθά στην κατανόηση της συνάφειας όλων αυτών *που φαίνονται αντιφατικά στο επίπεδο της έκφρασης*. Έτσι τα δύο πρώτα κεφάλαια επιγράφονται: «*Ο άνθρωπος και ο χωρόχρονός του*» και «*Μια ζωή και ένα έργο που συγχέονται*». Στα επόμενα κεφάλαια, η Ελευθερία Οικονόμου, ανιχνεύει τις επιδράσεις τριών φιλοσόφων που διαμορφώνουν την «ποιητική» και την «φιλοσοφία» του Νίκου Καζατζάκη: Μπερζόν, Νίτσε, Βούδας.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΝΙΚΗΤΑΡΑ
Δοκίμια για το μάθημα της έκθεσης των μαθητών Λυκείου
Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1985, σελ. 209.

Π.Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ
Η διαλεκτική των εκθέσεων ιδεών. Τεχνική της δομής του λόγου στην πράξη
Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1985, σελ. 286.

Π. ΓΙΑΚΟΥΜΗ, Γ. ΓΙΑΚΟΥΜΗ, Κ. ΜΑΡΓΩΝΗ
Έκθεση - Έκφραση για την Α΄ Γυμνασίου
Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1985, σελ. 295.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Τ. ΓΙΟΥΛΤΣΗ
Εισαγωγή στην κοινωνιολογία της θρησκείας
Εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 144.

ΖΩΗ ΑΘ. ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
«Δράκοι» και δημοσιογραφικό ήθος
Εκδ. Νέμος, Αθήνα 1985, σελ. 48.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ 85/86
50 νέες εκδόσεις

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ
Αλέξανδρος Κοτζιάς

Η Ελλάδα, κοιτίδα του αιωνίου πνεύματος, ποτέ δεν σταμάτησε να γεννάει δημιουργούς κολοσσιαίου διαμετρήματος. Ο αντιπροσωπευτικότερος ίσως των καιρών μας είναι ο πολυβραβευμένος ποιητής, μυθιστοριογράφος, δραματουργός και ανώτατος κρατικός υπάλληλος, Αλέξανδρος Καπάνταης, που το έργο του έχει μεταφραστεί και διαβάζεται από Ακαδημίες σε Ανατολή και Δύση. Το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών σε συνεργασία με το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων τιμά με ειδικό εορτασμό τα σαράντα χρόνια της καπανταϊκής προσφοράς στα Γράμματά μας. Ολόκληρο το εικοσιτετράωρο αυτού του πανηγυρισμού παρακολουθεί ο αναγνώστης στη **Φανταστική Περιπέτεια** μυθιστόρημα αφιερωμένο στην ακατάθλητη πνευματική αλκή του τόπου μας.

Η ΝΕΥΡΗ
Νίκος Κάσδαγλης

Η δικτατορία των συνταγματαρχαίων βάσταξε εφτά χρόνια κι όταν σαρώθηκε από τις ίδιες τις αμαρτίες της άφησε μια γενιά σημαδεμένη.
Μέσ' από τις τραυματικές εμπειρίες της αυτή η γενιά προσπαθεί ξανά να σταθεί στα πόδια της, γνωρίζοντας όμως πως δεν υπάρχει δρόμος επιστροφής.

ΤΟ ΞΕΝΟ ΣΩΜΑ
Λία Μεγάλου-Σεφεριάδη

Παρά το ψύχος και την αλλοτρίωση της σύγχρονης κοινωνίας, μια νέα γυναίκα, η Μαρία, επιμένει να πιστεύει πως η μέγιστη δυνατή ευτυχία μπορεί ν' αντληθεί από τις ανθρώπινες σχέσεις και μόνο. Παραμένοντας ο εαυτός της, μοιραία αποβάλλεται από έναν κόσμο, όπου θύματα είναι όσοι δεν έχουν γίνει ακόμη θύτες. Την ίδια ώρα, έχοντας πλήρη επίγνωση της αλήθειας αυτής, το alter ego της, η Μάγδα, αποφασίζει εν τούτοις ν' αγωνιστεί στο πλευρό των καταπιεζόμενων στην Κεντρική Αμερική.

Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΣ ΤΟΥ ΠΙΑΝΟΥ
Φίλιππος Δρακονταειδής

Η βία θα πρέπει να είναι ανάλογη με τη μιζέρια της ανθρώπινης ψυχής. Θα πρέπει να είναι ανάλογη με την αναισθησία της ζωής σε μια πόλη άσχημη και βρώμικη σαν την Αθήνα.
Οι άνθρωποι προσπαθούν να σπάσουν το τσιμέντο της μοναξιάς τους μέσα από τις μικρές αγγελίες – «Προσωπικά» – των εφημερίδων. Πανικοβάλλονται για το παραμικρό και βρίσκουν εξιλαστήρια θύματα. Γίνονται φιλάνθρωποι από ιδιοτέλεια και για μικροκομπίνες.
Μήπως η μιζέρια είναι αγιάτρευτη; Μήπως το έγκλημα είναι περιθώριο ζωής; Μήπως ο ήρωας του Κάφκα Ιωσήφ Κ. δίκαια κάθεται στο εδώλιο;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Νέο rapidograph rotring με αμπούλα μελάνης

Η ROTRING Γερμανίας, το πρώτο όνομα στα είδη σχεδίου, παρουσιάζει τώρα το νέο επαναστατικό rapidograph με αμπούλα μελάνης.

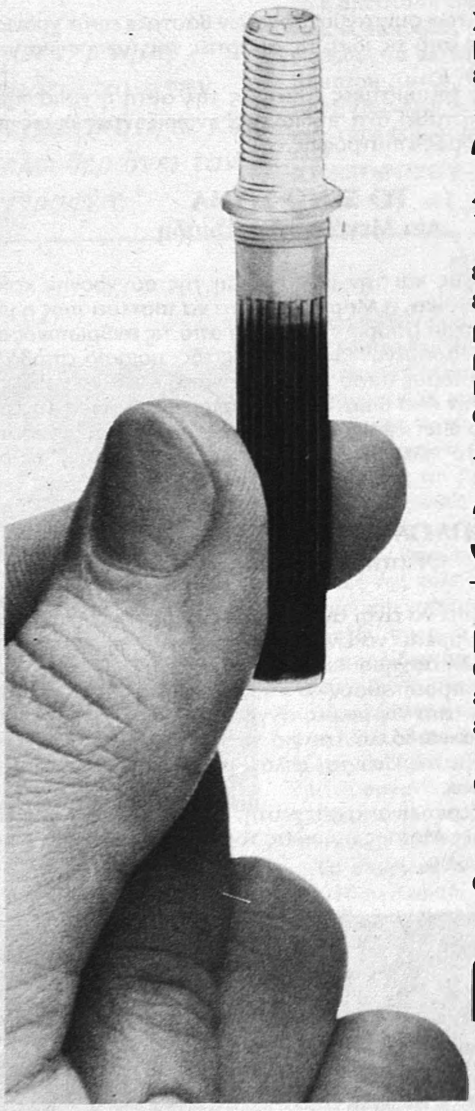

1. Δεν χρειάζεται να πλένετε το rapidograph σε κάθε αλλαγή μελάνης

Απλώς βγάζετε την παλιά, άδεια αμπούλα, βάζετε την καινούργια χωρίς να έρθετε καθόλου σε επαφή με τη μελάνη και το rapidograph είναι πάλι έτοιμο να σχεδιάσει.

2. Δεν τρέχει και δεν βουλώνει γιατί η μελάνη έχει σταθερή ροή

Η αμπούλα μελάνης ROTRING είναι ειδικά μελετημένη ώστε να εξασφαλίζει στη μελάνη σταθερή ροή. Έτσι δεν έχετε πια μουτζούρες, στίγματα, διακοπές στη ροή και το αποτέλεσμα είναι ισόπαχες, ομοιόμορφες γραμμές.

3. Δεν στεγνώνει ακόμα κι αν αφήσετε το rapidograph χωρίς καπάκι μέχρι και 2 ώρες

Η μελάνη στα νέα ROTRING βρίσκεται συνεχώς μέσα στην αμπούλα, χωρίς να έρχεται σε επαφή με τον αέρα και περιέχει ένα πρόσθετο αντιπηκτικό υλικό. Έτσι δεν στεγνώνει και δεν δημιουργεί κρούστα.

Δοκιμάστε λοιπόν τώρα το νέο rapidograph ROTRING και δείτε τ' αποτελέσματά του στα σχέδιά σας.

rotring
rapidograph

IKON/AV/BEDO

ΜΕΜΟΣ ΜΑΚΡΗΣ:

«Οι αρχαίοι είχαν πραγματοποιήσει τη μεγαλύτερη αφαίρεση...»

Συνέντευξη με την Ντ. Ηλιοπούλου - Ρογκάν

Τα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα του Ρήγα Φεραίου στο Βόλο —στο χώρο που ορίζεται ανάμεσα στο Δημαρχείο και στο καινούργιο Δημοτικό Θέατρο— στάθηκε η ευκαιρία να συναντήσουμε τον Μ. Μακρή και να 'χουμε μιαν αποκαλυπτική —φιλική— συζήτηση μαζί του.

Το αφιερωμένο στον Ρήγα μνημείο —επιβλητικό γλυπτό σε μπρούντζο (2.80 μ. ύψος) που παρουσιάζει τον ήρωα καθιστό— κατορθώνει έτσι όπως το έχει «δει» κι αισθανθεί σε σχέση με το γύρω χώρο ο μεγάλος Έλληνας γλύπτης να συγκεντρώνει το βλέμμα μας επάνω του. Κι αυτό, όχι για να μας επιβληθεί ανεξέλεγκτα αλλά για να μας υποβάλλει το μήνυμά του «εν δυνάμει». Αυτή, ακριβώς, η δυναμική σχέση ανάμεσα στο μνημείο και στο γύρω χώρο, κάτι που αποτελεί ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της πλαστικής έκφρασης του Μακρή —όπως αποκαλύπτεται και μέσα από τα 100 περίπου γλυπτά και μνημεία που είναι τοποθετημένα σε δημόσιους - υπαίθριους χώρους στην Ουγγαρία —στάθηκε ένα από τα κύρια θέματα του διαλόγου μας μαζί του.

Είναι, βέβαια, πολύ γνωστός ο Μέμος Μακρής όχι μόνο στο πανελλήνιο αλλά και στην Ουγγαρία, τη θετή του πατρίδα εδώ και 34 χρόνια, όπου η πλαστική του έκφραση αποτέλεσε σταθμό για τη σύγχρονη ουγγρική γλυπτική, τη Γαλλία όπου έζησε από το 1945 μέχρι το 1951, κ.ά. για να τον παρουσιάσουμε, εδώ. Θα υπενθυμίσουμε απλώς ορισμένα καίρια βιογραφικά στοιχεία αφήνοντας τον ίδιο να μας τα αναπτύξει. Κι αυτό γιατι σ'αυτον τον τοσο σημαντικό μας γλύπτη η καλλιτεχνική, η κοινωνική, και η πολιτική δραστηριότητα άρρηκτα συνδεδεμένες αναμεταξύ τους αποτελούν τα «συστατικά» μιας ολοκληρωμένης, συμπαγούς προσωπικότητας. Μιας προσωπικότητας που έχει πάνω απ' όλα κατορθώσει —κάτι πολύ σπάνιο ιδιαίτερα για ένα σημερινό καλλιτέχνη— να εκφρασθεί μέσα από το έργο του με μια χαρακτηριστική ενότητα, και με ορισμένες αρχές. Όλα αυτά αδιαφιλονίκητα τεκμήρια ενός γνήσιου δυναμισμού, απαλλαγμένου από τις λύσεις των οποιονδήποτε ρευμάτων του συρμού και της καταναλωτικής τέχνης.

(Ο Μ. Μακρής γεννήθηκε το 1913 στην Πάτρα για να εγκατασταθεί σε ηλικία τεσσάρων ετών με την οικογένειά του στην Αθήνα. Από μικρός βγήκε στη βιοπάλη καθώς παράλληλα με τις γυμνασιακές του σπουδές εργαζόταν σαν υπάλληλος σε μια εταιρεία. Το 1938 απεφοίτησε από τη ΑΣΚΤ όπου είχε για δασκάλους τον Θωμόπουλο, τον Δημητριάδη και τον Τόμπρο. Το 1945 υπότροφος της Γαλλικής κυβέρνησης ήρθε στο Παρίσι απ' όπου απελάθη το 1951. Εγκατεστημένος από τότε στη Βουδαπέστη όπου επέστρεψε στην Ελλάδα με τη μεταπολίτευση —τριάντα ολόκληρα χρόνια από τότε που έφυγε— κι από το 1975 και πέρα μοιράζεται τον καιρό του ανάμεσα στο ατελιέ του στη Βουδαπέστη και στην Αθήνα).

Μιλήστε μας για τη δραστηριότητά σας από τότε που τελειώσατε την ΑΣΚΤ μέχρις ότου φύγατε για τη Γαλλία. Για τα χρόνια της Κατοχής. Είχατε δικό σας ατελιέ;

Όταν τελείωσα την ΑΣΚΤ βρήκα ένα ατελιέ στην οδό Αρδηττού. Σε αυτό ήρθε κι ο φίλος μου ο Απάρτης επιστρέφοντας το 1939 από τη Γαλλία. Η φιλία μου με τον Απάρτη χρονολογείται από το 1937. Είχα πάει τότε στο Παρίσι για να επισκεφθώ την Παγκόσμια έκθεση. Εκείνα τα χρόνια —επί δικτατορίας Μεταξά— είχα αναλάβει να κατευθύνω τις οργανώσεις των καλλιτεχνών. Ήμουνα οργανωμένος στην αριστερά από το γυμνάσιο κιόλας.

Σας συνέλαβαν ποτέ γι' αυτή σας τη δράση;

Ποτέ. Ήμουν κάτι περισσότερο από τυχερός. Τη γλύτωσα σαν από θαύμα ακόμα κι όταν συνέλαβαν κάποιον μουσικό που είχα καθοδηγήσει και που εξαιτίας της «μεταχείρισης» που του έγινε κατέδωσε τους συντρόφους του. Περπατώντας μια μέρα στα Χαυτεία τον είδα στο δρόμο κι ετάχυνα το βήμα για να τον αποφύγω. τρέχοντας εκείνος μου φώναζε: «Μέμο, Μέμο γιατί δεν μου μιλάς, εσένα ξέχασα να σε καταγγείλω». Βέβαια ο άνθρωπος αυτός «υπό την πίεση» του σαμποτάζ που του έγινε από τους συναδέλφους του μουσικούς όταν επέστρεψε στην Ορχήστρα αναγκάστηκε να αλλάξει επάγγελμα. Έγινε υπάλληλος των σιδηροδρόμων. Τον καιρό της κατοχής διορισμένος στο Λιανοκλάδι πήρε μέρος στην αντίσταση κι έγινε σύνδεσμός μας. Ο κύκλος είχε ολοκληρωθεί... αλλά γιατί να μιλάμε γι' αυτά τώρα.

Σε ό,τι αφορά την καλλιτεχνική μου σταδιοδρομία εκείνα τα χρόνια έλαβα μέρος στην Πανελλήνια του 1939 όπου το Υπουργείο μού αγόρασε μερικά έργα. Ακολούθησε όμως το Αλβανικό και το Μακεδονικό μέτωπο όπου πήρα μέρος και στη συνέχεια στην Αθήνα τον καιρό της κατοχής ανέλαβα και πάλι να οργανώσω τους καλλιτέχνες. Οργανώσαμε ένα συσσίτιο καλλιτεχνών στο Εθνικό Μουσείο όπου όλοι ερχόντουσαν να πάρουν τη σούπα τους... Έβλεπες τον Μπουζιάνη και τόσους άλλους ανάμεσά τους. Ενεργοποιήσαμε τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών στην Οδό Καραγιώργη της Σερβίας. Οργανώσαμε παράνομα τυπογραφεία. Κατευθύναμε τα συνεργεία που κολλούσαν τις αφίσες. Οργανώσαμε το Λαϊκό Θέατρο που ανέβηκε στο βουνό. Το 1943 οργανώσαμε μια έκθεση στο Εθνικό Μουσείο όπου πήραν μέρος πολλοί καλλιτέχνες. Την έκλεισαν όμως γρήγορα κι ανάμεσα σ' αυτούς που συνελήφθησαν ήταν ο Κεφαλληνός, ο Τάσος. Τα έργα τους θεωρήθηκαν αντιστασιακά.

Πώς πήρατε την υποτροφία για τη Γαλλία;

Εκείνην την εποχή Γραμματέας του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών ήταν ο Ρ. Μιλλιέξ που τόσο βοηθούσε τους Έλληνες. Σε όλη τη διάρκεια της κατοχής οι Γάλλοι ενίσχυσαν τους Έλληνες. Στις υποτροφίες που χορηγήθηκαν αμέσως μετά τη λήξη του πολέμου σε χώρες όπως η Γιουγκολαβία, η Ελλάδα, προτιμήθηκαν όσοι είχαν μια αντιστασιακή δράση. Η υποτροφία στην αρχή μου δόθηκε για ένα χρόνο και στη συνέχεια ανανεώθηκε για τρία...

Ποιες ήταν οι πρώτες σας εμπειρίες στο Παρίσι;

Είχα το δικό μου ατελιέ στην Οδό Νταγκέρ (Ντανφέρ - Ροσερώ) κι έκανα ελεύθερες σπουδές. Αποκαλυπτική στάθηκε η φιλία μου με τον M. Gimond καθηγητή της Γαλλικής Ακαδημίας Καλών Τεχνών. Ήταν έντονη και δυναμική σε «ιδέες» και σε «κινήσεις» εκείνη η εποχή στο Παρίσι. Γινόντουσαν ατέλειωτες, παθιασμένες συζητήσεις ανάμεσα στους αριστερούς καλλιτέχνες

γύρω από το ρεαλισμό γενικότερα και το σοσιαλιστικό ρεαλισμό ειδικότερα που τότε εμφανίστηκε στη Γαλλία. Στις συζητήσεις αυτές συχνά πρωτοστατούσε κι ο Πικάσο. Πολλά άρθρα και μελέτες είχαν εκδοθεί σε μια προσπάθεια να προσδιοριστεί ο ρεαλισμός. Οι αριστεροί καλλιτέχνες είχαν χωρισθεί σε δύο παρατάξεις: Σε εκείνους που υποστήριζαν τον σοσιαλιστικό ρεαλισμό (Φουζερόν, ο Πολωνός στην καταγωγή πολιτογραφημένος Γάλλος Τάσλινσκυ, κ.ά.) κι εκείνους όπως π.χ. ο Φ. Λεζέ που πίστευαν ότι ο ρεαλισμός είναι κάτι ανεξάρτητο από πολιτική. Σημειώθηκαν αρκετές συγκρούσεις...

Πήρατε ενεργό μέρος στην καλλιτεχνική ζωή του Παρισιού;

Ήμουν από τα ιδρυτικά στελέχη του Σαλονιού της Νέας Γλυπτικής μαζί με τον Κουλεντιανό κ.ά. Πήρα τακτικά μέρος στο Σαλόνι του Μάη.

Τι είδους γλυπτά δημιουργούσατε τότε;

Κυρίως προτομές. Κι αυτό γιατί δεν είχα τα οικονομικά μέσα για άλλου είδους και κλίμακας αγάλματα. Έτσι, όμως, ασκήθηκα στο να πραγματοποιώ μια αφαίρεση και να περνάω το μήνυμα μιας προσωπικότητας μεσ' από μιαν αρχιτεκτονημένη - τεκτονική - πλαστική: γνώρισμα που ανέπτυξα αργότερα στα μνημεία μου.

Γιατί σας απέλασαν το 1951 από τη Γαλλία και πώς διαλέξατε την Ουγγαρία για να εγκατασταθείτε;

Όταν τέλειωσε ο εμφύλιος στην Ελλάδα ένας μεγάλος αριθμός ναυτικών (ναυτεργατών) που 'χε ανέβει στα βουνά έπρεπε να επιστρέψει στα καράβια. Περνούσαν, λοιπόν, τα ελληνικά σύνορα και μέσω Πολωνίας κατέβαιναν στη Μασσαλία για να μπαρκάρουν ξανά. Σε κείνη τη φάση —στο πέρασμά τους, δηλαδή, μέσα από τη Γαλλία, βοηθούσα κι εγώ φιλοξενώντας τους και στο ατελιέ μου. Η γαλλική αστυνομία θεώρησε αυτή μου τη δράση σαν παρέμβαση στα εσωτερικά ενός άλλου κράτους και μου έδωσε προθεσμία 48 ωρών να εγκαταλείψω τη Γαλλία. Μου φαίνεται, όμως, ότι σε όλα αυτά έπαιξε κάποιο ρόλο κι η ελληνική κυβέρνηση καθώς και το ότι είχα πάρει μέρος στο Α΄ Συνέδριο της Ειρήνης το 1949. Ας μην ξεχνάμε ότι βρισκόμασταν σε περίοδο ψυχρού πολέμου με όλα τα συνεπακόλουθά του... Προσπάθησα να φύγω για Λονδίνο αλλά οι Άγγλοι δεν μου έδωσαν βίζα. Όλες οι άλλες ανατολικές χώρες εκτός από την Ουγγαρία μου έδιναν βίζα μετά από 15 μέρες. Οι μόνοι που μου την έδωσαν αμέσως ήταν οι Ούγγροι. Από εκεί και πέρα βοήθησε πολύ και η φασαρία που έγινε μέσα από τον Τύπο για την απέλασή μου. Δημοσιεύθηκαν πολλές διαμαρτυρίες καλλιτεχνών (ανάμεσά τους κι εκείνη του Η. Λώρενς, κ.ά.). Μου έδωσαν αμέσως ένα ατελιέ στη Βουδαπέστη και τα «μέσα» για να ζήσω. Σε λίγο ήρθε και με βρήκε κι η γυναίκα μου. Οι φίλοι μου μου έστειλαν από τη Γαλλία μερικά έργα μου κι έξι μήνες μετά την εγκατάσταση στην ουγγρική πρωτεύουσα έκανα την πρώτη μου έκθεση. Τότε, μου 'ρθαν κι οι πρώτες παραγγελίες. Έγινα μέλος της Ένωσης Ούγγρων Καλλιτεχνών, γράφτηκαν πολλά άρθρα για τη δουλειά μου κι από εκεί και πέρα η σταδιοδρομία μου συνεχίστηκε απρόσκοπτα με επιστέγασμα τη μεγάλη αναδρομική έκθεση που οργανώθηκε στην Εθνική Πινακοθήκη της Βουδαπέστης λίγο πριν να έρθω —με τη μεταπολίτευση— στην Ελλάδα όπου ακολούθησε η άλλη αναδρομική στην Εθνική Πινακοθήκη των Αθηνών.

Πώς αισθάνεσθε εσείς στην Ουγγαρία;

Την αγαπώ πολύ σα χώρα. Δεν αισθάνομαι διόλου ξένος. Μου αρέσει κι η νοοτροπία του ουγγρικού λαού.

Στην Ελλάδα όταν ήρθατε το 1975 σκεπτόσασταν, στην αρχή, να εγκασταθείτε, αν δεν κάνω λάθος, όμως τελικά μοιράζετε τον καιρό σας ανάμεσα στις δύο χώρες.

Ναι, παρόλο που βιάστηκα να τελειώσω στην Ουγγαρία —προτού να επιστρέψω για πρώτη φορά στην Ελλάδα το '75— το μνημείο της Απελευθέρωσης στο Πετς ώστε να μπορέσω να μείνω μόνιμα εδώ, τελικά δεν μου δόθηκε αυτή η δυνατότητα. Μου ζητούν, βέβαια, τώρα διάφορα έργα. Όμως, υπάρχει και το σύστημα με τους διαγωνισμούς, που είναι λίγο πολύπλοκο. Θα 'θελα σε αυτό το σημείο, ακριβώς, να ξεκαθαρίσω μια παρεξήγηση. Στην περίπτωση του ανδριάντα του Ρήγα στο Βόλο είχε προκηρυχθεί διαγωνισμός. Όμως, κανένα από τα έργα που προτάθηκαν δεν προκρίθηκε. Από σύγχυση, μάλιστα, ανακοινώθηκε ότι μέλος της επιτροπής του διαγωνισμού ήμουν κι εγώ. Η παρεξήγηση οφειλόταν σε συνωνυμία. Μέλος της επιτροπής ήταν ο γνωστός λαογράφος Κίτσος Μακρής. Όταν, λοιπόν, μετά την αποτυχία του διαγωνισμού μού ανέθεσαν το έργο πήρα απλώς σαν αμοιβή —και το τονίζω αυτό για ν' αποφευχθούν κι άλλες παρεξηγήσεις— όσο προβλέπει ο νόμος για μια τέτοια περίπτωση. Βέβαια, κάτι θα έπρεπε να γίνει και με το θέμα των διαγωνισμών. Για παράδειγμα, έργο του γλύπτη Ζογγολόπουλου που, μάλιστα, πήρε το Α΄ βραβείο για να στηθεί στην Πλατεία Κλαθμώνος, δεν έγινε τελικά. Κάτι παρόμοιο μου φαίνεται ότι συμβαίνει και με το μνημείο στο Γοργοπόταμο. Εγώ πάντως, προσωπικά δεν μου φαίνεται ότι εμποδίζω τους άλλους να δουλέψουν. Πρέπει να γίνει κάτι με το θεσμό των διαγωνισμών.

Στην Ελλάδα ποια έργα σας —γλυπτά και μνημεία— υπάρχουν;

Κατ' αρχήν ο «Χορός» κι οι δυο μορφές (στο εξωτερικό της Πινακοθήκης). Στην Εθνική Πινακοθήκη, πάντα, έχω αφήσει και μερικά άλλα έργα όπως π.χ. το άγαλμα του Κατράκη. Υπάρχει το «Κεφάλι» —στη Μνήμη των Θυμάτων— που είχα φτιάξει ήδη στην Ουγγαρία και παρουσίασα στην αναδρομική μου έκθεση στην Αθήνα προτού να τοποθετηθεί στο Πολυτεχνείο. Συγκεκριμένα ήρθε και με βρήκε τότε μια αντιπροσωπεία φοιτητών και μου πρότειναν να τοποθετηθεί αυτό το κεφάλι —που το είχα εμπνευσθεί στη μνήμη των νέων που υπήρξαν θύματα του φασισμού— στο Πολυτεχνείο. Συμφώνησα με την προϋπόθεση να πάρουν την έγκριση της Συγκλήτου και να διαλέξω εγώ το χώρο τοποθέτησης του γλυπτού. Υπάρχει επίσης στο Μάτι της Αττικής μπροστά από τον Ναυτικό Όμιλο μια σύνθεσή μου σε χαλκό —το Αιγαίο— ιδιωτική παραγγελία του κ. Γ. Γουλανδρή. Τέλος ο ανδριάντας του Ρήγα Φεραίου για τον οποίο ήδη μιλήσαμε.

Έχετε φτιάξει γύρω στα 100 γλυπτά - αγάλματα και μνημεία —προορισμένα για υπαίθριους χώρους στην Ουγγαρία. Επανειλημμένα από ό,τι έχω διαβάσει έχει γίνει μνεία για την αρμονική σχέση ανάμεσα σε όλα αυτά τα έργα σας και στο περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται.

Ναι. Πιστεύω ότι δεν πρέπει κανείς να δημιουργεί ένα πλαστικό έργο ανεξέλεγκτα δίχως να λάβει υπόψιν τον χώρο στον οποίο θα τοποθετηθεί. Το θέμα ή μάλλον το πρόβλημα του χώρου είναι πρώτης σημασίας σε σχέση με ένα γλυπτό. Το γλυπτό όταν είναι εναρμονισμένο με το χώρο ολόγυρά του δημιουργεί και «κατοικεί» με τη σειρά του το χώρο αυτό. Είναι βέβαια περίεργο να μιλάει κανείς για ένα χώρο στην περίπτωση ενός γλυπτού κι όχι για τη μορφή του ίδιου του γλυπτού. Όμως πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι ένα γλυπτό ολοκληρώνεται σαν αισθητική παρουσία σε συνάρτηση με το χώρο. Είχα την τύχη να συνεργάζομαι, εδώ και 20 χρόνια, για τα μνημεία που φτιάχνω σε υπαίθριους χώρους, με τον Ούγγρο αρχιτέκτονα Γιαννόσι Γκιόργκι. Πρόκειται για έναν αρχιτέκτονα που, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει συνήθως, δεν προσπαθεί να προβάλλει ή να τονίσει τη δική του προσφορά με αφορμή την τοποθέτηση ενός γλυπτού και τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος ολόγυρά του. Γι' αυτόν, ακριβώς, το λόγο κι η συνεργασία μου μαζί του είναι ιδιαίτερα εποικοδομητική. Η τεκτονική διάταξη που προσπαθώ να πετύχω σε όλα τα γλυπτά μου —χαρακτηριστικό που μου το 'χει διδάξει η αρχαία ελληνική τέχνη— βρίσκει πέρα για πέρα μια ανταπόκριση στον τρόπο με τον οποίο ο συνεργάτης μου αρχιτέκτων αντιμετωπίζει το θέμα του χώρου.

Αντιμετωπίζετε, όταν αναλαμβάνετε να φιλοτεχνήσετε ένα μνημείο, πέρα από την ιδιαιτερότητα του χώρου και το «ιστορικό» μέρος, την παράδοση, τις «τοπικές αντιλήψεις», με ένα λόγο το αφηγηματικό μέρος;

Όλα αυτά «μπαίνουν» σαν προβλήματα που πρέπει κανείς να τα συνθέσει κι από τον τρόπο που θα τα συνθέσει προκύπτουν κι οι εκάστοτε λύσεις.

Αφαιρείτε και πολλά στοιχεία στην επεξεργασία αυτών των λύσεων, βέβαια. Ποια είναι η

δική σας θεώρηση γύρω από την έννοια «αφαίρεση»;

Η αφαίρεση, βέβαια, είναι ένα εγγενές στην καλλιτεχνική έκφραση στοιχείο. Τη μεγαλύτερη αφαίρεση την είχαν κατά τη γνώμη μου πραγματοποιήσει οι αρχαίοι. Είναι αδύνατο να αποδοθεί επακριβώς η φύση. Χρειάζεται μια κατ' αναλογίαν επεξεργασία ώστε να είναι δυνατόν να εκφρασθεί κάτι μέσα από την τέχνη και να περάσει ένα μήνυμα. Αναπτύσσεται έτσι μια ειδική σχέση ή μάλλον σχέσεις ανάμεσα στο σύνολο και στη λεπτομέρεια.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά μνημεία που δημιουργήσατε και συνάμα ιδιαίτερα φορτισμένο είναι εκείνο που στήθηκε στην Αυστρία στο χώρο του στρατοπέδου του Ματχάουζεν.

Με τι πνεύμα το συλλάβατε;

Στον ιδιαίτερα τραγικό χώρο του Ματχάουζεν, όπου ανάμεσα σε άλλους μαρτύρησαν και ταλαιπωρήθηκαν και πολλοί έλληνες επώνυμοι όπως π.χ. ο φίλος Ι. Καμπανέλλης κι ανώνυμοι, οι χώρες από τις οποίες προέρχονταν οι κρατούμενοι προκήρυξαν διαγωνισμούς για να φιλοτεχνηθούν τα αντίστοιχα μνημεία.

Έχει κι η Ελλάδα το δικό της μνημείο;

Όχι. Έχει, όμως, μια πλάκα. Για να συνεχίσω λοιπόν, το μνημείο που έφτιαξα εγώ για λογαριασμό της Ουγγαρίας, εξαιτίας των προσωπικών μου αντιστασιακών βιωμάτων ξεχωρίζει από εκείνα των άλλων χωρών. Σε αντίθεση με τα τελευταία που είναι παθητικά και που κατ' αυτόν τον τρόπο επιμένουν στην ιδέα του θανάτου —διαποτισμένα από μια μακάβρια αντίληψη— το μνημείο που έφτιαξα ξεχωρίζει για τη μαχητικότητά του.

Προηγήθηκαν διάφορες λύσεις πριν από το τελικό αποτέλεσμα;

Το μνημείο αυτό αποτελεί την «εξέλιξη» ενός τοίχου από μπετόν. Έτσι το «είδα» στην αρχή με σίδερα να προεξέχουν από το μπετόν για τα πόδια και τις γροθιές των 9 μορφών που παρουσιάζονται. Τα σίδερα αυτά τα εμπνεύσθηκα από τα πιλότι του Λε Κορμπυζιέ όταν βοηθούσα με τον Ανδρέου κ.ά. στις μακέτες για το σπίτι της Μασσαλίας. Όσο για την ιδέα του συμπαγούς τοίχου που στο μνημείο, έτσι όπως τελικά διαμορφώθηκε, υπαγορεύει αποκλειστικά το παραλληλεπίπεδο μέσα στο οποίο εγγράφονται τα πόδια και τα υψωμένα χέρια, την εμπνεύσθηκα κι από τα γύρω αφιερώματα που τα περισσότερα είναι σκαλισμένα σε τοίχους ή σε βράχια. Ο αρχιτεκτονημένος κορμός του μνημείου του Ματχάουζεν (1960-63) είναι ένα από τα χαρακτηριστικά που εξασφαλίζει την εν δυνάμει «κίνησή» του.

Αυτη ακριβώς η κίνηση κ. Μακρή ενισχύει και το αίτημα της ανθρώπινης μάζας έτσι όπως απεικονίζεται μέσα από τις εννέα μορφές. Προβάλλεται ακάθεκτο και το κοινωνικό αίτημα ιδιαίτερα αξιοποιημένο μέσα από την υποταγή της λεπτομέρειας στο σύνολο.

Ναι, ακριβώς, προσπάθησα με μια χαρακτηριστική λιτότητα που να περιορίζεται στο απόλυτα απαραίτητο να υποβάλω το κοινωνικό αίτημα. Ένα αίτημα που αποκαθιστά την ελπίδα.

Το κοινωνικό αίτημα προβλημένο μέσα από μια διαφορετική —ανάγλυφη— διάταξη των μορφών φαίνεται και στη σύνθεση που φτιάξατε το 1964 για το κτίριο της έδρας των Ούγγρων εργατών της οδού Κολόμβου.

Τη λύση εδώ μου την προσέφερε η ίδια η πρόσοψη του κτιρίου από αρχιτεκτονημένα τούβλα. Δημιούργησα κι εγώ το πέτρινο ένθετο ανάγλυφο με βάση μιαν αρχιτεκτονημένη σύνθεση. Αυτή είναι που το προικίζει με ένα ρυθμό όπως ακριβώς συμβαίνει και στα άλλα γλυπτά μου, όπου πάντα υιοθετώ αυτόν τον κανόνα. Η τεκτονική διάταξη που χαρακτηρίζει στην προκειμένη περίπτωση όλα τα στοιχεία της κοινωνίας που απεικονίζονται εδώ —από τον στρατιώτη και τον εργάτη μέχρι τη γυναίκα μητέρα— προικίζει με μια «κίνηση» το ανάγλυφο.

Ιδιόμορφη είναι κι η κίνηση χάρη στην οποία αναδημιουργήσατε εκείνην της Νίκης της Σαμοθράκης όπως τη βλέπουμε στο μνημείο για την απελευθέρωση που φτιάξατε στο Πετς (1975).

Στην προκειμένη περίπτωση με βοήθησε και το κλίμα και το περιβάλλον που θυμίζει πολύ Ελλάδα. Γι' αυτό και είδα το μνημείο αυτό σε συνδυασμό με έναν εμπνευσμένο από το αρχαίο θέατρο χώρο, ώστε να οργανώνονται υπαίθριες τελετές. Κατά τη δημιουργία του μνημείου αυτού η συνεργασία μου με το φίλο μου αρχιτέκτονα γνώρισε μιαν από τις πιο ευτυχισμένες στιγμές.

Τι πιστεύετε για τη στρατευμένη τέχνη;

Κάθε τέχνη είναι στρατευμένη, όπως και κάθε καλλιτέχνης, από τη στιγμή που είναι δοσμένος στη δουλειά του. Ο λαϊκός καλλιτέχνης, φτιάχνοντας κάτι μέσα από την παράδοση του τόπου του, είναι κι αυτός στρατευμένος, εφόσον βέβαια πιστεύει σε αυτό που κάνει. Κι αυτό ακριβώς είναι που έχει σημασία... □

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

Μ. Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ»
ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΙΚΟ ΣΕΦΕΡΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ»
ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ»
ΤΟΥ ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

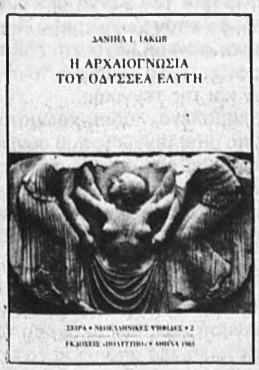

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

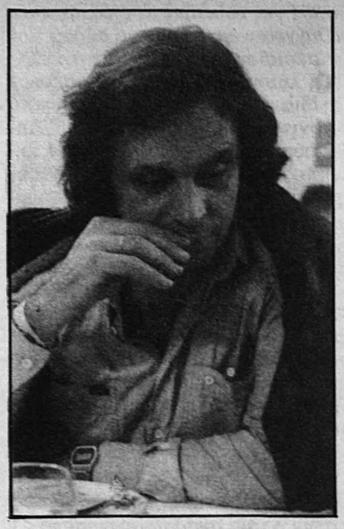

«Να ζωγραφίζεις σήμερα μουσαμάδες είναι ένα εγχείρημα εξαιρετικά προβληματικό ...»

Κυριάκος Κατζουράκης

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1944. Από το 1963 ως το 1968 φοίτησε στη Σχολή Καλών Τεχνών, ζωγραφική στο εργαστήρι του Γ. Μόραλη και σκηνογραφία. Με άλλους τέσσερις ζωγράφους, το 1970 ίδρυσαν την ομάδα «Νέοι Έλληνες Ρεαλιστές».
Το 1972 έκανε τα σκηνικά και τα κοστούμια για το φιλμ του Π. Βούλγαρη «Το Προξενειό της Άννας» και για το φιλμ του Θ. Αγγελόπουλου «Μέρες του '36».
Το 1973 πήγε στο Λονδίνο, όπου συνέχισε τις σπουδές του στο St Martin's School of Art (1974) και στο Croydon College of Art (1975). Επέστρεψε στην Αθήνα το 1984.

Κυριότερες εκθέσεις

1966. Γκαλερί Κεραία
1970. Γκαλερί Νέες Μορφές
1972. Ινστιτούτο Γκαίτε «Πέντε Νέοι Ρεαλιστές»
1974. Γκαλερί Ώρα
1975. Bedford House Gallery Picadilly Gallery Λονδίνο
1977. Γκαλερί Ώρα
1979. Αίθουσα Τέχνης
1980. XI Biennale στο Παρίσι
1982. Γκαλερί Ώρα Midland Group Nottingham
1984. Alzaia - Ρώμη.

Από τις 14 Οκτωβρίου εκθέτει τη νέα δουλειά του στην Γκαλερί «Ώρα».

«Να ζωγραφίζεις σήμερα μουσαμάδες, είναι ένα εγχείρημα εξαιρετικά προβληματικό. Ιδιαίτερα για εκείνους που απορρίπτουν το ρόλο των προπαγανδιστών της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων και αρνούνται να θεωρήσουν τη ζωγραφική ως βάλσαμο για τις οδύνες του βίου». Αυτή η διαπίστωση του Ν. Χατζηνικολάου —από το σημείωμά του που προτάσσεται στον κατάλογο της έκθεσης— αποτελεί το βασικό ερώτημα και ορίζει την προοπτική μέσα στην οποία εγγράφεται σήμερα η άσκηση της ζωγραφικής. Προφανώς, κάθε αυθεντικός καλλιτέχνης έχει να αναμετρηθεί με τους συγκεκριμένους οικονομικούς, κοινωνικούς και ιδεολογικούς όρους μέσα στους οποίους καλείται να ασκήσει την τέχνη του, και μέσα από αυτούς να επιχειρήσει να ανοίξει το στενό κι επικίνδυνο μονοπάτι της προσωπικής έκφρασης.

Σ' αυτό το κυρίαρχο ερώτημα, η συγκομιδή των έργων που εκθέτει στην «Ώρα» ο Κ. Κατζουράκης, φέρνει μία, σε πρώτη ματιά, παράδοξη απάντηση.

Επανάληψη και διαφορά

Τα περισσότερα έργα που εκθέτει —ιδιαίτερα οι πίνακες μεγάλων διαστάσεων— εμφανίζονται ως αντίγραφα μερικών έργων στα οποία ο καλλιτέχνης επανέρχεται με μια σταθερότητα και μια εμμονή που αγγίζουν τα όρια της ιδεοληψίας. Οι «ακόλουθες» του Βελάσκεθ («Las Pekinas»), «ο όρκος των Ορατίων» του Ντα-βίντ, ο Καραβάτζιο, ο Μπαϊκον, ο Πουσσέν, η «Ξεχασμένη Φρουρά» του Γ. Τσαρούχη, είναι σχεδόν τα μόνιμα θέματα της ζωγραφικής του. Ωστόσο η ίδια η χειρονομία της αντιγραφής είναι διφορούμενη. Σ' ένα πρώτο επίπεδο μοιάζει με παιχνίδι. Με μια διάθεση που είναι ταυτόχρονα φιλάρεσκη και εξαιρετικά ριψοκίνδυνη, ο Κ. Κατζουράκης επαναλαμβάνει τις χειρονομίες ενός ταπεινού μαθητή που μπαίνει με τη δική του βούληση στο εργαστήρι μεγάλου τεχνίτη και επιχειρεί να οικειωθεί την τέχνη και την τεχνική του.

Όμως στο εργαστήρι των ζωγράφων που αγαπά δεν τον οδηγεί μόνον η διάθεση για παιχνίδι. Παράλληλα, τον έλκει ένα ολικό όραμα του κόσμου που βλέπει να αποτυπώνεται εκεί, και συνάμα η νοσταλγία που του γεννά αυτή η χαμένη σήμερα διάσταση.

Μιλώντας για τη σχέση του με τον Γ. Τσαρούχη, ο Κ. Κατζουράκης αναφέρει ένα περιστατικό που συνοψίζει την απόσταση που τον χωρίζει από τον δάσκαλό του.

«Μια μέρα ο Τσαρούχης ζωγράφιζε ένα πρόσωπο από μνήμης και μια στιγμή μου λέει:
— Γύρνα λίγο δεξιά για να δω πως πέφτει το φως στη μύτη.
— Δάσκαλε του λέω, πώς μπορείς να ζωγραφίζεις, χωρίς το μοντέλο;
— Δεν μου χρειάζεται, μου απάντησε. Εγώ ζωγραφίζω το ελληνικό αντρικό σώμα».

Ο Κ. Κατζουράκης μιλώντας για τη δική του ζωγραφική ορίζει τη διαφορά τονίζοντας ότι ο ίδιος δεν μπορεί να ζωγραφίσει παρά το μοντέλο. Αυτή η εικόνα του ελληνικού ανδρικού σώματος, που είναι ζωντανή και ενιαία στον Τσαρούχη, για τον ίδιο έχει χαθεί.

Με όμοιο τρόπο, κάθε φορά που επαναλαμβάνει ένα από τα πρότυπά του, εισάγει κατ' ανάγκην τη διαφορά και μέσα από αυτήν επιχειρεί όχι μόνο να ορίσει την απόσταση που τον χωρίζει, αλλά και να αποτυπώσει με κριτικό τρόπο την ίδια την πράξη της ζωγραφικής.

Μέσα στον πίνακα, λοιπόν, σωρεύει στοιχεία από τις προσωπικές του μνήμες, από τον εμφύλιο που σημάδεψε την παιδική του ηλικία, στοιχεία από την καθημερινή ζωή στην Ελλάδα της δεκαετίας του '50, αντικείμενα που λειτουργούν ως φετίχ, ένα ξίφος, μια στολή του Δημοκρατικού Στρατού, ή τη φουστανέλα του Θεόφιλου που στη συνείδηση του Κ. Κατζουράκη ισοδυναμεί με τη στολή του ζωγράφου και εξισώνεται με τη στολή του Βελάσκεθ που φέρει το σύμβολο της κοινότητας στην οποία ανήκει.

Πλάι στη μνήμη, είτε σε παράθεση είτε σε σχέση αντιστικτική, απεικονίζεται το βιωμένο παρόν, και τα δικά του σύμβολα, τα δικά του ίχνη, επιχειρούν να ανοίξουν έναν ιδιότυπο διάλογο σε δύο επίπεδα:
— με την παράδοση της δυτικής ζωγραφικής, αλλά και με τους έλληνες ζωγράφους της γενιάς του '30,
— αλλά και με την πρόσφατη ελληνική ιστορία.

Από αυτή τη σκοπιά, η εισβολή της ιστορίας στη ζωγραφική του Κ. Κατζουράκη είναι ένα δεδομένο που είναι αδύνατον να αγνοηθεί. Αποτελεί σίγουρα ένα από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά της και το στοιχείο που της προσδίδει την ταυτότητα. Ωστόσο το αίτημα που υπηρετεί δεν εξαντλείται στον κριτικό διάλογο με την παράδοση και τους προγόνους της. Επιδιώκει και κάτι άλλο. Αν το κατορθώνει ή όχι, είναι ένα ζήτημα που προσωρινά ας μείνει ανοικτό.

Μια δυσπιστία απέναντι στην «πρωτοπορία»

Ο Κ. Κατζουράκης αρνείται να συνταχθεί με την «πρωτοπορία». Η ίδια η έννοια του γεννά μια δυσπιστία. Νιώθει κάτι σημαντικό να τον χωρίζει από αυτήν. Αυτή του η στάση δεν είναι φανερή μόνο στο επίπεδο των θεμάτων που ζωγραφίζει. Είναι εξίσου έντονη και στην επιλογή των υλικών και της τεχνικής.

Μουσαμάδες, πινέλα, καβαλέτο, λάδια, χρωματικές κλίμακες, είναι τα εργαλεία μιας τεχνικής που συνειδητά αναζητά να διαφοροποιηθεί από τον μοντερνισμό. Στη σειρά των πορτραίτων που φιλοξενεί η έκθεση, αυτή η στάση οδηγεί σε ακόμα πιο παλιές μεθόδους. Χρησιμοποιεί την αυγοτέμπερα και τις τεχνικές της βυζαντινής ζωγραφικής.

Προφανώς κι εδώ το αίτημα είναι διπλό: από τη μια πλευρά ένας πειραματισμός κι ένα παιχνίδι με υλικά που δηλώνουν την προέλευσή τους και τη σχέση τους με την παράδοση. Από την άλλη, μια απόπειρα να εντάξει τη δουλειά του ως συνέχεια και κριτικό ξανακοίταγμα της ελληνικής ζωγραφικής.

Σ' ένα πρώτο επίπεδο, λοιπόν, τα ίδια τα υλικά του

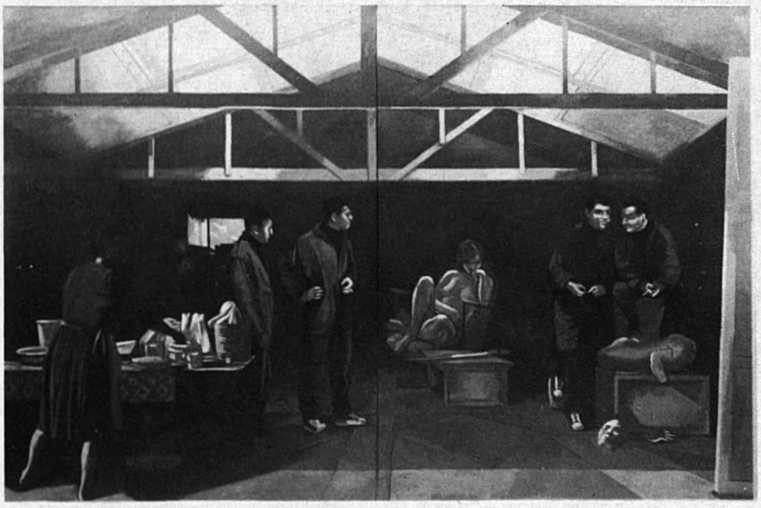

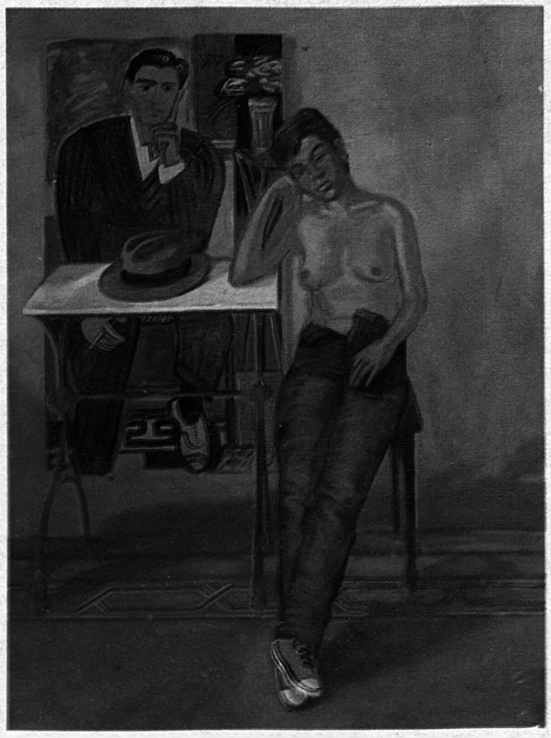

δηλώνουν τη δυσπιστία του απέναντι στην «πρωτοπορία», έτσι όπως ορίζεται ιδεολογικά και κοινωνικά από το κύκλωμα γκαλερί - κριτικός τέχνης - αγοραστικό κοινό. Θεωρώντας την «πρωτοπορία» ως μια έννοια εξαιρετικά προβληματική, και την ιδεολογία που τη συνοδεύει ως ένα μηχανισμό που συχνά μετατρέπει την τέχνη σ' ένα απλώς εμπορεύσιμο είδος, που υπακούει στη λογική του διαρκώς ανανεούμενου εμπορεύματος, υιοθετεί μια κριτική στάση και στρέφεται στην παράδοση της τέχνης του. Εκεί αναζητά τις μεθόδους που την καθιστούσαν «τέχνη» με την κυριολεκτική σημασία του όρου, κι επιχειρεί να την ανανεώσει κριτικά.

Βαθύτερα ωστόσο, το αίτημα που υπηρετεί αυτός ο ηθελημένος αναχρονισμός είναι το ίδιο με εκείνο που κινεί τον Κ. Κατζουράκη και στο επίπεδο της θεματικής: ο πόθος της υπέρβασης των αντιθέσεων που τον διαπερνούν και τον διχάζουν και η πίστη ότι από έναν διασπασμένο κόσμο μπορεί σήμερα να αναδυθεί μια νέα ενότητα.

Προς ένα θετικό ορισμό της ελληνικότητας

Η συγγένεια πρώτου βαθμού που συνδέει τη δουλειά του Κ. Κατζουράκη με το έργο και την προσωπικότητα του Γ. Τσαρούχη είναι προφανής, ομολογημένη και ρητή. Όπως σημειώνει ο Ν. Χατζηνικολάου, στο σημείωμα που ήδη ανέφερα, ο Κ.Κ. έρχεται από τον κόσμο του Τσαρούχη. Και το στοιχείο που φέρνει ο ίδιος, είναι αυτό το διάχυτο και κυρίαρχο αίσθημα για την ιστορία. Αν η ιστορία διατρέχει το έργο του Τσαρούχη ως ένα υπόγειο ρεύμα, στη ζωγραφική του Κατζουράκη καταλαμβάνει ένα ρόλο πρωταγωνιστικό.

Όμως ο διάλογος δεν περιορίζεται εδώ. Ο Κ. Κατζουράκης θαυμάζει στον Τσαρούχη αυτή την ευτυχισμένη και γαλήνια αίσθηση της ελληνικότητας που για τον ίδιο είναι ένα ζητούμενο. Αν ο Τσαρούχης είναι ένας ζωγράφος του μεσοπολέμου, ο Κατζουράκης αισθάνεται έντονα τη διαφορά που τον χωρίζει όχι μόνον στο χρόνο —40 χρόνια είναι περίπου μια άλλη εποχή— αλλά και στους προβληματισμούς. Έτσι και η ίδια η σχέση του με την ελληνικότητα, ο τρόπος που θέτει το ζήτημα και οι όροι μέσα από τους οποίους επιχειρεί να συλλάβει και να διατυπώσει την απάντηση, είναι αναγκαστικά διαφορετικοί.

Για ένα μεγάλο διάστημα, μέσα στις συνθήκες είτε του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα κατά τη διάρκεια της αντίστασης, είτε κατά την περίοδο της αντιϊμπεριαλιστικής δημοκρατικής πάλης, η επίκληση της έννοιας της ελληνικότητας στο χώρο της τέχνης, παρέμενε έντονα χρωματισμένη από τον αρνητικό και, κατά κάποιο τρόπο, από τον κατ' αντιδιαστολή προσδιορισμό της. Με ιδεολογικοπολιτικούς όρους, θα έλεγα πως αποτελούσε ως ένα βαθμό μια αμυντική πολιτική. Ένα σημείο στήριξης κι έναν τόπο όπου οργανώνονταν οι επικρίσεις εναντίον μιας πολιτιστικής πραγματικότητας που καταγγέλονταν ως προϊόν της ιμπεριαλιστικής διείσδυσης.

Εκείνο που είναι σίγουρο, είναι πως σήμερα μια αρνητική στάση δεν μπορεί να εξαντλήσει το πρόβλημα. Μέσα από την τελευταία δουλειά του, ο Κ. Κατζουράκης αποπειράται να προσεγγίσει σε ένα θετικό προσδιορισμό της ελληνικότητας, έχοντας συνείδηση των κινδύνων που περικλείει το εγχείρημα. Έστω κι αν κάποτε υποπτεύεται πως το αίτημά του ενδέχεται να αποδειχθεί ουτοπικό, το θεωρεί ως το μοναδικό που μπορεί να δώσει νόημα στη ζωγραφική του κι εκείνο που επαναπροσδίδει στο ζωγράφο τα χαρακτηριστικά του τεχνίτη. □

1. Η ξεχασμένη φρουρά
λάδι σε μουσαμά 1.20×1.70.

2. Συζήτηση για την Τέχνη
λάδι σε μουσαμά 2.10×1.60

3. Δύο φιγούρες
λάδι σε μουσαμά

rotring

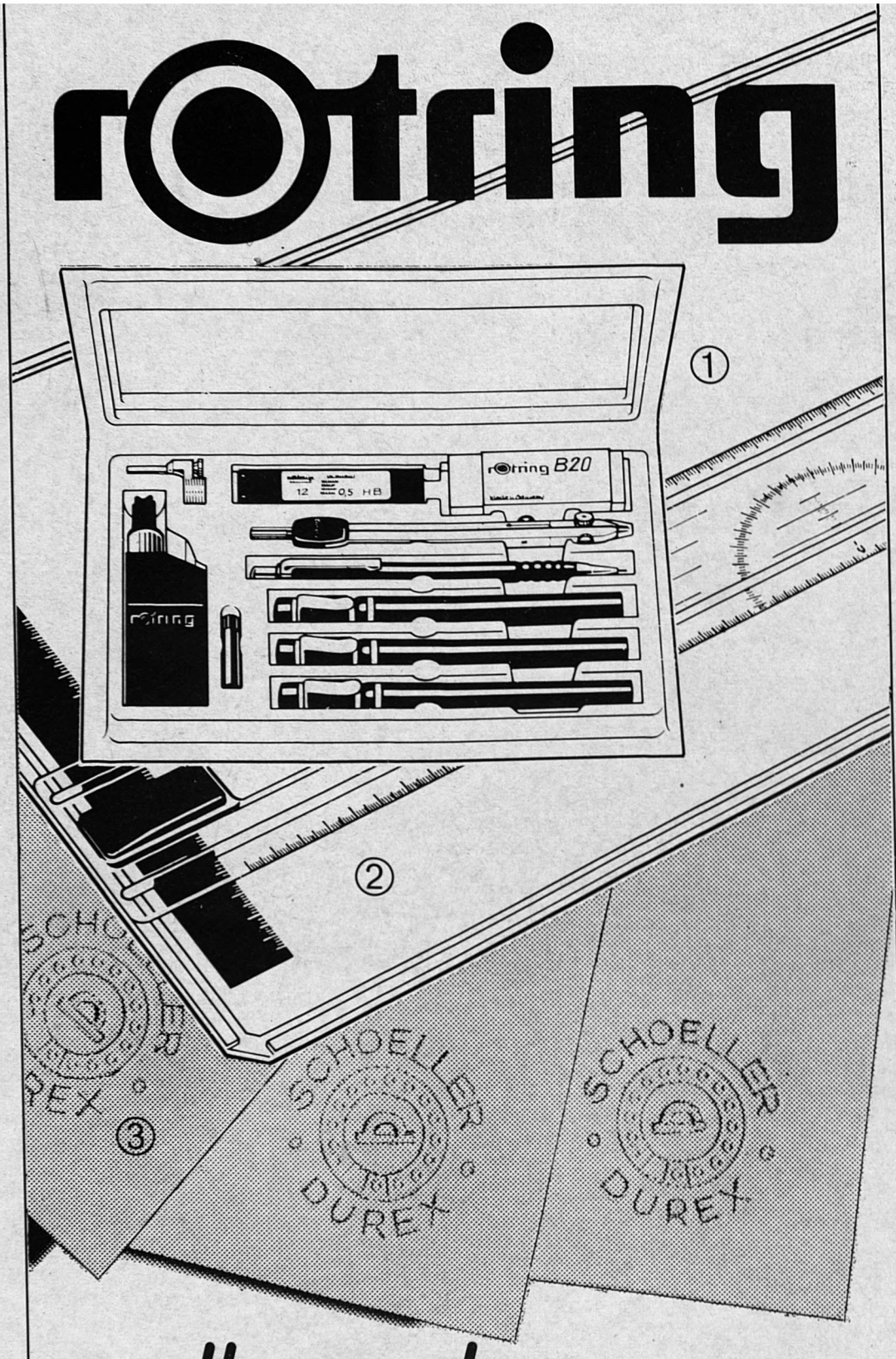

① college set

② studio A3

③ Hammer Durex